

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΓΕΩΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΣΕΡΡΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ
ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
& ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ**

**ΔΙ-ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Χριστίνα Παπαγεωργίου
Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αικατερίνη Χρονοπούλου-Σερέλη

Καθηγήτρια Γ.Π.Α. (Επιβλέπουσα)

Γαβριήλ Ξανθόπουλος

**Εντεταλμένος Ερευνητής Ινστιτούτου
Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων &
Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων, ΕΘ.Ι.Α.Γ.Ε.
(Συνεπιβλέπων)**

Ταξιάρχης Παπαδόπουλος

Καθηγητής Ε.Κ.Π.Α.

**ΑΘΗΝΑ
ΜΑΙΟΣ 2011**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ**

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ**

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στη συγγραφή αυτής της εργασίας συνέβαλλαν με διαφορετικούς τρόπους πολλοί σημαντικοί άνθρωποι. Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Δρ. Χρονοπούλου για την πολύτιμη βοήθεια της, τον Δρ. Γαβριήλ Ξανθόπουλο για την υπομονή που επέδειξε και το χρόνο που μου αφιέρωσε και τον Δρ. Παπαδόπουλο για την υποστήριξη του. Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω τον κύριο Διονύση Χρονόπουλο (συνταξιούχο γεωπόνο της Νομαρχίας Ηλείας) για τη βοήθεια του στη διάρκεια της επίσκεψης πεδίου στον Πύργο της Ηλείας καθώς και όλους όσους συμμετείχαν στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια αυτής της εργασίας. Χωρίς τη συνδρομή τους θα ήταν αδύνατη η εκπόνηση της. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, που με βοήθησε με πολλούς και διάφορους τρόπους να ξεκινήσω αυτό το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών αλλά και να το ολοκληρώσω.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι φυσικές καταστροφές που πλήττουν τις ανθρώπινες κοινωνίες, εκτός από υλικές και ανθρώπινες απώλειες, προκαλούν την αποδιοργάνωση του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος. Η διάρκεια της κοινωνικής αποδιοργάνωσης θα εξαρτηθεί από την ένταση του φυσικού φαινομένου που προκαλεί την καταστροφή και από την τρωτότητα των πληγέντων κοινωνιών. Οι δράσεις, τα έργα και οι πολιτικές που θα υλοποιηθούν στη φάση της αποκατάστασης θα επηρεάσουν την ταχύτητα επαναφοράς του συστήματος στην πρότερη κατάσταση, ενώ η στρατηγική που θα υιοθετηθεί θα καθορίσει τη μορφή του στη μετακαταστροφική περίοδο. Η φυσική καταστροφή που βίωσε η Ηλεία τον Αύγουστο του 2007 προκάλεσε τεράστιες καταστροφές στην οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, στο κτιστό και φυσικό περιβάλλον και στις υποδομές της. Η έκταση της καταστροφής και οι ανθρώπινες απώλειες είχαν ως αποτέλεσμα μία πρωτοφανή κινητοποίηση φορέων, επιχειρήσεων και ιδιωτών με σκοπό τη γρήγορη ανασυγκρότηση των πληγέντων περιοχών και την ανακούφιση των πυρόπληκτων. Η εικόνα του νομού, τρία χρόνια μετά την καταστροφή, φανερώνει ότι η στρατηγική αποκατάστασης που ακολούθησε ο νομός χαρακτηριζόταν από αποσπασματικά έργα, από έλλειψη μακροχρόνιου στόχου και από κακή οργάνωση και λειτουργία των κρατικών και αυτοδιοικητικών υπηρεσιών. Ενώ ο νομός επανέρχεται με αργούς ρυθμούς στην πρότερη κατάσταση, η ευκαιρία για αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου, για ισόρροπη και συμπληρωματική ανάπτυξη των ορεινών, ημιορεινών και πεδινών περιοχών και για βελτίωση του υφιστάμενου συστήματος διοίκησης φαίνεται να έχει χαθεί.

ABSTRACT

Natural disasters that strike human societies, apart from material and human losses, cause the disruption of the socio-economic system, the duration of which depends on the intensity of the physical phenomenon that causes them and the vulnerability of the societies that are influenced by them. The actions, the projects and the policies that will be implemented during the phase of reconstruction will influence the speed of recovery of the system in its prior state, whereas the strategy that will be followed will determine the form of the system in the post-disaster era. The disaster that Ilia experienced in August 2007, caused huge disasters in the economic activity of the area, on the built and natural environment and on the infrastructures. The size of the disaster and the human losses had as a result an unprecedented mobilization of different actors, businesses and individuals that targeted in the fast reconstruction of the area and the relief of the people affected by the fire. Examining the situation of the area three years after the disaster, someone can come to the conclusion that Ilia has followed a reconstruction strategy that was characterized by fragmented, non cohesive projects, from a lack of long-term vision and from a bad organization and functionality of the public and local services. While the prefecture recovers in slow motion towards its prior state, the opportunity for a change in the development pattern, for a balanced and complementary development of the mountainous, semi-mountainous and the plain areas and the betterment of the existing system of administration seems that has been lost.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	14
ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ: ΑΙΤΙΑ, ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	17
1.1 ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ-ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	17
1.1.1 Ορισμός φυσικών καταστροφών	17
1.1.2 Επιπτώσεις φυσικών καταστροφών.....	19
1.1.3.Τρωτότητα	20
1.2 Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	24
1.2.1 Οι φάσεις των φυσικών καταστροφών	24
1.2.2 Ορισμός, φάσεις και αξιολόγηση της αποκατάστασης	25
1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ. 33	
1.3.1 Κοινωνική αλλαγή και αποκατάσταση μετά από φυσικές καταστροφές.....	33
1.3.2. Οικονομικές επιπτώσεις και αποκατάσταση	36
1.4 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ	39
1.4.1 Πυρκαγιές και κοινωνία	39
1.4.2 Εξέλιξη των δασικών πυρκαγιών.....	41
1.4.3 Το φαινόμενο των δασικών πυρκαγιών στην Ελλάδα	43
1.4.4 Φωτιά και μεσογειακά οικοσυστήματα.....	49
1.4.5 Επιπτώσεις δασικών πυρκαγιών	51
1.4.6 Αποκατάσταση μετά από δασικές πυρκαγιές.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ο ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	60
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	60
2.2 Η ΗΛΕΙΑ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ.....	60
2.2.1 Γενικές πληροφορίες.....	60

2.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά Νομού Ηλείας.....	64
2.2.3 Απασχόληση και Ανεργία	65
2.2.4 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και άλλοι δείκτες ευημερίας.....	66
2.2.6 Δείκτης φτώχειας	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΟΙ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2007 ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ.....	70
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	70
3.2 ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2007 ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ	71
3.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ	75
3.3.1. Επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον	75
3.3.2 Επιπτώσεις στην γεωργική παραγωγή.....	77
3.3.3 Επιπτώσεις στην κτηνοτροφία	80
3.3.4 Επιπτώσεις στην μεταποίηση.....	83
3.3.5 Επιπτώσεις στον τουρισμό.....	83
3.3.6 Επιπτώσεις στα κτίρια	84
3.3.7 Επιπτώσεις στην απασχόληση	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ	85
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	85
4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ.....	85
4.2.1. Προτάσεις πανεπιστημίων και άλλων φορέων.....	85
4.2.2 Σχέδια ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών.....	97
4.2.3 Μέτρα αποκατάστασης.....	103
4.2.4 Συμβολή φορέων, επιχειρήσεων και ιδιωτών	140
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ.....	150
5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ.....	150
5.1.1 Πρωτογενή έρευνα.....	150
5.1.2 Δευτερογενής έρευνα	151
5.1.3 Περιορισμοί.....	151

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	153
5.2.1 Γενικές πληροφορίες για το δείγμα	153
5.2.2 Ανάλυση ερωτήσεων ερωτηματολογίου	156
5.3 Συνεντεύξεις	190
5.3.1 Αγροτικός τομέας	191
5.3.2 Απασχόληση, ανάπτυξη και ευαισθητοποίηση	192
5.3.3 Τεχνικά έργα.....	193
5.3.4 Επιχειρήσεις	194
5.3.5 Συνέντευξη του πρώην Προέδρου του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο Προφήτης Ηλίας».....	194
5.3.6 Συνέντευξη με το Δασάρχη Ολυμπίας	196
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	200
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	207
ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	212
ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	218
ΈΝΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ	226
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	230
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I: Πίνακας Εσόδων-Εξόδων Ε.Τ.Α.Ε.Α.....	231
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: Έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος.	240
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III: Έργα που πραγματοποιήθηκαν από το Πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ	245
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Εξαιρέσεις από τις ενισχύσεις που δικαιούνται οι πυρόπληκτοι αγρότες/κτηνοτρόφοι	248
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V: Στατιστικά δελτία αποκατάστασης κατοικιών και λοιπών κτισμάτων.....	253
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI: Ερωτηματολόγιο	256

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1.1: Μοντέλο επιπτώσεων μιας καταστροφής σε κοινωνικό επίπεδο	19
Σχήμα 1.2: Μοντέλο επαναφοράς αστικών περιοχών μετά από φυσική καταστροφή	28
Σχήμα 1.3. Εκτίμηση κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών	36
Σχήμα 1.4: Εξέλιξη της ετήσια καμένης έκτασης στην Ελλάδα την περίοδο 1955-2007.....	44
Σχήμα1.5: Αυξητική τάση εκδήλωσης δασικών πυρκαγιών στην Ελλάδα.....	50
Σχήμα 2.1: Προσδιορισμός της Ηλείας πάνω στο χάρτη της Ελλάδας	61
Σχήμα 2.2: Πολιτικός χάρτης του Νομού Ηλείας	63
Σχήμα 2.3: Μορφολογικός χάρτης Νομού Ηλείας	64
Σχήμα 2.4: Μέσο Ετήσιο Ποσοστό Ανεργίας στο Νομό Ηλείας και στη χώρα (2004-2009)...	66
Σχήμα 2.5: Ποσοστιαία (%) κατανομή της ΑΠΑ ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στον Νομό Ηλείας (2003-2007)	68
Σχήμα 3.1: Εξέλιξη πυρκαγιών που επηρέασαν τη Δυτική Πελοπόννησο από 24/8-1/9/2007	73
Σχήμα 3.2: Απεικόνιση καμένων εκτάσεων στην Κεντροδυτική Πελοπόννησο από τις πυρκαγιές του 2007.	74
Σχήμα 3.3: Τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα του Νομού Ηλείας.....	74
Σχήμα 4.1: Κατολισθήσεις στο Δήμο Σκιλλούντος	123
Σχήμα 4.2: Κατολισθήσεις στο Δήμο Ωλένης.....	123
Σχήμα 4.3: Κατολισθήσεις στο Δήμο Ζαχάρως	124
Σχήμα 5.1: Ποσοστό συμμετοχής στο δείγμα ανά κατηγορία.....	154
Σχήμα 5.2: Κατανομή φύλου του δείγματος.....	155
Σχήμα 5.3: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος	155
Σχήμα 5.4: Μορφωτικό επίπεδο του δείγματος	156
Σχήμα 5.5 : Μετακίνηση πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα λόγω των πυρκαγιών	157
Σχήμα 5.6: Εκτίμηση ποσοστού πληθυσμού που μετακινήθηκε προς τα αστικά κέντρα	157
Σχήμα 5. 7: Παροχή κινήτρων για τη συγκράτηση του πληθυσμού	158
Σχήμα 5.8: Εκτίμηση του αριθμού των κτιρίων που έχουν αποκατασταθεί σε Δήμους	158

Σχήμα 5.9: Εκτίμηση του αριθμού των κτιρίων που έχουν αποκατασταθεί στο Νομό Ηλείας	159
Σχήμα 5.10: Ικανοποίηση από την πορεία αποκατάστασης των οικιών στους Δήμους	160
Σχήμα 5.11: Ικανοποίηση από την πορεία αποκατάστασης των οικιών στο νομό	160
Σχήμα 5.12: Λόγοι για τη μη ικανοποιητική πορεία αποκατάστασης των οικιών	161
Σχήμα 5.13: Καταστροφές που υπέστησαν τα ελαιόδεντρα από τις πυρκαγιές του 2007 ..	162
Σχήμα 5.14: Καταστροφές που υπέστησαν τα αμπέλια από τις πυρκαγιές του 2007	163
Σχήμα 5.15: Καταστροφές που υπέστησαν τα ακρόδρυα από τις πυρκαγιές του 2007	163
Σχήμα 5.16: Καταστροφές που υπέστησαν τα αιγοπρόβατα από τις πυρκαγιές του 2007 .	164
Σχήμα 5.17: Καταστροφές που υπέστησαν τα βοοειδή από τις πυρκαγιές του 2007	164
Σχήμα 5.18: Πορεία αποκατάστασης των ελαιόδεντρων	165
Σχήμα 5.19: Πορεία αποκατάστασης των αιγοπροβάτων	166
Σχήμα 5.20: Πορεία αποκατάστασης των βοοειδών	166
Σχήμα 5.21: Πορεία αποκατάστασης των αμπελιών	167
Σχήμα 5.22: Πορεία αποκατάστασης των ακροδρύων	167
Σχήμα 5.23: Βαθμός ικανοποίησης από τα βοηθήματα που δόθηκαν στους αγρότες/κτηνοτρόφους.....	168
Σχήμα 5.24: Απόψεις σχετικά με την εφαρμογή απαγόρευσης της βόσκησης.....	168
Σχήμα 5.25: Απόψεις σχετικά με την επίτευξη συνεργασίας με τους κτηνοτρόφους της περιοχής	169
Σχήμα 5.26: Απόψεις σχετικά με την επίτευξη συνεργασίας με τους κτηνοτρόφους της περιοχής	169
Σχήμα 5.27: Πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων	170
Σχήμα 5.28: Πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων (ανά κατηγορία)..	171
Σχήμα 5.29: Αποτελεσματικότητα εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην πορεία ανάπτυξης των περιοχών (ανά κατηγορία)	171
Σχήμα 5.30: Κυριότερα αναπτυξιακά έργα που έχουν υλοποιηθεί.....	172
Σχήμα 5.31: Απαραίτητα αναπτυξιακά έργα που δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμη	173
Σχήμα 5.32: Λόγοι για καθυστέρηση υλοποίησης αναπτυξιακών έργων	173

Σχήμα 5.33: Πορεία αποκατάστασης έργων υποδομής	174
Σχήμα 5.34: Κοινωνική συσπείρωση για την αντιμετώπιση της καταστροφής.....	175
Σχήμα 5.35: Έκφραση κοινωνικής συσπείρωσης	175
Σχήμα 5.36: Αλλαγή κοινωνικών αντιλήψεων	176
Σχήμα 5.37: Δράσεις που υποδεικνύουν την αλλαγή των κοινωνικών αντιλήψεων	177
Σχήμα 5.38: Συνδρομή του Ε.Τ.Α.Ε.Α στην αποκατάσταση της Ηλείας	177
Σχήμα 5.39: Συνδρομή του ΥΠ.Α.Α.Τ στην αποκατάσταση της Ηλείας.....	178
Σχήμα 5.40: Συνδρομή του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε στην αποκατάσταση της Ηλείας	178
Σχήμα 5.41: Συνδρομή της Π.Δ.Ε στην αποκατάσταση της Ηλείας	178
Σχήμα 5.42: Συνδρομή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στην αποκατάσταση της Ηλείας	179
Σχήμα 5.43: Συνδρομή των Πανεπιστημίων στην αποκατάσταση της Ηλείας	179
Σχήμα 5.44: Συνδρομή των εθελοντικών οργανώσεων στην αποκατάσταση της Ηλείας....	179
Σχήμα 5.45: Συνδρομή των ομογενών της περιοχής στην αποκατάσταση της Ηλείας	180
Σχήμα 5.46: Συνδρομή των Πολιτικών Κομμάτων στην αποκατάσταση της Ηλείας	180
Σχήμα 5.47: Συνδρομή των επιχειρήσεων στην αποκατάσταση της Ηλείας	180
Σχήμα 5.48: Συνδρομή των ιδιωτών στην αποκατάσταση της Ηλείας	181
Σχήμα 5.49: Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αποκατάσταση της Ηλείας.....	181
Σχήμα 5.50: Εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων πριν το 2007	182
Σχήμα 5.51: Εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων μετά το 2007.....	183
Σχήμα 5.52: Ένταση πλημμυρικών φαινομένων	183
Σχήμα 5.53: Διάβρωση εδάφους.....	184
Σχήμα 5.54: Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων	185
Σχήμα 5.55: Είδος αντιπλημμυρικών έργων	185
Σχήμα 5.56: Αποτελεσματικότητα κορμοφραγμάτων	186
Σχήμα 5.57: Αποτελεσματικότητα κλαδοπλεγμάτων	186
Σχήμα 5.58: Αποτελεσματικότητα φραγμάτων από σκυρόδεμα ή λιθοδομή	187
Σχήμα 5.59: Αποτελεσματικότητα κατασκευής καναλιών.....	187

Σχήμα 5.60: Σχεδιασμός και έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών.....	188
Σχήμα 5.61: Εμπλοκή Ο.Τ.Α στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών.....	189
Σχήμα 5.62: Ωριμότητα φορέων για την αντιμετώπιση μίας μελλοντική παρόμοια καταστροφή.....	189
Σχήμα 5.63: Ωριμότητα φορέων για την αντιμετώπιση μίας μελλοντικής παρόμοιας καταστροφής.....	190

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.1 : Κανονική κατασκευή κορμοδεμάτων.....	55
Εικόνα 1.2 Άστοχη κατασκευή κορμοδεμάτων.....	55
Εικόνα 2.1: Το χωριό Λαμπεία, που βρίσκεται χτισμένο στις πλαγιές του ομώνυμου όρους.	62
Εικόνα 3.1: Εξέλιξη πυρκαγιών σε Πελοπόννησο και Εύβοια τον Αύγουστο του 2007	71
Εικόνα 4.1: Έργα στον Κρόνιο Λόφο.....	117
Εικόνα 4.2: Αλλαγές χρήσεων γης στην Πελοπόννησο	136
Εικόνα 4.3: Παρουσία βόσκησης σε καμένες εκτάσεις στην Πελοπόννησο	136
Εικόνα 4.4: Φαινόμενα διάβρωσης στην Πελοπόννησο.....	137
Εικόνα 4.5: Δασολίβαδα Χαλεπίου Πεύκης	139

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1: Κατάλογος χωρών με πάνω από 1.000 θανάτους από φυσική καταστροφή ανά εκατομμύριο πληθυσμού σε σύγκριση με θανάτους από φυσική καταστροφή σε επιλεγμένες χώρες υψηλού ατομικού εισοδήματος	22
Πίνακας 1.2: Τύποι Μίξης Δασών-Οικισμών στην Ελλάδα	46
Πίνακας 1.3: Διαχρονικές μεταβολές χαρακτηριστικών λεκάνης απορροής μετά από πυρκαγιά, διεργασίες διάβρωσης του εδάφους και δημιουργίας πλημμύρας από ισχυρή βροχή.....	53
Πίνακας 2.1: Σύγκριση ΑΕΠ και κατά κεφαλή ΑΕΠ Νομού Ηλείας, Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και συνόλου χώρας για τα έτη 2000-2007	67

Πίνακας 3.1: Καταγραφή ώρας και ημερομηνίας έναρξης πυρκαγιών του 2007 που επηρέασαν το Νομό Ηλείας, διάρκεια και καμένη έκταση.	72
Πίνακας 3.2: Έκταση δασών και δασικών εκτάσεων σε εκτάρια (ha) της Ηλείας, που υπήρχαν πριν από τις πυρκαγιές του καλοκαιριού του έτους 2007 κατά δασοπονικό τύπο.	75
Πίνακας 3.3: Έκταση δασών και δασικών εκτάσεων σε εκτάρια (ha) που κάηκαν το καλοκαίρι του έτους 2007, κατά δασοπονικό τύπο.....	76
Πίνακας 3.4: Καλλιεργούμενες με την άμπελο εκτάσεις στις πυρόπληκτες περιοχές	78
Πίνακας 3.5: Έκταση καλλιεργούμενης καρυδιάς και καστανιάς σε στρέμματα κατά το έτος 2006 στο Νομό Ηλείας	78
Πίνακας 3. 6: Καταστροφές στον γεωργικό τομέα της Ηλείας	79
Πίνακας 3.7: Στατιστικά στοιχεία ζημιών μελισσοκομίας Νομού Ηλείας	80
Πίνακας 3.8: Ζωικός πληθυσμός κατά ΟΣΔΕ και ζημιές κατά ΕΛΓΑ στις πυρόπληκτες περιοχές του Νομού Ηλείας	81
Πίνακας 3. 9: Στοιχεία Ζωικού πληθυσμού και ζημιών στο Ν. Ηλείας	82
Πίνακας 3.10: Ζημιές στον κτηνοτροφικό τομέα	82
Πίνακας 3.11: Ζημιές σε κτίρια από τις πυρκαγιές του 2007	84
Πίνακας 4.1: Πίνακας προϋπολογισμού για τις προτεινόμενες δράσεις από το Γ.Π.Α για το Νομό Ηλείας.....	90
Πίνακας 4.2: Προτεινόμενος προϋπολογισμός για την υλοποίηση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στα πλαίσια του Ειδικού Πλαισίου Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης πληγεισών περιοχών από πυρκαγιές.....	100
Πίνακας 4.3: Χρηματοδότηση Δήμων και Νομαρχίας για κάλυψη των πρώτων άμεσων αναγκών των πυρόπληκτων περιοχών.....	105
Πίνακας 4.4: Ποσά ταμειακής διευκόλυνσης	109
Πίνακας 4.5: Δαπάνες για αντιδιαβρωτικά έργα και έργα οδοποιίας στο Νομό Ηλείας που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΤΑΕΑ.....	115
Πίνακας 4.6: Χρηματοδότηση ΠΔΕ για έργα αποκατάστασης πυρόπληκτων περιοχών από το ΕΤΑΕΑ.....	116
Πίνακας 4.7: Αντιπλημμυρικά έργα που πραγματοποίησε η Νομαρχία Ηλείας το 2007	118
Πίνακας 4.8: Έργα που πραγματοποιήθηκαν από τη Νομαρχία Ηλείας την περίοδο 2007-2010.....	119
Πίνακας 4.9: Έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το ΠΤΑ-ΠΔΕ	121

Πίνακας 4.10: Έργα που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΑΕΑ.....	126
Πίνακας 4.11: Έργα που έχουν προγραμματιστεί να γίνουν στην Ηλεία	127
Πίνακας 4.12: Ζημιές σε κτίρια από τις πυρκαγιές του 2007	127
Πίνακας 4.13: Εκτίμηση της λιβαδικής κατάστασης των λιβαδικών μονάδων ανά περιοχή ευθύνης των Δασαρχείων του Νομού Ηλείας	138
Πίνακας 4.14: Μέσος αριθμός νεοφύτων Χαλεπίου Πεύκης/στρέμμα σε 2 κλάσεις ύψους σε δασολίβαδα της καμένης έκτασης του Νομού Ηλείας.....	139
Πίνακας 6.1: Παραγωγή ελιάς 2005-2010	202

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φάση της αποκατάστασης μετά από μία μεγάλη φυσική καταστροφή και η αξιολόγηση της αποτελούν από τα λιγότερο μελετημένα πεδία στο τεράστιο φάσμα ερευνητικών αντικειμένων που προσφέρει ο γενικός όρος φυσικές καταστροφές. Η χρονική διάρκεια της αποκατάστασης, η κατεύθυνση που θα λάβει μέσα από τις υλοποιούμενες δράσεις, η γενικότερη στρατηγική που θα υιοθετηθεί και τα τελικά αποτελέσματα της θα είναι απόρροια μίας δυναμικής διαδικασίας στην οποία εμπλέκονται φορείς της τοπικής, περιφερειακής και κεντρικής διοίκησης, άτομα και επιχειρήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κινήσεις πολιτών, ερευνητικοί φορείς, επαγγελματικές ενώσεις και πολιτικές δυνάμεις. Η επιρροή της πολιτικής δύναμης και της εξουσίας των φορέων αυτών, οι προτεραιότητες που θα τεθούν και η διάθεση των χρηματικών, υλικών και ανθρώπινων πόρων θα ορίσουν σε μεγάλο βαθμό τη μορφή της κοινωνίας και της οικονομίας της εν λόγω περιοχής την μετα-καταστροφική περίοδο.

Παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζονται, η μελέτη της αποκατάστασης σε επίπεδο δράσεων, φορέων, έργων και πρωτοβουλιών και η αξιολόγηση της, μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη οργάνωση του συστήματος που αφορά στην πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση μετά από φυσικές καταστροφές. Μία επιτυχημένη φάση αποκατάστασης που θα επιτύχει αλλαγές θεσμικές, νομικές και οργανωτικές, θα έχει ως αποτέλεσμα μία πιο αποτελεσματική φάση πρόληψης αλλά και ετοιμότητας/ανταπόκρισης στην περίπτωση εμφάνισης παρόμοιων γεγονότων.

Η παρούσα εργασία, εξετάζει τις δράσεις αποκατάστασης που ελήφθησαν στο Νομό Ηλείας μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές που σημειώθηκαν τον Αύγουστο του 2007. Επελέγη η Ηλεία από το σύνολο των πληγέντων νομών της Πελοποννήσου, διότι υπέστη τις μεγαλύτερες καταστροφές και για αυτό θεωρήθηκε η πλέον αντιπροσωπευτική περιοχή για την παρούσα εργασία. Μέσα από την αναλυτική περιγραφή των φορέων που ενεπλάκησαν, των μέτρων που ελήφθησαν και των έργων που υλοποιήθηκαν σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα, όπως αυτά εμφανίζονται στον ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο, σε μελέτες και αναφορές από πανεπιστήμια και σε άλλες πηγές, γίνεται μια προσπάθεια να αξιολογηθεί η εικόνα που παρουσιάζει ο νομός μετά από τρία χρόνια. Στην εξαγωγή των συμπερασμάτων συμβάλλει η έρευνα με ερωτηματολόγια και οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Η πορεία αποκατάστασης εξετάζεται για τους περισσότερους τομείς που επηρέασε η καταστροφή αυτή, όπως τους παραγωγικούς τομείς, το οικιστικό κεφάλαιο, το περιβάλλον. Στην πορεία της εκπόνησης της εργασίας, έγινε αντιληπτό ότι το αντικείμενο ήταν τεράστιο και ανεξάντλητο. Για εκ βάθους μελέτη είναι απαραίτητη η εξειδίκευση, μέσα ίσως από μελλοντικές μεταπτυχιακές εργασίες, σε συγκεκριμένους τομείς και σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Η εργασία αυτή, μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για όποιον θελήσει να συνεχίσει τη μελέτη και την αξιολόγηση της αποκατάστασης στην Ηλεία.

ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία αναπτύσσεται σε 6 κεφάλαια. Το **πρώτο κεφάλαιο** αποτελεί τη θεωρητική ενότητα της εργασίας, το οποίο χωρίζεται σε 4 υποενότητες. Στην πρώτη υποενότητα γίνεται μία ανάλυση του όρου των φυσικών καταστροφών μέσα από την κοινωνική του διάσταση, συνδέοντας τις επιπτώσεις τους με την έννοια της τρωτότητας. Στη συνέχεια δίνεται ο ορισμός της αποκατάστασης και αναλύονται οι παράγοντες που την επηρεάζουν καθώς και οι τρόποι με τους οποίους μπορούμε να την αξιολογήσουμε. Στη συνέχεια γίνεται μια αναδρομή της βιβλιογραφίας όσον αφορά στην οικονομική και κοινωνική αποκατάσταση διάφορων περιοχών μετά από μεγάλες φυσικές καταστροφές και το κεφάλαιο τελειώνει με την τελευταία υποενότητα που αναλύει το φαινόμενο των δασικών πυρκαγιών και την αποκατάσταση μετά από τέτοια φαινόμενα.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** γίνεται η παρουσίαση του Νομού Ηλείας και αναλύεται η δημογραφική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση που επικρατούσε στην περιοχή πριν την καταστροφή. Στο **τρίτο κεφάλαιο** γίνεται αναδρομή στις συνθήκες που επικρατούσαν πριν και κατά τη διάρκεια των Μεγαπυρκαγιών και αναλύονται οι επιπτώσεις των πυρκαγιών στην Ηλεία.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** γίνεται η ανάλυση των μέτρων, δράσεων και έργων που έγιναν τα τελευταία τρία χρόνια μετά τις πυρκαγιές. Αναλύονται οι προτάσεις που έγιναν για τον δρόμο που έπρεπε να ακολουθήσει η αποκατάσταση από πανεπιστήμια, ερευνητικούς και επαγγελματικούς φορείς αλλά και τους φορείς της αυτοδιοίκησης, ενώ παρουσιάζονται και τα Σχέδια Ανασυγκρότησης που προτάθηκαν από τις κυβερνήσεις που υπήρξαν κατά τη διάρκεια και μετά την καταστροφή. Γίνεται εκτενής αναφορά για τα βοηθήματα που δόθηκαν και για τα μέτρα που λήφθηκαν σε κάθε τομέα χωριστά, αναφέροντας ταυτόχρονα και στοιχεία για την κατάσταση που επικρατεί στους τομείς αυτούς κατά την περίοδο συγγραφής της εργασίας. Τέλος, αναφέρονται οι πρωτοβουλίες και δράσεις που ελήφθησαν από επιχειρήσεις, ιδιώτες, μη κυβερνητικές οργανώσεις και κινήσεις πολιτών.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** γίνεται η ανάλυση της μεθοδολογίας της εργασίας και αναφέρονται οι περιορισμοί και οι δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν στη διάρκεια της εκπόνησης της. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η ανάλυση των πρωτογενών στοιχείων που συλλέχθηκαν στα πλαίσια της εργασίας που αποτελούνται ουσιαστικά από τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε φορείς της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και σε άλλους φορείς, καθώς επίσης και από πληροφορίες που ελήφθησαν μέσω προσωπικών συνεντεύξεων.

Στο **έκτο κεφάλαιο** αναπτύσσεται η σκέψη της συγγραφέως της παρούσας εργασίας για την πορεία αποκατάστασης της Ηλείας. Η επιχειρηματολογία στηρίζεται στη θεωρία και στα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, ενώ στο τέλος διατυπώνονται προτάσεις που στοχεύουν στη γενικότερη αντιμετώπιση σε θέματα πρόληψης και οργάνωσης των υπηρεσιών στον τομέα των δασικών πυρκαγιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ: ΑΙΤΙΑ, ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1.1 ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ-ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

1.1.1 Ορισμός φυσικών καταστροφών

Η εκδήλωση φυσικών καταστροφών δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο. Οι γεωλογικές και κλιματικές διεργασίες δρουν αέναα πάνω στη γη αλλάζοντας τη μορφή και τη σύνθεση του τοπίου και των οικοσυστημάτων. Τα γεγονότα αυτά άρχισαν να αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον άνθρωπο όταν ξεκίνησαν να πλήττουν τις κοινωνίες του. Τις τελευταίες δεκαετίες οι φυσικές καταστροφές εμφανίζονται όλο και πιο καταστροφικές, ενώ αύξηση παρουσιάζει και η συχνότητα εμφάνισης τέτοιων γεγονότων. Αυτό είναι δυνατόν, μεταξύ άλλων, να οφείλεται στην επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στα φυσικά οικοσυστήματα, κυρίως μέσω της κλιματικής αλλαγής που επηρεάζει την αύξηση της εμφάνισης κλιματικών/βιοφυσικών καταστροφών (πλημμύρες, τυφώνες, πυρκαγιές).

Το γεγονός ότι μια φυσική διεργασία εκδηλώνεται δε την καθιστά από μόνη της φυσική καταστροφή. Η κινητήρια δύναμη των γεγονότων αυτών είναι η φύση, αλλά τα αποτελέσματα που αυτά έχουν στα ανθρώπινα συστήματα είναι αυτό που θα τα χαρακτηρίσει ως καταστροφή ή απλά ως γεγονότα που χρήζουν ενδιαφέροντος από αποκλειστικά επιστημονική σκοπιά. Μία καταστροφή εκδηλώνεται όταν υπάρξει ρήξη της ισορροπίας μεταξύ των φυσικών και κοινωνικών δυνάμεων. Η σοβαρότητα των επιπτώσεων εξαρτάται τόσο από το μέγεθος του φυσικού φαινομένου όσο και από την αντοχή των ανθρώπινων οικισμών και κοινωνιών σε ένα τέτοιο γεγονός. Είναι δυνατόν η ανισορροπία αυτή να έχει προκληθεί από την εκδήλωση ενός ακραίου φυσικού γεγονότος ή μπορεί να έχει προκληθεί από την αυξημένη τρωτότητα συγκεκριμένων κοινωνιών ακόμη και απέναντι σε φυσικά φαινόμενα μικρότερης έντασης (Albala-Bertrand, 1993).

Στην έρευνα για τις καταστροφές υπάρχουν δύο ευδιάκριτες θεωρήσεις όσον αφορά τη σχέση του περιβάλλοντος και της κοινωνίας. Η κυρίαρχη είναι η περιβαλλοντική θεώρηση, η οποία αντιμετωπίζει το περιβάλλον ως παράγοντα κινδύνου και δίνει έμφαση στην τεχνολογία για την αντιμετώπιση του. Σε αυτή τη θεώρηση η κοινωνία και τα μέλη της αντιμετωπίζονται ως αβοήθητα θύματα. Η άλλη θεώρηση δίνει έμφαση στην κοινωνική τρωτότητα, η οποία θεωρεί ότι η καταστροφή είναι το αποτέλεσμα της ανεπάρκειας μιας κοινωνίας να αντιμετωπίσει την εκδήλωση ενός φυσικού κινδύνου. Σύμφωνα με τους ερευνητές Flint και Luloff (2005), μία τρίτη θεώρηση είναι απαραίτητη που να δίνει την απαραίτητη έμφαση και στους δύο παράγοντες, περιβάλλον και κοινωνική τρωτότητα.

Οι φυσικές καταστροφές ορίζονται με βάση τις επιπτώσεις τους πάνω στους ανθρώπους. Σύμφωνα με τη Βάση Δεδομένων για Καταστροφές, που υπάρχει στο Κέντρο Έρευνας για την Επιδημιολογία των Καταστροφών του Καθολικού Πανεπιστημίου του Louvain στο Βέλγιο¹, ως καταστροφή ορίζεται «μία κατάσταση ή ένα γεγονός, που ξεπερνά την τοπική ικανότητα ανάκαμψης και χρήζει έκκληση για εθνική ή διεθνή βοήθεια. Πρόκειται για ένα απρόβλεπτο και συχνά ξαφνικό γεγονός που προκαλεί μεγάλη ζημιά, καταστροφή και ανθρώπινη δυστυχία».

Για να καταχωρηθεί μια καταστροφή στη λίστα αυτή πρέπει να πληρούνται τουλάχιστον ένα από τα παρακάτω κριτήρια:

1. Να έχουν χαθεί 10 ή περισσότερες ανθρώπινες ζωές
2. Να έχουν επηρεαστεί δυσμενώς τουλάχιστον 100 άνθρωποι
3. Να έχει δηλωθεί η περιοχή σε έκτακτη ανάγκη
4. Να έχει εκδοθεί έκκληση για διεθνή βοήθεια

Το 1961 ο κοινωνιολόγος Charles Fritz (1961) όρισε την καταστροφή ως ένα γεγονός που εντοπίζεται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, κατά τη διάρκεια του οποίου μία κοινωνία, ή μία σχετικά αυτόνομη υποδιαίρεση μιας κοινωνίας, υφίσταται σοβαρή ζημιά και τέτοιο μέγεθος απωλειών στα μέλη της και στα φυσικά της οικοδομήματα που η κοινωνική δομή διαταράσσεται και η εκπλήρωση όλων ή μερικών από τις απαραίτητες λειτουργίες της κοινωνίας παρεμποδίζονται (Fritz C. 1961 όπως εμφανίζεται στον Scanlon J. 1988)

Ο Quantarelli (1993) όρισε τις καταστροφές ως κοινωνικά γεγονότα που περιλαμβάνουν κάποια τρωτή οντότητα και δεν προϋποθέτουν μόνο την παρουσία κάποιου κινδύνου που έχει φυσική έννοια. Οι φυσικοί κίνδυνοι θα παραμείνουν μόνο κίνδυνοι και δε θα γίνουν καταστροφές εκτός αν έχουν κάποια επίδραση πάνω στην κοινωνική ζωή. «Ο κίνδυνος (Risk) είναι κοινωνικά κατασκευασμένος: κοινωνίες, κοινότητες, νοικοκυριά και άτομα βιώνουν απώλειες από καταστροφές όχι μόνο ως αποτέλεσμα των φυσικών δυνάμεων αλλά κυρίως ως αποτέλεσμα των κοινωνικών δυνάμεων» (Tierney, 1993).

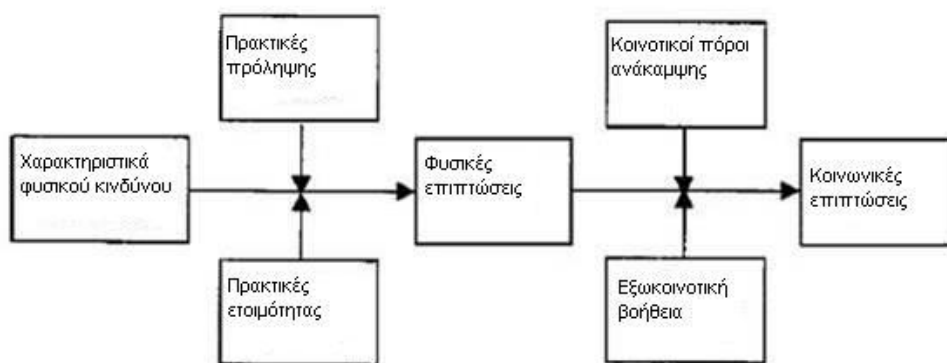
Αρκετοί ερευνητές προχώρησαν ακόμη πιο πέρα προσδιορίζοντας την ένταση μιας καταστροφής με κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά κριτήρια. Οι Cohen και Werker (2004) παρατηρούν ότι οι καταστροφές αποτελούν αρνητικά γεγονότα, η ένταση των οποίων

¹ <http://www.emdat.be/glossary/9>

μπορεί να επηρεαστεί τόσο πριν όσο και μετά την εκδήλωση τους. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την πολιτική διάσταση των φυσικών καταστροφών, που αφορά τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε πολιτικό επίπεδο για τα μέτρα πρόληψης που θα υλοποιηθούν και τα οποία θα επηρεάσουν τα αποτελέσματα τέτοιων γεγονότων στις ανθρώπινες κοινωνίες. Φαινομενικά «απρόβλεπτες» καταστροφές που προκαλούνται από φυσικά φαινόμενα, στην πραγματικότητα εμφανίζονται να είναι πολύ «προβλέψιμες» (Stout et al., 2008), ενώ η αντίληψη των φυσικών καταστροφών ως «μη φυσικών» έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει σε συγκρούσεις και σε αλλαγές του κοινωνικού και πολιτικού συστήματος (Nigg and Tierney 1993).

1.1.2 Επιπτώσεις φυσικών καταστροφών

Οι Lindell και Prater (2003) δίνουν ένα μοντέλο το οποίο εκτιμά τις επιπτώσεις μιας καταστροφής σε μια κοινωνία. Σύμφωνα με αυτό, οι υλικές ζημιές μιας φυσικής καταστροφής εξαρτώνται από τις πρακτικές πρόληψης και ετοιμότητας που έχει εφαρμόσει και αναπτύξει μια κοινωνία. Οι κοινωνικές επιπτώσεις με τη σειρά τους εξαρτώνται από τους ενδο-κοινοτικούς πόρους και την εξω-κοινοτική βοήθεια που είναι διαθέσιμοι για την ανάκαμψη της περιοχής.

Σχήμα 1.1: Μοντέλο επιπτώσεων μιας καταστροφής σε κοινωνικό επίπεδο

Πηγή: Lindell και Prater, 2003. Σελ 177

Το μέγεθος των καταστροφικών απωλειών ενός φυσικού φαινομένου μπορεί να μετρηθεί με τη γνωστή έννοια της **έντασης**. Για το μέγεθος αυτό έχουν δημιουργηθεί κλίμακες, οι

οποίες επιχειρούν να δώσουν ένα ποσοτικό μέγεθος της καταστροφικότητας του φαινομένου, εξετάζοντας τις ζημιές που έχει προκαλέσει στις ανθρώπινες υποδομές. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η τροποποιημένη κλίμακα σεισμικών εντάσεων Mercalli, ενώ έχουν αναπτυχθεί και κλίμακες έντασης για τις ηφαιστειακές εκρήξεις, τα παλιρροϊκά κύματα, τις κατολισθήσεις (Λέκκας, 2000).

Σύμφωνα με τον Albala-Bertrand (1993), η έννοια της σφοδρότητας (severity) είναι προτιμότερη από αυτή της έντασης (intensity). Ο λόγος είναι ότι ενώ η δεύτερη έννοια επικεντρώνεται σε καταστροφές που αφορούν τα κτίσματα και τις υποδομές, η πρώτη έννοια συνδυάζει ποσοτικούς και ποιοτικούς παράγοντες, χρησιμοποιώντας ποσοτικά μεγέθη, όπως ο αριθμός απώλειας ανθρώπινων ζωών, οι οικονομικές απώλειες ως προς το κεφάλαιο και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), καθώς και ποιοτικά χαρακτηριστικά που εξετάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά απέναντι στην καταστροφή με βάση κοινωνικό-οικονομικά και πολιτισμικά στοιχεία του εξεταζόμενου πληθυσμού.

1.1.3. Τρωτότητα

Ως **τρωτότητα** απέναντι στις καταστροφές ορίζεται «η έκθεση του υλικού πλαισίου μιας κοινωνίας, των κοινωνικών ομάδων της και των ατόμων σε ακραία γεγονότα. Ως **έκθεση** ορίζεται το μέγεθος των απωλειών και οι διαταραχές που προκαλούνται από την επίδραση φυσικών φαινομένων δεδομένου μεγέθους και χαρακτηριστικών σε συγκεκριμένες περιοχές και υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Η έκταση της έκθεσης συνήθως εκτιμάται με μηχανικούς όρους. Η τρωτότητα, όμως, στις φυσικές καταστροφές φαίνεται να οφείλεται περισσότερο σε κοινωνικές διαδικασίες παρά σε μηχανικές» (Albala-Bertrand, 1993). Ο Albala-Bertrand (1993) καταλήγει ότι αν και η φυσική και κοινωνική τρωτότητα αλληλοσυνδέονται, δεν είναι το ίδιο πράγμα. Μάλιστα η φυσική τρωτότητα εμφανίζεται να είναι το αποτέλεσμα της κοινωνικής τρωτότητας.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας και των επιστημών έχει μειώσει ως ένα βαθμό την τρωτότητα των ανθρώπινων κοινωνιών απέναντι σε φυσικούς κινδύνους. Έτσι, η αντισεισμική θωράκιση των κτιρίων, σημαίνει ότι περισσότερα κτίρια είναι πιθανό να αντέξουν την απελευθέρωση ενέργειας που προκαλούν μεγάλα σεισμικά γεγονότα. Συστήματα έγκαιρου εντοπισμού θα μπορούσαν να προειδοποιήσουν πληθυσμούς για επερχόμενο κίνδυνο (π.χ. έλευση παλιρροϊκών κυμάτων, εκδήλωση πυρκαγιάς κοκ). Η κοινωνία είναι αυτή που αποφασίζει τις απώλειες που αποδέχεται για κάθε μέγεθος των διαφόρων φυσικών κινδύνων.

Αν και η εξέλιξη της τεχνολογίας μειώνει την τρωτότητα, οι κοινωνικό-οικονομικές και δημογραφικές αλλαγές καθιστούν όλο και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού ευάλωτα σε καταστροφές, τόσο σε αναπτυγμένες όσο και σε αναπτυσσόμενες χώρες (Quantarelli, 1993, Tierney 1993). Οι κυριότεροι παράγοντες που έχουν καταγραφεί από διάφορους ερευνητές να αυξάνουν την τρωτότητα ενός πληθυσμού συνοψίζονται στους:

- Κατά-κεφαλή εισόδημα
- Το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας
- Το μέγεθος της χώρας
- Θεσμοί που διέπουν μια κοινωνία
- Το κοινωνικό κεφάλαιο

Κατά κεφαλή εισόδημα

Το ύψος του εισοδήματος έχει αντιφατική επίδραση πάνω στην τρωτότητα. Οι χαμηλές εισοδηματικές τάξεις τείνουν να μένουν σε περιοχές πιο ευάλωτες σε καταστροφές, π.χ. σε οικισμούς που βρίσκονται σε πλημμυρικά πεδία. Τα κτίρια που διαμένουν είναι συνήθως πολύ χαμηλών κατασκευαστικών προδιαγραφών, με παντελή έλλειψη αντισεισμικής θωράκισης ή αντιπυρικής προστασίας, ενώ ταυτόχρονα οι τάξεις αυτές δεν έχουν τη δυνατότητα ασφαλιστικής κάλυψης για περιπτώσεις καταστροφής περιουσίας.

Από την άλλη, ερευνητές εντόπισαν μία μη γραμμική σχέση μεταξύ του ύψους του εισοδήματος και της τρωτότητας του πληθυσμού. Έτσι, τάξεις με υψηλότερο εισόδημα εμφανίζονται να επιλέγουν τόπο κατοικίας ή τρόπους αναψυχής που τους καθιστά πιο ευάλωτους, όπως π.χ. κατασκευή εξοχικών κατοικιών σε δάση, σε ακτές ή σε πλημμυρικά πεδία (Kellenberg and Mobarak 2008, Quantarelli 1993, Λέκκας 2000).

Παρόλα αυτά, οι χαμηλές εισοδηματικές τάξεις φαίνεται να είναι πιο ευάλωτες στις επιπτώσεις από τις φυσικές καταστροφές (Toya and Skidmore, 2005), ενώ το ύψος του εισοδήματος παίζει μεγάλο ρόλο στον αριθμό των θυμάτων από μια μεγάλη φυσική καταστροφή (Yamamura 2008). Όπως εμφανίζεται και στον παρακάτω πίνακα, το 90% των θανάτων από μία φυσική καταστροφή εντοπίζεται στα 2/3 του παγκόσμιου πληθυσμού που ζει στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (Λέκκας 2000).

Πίνακας 1.1: Κατάλογος χωρών με πάνω από 1.000 θανάτους από φυσική καταστροφή ανά εκατομμύριο πληθυσμού σε σύγκριση με θανάτους από φυσική καταστροφή σε επιλεγμένες χώρες υψηλού ατομικού εισοδήματος

Χώρα	Θάνατοι/εκατομμύριο πληθυσμού
<i>Ομάδα υψηλού κινδύνου</i>	
Μπαγκλαντές	3.958
Γουατεμάλα	3.174
Νικαράγουα	2.590
Ονδούρα	1.995
Ιράν	1.539
Περού	1.309
Νέα Γουινέα	1.283
Αιτή	1.189
Νότια Κορέα	1.021
<i>Ομάδα υψηλού εισοδήματος</i>	
Ιαπωνία	276
Ηνωμένο Βασίλειο	89
Η.Π.Α.	51
Γαλλία	19
Καναδάς	12
Αυστραλία	11
Δυτική Γερμανία	10
Ελλάδα	9
Ελβετία	8
Νότια Αφρική	1

Πηγή: Λέκκας, Ε., 2000. Σελ.50

Επίπεδο ανάπτυξης της χώρας

Το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας επηρεάζει το μέγεθος των καταστροφών. Δεν είναι τυχαίο που στις αναπτυσσόμενες χώρες εντοπίζονται οι μεγαλύτερες ανθρώπινες και οικονομικές απώλειες. Η διαφορά, σε μεγάλο βαθμό, έγκειται στη μεγαλύτερη ποσότητα πόρων που ξοδεύονται στις ανεπτυγμένες χώρες στον τομέα της πρόληψης και της δια του νόμου επιβολής κανόνων πρόληψης, όπως οι κανονισμοί για την αντισεισμική θωράκιση κτιρίων, οι ρυθμίσεις για τις χρήσεις γης κ.ο.κ.(Cavallo and Noy, 2010).

Το μέγεθος της χώρας

Το μέγεθος της χώρας επηρεάζει την έκταση των καταστροφών. Μεγάλες χώρες, με όρους Α.Ε.Π, πληθυσμού ή έκτασης, έχουν πιο πολύ πλούτο εκτεθειμένο σε καταστροφικά φαινόμενα. Παρόλα αυτά, μια μεγάλη ή πλούσια χώρα μπορεί να κατανείμει το κόστος της καταστροφής στο σύνολο της κινητοποιώντας ενδοτομεακές ή ενδοπεριφερειακές μεταφορές για τη μείωση των οικονομικών επιπτώσεων των καταστροφών (Cavallo and Noy, 2010).

Η ποιότητα των θεσμών

Η ποιότητα των θεσμών επηρεάζει άμεσα τις επιπτώσεις από τις φυσικές καταστροφές. Χώρες με δημοκρατικά πολιτεύματα είναι πιο πιθανό να συντάξουν κανονισμούς και να υλοποιήσουν μέτρα πρόληψης από ότι χώρες με μεγάλο βαθμό διαφθοράς και απολυταρχικά ή ολιγαρχικά καθεστώτα (Cavallo and Noy 2010). Διεφθαρμένες, ολιγαρχικές κυβερνήσεις χωρών είναι πιθανό να μη λαμβάνουν μέτρα πρόληψης για συγκεκριμένα τμήματα του πληθυσμού που ανήκουν σε άλλες φυλές, ή αντίπαλες ιδεολογίες, χρησιμοποιώντας τους με αυτό τον τρόπο για την προσέλκυση ανθρωπιστικής βοήθειας στη χώρα. Όσο μεγαλύτερος ο αριθμός των θυμάτων και μεγαλύτερο το μέγεθος των καταστροφών τόσο μεγαλύτερη η εισροή ξένης ανθρωπιστικής βοήθειας (Cohen and Werker, 2008).

Σαφώς, η διαφθορά και τα συμφέροντα επηρεάζουν την υιοθέτηση και υλοποίηση μέτρων που έχουν να κάνουν με την πρόληψη ακόμα και σε δημοκρατικές χώρες. Οι προσπάθειες για πρόληψη πρέπει να υπερνικήσουν την αντίσταση. Και αυτή η αντίσταση προέρχεται από οικονομικά συμφέροντα, δηλαδή φορείς που ασχολούνται με την ανάπτυξη, τις χρήσεις γης, την επένδυση στις υποδομές, τις κατασκευές, την ακίνητη κτηματική περιουσία κλπ. Αυτά τα συμφέροντα έχουν τη δύναμη είτε να παρεμποδίζουν την υιοθέτηση τέτοιων μέτρων ή να αποδυναμώνουν την εφαρμογή των μέτρων που έχουν υιοθετηθεί (Tierney, 1993).

Το κοινωνικό κεφάλαιο

Τέλος, το κοινωνικό κεφάλαιο που υπάρχει σε μια κοινωνία επηρεάζει με τη σειρά του την τρωτότητα ενός πληθυσμού αλλά και τη δυνατότητα αποκατάστασης του. Σύμφωνα με ορισμούς που έχουν δώσει διάφοροι ερευνητές, το κοινωνικό κεφάλαιο αντιπροσωπεύει κοινωνικές δομές όπως δίκτυα, εθελοντικές κινήσεις, κινήσεις πολιτών που διευκολύνουν το συντονισμό και τη συνεργασία των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτές με στόχο την

διεκδίκηση και επίτευξη κοινών συμφερόντων². Η ύπαρξη κοινωνικού κεφαλαίου αναμένεται να μετριάσει τις ζημιές που προκαλούνται από τις καταστροφές μέσω της συλλογικής δράσης (Yamamura 2008). Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικά όσον αφορά τις κλιματικές καταστροφές (Carter and Maluccio, 2003).

1.2 Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.2.1 Οι φάσεις των φυσικών καταστροφών

Η διαχείριση των φυσικών καταστροφών χωρίζεται σε τέσσερα στάδια (Λέκκας 2000). Αυτά είναι:

Σχεδιασμός πριν την καταστροφή (mitigation). Περιλαμβάνει τα μέτρα πρόληψης που λαμβάνονται για τη μείωση των καταστροφικών συνεπειών από την εκδήλωση φυσικών φαινομένων, τη θέσπιση κανονισμών και ρυθμίσεων, π.χ. χρήσεων γης, την κατάρτιση σχεδίων αντιμετώπισης καταστροφών κλπ.

Απόκριση (Response). Περιλαμβάνει τις ενέργειες εκείνες που λαμβάνουν χώρα αμέσως πριν και αμέσως μετά την εκδήλωση της φυσικής καταστροφής και που έχουν στόχο τη διάσωση και την παροχή άμεσης βοήθειας στους πληγέντες.

Ανάκαμψη (Recovery). Περιλαμβάνει δραστηριότητες που στόχο έχουν την άμεση αποκατάσταση βασικών λειτουργιών της κοινότητας που έχει πληγεί. Οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν αποκατάσταση βασικών λειτουργιών, όπως παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και πόσιμου νερού, αποκατάσταση τηλεπικοινωνιών, απομάκρυνση μπαζών κλπ.

Ανακατασκευή/Αποκατάσταση (Reconstruction). Η φάση αυτή αφορά τη μακροχρόνια αποκατάσταση της πληγείσας κοινότητας που έχει στόχο την επαναφορά της στην προκαταστροφική της κατάσταση ή σε καλύτερη από αυτή.

² <http://www.socialcapitalresearch.com/definition.html>

1.2.2 Ορισμός, φάσεις και αξιολόγηση της αποκατάστασης

Η φάση της αποκατάστασης είναι από τις λιγότερο μελετημένες φάσεις των φυσικών καταστροφών (Quantarelli, 1993, Oshlansky, 2005). Ιδιαίτερα, για τη μακροχρόνια αποκατάσταση δεν υπάρχουν πολλές έρευνες, με αποτέλεσμα να υπάρχει ακόμη άγνοια για τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν την προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα των κοινωνιών καθώς και για τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν τη μακροχρόνια αποκατάσταση των κοινωνιών αυτών (Flint and Luloff, 2005). Γενικά, ως διαδικασία η αποκατάσταση είναι δύσκολο να αξιολογηθεί και να μετρηθεί με ποσοτικούς όρους (Rubin, 1985).

Ορισμός αποκατάστασης

Στην αγγλική γλώσσα υπάρχουν πολλές λέξεις που αποδίδουν την έννοια της αποκατάστασης. Ο Quantarelli (1999) όρισε τις συνώνυμες λέξεις (στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία) προσδίδοντας ποιοτικές διαφορές στην έννοια που δίνουν στην αποκατάσταση.

Reconstruction: Η λέξη αυτή φαίνεται να τονίζει σχεδόν αποκλειστικά την επαναφορά των φυσικών υποδομών που καταστράφηκαν ή υπέστησαν ζημιές στο προ-καταστροφικό επίπεδο.

Restoration: Ο όρος αυτός εμφανίζεται να είναι μια δήλωση σχετικά με την επαναεδραίωση προ-καταστροφικών φυσικών και κοινωνικών μοτίβων.

Rehabilitation: Με τον όρο αυτό δίνεται ίσως μια μεγαλύτερη έμφαση στους ανθρώπους από ότι στα πράγματα. Υπάρχει η υπόνοια της αποκατάστασης σε καλύτερο επίπεδο από αυτό του προ-καταστροφικού.

Restitution: Ο όρος αυτός φαίνεται να προτείνει την επαναφορά στην πρότερη κατάσταση σχέσεων.

Recovery: Ο όρος αυτός υπονοεί την προσπάθεια επαναφοράς της μετα-καταστροφικής κατάστασης σε ένα αποδεκτό επίπεδο. Αυτό μπορεί να ταυτίζεται με το προ-καταστροφικό επίπεδο αλλά μπορεί και όχι.

Στην ελληνική βιβλιογραφία συναντούμε τους όρους *αποκατάσταση*, *ανάκαμψη*, *ανακατασκευή*, *ανάκτηση*, *ανασυγκρότηση*, *ανοικοδόμηση*. Για λόγους ευκολίας στην εργασία αυτή θα χρησιμοποιήσουμε κυρίως τον όρο *αποκατάσταση*.

Η αποκατάσταση διατρέχει όλους τους τομείς της ζωής μιας κοινωνίας. Η αποκατάσταση αφορά τον *οικιστικό τομέα* (ανακατασκευή και επισκευή σπιτιών, αντικατάσταση οικοσκευών κλπ), τις *επιχειρήσεις* (αποζημιώσεις, αποκατάσταση δραστηριότητας και απασχόλησης, φοροελαφρύνσεις), τα *δημόσια κτίρια και τις δημόσιες υπηρεσίες* (αποκατάσταση βασικών υπηρεσιών (γραμμές ζωής-lifelines) που περιλαμβάνουν το ηλεκτρικό ρεύμα, το νερό, την αποχέτευση, τις επικοινωνίες, τις συγκοινωνίες), τον *παραγωγικό ιστό* (αποζημιώσεις αγροτών/κτηνοτρόφων κλπ), τις *υποδομές* (γέφυρες, δρόμοι κλπ). Όλοι αυτοί οι τομείς ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την κατανομή των πόρων που διατίθενται στη φάση της αποκατάστασης. Οι αποφάσεις για το πώς θα κατανεμηθούν οι πόροι αντικατοπτρίζουν τη στρατηγική που έχει υιοθετηθεί για την πορεία της αποκατάστασης (Rubin, 1985, Kates 1977).

Οι φάσεις της αποκατάστασης

Οι Haas, Kates και Bowden (1977) προσδιορίζουν τρεις φάσεις της μετα-καταστροφικής περιόδου που σχετίζεται με την αποκατάσταση.

Πρώτη φάση

Επανόρθωση (Restoration): Αναφέρεται στην επιδιόρθωση των καταστραμμένων φυσικών και κοινωνικών συστημάτων. Υπάρχουν «προσωρινά μέτρα» που λαμβάνονται τις πρώτες ημέρες ή εβδομάδες μετά από ένα καταστροφικό γεγονός με στόχο να κάνουν την πληγείσα κοινότητα λειτουργική το συντομότερο δυνατό.

Δεύτερη φάση

Ανοικοδόμηση (Replacement reconstruction): Αναφέρεται στην επαναφορά των αποθεμάτων κεφαλαίου σε προ-καταστροφικά επίπεδα. Η φάση αυτή διαρκεί από μερικούς μήνες μέχρι αρκετά χρόνια μετά από την καταστροφή.

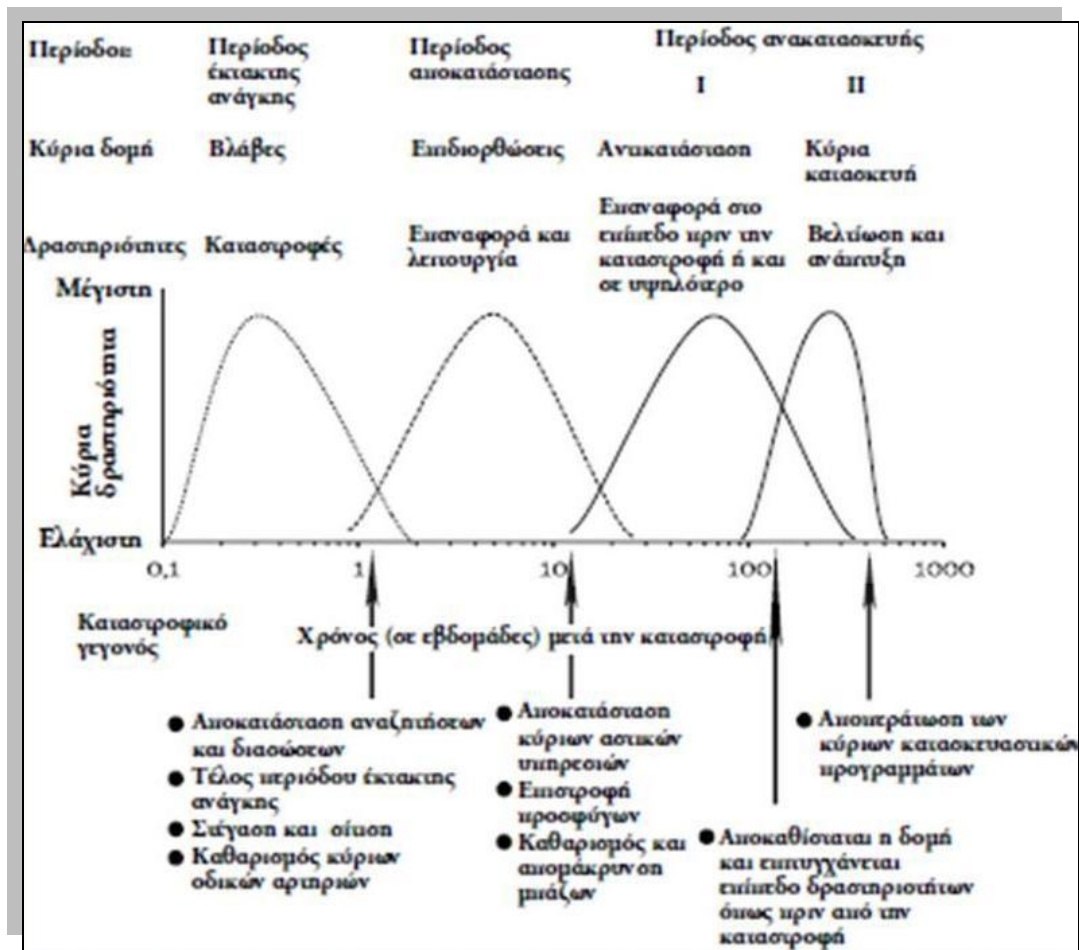
Τρίτη φάση

Βελτίωση, αναπτυξιακή ανοικοδόμηση (Commemorative, betterment, developmental reconstruction): Αναφέρεται στην προώθηση της μελλοντικής οικονομικής ανάπτυξης μέσα στην κοινότητα. Η φάση αυτή, που συχνά ονομάζουμε “mitigation” και μπορεί να ταυτιστεί με τη φάση πρόληψης, αναμένεται να διαρκέσει μέχρι την επόμενη καταστροφή.

Η διάρκεια της κάθε φάσης εξαρτάται από τη χρονική διάρκεια της φάσης έκτακτης ανάγκης (Σχήμα 1.2). Η περίοδος που απαιτείται για την επαναφορά της περιοχής στο προκαταστροφικό επίπεδο διαρκεί περίπου 100 φορές πιο πολύ από την περίοδο της έκτακτης ανάγκης, ενώ η φάση της αναπτυξιακής οικοδόμησης μπορεί να διαρκέσει 2-3 φορές περισσότερο από τη φάση της αποκατάστασης (Kates, 1977).

Διάφοροι ερευνητές έχουν ασκήσει κριτική στην πιο πάνω κατηγοριοποίηση, υποστηρίζοντας ότι η φάση της αποκατάστασης αποτελεί μια δυναμική διαδικασία και τα στάδια της δεν είναι ευδιάκριτα, ενώ πολλές φορές αλληλεπικαλύπτονται. Η διαδικασία μπορεί να μεταβάλλεται λόγω λανθασμένων εκτιμήσεων των αναγκών των θυμάτων, της έντονης πολιτικής πίεσης για τη γρήγορη ανοικοδόμηση, καθώς και της ανεπάρκειας πόρων για την επίλυση πολύπλοκων ζητημάτων που αφορούν την αποκατάσταση (Berke et.al, 1993).

Τέλος, ακόμη και η διάρκεια των φάσεων της αποκατάστασης δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί. Όπως ανέφερε ο Oshlansky (2005), είναι δύσκολο να ορίσεις τη χρονική διάρκεια της φάσης αυτής ή να ορίσεις το σημείο τέλους. *«Η πολυπλοκότητα και η ποικιλομορφία των σημερινών κοινωνιών έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία προκαθορισμού του χρόνου ανάκαμψης και αποκατάστασης αφού αυτό έχει άμεση σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού, την κοινωνική οργάνωση, τη διαθεσιμότητα των πόρων, κλπ.»*. (Λέκκας, 2000).

Σχήμα 1.2: Μοντέλο επαναφοράς αστικών περιοχών μετά από φυσική καταστροφή

Πηγή: Λέκκας 2000

Αξιολόγηση της αποκατάστασης

Για να αξιολογήσουμε την αποκατάσταση μιας περιοχής μετά από μια φυσική καταστροφή, πρέπει πρώτα να ορίσουμε τους στόχους που θέλουμε να πετύχουμε, με βάση τους οποίους θα την κρίνουμε ως επιτυχημένη ή αποτυχημένη. Η αποκατάσταση μπορεί να έχει ως στόχο την επαναφορά του συστήματος ακριβώς στην προ-καταστροφική του μορφή ή μπορεί να έχει ως στόχο τη βελτίωση του προ-καταστροφικού επιπέδου (Quantarelli, 1999).

Είναι, επίσης, πολύ σημαντικό να ορίσουμε τη μονάδα που εξετάζουμε όταν μελετούμε την αποκατάσταση. Τα αποτελέσματα της αποκατάστασης μπορεί να είναι πολύ διαφορετικά σε ατομικό, σε τοπικό, σε περιφερειακό και σε εθνικό επίπεδο. Ενώ μια κοινότητα ή μία ευρύτερη περιοχή της κοινότητας μπορεί να παρουσιάζει θετικά σημάδια αποκατάστασης συνολικά, μονάδες μέσα σε αυτό το σύνολο μπορεί να παρουσιάζουν πολύ σοβαρά προβλήματα ανάκαμψης. Μπορεί να συμβαίνει ακόμη και το αντίθετο. Δηλαδή, ενώ η κοινότητα να έχει προβλήματα αποκατάστασης, μεμονωμένοι πολίτες ή νοικοκυριά μπορεί να αναρρώνουν καλά μετά από την ίδια καταστροφή. Η αποκατάσταση δεν προχωράει με τον ίδιο ρυθμό ή με τον ίδιο τρόπο για τις διάφορες κοινωνικές μονάδες (Quantarelli, 1999).

Ως γενικός κανόνας, βέβαια, ισχύει ότι όσο πιο μεγάλη είναι η μονάδα που εξετάζουμε τόσο μεγαλύτερη είναι και η πιθανότητα καλύτερης αποκατάστασης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι όταν οι απώλειες αξιολογούνται συναρτήσει των συνολικών πόρων μιας μονάδας, τότε όσο μεγαλύτερη η εξεταζόμενη μονάδα τόσο μικρότερη η αναλογία απώλειες/πόροι (Quantarelli, 1999, Rossi et al., 1978). Έτσι, όταν εξετάζουμε, για παράδειγμα, την αποκατάσταση της παραγωγής λαδιού σε επίπεδο νομού, είναι πιθανό να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα αποκατάστασης, από ότι αν την εξετάζουμε σε επίπεδο ιδιώτη παραγωγού. Ακόμη όμως και παρόμοιες μονάδες μπορεί να παρουσιάζουν διαφοροποιημένα επίπεδα αποκατάστασης. Οι διάφορες κοινωνικές μονάδες βιώνουν διαφορετικά την εμπειρία της αποκατάστασης.

Παράγοντες που επηρεάζουν την αποκατάσταση

Ο βαθμός και η ταχύτητα αποκατάστασης των εξεταζόμενων μονάδων (άτομα, νοικοκυριά, επιχειρήσεις, κοινότητες) επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί αντανakλούν το κοινωνικό σύστημα που υπήρχε στην προ-καταστροφική περίοδο στην εξεταζόμενη περιοχή (Pettersson 1999). Οι επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών και η πορεία αποκατάστασης χαρακτηρίζονται από άνισες διαδικασίες. Οι ευκαιρίες αποκατάστασης είναι κοινωνικά κατασκευασμένες και όλο το σύστημα παροχής βοήθειας

είναι προσανατολισμένο προς την αναπαραγωγή της κοινωνικής τάξης που υπήρχε πριν την καταστροφή (Kates, 1977, Nigg and Tierney, 1993).

Άνθρωποι που βρίσκονται χαμηλά στην κοινωνικο-οικονομική κλίμακα είναι περισσότερο ευάλωτοι απέναντι στις φυσικές καταστροφές αλλά ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν και μεγαλύτερες δυσκολίες αποκατάστασης (Scanlon 1988, Quantarelli, 1999, Nigg 1995, Lindell and Prater 2003, Picou and Martin, 2006, Tootle 2007, Hubner 2008). Άνθρωποι που βρίσκονται στο περιθώριο, όπως άστεγοι, ηλικιωμένοι, φτωχές μονογονεακές οικογένειες, φτωχές οικογένειες με άτομα με ειδικές ανάγκες και εθνικές μειονότητες, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες πρόσβασης σε εξω-οικογενειακή βοήθεια (Scanlon 1988, Nigg 1995).

Ο βαθμός δικτύωσης σε επίσημα και ανεπίσημα δίκτυα και η γνώση των διαδικασιών και των φορέων επηρεάζει το βαθμό αποκατάστασης των διάφορων μονάδων. Έτσι, μονάδες με ισοδύναμες απώλειες λαμβάνουν διαφορετική βοήθεια και αντιμετωπίζουν διαφορετικούς ρυθμούς αποκατάστασης. Παράλληλα, πολιτικά ζητήματα μπορούν να επηρεάσουν την πορεία αποκατάστασης ενός τόπου. Κονδύλια μπορεί να κατευθύνονται με προτεραιότητα προς περιοχές όπου συγκεντρώνονται υποστηρικτές/ψηφοφόροι του πολιτικού κόμματος που βρίσκεται στην εξουσία ή του Δημάρχου ή άλλων φορέων πολιτικής εξουσίας (Quantarelli, 1999).

Σημαντική είναι και η ταχύτητα αποκατάστασης των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις έχουν κοινά χαρακτηριστικά με αυτά των νοικοκυριών, δηλαδή διαφέρουν σε μέγεθος, σε εισόδημα, σε κτιριακές και τεχνολογικές υποδομές, στη δυνατότητα πρόσβασης σε πόρους κλπ (Nigg, 1995, Hubner, 2008, Bibbee et al., 2000). Οι επιχειρήσεις παίζουν ζωτικό ρόλο για τις κοινότητες καθώς παρέχουν αγαθά, υπηρεσίες αλλά και εργασία στους κατοίκους. Η ταχύτητα αποκατάστασης τους θα επηρεάσει την καταπόνηση και την ταχύτητα αποκατάστασης των νοικοκυριών και της περιοχής.

Τέλος, οι φορείς που εμπλέκονται στη διαδικασία αποκατάστασης έχουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της αποκατάστασης μιας περιοχής. Ο μικρός συντονισμός μεταξύ των επίσημων φορέων καθώς και το μη εκπαιδευμένο προσωπικό που εμπλέκεται σε δραστηριότητες και ευθύνες χωρίς την κατάλληλη γνώση δε διευκολύνει ούτε επιταχύνει την αποκατάσταση. Η έμφαση που δίνεται πολλές φορές από τους επίσημους φορείς στη βραχυπρόθεσμη αποκατάσταση ακολουθείται από χαοτική και όχι καλοσχεδιασμένη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση (Tootle 2007).

Στόχος αποκατάστασης

Οι καταστροφές, αν και αποτελούν δραματικά γεγονότα με μεγάλες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, αποτελούν ταυτόχρονα ευκαιρίες για βελτίωση του υφιστάμενου συστήματος. Αυτές οι αλλαγές μπορεί να περιλαμβάνουν την αντικατάσταση του απαρχαιωμένου κεφαλαίου με εξελιγμένα τεχνολογικά μέσα, την αντικατάσταση των δυσλειτουργικών μονάδων παραγωγής με καινούριες πρότυπες μονάδες, τη βελτίωση των κτιριακών υποδομών, την αλλαγή του χωροταξικού σχεδιασμού και την αλλαγή των υφιστάμενων πολιτικών σχέσεων. Οι αλλαγές αυτές μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερη και δικαιότερη διακυβέρνηση, σε μείωση της τρωτότητας και σε αύξηση των μελλοντικών οικονομικών δυνατοτήτων.

Η αποκατάσταση των οικιών, των επιχειρήσεων, των δημόσιων υπηρεσιών, των υποδομών, των επιπέδων της απασχόλησης και της οικονομικής δραστηριότητας σε προ-καταστροφικά επίπεδα, δεν αποτελεί κοινωνική ανάπτυξη ή αλλαγή. Σαφώς, όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητες ενέργειες που θα οδηγήσουν στην ανάκαμψη της περιοχής. Η κοινωνική αλλαγή, όμως, ή η ανάπτυξη αποτελεί τη μετακίνηση από τα προ-καταστροφικά επίπεδα κατά ένα σημαντικό βαθμό (Quantarelli, 1993).

Στην πραγματικότητα, οι καταστροφές σχεδόν ποτέ δεν καταλήγουν στη βελτίωση της πρότερης κατάστασης και αυτό γιατί οι κοινωνίες αγωνίζονται για να ξανά εδραιωθούν σε μορφή παρόμοια με τα προ-καταστροφικά πρότυπα (Nigg 1995). Όπως αναφέρει και ο Kates (1977), *«Πάντα υπάρχει έτοιμο ένα πλάνο για την ανοικοδόμηση στην αντίληψη του κάθε κατοίκου- αυτό της προ-καταστροφικής πόλης»*.

Η αλλαγή, σύμφωνα με τους Nigg και Tierney (1993), δυσχεραίνεται από τέσσερις παράγοντες: την πολιτική σταθερότητα και την αφθονία, την αποτελεσματικότητα των δικτύων καταστροφικής απόκρισης, την εμφάνιση των θεραπευτικών κοινοτήτων και τον καταμερισμό των απωλειών και της μετα-καταστροφικής βοήθειας.

Η εμφάνιση της θεραπευτικής κοινότητας αποτελεί ουσιαστικά το ενωτικό εκείνο συναίσθημα που αποκτούν οι κάτοικοι μιας κοινότητας που χτυπήθηκε από μια καταστροφή (Nigg 1995, Λέκκας 2000). Η αλληλεγγύη, ο αλtruισμός και η αυξημένη κοινωνική υποστήριξη βοηθούν ψυχολογικά τους κατοίκους και δημιουργούν την ενωτική εκείνη δύναμη που βοηθά στην έναρξη της διαδικασίας αποκατάστασης ενός τόπου. Ταυτόχρονα, παρέχει μια συνέχεια μεταξύ του προ- και μετα-καταστροφικού συστήματος κάνοντας την κοινωνική αλλαγή λιγότερη πιθανή (Nigg and Tierney, 1993).

Η αποτελεσματικότητα των δικτύων απόκρισης, η μετα-καταστροφική βοήθεια και ο καταμερισμός των απωλειών έχουν ως αποτέλεσμα την ελάφρυνση των επιπτώσεων της καταστροφής στους κατοίκους της περιοχής. Οι τοπικές αρχές και οι κάτοικοι ασχολούνται περισσότερο με το πώς θα αξιοποιήσουν την προσφερόμενη βοήθεια παρά για αλλαγές οι οποίες θα οδηγούσαν σε μικρότερη τρωτότητα και βελτίωση του συστήματος (Nigg and Tierney, 1993).

Ένας από τους κύριους λόγους που τα συστήματα τείνουν να επιστρέψουν στην προ-καταστροφική τους κατάσταση είναι η πρόσβαση των ίδιων κοινωνικών ομάδων στις δομές εξουσίας (Sjoberg 1962 όπως παρουσιάζεται στους Nigg and Tierney 1993). Ο Stallings (1988) αναφέρει ότι η ανισότητα και η εκμετάλλευση που χαρακτηρίζει την κοινωνική ζωή διακόπτεται προσωρινά, λόγω της καταστροφής, για να επιστρέψει ξανά κατά την περίοδο της αποκατάστασης. Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο ερευνητή, οι αλλαγές δεν είναι πιθανές εκτός αν ομάδες ανθρώπων εμφανιστούν στη μετα-καταστροφική περίοδο που είναι ικανές να εκμεταλλευτούν την αποδιοργάνωση που προκλήθηκε λόγω της καταστροφής και να αμφισβητήσουν κυρίαρχα συμφέροντα.

Στην πρώτη φάση αποκατάστασης μιας κοινωνίας μετά από μια καταστροφή είναι δυνατό να εντοπίσουμε κάποιες αλλαγές, οι οποίες όμως κατά πλειοψηφία είναι προσωρινές. Έτσι, αμέσως μετά την καταστροφή βλέπουμε να εμφανίζονται καινούργιες ομάδες που συμμετέχουν στην έρευνα και διάσωση, στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας κλπ. Πολύ λίγες από αυτές τις ομάδες συμμετέχουν στο στάδιο της μακροχρόνιας αποκατάστασης και σε γενικές γραμμές πολλές από αυτές παύουν να υφίστανται στην περίοδο μετά την έκτακτη ανάγκη και απόκριση (Tootle 2007). Επίσης, αλλαγές που παρατηρούνται στον τρόπο λειτουργίας των επίσημων φορέων κατά τη διάρκεια της κρίσης είναι βραχυπρόθεσμες. Έρευνα σε οργανισμούς των Η.Π.Α που έγινε από το Κέντρο Έρευνας Καταστροφών του Πανεπιστημίου Delaware και αναφέρει ο Quantarelli (1993), δείχνει ότι μετά το πέρας της κρίσης οι οργανισμοί επιστρέφουν στις συνήθεις πρακτικές τους και πολύ σπάνια μετουσιώνονται σε πράξεις οι δηλώσεις για αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας τους. Σε γενικές γραμμές, αν γνωρίζουμε τι υπάρχει πριν από την καταστροφή, μπορούμε να έχουμε μια πολύ καλή ιδέα, αν όχι τέλεια πρόβλεψη, για το τι θα συμβεί την περίοδο κρίσης και αποκατάστασης (Quantarelli 1999).

1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

Οι επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών πάνω στην οικονομία και την κοινωνία των περιοχών που έχουν πληγεί από αυτές, αποτελούν αντικείμενο έρευνας των τελευταίων δεκαετιών από οικονομολόγους και κοινωνικούς επιστήμονες. Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι πολλά και πολύπλοκα και οι απαντήσεις δεν είναι ακόμη ξεκάθαρες. Μερικά από τα σημαντικότερα από αυτά αφορούν την επιρροή των φυσικών καταστροφών στην οικονομική ανάπτυξη των πληγεισών περιοχών, στη μετανάστευση, στην αλλαγή των δημογραφικών δεικτών κ.ά. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν μερικές από τις σημαντικότερες έρευνες πάνω στην κοινωνική και οικονομική αποκατάσταση μετά από τέτοια γεγονότα.

1.3.1 Κοινωνική αλλαγή και αποκατάσταση μετά από φυσικές καταστροφές

Οι φυσικές καταστροφές προκαλούν αποδιοργάνωση των πληγέντων κοινοτήτων και διακοπή των συνηθισμένων λειτουργιών τους. Ερευνητικό ενδιαφέρον αποτέλεσε για πολλούς κοινωνιολόγους, γεωγράφους και ανθρωπολόγους η διαδικασία επαναφοράς μιας κοινωνίας σε προ-καταστροφικούς ρυθμούς και η πιθανότητα μακροχρόνιας επιμονής των επιπτώσεων και αλλαγών που προκαλεί η καταστροφή στην κοινωνία αυτή. Οι κοινωνικο-οικονομικές, κοινωνικο-πολιτικές, δημογραφικές και ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις των καταστροφών μπορεί να αναπτύσσονται και να εξελίσσονται σε βάθος χρόνου. Είναι αρκετά δύσκολο να εκτιμηθούν και ιδίως σε βραχυχρόνια κλίμακα (Lindell and Prater, 2003).

Από την εξεταζόμενη βιβλιογραφία φαίνεται ότι οι απόψεις και τα αποτελέσματα ερευνών συγκλίνουν προς δύο κατευθύνσεις/θέσεις.

- 1) Οι φυσικές καταστροφές δεν προκαλούν κοινωνική αλλαγή, παρά μία σύντομη αποδιοργάνωση που δημιουργείται στην περίοδο κρίσης και κατά τη βραχυπρόθεσμη περίοδο αποκατάστασης.
- 2) Οι φυσικές καταστροφές προκαλούν κοινωνική αλλαγή όταν υπάρχουν ήδη τέτοιες τάσεις στην κοινωνία. Με τη συμβολή των καταστροφών οι εξελίξεις αυτές δύναται να επιταχυνθούν.

Η σημερινή παραδοχή είναι ότι οι καταστροφές δεν προκαλούν την παρακμή αναπτυσσόμενων, πλούσιων κοινωνιών, ούτε μπορούν να σώσουν παρακμάζουσες κοινότητες (Nigg and Tierney, 1993).

Σε μία από τις σημαντικότερες εργασίες για τις μακροχρόνιες επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών στην Αμερική εξετάζονται περιπτώσεις καταστροφών από πλημύρες, τυφώνες και κυκλώνες που συνέβησαν τη δεκαετία του 1960-1970. Στην εργασία αυτή μελετούνται οι επιπτώσεις πάνω στον πληθυσμό, το οικιστικό κεφάλαιο και την οικονομική ανάπτυξη ή υπανάπτυξη σε κομητείες της Αμερικής και σε μικρά αστικά κέντρα. Τα στοιχεία των ερευνητών βασίζονται στις απογραφές του 1960 και του 1970 και σε άλλες βάσεις δεδομένων για τις καταστροφές. Γίνεται μέτρηση της τάσης αλλαγής όσον αφορά τον πληθυσμό και το οικιστικό κεφάλαιο και αυτή συγκρίνεται με την αλλαγή στους δείκτες αυτούς σε κοινωνίες που έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά αλλά δεν έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές.

Τα συμπεράσματα τους είναι ότι σε επίπεδο κομητείας δεν υπάρχουν αξιόλογες επιπτώσεις από τις καταστροφές αυτές πάνω στον πληθυσμό ή το οικιστικό κεφάλαιο που να διαρκούν περισσότερο από μια μικρή χρονική περίοδο. Ακόμα και για μικρότερες περιοχές, τα αποτελέσματα της έρευνας καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα. Οι ερευνητές καταλήγουν στο ότι *«δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι φυσικές καταστροφές δεν είναι ασήμαντες από την σκοπιά των θυμάτων που εμπλέκονται και μπορεί να προκαλούν μακροχρόνιες επιπτώσεις πάνω στην υγεία και την ευημερία των νοικοκυριών και επιχειρήσεων που επλήγησαν άμεσα. Αντίθετα, από τη σκοπιά της κοινότητας συνολικά οι επιπτώσεις των καταστροφών αυτών είναι πολύ πιο ήπιες»* (Rossi et al., 1978). Οι ίδιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι επιπτώσεις εμφανίζονται ασήμαντες επειδή οι τοπικές κοινωνίες στην Αμερική είναι τόσο καλά ενσωματωμένες που κάθε οικονομική απώλεια που προκύπτει εξωτερικεύεται στην ευρύτερη οικονομία και αντισταθμίζεται.

Ο Oshlansky (2005) επιχειρεί να συνοψίσει τα σημεία στα οποία συμφωνούν οι διάφορες έρευνες που έχουν γίνει και εξετάζουν τη φάση της αποκατάστασης από διάφορες οπτικές γωνίες (διαδικασία, οικονομία, κοινωνία, οικογένεια κλπ). Μερικά από τα σημεία που αναφέρει είναι τα εξής:

- Οι αρνητικές τάσεις που προϋπάρχουν της καταστροφής (όπως φθίνουσα οικονομία, κοινωνικά προβλήματα, μετανάστευση κατοίκων σε άλλα μέρη) επιδεινώνονται κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης.

- Συνήθως οι περιοχές παίρνουν παρόμοια μορφή με αυτή που υπήρχε πριν την καταστροφή. Αυτό συμβαίνει διότι οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές δομές είναι πιο ανθεκτικές από τις φυσικές δομές.
- Αυτοί που έχουν τους λιγότερους πόρους λαμβάνουν λιγότερη βοήθεια και συνήθως πιο αργά από τους υπόλοιπους. Όσο καλύτερη είναι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της εξεταζόμενης μονάδας (άτομα, οικογένειες, επιχειρήσεις) τόσο πιθανότερη είναι η πλήρης αποκατάσταση της.
- Η ταχύτητα στην ανοικοδόμηση είναι σημαντική. Όταν οι αρχές καθυστερούν να κινητοποιήσουν τις διαδικασίες τα άτομα αρχίζουν να αποκαθιστούν τις ζημιές μόνοι τους.
- Το «παράθυρο» της ευκαιρίας για μετά-καταστροφικές βελτιώσεις είναι μικρό και διαρκεί μόλις μερικούς μήνες μετά την καταστροφή.

Πάντα, βέβαια, υπάρχει το ενδεχόμενο να υπάρξουν αλλαγές μετά από μια καταστροφή. Σύμφωνα με τους Nigg και Tierney (1993), οι αλλαγές που έχουν καταγραφεί μετά από καταστροφές και μπορεί να συμβάλλουν σε κοινωνική αλλαγή είναι:

Πολιτικές/Νομικές. Μία καταστροφή μπορεί να προκαλέσει την πραγματοποίηση αλλαγών σε νόμους και κανονισμούς καθώς και να επηρεάσει την πολιτική συμμετοχή και τις σχέσεις εξουσίας. Είναι, όμως, πολύ σπάνιο να σημειωθούν μεγάλες πολιτικές αλλαγές. Για να συμβεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να συντρέχουν και άλλοι παράγοντες ταυτόχρονα με την εκδήλωση της φυσικής καταστροφής (Albala-Bertrand, 1993).

Οικονομικές. Λόγω μίας καταστροφής μπορεί να προκληθούν αλλαγές στους οικονομικούς δείκτες και στον τύπο της οικονομικής δραστηριότητας μιας περιοχής, στην ανάπτυξη υποδομών και επενδύσεων κλπ

Δημογραφικές/οικολογικές. Είναι δυνατόν να προκληθούν αλλαγές στον τύπο μετανάστευσης, στη σύνθεση του πληθυσμού, στον κοινωνικό σχεδιασμό και στην κοινωνική ανάπτυξη λόγω μιας καταστροφής. Βέβαια, οι ερευνητές καταλήγουν ότι, αν και το φαινόμενο της μετανάστευσης των νέων ανθρώπων από την ύπαιθρο προς τα αστικά κέντρα είναι συνηθισμένο, είναι σπάνιο μία φυσική καταστροφή από μόνη της να προκαλέσει μετανάστευση πληθυσμών.

Κοινωνικές. Μία καταστροφή θα μπορούσε να προκαλέσει αλλαγές στην κοινωνική δομή, στις σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και την κοινωνική συμμετοχή.

Ποιότητα ζωής/ συναίσθημα. Τέλος, μία καταστροφή θα μπορούσε να προκαλέσει αλλαγές στον τρόπο που είναι συνδεδεμένοι οι κάτοικοι με την κοινότητα τους, την ικανοποίηση που αντλούν από τη ζωή τους στη συγκεκριμένη περιοχή και την εμπιστοσύνη που έχουν στις δομές και στις σχέσεις που χαρακτηρίζουν την κοινωνία τους.

1.3.2. Οικονομικές επιπτώσεις και αποκατάσταση

Οι οικονομικές επιπτώσεις που προκαλούν οι φυσικές καταστροφές διαχωρίζονται σε άμεσες και έμμεσες (Σχήμα 1.3). Ένα καταστροφικό γεγονός πλήττει το φυσικό κεφάλαιο μιας κοινωνίας αλλά και τις λειτουργίες της. Οι άμεσες επιπτώσεις είναι οι απώλειες στα σταθερά περιουσιακά στοιχεία, στο κεφάλαιο (συμπεριλαμβανομένων εμπορευμάτων), στις πρώτες ύλες και στους φυσικούς πόρους, καθώς και οι απώλειες ανθρώπινων ζωών. Οι έμμεσες επιπτώσεις αναφέρονται στην οικονομική δραστηριότητα και συγκεκριμένα στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που δε θα πραγματοποιηθούν μετά την καταστροφή και εξαιτίας αυτής, στην απώλεια εισοδήματος των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, καθώς και στη χρήση κατώτερων μέσων παραγωγής και διανομής (Albala-Bertrand 1993, Cavallo and Noy 2010). Τέλος, οι φυσικές καταστροφές προκαλούν δευτερογενείς επιπτώσεις στην οικονομία μίας περιοχής, που αντικατοπτρίζονται στους μακροοικονομικούς δείκτες, όπως στο ισοζύγιο πληρωμών, στην ανεργία, στον πληθωρισμό, στα δημόσια οικονομικά κ.ο.κ (ECLAC, 2000, Shadeghi et al., 2009).

Σχήμα 1.3. Εκτίμηση κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών

Πηγή: ECLAC Subregional Headquarter for the Caribbean- Disaster Assessment Training Manual-DATM

Οι επιπτώσεις των καταστροφών διαχωρίζονται σε βραχυπρόθεσμες (συνήθως μέχρι τρία χρόνια) και σε μακροπρόθεσμες (συνήθως πάνω από 5 χρόνια). Οι κύριες μέθοδοι που έχουν χρησιμοποιηθεί για τον καθορισμό των απωλειών που οφείλονται στις φυσικές καταστροφές είναι η στατιστική και η οικονομετρική ανάλυση. Οι μέθοδοι αυτοί προσπαθούν να συγκρίνουν το «πριν και μετά» την καταστροφή, προβάλλοντας ουσιαστικά τις προ-καταστροφικές τάσεις επιλεγμένων οικονομικών μεταβλητών και καθορίζοντας την αλλαγή της πορείας τους λόγω της καταστροφής. Η απόκλιση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μία μέτρηση των μετα-καταστροφικών επιπτώσεων.

Σύμφωνα με τον Guimaraes (1992) και τους συνεργάτες του, οι παραπάνω τεχνικές ενέχουν το μειονέκτημα ότι δε λαμβάνουν υπόψη τις άλλες δυνάμεις και αλλαγές που συμβαίνουν στο τοπικό ή ευρύτερο κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον και που μπορεί να επηρεάσουν τα μεγέθη των εξεταζόμενων μεταβλητών. Η ύφεση ή ο πόλεμος, για παράδειγμα, μπορεί να επηρεάσουν σε μεγαλύτερο βαθμό την περιφερειακή απασχόληση και το εισόδημα από ότι μια φυσική καταστροφή. Ως λύση στο παραπάνω μεθοδολογικό πρόβλημα, προτείνουν τη χρήση της μεθόδου σύγκρισης των εξεταζόμενων μεγεθών με βάση το «με την καταστροφή και χωρίς την καταστροφή». Με άλλα λόγια, οι ερευνητές προχωρούν στη δημιουργία ενός μοντέλου, το οποίο αντικατοπτρίζει την πορεία διάφορων οικονομικών δεικτών με βάση τις προ-καταστροφικές τάσεις και την επιρροή γεγονότων που συνέβησαν στο ευρύτερο περιβάλλον κατά τη διάρκεια της φάσης της αποκατάστασης και που μπορεί να είχαν κάποια επίδραση πάνω στις εθνικές οικονομικές μεταβλητές, όπως το Α.Ε.Π και τα επιτόκια. Με τον τρόπο αυτό γίνεται ο υπολογισμός της πορείας που μπορεί να είχε πάρει η οικονομία αν δεν είχε εμφανιστεί η συγκεκριμένη καταστροφή. Οι αποκλίσεις των μεταβλητών του μοντέλου «με την καταστροφή» και αυτού με «χωρίς την καταστροφή» αποδίδονται στην καταστροφή (Guimaraes et.al., 1992).

Πολλοί ερευνητές προσπάθησαν να εξετάσουν τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των καταστροφών πάνω στην οικονομία. Οι εργασίες τους παρήγαγαν τρεις διαφορετικές θεωρίες. Αυτή που υποστηρίζει ότι δεν υπάρχουν αξιόλογες αλλαγές στην οικονομία λόγω μιας καταστροφής, αυτή που υποστηρίζει ότι μια καταστροφή παράγει θετικά αποτελέσματα στην οικονομία και η τελευταία που υποστηρίζει ότι οι καταστροφές δημιουργούν κερδισμένους και χαμένους και άρα παράγει μικτά οικονομικά αποτελέσματα. Ο Scanlon (1988) στο άρθρο του «Χαμένοι και Κερδισμένοι: Μερικές σκέψεις για την πολιτική οικονομία των φυσικών καταστροφών» αναφέρει ότι «...το οικονομικό κόστος από τις φυσικές καταστροφές όχι μόνο δεν είναι όμοια μοιρασμένο, αλλά

είναι τόσο ανόμοια μοιρασμένο, που ενώ υπάρχουν κάποιοι που χάνουν, υπάρχουν και κάποιοι που κερδίζουν. Άτομα, οικογένειες, οργανώσεις, επιχειρήσεις, κοινότητες, μπορεί να κερδίζουν συγκεκριμένα οφέλη ως αποτέλεσμα μιας καταστροφής».

Ο Albala-Bertrand (1993), στο βιβλίο του «Η Πολιτική Οικονομία των Φυσικών Καταστροφών», προσπαθεί να περιγράψει εμπειρικά τη μακροοικονομική δυναμική των φυσικών καταστροφών, εξετάζοντας φυσικές καταστροφές που συνέβησαν σε 26 χώρες από το 1960-1979. Στην ανάλυση του αυτή βρήκε ότι τα καταστροφικά γεγονότα δεν έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στους οικονομικούς δείκτες και σε ορισμένες περιπτώσεις οι επιπτώσεις τους μπορεί να είναι θετικές.

Οι οικονομολόγοι Cavallo και Noy (2010), συγκρίνουν τα αποτελέσματα της εργασίας διαφόρων οικονομολόγων και καταλήγουν στο ότι υπάρχει γενική παραδοχή ότι οι φυσικές καταστροφές έχουν κατά μέσο όρο αρνητική επίδραση στη βραχυχρόνια οικονομική ανάπτυξη. Σε μακροπρόθεσμο επίπεδο υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει κάποια σημαντική επίπτωση των καταστροφών, ακόμη και αυτών που έχουν προκαλέσει μεγάλες απώλειες. Εξαιρέσεις αποτελούν μεγάλα καταστροφικά γεγονότα που ακολουθούνται από ριζοσπαστικές πολιτικές επαναστάσεις (π.χ. η Ισλαμική Ιρανική Επανάσταση το 1979 και η επανάσταση των Σαντινίστας στη Νικαράγουα το 1979).

Ο Guimaraes και οι συνεργάτες του (1992), εξέτασαν τα οικονομικά κέρδη και τις απώλειες του τυφώνα Hugo που έπληξε τη Νότια Καρολίνα τον Σεπτέμβριο του 1989. Παρά το γεγονός ότι οι άμεσες οικονομικές επιπτώσεις κάθε φυσικής καταστροφής είναι ξεκάθαρα αρνητικές, η περιφερειακή οικονομική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της ανοικοδόμησης αυξήθηκε δραματικά- κυρίως λόγω του κατασκευαστικού τομέα και του εμπορίου. Χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της οικονομετρικής ανάλυσης που εξετάζει το μοντέλο «με την καταστροφή» και «χωρίς την καταστροφή», κατέληξαν ότι τα κέρδη στο εισόδημα της περιοχής ήταν συνολικά ουδέτερα, παρά τη μεγάλη οικονομική δραστηριότητα που δημιουργήθηκε σε μερικούς τομείς. Η ώθηση για την ανάπτυξη προήλθε από την εισροή δισεκατομμυρίων € από τις ασφαλίσεις και τη δημόσια βοήθεια. Αν και τα χρήματα αυτά δεν κάλυψαν εξολοκλήρου τις απώλειες, είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μίας βραχυπρόθεσμης ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας πριν επανέλθει η οικονομία στον κανονικό δρόμο ανάπτυξης. Σύμφωνα με τους ερευνητές, τα κύρια αποτελέσματα ήταν διανεμητικά.

Ο Sadeghi και οι συνεργάτες του (2009), εξέτασαν τις μακρο-οικονομικές επιπτώσεις φυσικών καταστροφών που έπληξαν το Ιράν την περίοδο 1978-2004 και βρήκαν ότι το κατά κεφαλή Α.Ε.Π και ο ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π της χώρας εμφανίζουν αρχικά τάση μείωσης την πρώτη περίοδο μετά την καταστροφή για να σημειώσουν αύξηση την περίοδο της αποκατάστασης και ανακατασκευής.

Η Hubner (2008) υποστηρίζει ότι η μελέτη των μακροοικονομικών δεικτών δεν αντικατοπτρίζει την απώλεια πλούτου (λόγω της καταστροφής του προϋπάρχοντος φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου) αλλά αντίθετα δείχνει τη μετέπειτα οικονομική δραστηριότητα για την αντικατάσταση του κεφαλαίου. Με αυτόν τον τρόπο, οι αναλύσεις των φυσικών καταστροφών που βασίζονται στις αλλαγές του ΑΕΠ και άλλων οικονομικών δεικτών μπορεί να επηρεάσουν με θετικό πρόσημο τις καθαρές επιπτώσεις των καταστροφών.

Οι Benson και Clay (2004) διαχωρίζουν τις επιπτώσεις σε μακροοικονομικό επίπεδο μεταξύ των γεωφυσικών και κλιματικών καταστροφών. Υποστηρίζουν ότι οι κλιματικές καταστροφές συνήθως δε συνοδεύονται από ανακατασκευή κτιρίων (που θα ωθούσε την αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας) αλλά πλήττουν σε μεγάλο βαθμό τον αγροτικό τομέα. Επίσης, οι καταστροφές αυτού του τύπου (πλημμύρες, τυφώνες κλπ) παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα επηρεάζοντας συσσωρευτικά τους μακρο-οικονομικούς δείκτες.

Εξετάζοντας τη βιβλιογραφία που πραγματεύεται τις επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών πάνω στην οικονομία, αντιλαμβάνεται κανείς ότι υπάρχουν αρκετές διαφωνίες μεταξύ των αποτελεσμάτων των ερευνών. Περισσότερη έρευνα και ανάλυση θα χρειαστεί πάνω στο αντικείμενο για την βαθύτερη κατανόηση της επίδρασης των φυσικών καταστροφών στην οικονομική δραστηριότητα και τις οικονομικές επιδόσεις μιας κοινωνίας που έχει πληγεί από μια φυσική καταστροφή.

1.4 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ

1.4.1 Πυρκαγιές και κοινωνία

Το φαινόμενο των δασικών πυρκαγιών είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού φυσικών, κοινωνικών και πολιτισμικών συνθηκών (Henderson et al., 2005). Από τα αρχαία χρόνια η φωτιά διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των οικοσυστημάτων, στη διαμόρφωση του τοπίου και στην ανάπτυξη της ανθρώπινης δραστηριότητας και ιστορίας.

Η σχέση ενός πολιτισμού με τη φωτιά γίνεται εμφανής μέσα από τη μελέτη της ιστορίας του. Οι ανθρώπινες ανάγκες για επιβίωση προκάλεσαν την εξαφάνιση μεγάλου ποσοστού δασών με σκοπό τη χρήση της δασικής γης για καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων. Σύμφωνα με τον Pyne (όπως αναφέρθηκε στον Lekakis, 1993), η φωτιά είναι ένα από τα αρχαιότερα φυσικά φαινόμενα, παράλληλα όμως αποτελεί και ένα από τα αρχαιότερα πολιτισμικά φαινόμενα.

Υπάρχουν τρεις αλληλένδετες θεωρίες για την εμφάνιση της πυρκαγιάς (Lekakis, 1993).

Η **οικολογική θέση** που ερμηνεύει τη φωτιά ως ένα φαινόμενο που εκδηλώνεται για να επαναφέρει το φυσικό σύστημα σε ισορροπία. Η θέση αυτή εμφανίστηκε ως μια αντίδραση στην επικρατούσα πολιτική της απόλυτης καταστολής της φωτιάς. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η φωτιά αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη φυσική λειτουργία των δασικών οικοσυστημάτων σε όλο τον κόσμο (δάση βορείων χωρών, δάση σε αλπικά και υποαλπικά υποσυστήματα, μεσογειακά δάση). Ο ρυθμός εμφάνισης μιας φωτιάς εξαρτάται από το ρυθμό συσσώρευσης καύσιμης ύλης, από την παρουσία των κατάλληλων συνθηκών εκδήλωσης της και από τις κατάλληλες συνθήκες για την εξάπλωση της (π.χ. αέρας). Στα δάση των ψυχρότερων κλιμάτων και μεγαλύτερων υψομέτρων ο ρυθμός αυτός μπορεί να φτάνει τα 200-300 χρόνια. Στα μεσογειακά δάση ο ρυθμός επανεμφάνισης είναι μικρότερος, φτάνει δηλαδή στα 40-100 έτη (Ξανθόπουλος, 1998).

Η **θέση της πολιτισμικής-θεσμικής επιρροής**, που ερμηνεύει την εκδήλωση πυρκαγιών με βάση την κουλτούρα ενός λαού, των τρόπων διαχείρισης των φυσικών πόρων που διαθέτει, του συστήματος δημόσιας διοίκησης και της δυνατότητας επιβολής προστατευτικών μέτρων για το δάσος μέσω π.χ. της ύπαρξης δασολογίου.

Η **θέση της οικονομικής/αναπτυξιακής επιρροής** που συνδέει την εμφάνιση της πυρκαγιάς με οικονομικές αναπτυξιακές πολιτικές, την ανάπτυξη συγκεκριμένων οικονομικών τομέων και την εγκατάλειψη άλλων, τα πρότυπα κατανάλωσης και διαχείρισης απορριμμάτων κ.λπ.

1.4.2 Εξέλιξη των δασικών πυρκαγιών

Η φωτιά διαδραμάτιζε πάντα σημαντικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων που κατοικούσαν σε περιοχές του πλανήτη που ήταν ευπαθείς στην εκδήλωση πυρκαγιών³. Η φύση στις περιοχές εκείνες ανέπτυξε μηχανισμούς αναγέννησης και οι κοινωνίες ήταν εξοικειωμένες με τον κίνδυνο αυτό, έχοντας αναπτύξει πρακτικές πρόληψης αλλά και καταστολής. Τις τελευταίες δεκαετίες όμως, οι δασικές πυρκαγιές επηρεάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις ανθρώπινες κοινωνίες προκαλώντας μεγαλύτερες ανθρώπινες, οικονομικές και κοινωνικές απώλειες συγκριτικά με το παρελθόν. Το πρόβλημα αυτό φαίνεται να έχει τις ρίζες του άμεσα ή και έμμεσα στις κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές της σύγχρονης ζωής (Xanthopoulos, 2009).

Ο Ricardo Velez Munoz (2008) εντοπίζει τις κύριες κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές που συμβαίνουν στον Ευρωπαϊκό χώρο και έχουν αυξήσει τον κίνδυνο από πυρκαγιές στις ακόλουθες:

- Ερήμωση της επαρχίας που οδηγεί στη συσσώρευση καύσιμης ύλης λόγω της εγκατάλειψης παραδοσιακών χρήσεων του δάσους, όπως η συλλογή ξύλου για καύσιμη ύλη, η συλλογή ρητίνης, η βόσκηση. Η συσσώρευση καύσιμης ύλης στα εγκαταλελειμμένα χωράφια λειτουργεί σαν πυριτιδαποθήκη σε ενδεχόμενη εκδήλωση πυρκαγιών.
- Συγκέντρωση του πληθυσμού σε αστικά κέντρα και εξάπλωση αυτών προς τα δάση
- Αλλαγές στις προτεραιότητες της δασικής πολιτικής. Το δάσος πια δεν αντιμετωπίζεται ως ένας οικονομικός πόρος που παράγει δασικά προϊόντα αλλά ως τόπος αναψυχής με υπέρτατο στόχο τη συντήρησή του.
- Συνεχόμενη αύξηση της μίξης οικισμών-δασών.

Οι αιτίες της αύξησης των δασικών πυρκαγιών στη Νότια Ήπειρο παρουσιάζονται και σε μια μελέτη του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής (Bassi and Kettunen, 2008). Σύμφωνα με τα ευρήματα αυτής της έρευνας, οι αιτίες των πυρκαγιών ποικίλουν αλλά ιδίως στη Μεσογειακή Λεκάνη σηματοδεύονται από μια κυριαρχία των ανθρωπογενών αιτιών.

³ Τα δάση που υπάρχουν σε περιοχές με μεσογειακό κλίμα είναι ιδιαίτερα ευπαθή στις φωτιές. Μεσογειακό κλίμα συναντούμε στη Μεσογειακή λεκάνη, στη Νότια και Νοτιοδυτική Αυστραλία, στην Καλιφόρνια των Η.Π.Α, στην Κεντρική Χιλή και στο Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας (Αφρικανική Ήπειρος).

Εκτός από τις πυρκαγιές που ξεσπούν λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων, όπως ζεστά και ξηρά καλοκαίρια σε συνδυασμό με ισχυρούς καλοκαιρινούς ανέμους, η μελέτη αυτή διακρίνει τις παρακάτω τρεις κατηγορίες αιτιών έναρξης πυρκαγιών.

- Δασική διαχείριση
- Χωροταξικός σχεδιασμός
- Ανεπαρκής αντίδραση ή έλλειψη πόρων

Στην κατηγορία της **δασικής διαχείρισης** αναφέρεται η έλλειψη αγοράς δασικών προϊόντων και η έμφαση της χρήσης του δάσους ως τόπου αναψυχής, η έλλειψη διαχείρισης της καύσιμης ύλης που σημειώνει έντονη συσσώρευση λόγω της ερήμωσης της υπαίθρου, η αλλαγή χρήσεων γης που οδηγεί σε οικοπεδοποίηση δάσους και δασικών εκτάσεων. Επίσης, αναφέρονται θέματα που σχετίζονται με τη θεσμική δομή των εθνικών δασικών υπηρεσιών.

Στην κατηγορία του **χωροταξικού σχεδιασμού** αναφέρεται η ανεξέλεγκτη οικοδομική δραστηριότητα γύρω από σημαντικές αστικές και μη αστικές περιοχές με τουριστική αξία από το 1970 και μετά. Η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης κτηματολογίου και του μη ξεκάθਾਰου ιδιοκτησιακού καθεστώτος σε εθνικό επίπεδο. Επίσης, λανθασμένες πρακτικές, όπως εισαγωγή μονοκαλλιεργειών με πυροπαθή είδη σε ακατάλληλο περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφικά αποτελέσματα⁴.

Τέλος στην κατηγορία **ανεπάρκειας αντίδρασης και έλλειψης πόρων** αναφέρονται θέματα όπως η ανεπαρκής πρόληψη, η έλλειψη συστημάτων παρακολούθησης και έγκαιρης ειδοποίησης, η ακατάλληλη αντίδραση (π.χ. μεγάλη έμφαση σε εναέρια μέσα όταν η παρέμβαση από το έδαφος μπορεί να είναι απαραίτητη), η έλλειψη πόρων και η ελλιπής εκπαίδευση των υπηρεσιών που ασχολούνται με το δάσος. Τέλος η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών καθώς και η αδιαφορία και η άγνοια αυτοπροστασίας των πολιτών από τη φωτιά επιδεινώνουν το πρόβλημα των αυξανόμενων δασικών πυρκαγιών στην Ήπειρο.

Αποτέλεσμα των κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών, της επικρατούσας φιλοσοφίας και στρατηγικής στο θέμα της δασοπροστασίας και των κλιματικών συνθηκών που

⁴ Όπως στην περίπτωση της Πορτογαλίας, που η φύτευση πεύκων και εισαγόμενων ευκαλύπτων οδήγησε σε περισσότερες πυρκαγιές, ειδικά στην Βόρεια Πορτογαλία.

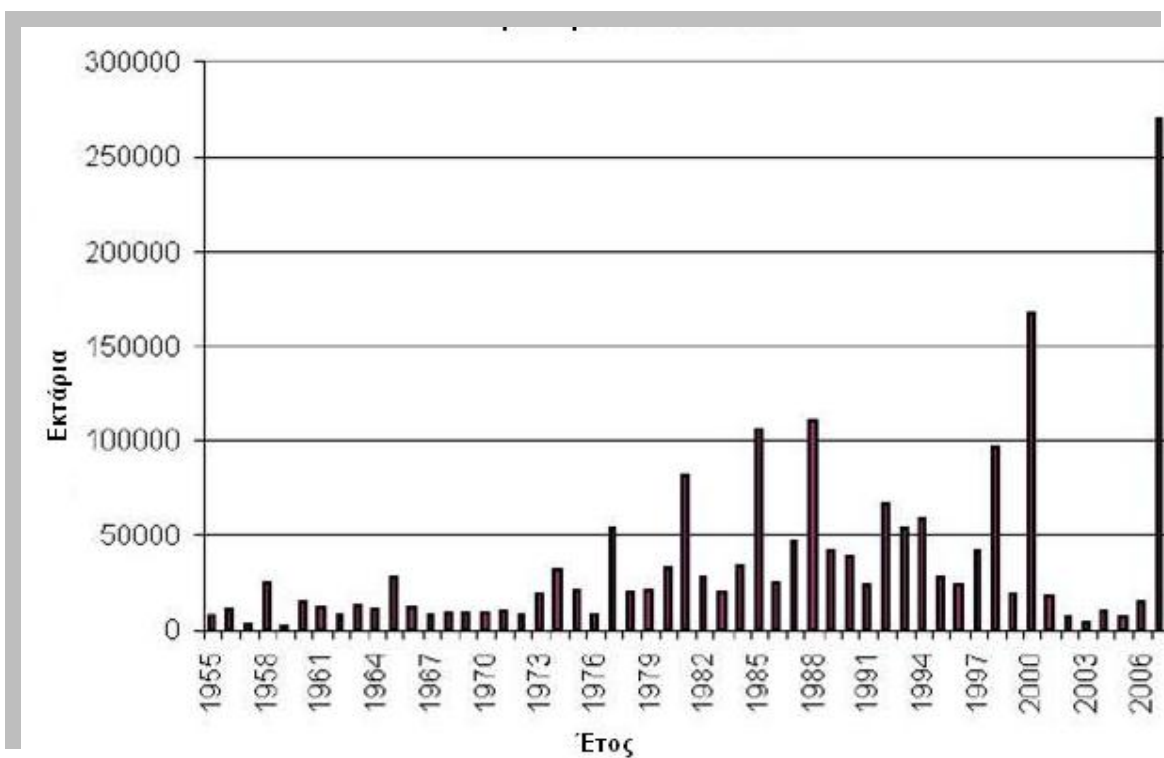
χαρακτηρίζονται από φαινόμενα έντονης ξηρασίας και υψηλών θερμοκρασιών⁵ είναι η εμφάνιση του φαινομένου των ΜΕΓΑΠΥΡΚΑΓΙΩΝ. Με τον όρο αυτό ορίζονται οι πυρκαγιές εκείνες που αποκτούν τεράστιες διαστάσεις, είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν με τα υπάρχοντα τεχνολογικά μέσα και προκαλούν μεγάλες καταστροφές στο περιβάλλον αλλά και στις ανθρώπινες κοινωνίες. Σύμφωνα με την παρέμβαση ελλήνων επιστημόνων έρευνας δασικών πυρκαγιών για τις πυρκαγιές του 2007 οι βασικοί λόγοι εμφάνισης των ΜΕΓΑΠΥΡΚΑΓΙΩΝ είναι οι παρατεταμένες ξηρασίες με επανειλημμένους καύσωνες, το έλλειμμα διαχείρισης των εύφλεκτων δασών Μεσογειακού τύπου και κυρίως η αντίληψη ότι η προστασία από τις δασικές πυρκαγιές ταυτίζεται με την ενίσχυση του κατασταλτικού μηχανισμού (Ανδριόπουλος κ.ά., 2007).

1.4.3 Το φαινόμενο των δασικών πυρκαγιών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η αύξηση των πυρκαγιών και των καταστροφικών αποτελεσμάτων τους οφείλεται στις κοινωνικό-οικονομικές εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες, και συγκεκριμένα από τη δεκαετία του '70 και μετά (Καϊλίδης και Καρανικόλας, 2004).

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, η μέση καιγόμενη έκταση δασών και θαμνώνων-χορτοβοσκοτόπων έως το 1973 ήταν 115.000 στρέμματα το χρόνο. Από το 1974 και μετά, η έκταση αυτή τριπλασιάστηκε και έφτασε τα 361.000 στρέμματα (Καϊλίδης και Καρανικόλας, 2004). Τα στοιχεία εμφανίζονται χειρότερα για κάθε δεκαετία που περνάει. Έτσι, ενώ τη δεκαετία του 1970 ο μέσος όρος ήταν 203.790 καμένα στρέμματα (με χειρότερη χρονιά το 1977, όπου κάηκαν 537.632 στρέμματα), τη δεκαετία του 1980 έχουμε μέσο όρο καμένης έκτασης 524.167 στρέμματα το χρόνο με χειρότερες χρονιές το 1985(1.054.503 στρέμματα) και το 1988 (1.105.011 στρέμματα). Τις πρώτες χρονιές της δεκαετίας του 1990 σημειώνεται μείωση του ετησίου μέσου όρου με περίπου 400.000 στρέμματα το χρόνο για να σημειωθεί όμως ρεκόρ καμένης έκτασης το 1998 με 1.300.000 στρέμματα (Ξανθόπουλος, 1998). Το αμέσως επόμενο καταστροφικό έτος ήταν το 2000, στη διάρκεια του οποίου κάηκαν πάνω από 1.000.000 στρέμματα ενώ το 2007 η καταστροφή ήταν άνευ προηγουμένου με πάνω από 2.000.000 στρέμματα καμένης γης.

⁵ Η αύξηση των πυρκαγιών ως ένα βαθμό αποδίδεται και στην κλιματική αλλαγή

Σχήμα 1.4: Εξέλιξη της ετήσια καμένης έκτασης στην Ελλάδα την περίοδο 1955-2007

Πηγή: Ξανθόπουλος, 2008.

Αιτίες

Στις χώρες της Μεσογείου το τοπίο αποτελούσε ένα μωσαϊκό δάσους, μικρών οικισμών και γεωργικών εκτάσεων. Παρά τη συμβίωση αυτή, σπάνια υπήρχαν ζημιές λόγω πυρκαγιών καθώς γινόταν τακτικός καθαρισμός των χωραφιών και των προσκείμενων δασικών περιοχών από τους κατοίκους. Επιπλέον, οι ντόπιοι είχαν γνώση τεχνικών κατάσβεσης με απλά μέσα και ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί στην προστασία της περιουσίας τους (Ξανθόπουλος και Caballero, 2007).

Μετά την οικονομική κατάρρευση που ακολούθησε τους δύο παγκόσμιους πολέμους, τον εμφύλιο, την πολιτική αστάθεια και την εκτεταμένη ανέχεια, υπήρξε μεγάλο κύμα μετανάστευσης προς το εξωτερικό και τα αστικά κέντρα της χώρας. Οι ευκαιρίες απασχόλησης αυξήθηκαν στον τομέα της βιομηχανίας και του τουρισμού. Η αύξηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα είχε ως συνέπεια την εξάπλωση του προς φυσικές περιοχές.

Η έλλειψη δασολογίου⁶ και κτηματολογίου και η αύξηση της αξίας της γης συντέλεσε στην εμφάνιση εμπρηστικών ενεργειών με στόχο την οικοπεδοποίηση φυσικών περιοχών (Ξανθόπουλος 1998, Κωνσταντινίδης 2001, Καϊλίδης και Καρανικόλας, 2004, Henderson et al., 2005, Ξανθόπουλος και Caballero, 2007).

Καθώς η αστικοποίηση και η τσιμεντοποίηση των ελληνικών πόλεων γινόταν όλο και μεγαλύτερη, στα τέλη της δεκαετίας του 1970 εμφανίζεται το κύμα της παραθεριστικής/δεύτερης κατοικίας στην εξοχή προκαλώντας την ανάπτυξη εκτεταμένων ζωνών μίξης οικισμών-δασών (Wildland-Urban Interface ή WUI). Το φαινόμενο αυτό γίνεται έντονο στην Ελλάδα από το 1980. Οι τύποι WUI που υπάρχουν στην Ελλάδα είναι κυρίως οι ακόλουθοι (Ξανθόπουλος, 2008):

1. Παραδοσιακά χωριά με μειωμένο σήμερα πληθυσμό
2. Οικισμοί πρώτης κατοικίας
3. Οικισμοί εξοχικής κατοικίας
4. Υποδομές τουριστικής ανάπτυξης (ξενοδοχεία, κατασκηνώσεις, πάρκα αναψυχής, αγροτουριστικές επιχειρήσεις κλπ.)

Κάθε μία από τις παραπάνω κατηγορίες έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά (χωροταξικός σχεδιασμός, δομικά υλικά, προφίλ πληθυσμού) και αντιμετωπίζει διαφορετικούς κινδύνους σε περίπτωση πυρκαγιάς. Την τελευταία δεκαετία και οι τέσσερις κατηγορίες ήρθαν αντιμέτωπες με καταστροφικές πυρκαγιές και υπέστησαν σοβαρές καταστροφές.

«Στις νέες αυτές οικιστικές ζώνες, ο πληθυσμός έχει άγνοια των κινδύνων πυρκαγιάς και της αντιμετώπισης τους, ο κίνδυνος καταστροφών των περιουσιών και των υποδομών και απώλειας ζωών είναι εξαιρετικά υψηλός και η δυσκολία αντιμετώπισης είναι πολύ μεγάλη» (Ξανθόπουλος και Caballero, 2007).

⁶ Με το ν. 998/1979 θεσπίστηκαν διαδικασίες για τη χαρτογράφηση των δασών και δασικών εκτάσεων και τη σύνταξη δασολογίου. Με το Π.Δ 1141/1980 ρυθμίστηκαν ειδικότερα ζητήματα της διαδικασίας και της τεχνικής κατάρτισης, τήρησης και ενημέρωσης του γενικού δασολογίου. Τριάντα χρόνια μετά, η Ελλάδα δε διαθέτει ακόμη δασολόγιο (Μενουδάκος, 2008).

Πίνακας 1.2: Τύποι Μίξης Δασών-Οικισμών στην Ελλάδα

<p>ΤΥΠΟΣ WUI</p> <p>ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ</p>	<p>ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ</p>	<p>ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ</p>	<p>ΒΛΑΣΤΗΣΗ</p>	<p>ΠΡΟΦΙΛ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ</p>
<p>ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΧΩΡΙΑ</p>	<p>Οδικό δίκτυο συχνά ανεπαρκές εντός του χωριού(πλην του κεντρικού δρόμου)</p>	<p>Απλές παραδοσιακές κατοικίες από αδρανή υλικά αλλά με αρκετά ευαίσθητα σημεία (π.χ. αποθήκες, πολυκαιρισμένα κουφώματα, κλπ.)</p>	<p>Βλάστηση που συχνά φθάνει μέχρι τις κατοικίες, αλλά υπάρχουν και αρκετές καλλιέργειες</p>	<p>Πληθυσμός μειωμένος και ηλικιωμένος, με αρκετή εμπειρία από πυρκαγιές αλλά και ποικίλη διάθεση αντίδρασης/ αντιμετώπισης σε περίπτωση πυρκαγιάς</p>
<p>ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ</p>	<p>Σχετικά μεγάλα οικόπεδα, συχνά με καλή διαμόρφωση εξωτερικού χώρου και προστατευμένα με τοίχους/Επαρκές οδικό δίκτυο</p>	<p>Κατοικίες με μέση και άνω ποιότητα κατασκευής από δύσφλεκτα υλικά και με λίγα αδύνατα σημεία</p>		<p>Κάτοικοι με αρκετό ενδιαφέρον αλλά χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις σχετικά με τις πυρκαγιές</p>
<p>ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ</p>	<p>Συχνά παράνομα δομημένοι/ Σχετικά μικρά οικόπεδα/ Φτωχό οδικό δίκτυο(πλάτος δρόμων, κλίσεις, αδιέξοδοι δρόμοι, αδυναμία στροφής, κλπ.)</p>	<p>Χαμηλή έως μέση ποιότητα κατασκευής κατοικιών με αρκετά εύφλεκτα υλικά και πολλά αδύνατα σημεία</p>	<p>Βλάστηση συχνά σε επαφή με τις κατοικίες</p>	<p>Κάτοικοι με μικρή συνειδητοποίηση του κινδύνου πυρκαγιάς και έλλειψη γνώσεων πρόληψης και αντίδρασης</p>
<p>ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</p>		<p>Ποικιλία ως προς τα χαρακτηριστικά των κτισμάτων</p>	<p>Ποικιλία ως προς την κατάσταση της βλάστησης</p>	<p>Ιδιαίτερα προβλήματα όσον αφορά τους τουρίστες/επισκ έπτες: Άγνοια χώρου και οδικού δικτύου, συχνά άγνοια ως προς τις πυρκαγιές και επομένως απρόσμενες αντιδράσεις</p>

Πηγή: Ξανθόπουλος, 2008.

Ταυτόχρονα, αναπτύσσεται ο τουρισμός και αυξάνονται οι πυρκαγιές λόγω αμέλειας από ρίψη τσιγάρων, από καύτρες ψησταριών, από σπασμένα γυαλιά κ.λπ. Η ανάπτυξη του τουρισμού, ελλείψει κτηματολογίου και δασολογίου, συνοδεύεται από την αύξηση των εμπρησμών (Lekakis, 1993).

«Μαζί με την αμέλεια, σημαντικό ποσοστό των δασικών πυρκαγιών στην Ήγη προκαλείται από εμπρησμούς. Στην Ελλάδα ο εμπρησμός χρησιμοποιήθηκε για την απελευθέρωση δασικής γης για οικιστική ανάπτυξη ενώ στην Πολωνία οι προοπτικές για προσωρινές θέσεις εργασίας παρακίνησε τους ανθρώπους να προκαλούν συνειδητά φωτιές» (Bassi and Kettunen, 2008).

Επιπρόσθετα, η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981 είχε ως αποτέλεσμα την εισροή επιδοτήσεων, οι οποίες είχαν ως στόχο είτε τη μείωση της γεωργικής παραγωγής, είτε την αύξηση της κτηνοτροφικής. Τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά και στις δύο περιπτώσεις (Ξανθόπουλος 1996, Henderson et al., 2005).

Στην πρώτη περίπτωση είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη χωραφιών, μέσα στα οποία συσσωρεύτηκε καύσιμη ύλη. Στη δεύτερη περίπτωση, οι επιδοτήσεις που δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) κατά την περίοδο 1981-1992 οδήγησαν στην αύξηση κατά 24% των προβάτων και κατά 20% των αιγών (Ξανθόπουλος και Ξανθάκης, 2008). Καθώς το κόστος της ζωοτροφής αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα μέρη των εξόδων ενός κτηνοτρόφου, οι κτηνοτρόφοι προσπαθούν να αυξήσουν το ποσοστό της απευθείας βοσκόμενης τροφής στα ζώα τους για να ενισχύσουν το εισόδημα τους. Καθώς όμως η βοσκοϊκανότητα κάθε βοσκοτόπου είναι περιορισμένη, η αύξηση των βοσκόμενων ζώων οδηγεί σε γρήγορη υποβάθμιση του βοσκοτόπου και στη χρήση φωτιάς από τους κτηνοτρόφους για τη βελτίωση της βοσκήσιμης ύλης (Ξανθόπουλος και Ξανθάκης, 2008). Αυτή η πρακτική χρησιμοποιείται από αρχαιότατων χρόνων και αποτελεί μία από τις αιτίες ερήμωσης στις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, της Βορείου και Δυτικής Αφρικής και φυσικά της Ελλάδας (Καϊλίδης και Καρανικόλας, 2004).

Η χρήση της φωτιάς από τους βοσκούς στοχεύει (Ξανθόπουλος 1996):

- i. Στον έλεγχο της ανεπιθύμητης βλάστησης
- ii. Στην παραγωγή νέων τρυφερών βλαστών από τους θάμνους στις περιπτώσεις των θαμνώνων
- iii. Στη δημιουργία νέων εκτάσεων για βόσκηση μετά την καταστροφή του δάσους.

Με την πρακτική αυτή δημιουργείται ο φαύλος κύκλος της καύσης-υπερβόσκησης-υποβάθμισης-μείωσης αποδοτικότητας της βλάστησης- απελπισίας βοσκού- νέας πυρκαγιάς με αποτέλεσμα τη σταδιακή βραχοποίηση και τελικά ερημοποίηση του τόπου (Ξανθόπουλος, 1996). Επιπλέον, η βόσκηση στα καμένα δάση καταστρέφει τη δυνατότητα αναγέννησης τους καθώς τα ζώα τρώνε τα νεαρά δενδρύλλια, εμποδίζοντας τα να εξελιχθούν ξανά σε ώριμο δάσος.

Τέλος, ένα μικρό ποσοστό πυρκαγιών οφείλεται σε φυσικά αίτια, όπως σε κεραυνούς μετά από περιόδους έντονης ξηρασίας. Η συντριπτική πλειοψηφία όμως των αιτιών έναρξης μιας πυρκαγιάς είναι ανθρωπογενείς.

Αρμόδιοι φορείς δασοπροστασίας

Το 1993 είχε εκδοθεί ομόφωνα διακομματικό πόρισμα της Βουλής, το οποίο εξέφραζε την ανάγκη για την ίδρυση Ενιαίου Φορέα Δασοπροστασίας. Παρόλα αυτά, με το Νόμο 2612/98 διαχωρίστηκε η πρόληψη- καταστολή- αποκατάσταση μεταξύ της Δασικής και της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας. Η μεταφορά της ευθύνης δασοπυρόσβεσης από τη Δασική Υπηρεσία στο Πυροσβεστικό Σώμα το 1998 εγείρει το θέμα κατά πόσο η σωστή αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών βασίζεται στην καταστολή και στην ενίσχυση των μέσων πυρόσβεσης. Δεν είναι τυχαίο που, αν και η Ελληνική Πυροσβεστική Υπηρεσία έχει ενισχυθεί με προσωπικό, μέσα και εξοπλισμό, το πρόβλημα των δασικών πυρκαγιών διογκώνεται συνεχώς (Ξανθόπουλος, 2007). Έχει παρατηρηθεί ότι οι χρονιές πετυχημένης καταστολής των πυρκαγιών οδηγούν στην υπερσυσσώρευση βιομάζας με αποτέλεσμα το ξέσπασμα πυρκαγιών μεγαλύτερης έντασης από αυτή που θα αναμενόταν με βάση τα ιστορικά στοιχεία σε μια περιοχή (Brown, 2000). Από την άλλη πλευρά, η Δασική Υπηρεσία, που παραμένει υπεύθυνη για την πρόληψη των πυρκαγιών και την αποκατάσταση του καμένου δάσους, στερείται οικονομικών και ανθρώπινων πόρων απαραίτητων για να εκπληρώσει το έργο της. Η φιλοσοφία της πλήρους καταστολής της φωτιάς έχει αποδειχθεί σε πολλές χώρες του κόσμου ότι δεν αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Μία

πετυχημένη πολιτική δασοπροστασίας είναι απαραίτητο να λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες του ευρύτερου περιβάλλοντος και να υιοθετεί μία πολυδιάστατη προσέγγιση, δίνοντας έμφαση στη διαχείριση της βιομάζας και στην προστασία του δάσους από τις ανθρώπινες πιέσεις, χωρίς όμως να απομακρύνει τον άνθρωπο από το δάσος.

«Το γεγονός ότι οι ετησίως καμένες εκτάσεις στην Ελλάδα παρουσιάζουν αυξητική τάση παρά τη σαφή βελτίωση των μέσων καταστολής, τονίζει και την κοινωνικοπολιτική συνιστώσα των πυρκαγιών, που σχετίζεται με την άναρχη ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας γύρω από τα αστικά κέντρα και την αδυναμία της δασικής νομοθεσίας να αποτρέψει τον αποχαρακτηρισμό των δασικών εκτάσεων» (Δημητρακόπουλος, 2008).

1.4.4 Φωτιά και μεσογειακά οικοσυστήματα

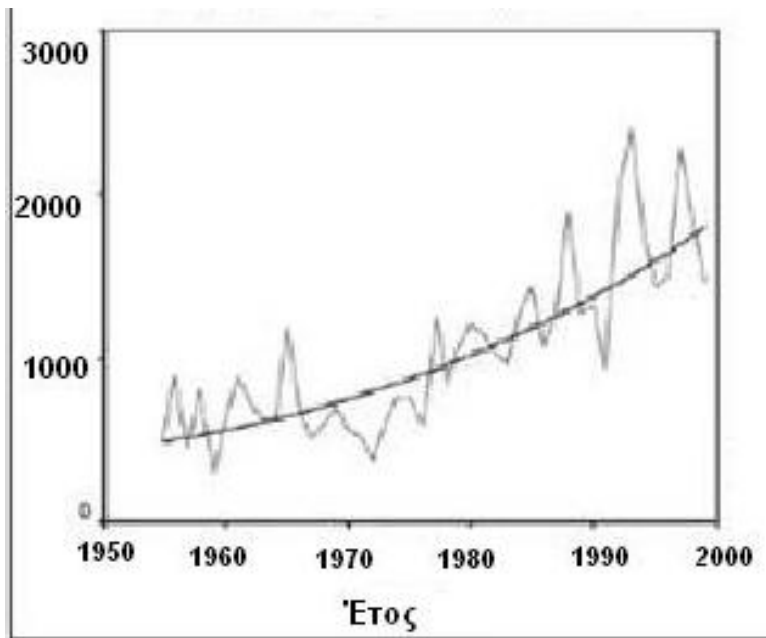
Η φωτιά αποτελεί φυσικό παράγοντα των μεσογειακών οικοσυστημάτων. Οι κλιματικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν αυτά τα οικοσυστήματα είναι τα θερμά άνυδρα καλοκαίρια και οι ήπιοι υγροί χειμώνες, καθώς και η μεγάλη διακύμανση της ετήσιας βροχόπτωσης με εναλλαγή ξηρών και υγρών ετών (Θάνος, 2000). Η φωτιά σε αυτά τα οικοσυστήματα παίζει το ρόλο του ρυθμιστή της ισορροπίας, καθώς συντελεί στην εξαφάνιση της υπερσυσσωρευμένης βιομάζας, στον εμπλουτισμό του εδάφους με ανόργανα συστατικά και στην επαναδιοργάνωση του δάσους και των ειδών που κυριαρχούν σε αυτό.

Η βλάστηση μεσογειακού τύπου καλύπτει περίπου το 40% του ελληνικού εδάφους (Λυριντζής κ.ά., 1998). Αυτή περιλαμβάνει τα φρύγανα, τα αείφυλλα πλατύφυλλα με μορφή θάμνων, όπως το πουρνάρι, η κουμαριά, τα ρείκια, η δάφνη κ.λπ, ή αείφυλλων δένδρων, όπως η αριά, και τα δάση μεσογειακών κωνοφόρων, όπως η χαλέπιος πεύκη, η τραχεία πεύκη, η κουκουναριά, το κυπαρίσσι, οι άρκευθοι (Ντάφης, 2010).

Όλα τα είδη που συναντώνται στα μεσογειακά οικοσυστήματα έχουν αναπτύξει μηχανισμούς αντίστασης απέναντι στην ξηρασία και στη φωτιά και διαθέτουν μορφολογικούς, φαινολογικούς και φυσιολογικούς μηχανισμούς προσαρμογής (Ράδογλου, 2001). Όλα σχεδόν τα είδη πεύκου είναι σπερματοαναγεννητικά (Θάνος, 2000). Ένα ώριμο δέντρο Χαλεπίου Πεύκης παράγει χιλιάδες σπέρματα, τα οποία παραμένουν κλειστά στους κώνους για χρόνια, οι οποίοι ανοίγουν σε άτακτα χρονικά διαστήματα, όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν. Αυτές οι συνθήκες είναι η παρατεταμένη ξηρασία ή η φωτιά. Το σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι περίπου 2 ημέρες μετά την πυρκαγιά, οι κώνοι της Χαλεπίου Πεύκης ανοίγουν και εκτοξεύουν τα σπέρματα σε μεγάλη απόσταση, με αποτέλεσμα την προστασία των σπερμάτων από τις υψηλές θερμοκρασίες που επικρατούν στο έδαφος

αμέσως μετά το πέρασμα της φωτιάς. Το φύτευμα των σπερμάτων αρχίζει μετά την έναρξη της περιόδου των βροχών (Θάνος, 2000). Τα αείφυλλα πλατύφυλλα αλλά και τα φυλλοβόλα έχουν επίσης αναπτύξει μηχανισμούς αναγέννησης μέσω της αναβλάστησης των καμένων ατόμων. Μέσα σε 6 χρόνια μπορεί να επέλθει πλήρης αποκατάσταση των αείφυλλων πλατύφυλλων θάμνων (Gagari et al., 2001). Σε αντίθεση με τα πευκοδάση που βρίσκονται σε χαμηλά υψόμετρα (Χαλέπιος Πεύκη, Τραχεία Πεύκη), τα κωνοφόρα δάση που φύονται σε μεγαλύτερα υψόμετρα (Μαύρη Πεύκη, Δασική Πεύκη, Ελάτη) δεν έχουν προσαρμόσει μηχανισμούς αναγέννησης μετά τη φωτιά (Θάνος, 2000).

Παρά το γεγονός ότι τα μεσογειακά οικοσυστήματα έχουν συνυπάρξει με τη φωτιά για χιλιάδες χρόνια και έχουν αναπτύξει μηχανισμούς προσαρμογής, η εκθετική αύξηση του αριθμού των πυρκαγιών και της συχνότητάς τους τις τελευταίες δεκαετίες έχουν οδηγήσει στην αδυναμία της φυσικής αναγέννησής τους, στη σταδιακή υποβάθμιση τους και στην εντατικοποίηση των φαινομένων ερημοποίησης (Σχήμα 1.5). Τα τελευταία τριάντα χρόνια έχουν εκδηλωθεί πάνω από 25.000 πυρκαγιές και κάηκαν πάνω από 6.600.000 στρέμματα δασών, δασικών εκτάσεων και λιβαδιών (Καρτέρης κ.ά., 2001).

Σχήμα 1.5: Αυξητική τάση εκδήλωσης δασικών πυρκαγιών στην Ελλάδα

Πηγή: Γήτας και Rishmawi, 2001.

1.4.5 Επιπτώσεις δασικών πυρκαγιών

Οι επιπτώσεις των πυρκαγιών είναι πολυδιάστατες. Επηρεάζουν τόσο το φυσικό περιβάλλον όσο και τις ανθρώπινες κοινωνίες και ιδίως αυτές που βρίσκονται κοντά στα δάση. Οι κυριότερες επιπτώσεις των πυρκαγιών είναι:

- *Ο κίνδυνος διάβρωσης του εδάφους*
- *Ο κίνδυνος εκδήλωσης πλημμυρών*
- *Ο θάνατος και η μετανάστευση ειδών της πανίδας*
- *Η καταστροφή γεωργικών εκτάσεων*
- *Η καταστροφή δομημένων περιοχών*
- *Η απώλεια πόρων για την αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καμένων περιοχών*
- *Η απώλεια εισοδήματος και εργασίας των κατοίκων παραδασόβιων οικισμών*
- *Οι δυσμενείς επιπτώσεις στη φυσική και ψυχική υγεία του πληθυσμού*
- *Η απώλεια τόπων αναψυχής και αισθητικής αξίας*
- *Η απώλεια ανθρώπινων ζώων*

Κάθε πυρκαγιά, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της και τα χαρακτηριστικά του τόπου στον οποίο εκδηλώνεται, προκαλεί σε διαφορετικό βαθμό όλες ή συνδυασμό των παραπάνω κατηγοριών επιπτώσεων. Οι μέθοδοι και τα μέτρα που θα επιλεγούν για την αποκατάσταση της καμένης περιοχής θα εξαρτηθούν από το είδος της βλάστησης του δάσους που κάηκε, από τη βιολογική ωριμότητα του (ηλικία), την τοπογραφία της περιοχής, τις πιθανές δευτερογενείς καταστροφές που μπορεί να προκληθούν λόγω της πυρκαγιάς, τους διαθέσιμους πόρους, τους οικισμούς που υπάρχουν και τις ανθρώπινες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στην πληγείσα περιοχή. Η στρατηγική που θα επιλεγεί για την αποκατάσταση είναι πολύ σημαντική γιατί αυτή θα καθορίσει τη μορφή και τη φύση του οικοσυστήματος για τις επόμενες δεκαετίες (Κωνσταντινίδης, 2001β).

1.4.6 Αποκατάσταση μετά από δασικές πυρκαγιές

Οι αρνητικές επιπτώσεις των πυρκαγιών στο περιβάλλον αλλά και στους παραδασόβιους πληθυσμούς (αγροτικούς ή αστικούς) μπορούν να μετριαστούν με ορθά διαχειριστικά μέτρα τεχνικής και οικονομικής φύσης (Λυριντζής, κ.ά.,1998). Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά

έχουν κατηγοριοποιηθεί από τον Λυριντζή και τους συνεργάτες του (1998) στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Οικονομικές ενισχύσεις του πληθυσμού που επλήγη από πυρκαγιά
- Αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα, κυρίως στις περιπτώσεις που απειλούνται δομημένες περιοχές ή ανθρωπογενείς δραστηριότητες
- Διαχείριση-συγκομιδή του καμένου ιστάμενου ξυλώδους κεφαλαίου
- Αποκατάσταση-ανόρθωση του οικοσυστήματος, όσον αφορά τη βλάστηση

Οικονομικές ενισχύσεις

Μετά από μια μεγάλη καταστροφή που έχει πλήξει οικισμούς, οι ανάγκες του πληθυσμού που πρέπει να καλυφθούν άμεσα είναι οι ανάγκες σίτισης και στέγασης. Η πολιτεία συνήθως χορηγεί ενισχύσεις είτε με τη μορφή εφάπαξ βοηθημάτων ή αποζημιώσεων ανά οικογένεια, είτε με τη μορφή δανείων με μηδενικό, μειωμένο, ή επιδοτούμενο επιτόκιο και δωρεάν τμήμα του κεφαλαίου. Επίσης, χορηγούνται αποζημιώσεις του καταστραμμένου φυτικού και ζωικού κεφαλαίου ή και της απολεσθείσας παραγωγής (Λυριντζής, κ.ά., 1998).

Ειδικά όσον αφορά τους κτηνοτρόφους, η οικονομική ενίσχυση τους είναι κοινωνικά απαραίτητη, καθώς λόγω της απαγόρευσης της βόσκησης στις καμένες εκτάσεις αντιμετωπίζουν μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής τους. Η έλλειψη υποστήριξης των κτηνοτρόφων μπορεί να οδηγήσει σε παράνομη βόσκηση και σε υποβάθμιση του καμένου δάσους.

Αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα

Ένας από τους κυριότερους κινδύνους μετά από μια πυρκαγιά είναι η διάβρωση του εδάφους. Λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν, το έδαφος σχηματίζει ένα επιφανειακό υδρόφοβο στρώμα, το οποίο εμποδίζει τη διήθηση του νερού και ευνοεί την επιφανειακή απορροή του. Ο συνδυασμός της απώλειας της δασικής κόμης και της δημιουργίας αυτού του στρώματος έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ορμής του νερού, που στο πέρασμα του παρασέρνει μαζί του εδαφική ύλη προκαλώντας σταδιακά απογύμνωση του εδάφους και τελικά βραχοποίηση.

Πίνακας 1.3: Διαχρονικές μεταβολές χαρακτηριστικών λεκάνης απορροής μετά από πυρκαγιά, διεργασίες διάβρωσης του εδάφους και δημιουργίας πλημμύρας από ισχυρή βροχή

Δημιουργία υδρόφοβου στρώματος εντός του εδάφους μετά την πυρκαγιά από καύση οργανικής ουσίας και διείδυση χημικών ενώσεων εντός αυτού. Συντελεί στην αύξηση της επιφανειακής απορροής και σε πλάγια κίνηση της υπεδάφιας απορροής.	1	Πτώση μεγαλύτερου ύψους βροχής στην επιφάνεια της λεκάνης λόγω έλλειψης βλάστησης-υδατοσυγκράτησης.	2
Συγκράτηση λιγότερης υγρασίας στην επιφάνεια του εδάφους λόγω της καύσης των επιφανειακών φυτικών υπολειμμάτων (φυλλάδας, χούμου, κ.λπ.).	3	Κατακερματισμός των εδαφικών συσσωμάτων λόγω μεγαλύτερης ενέργειας των σταγόνων της βροχής.	4
Μείωση της ταχύτητας διήθησης της βροχής στο έδαφος λόγω απόφραξης των πόρων του.	5	Δημιουργία επιφανειακής απορροής στις πλαγιές της λεκάνης	6
Μείωση της αντίστασης του εδάφους στην παράσυρση από την επιφανειακή απορροή, λόγω έλλειψης βλάστησης	7	Διάβρωση και παράσυρση του εδάφους από τις πλαγιές της λεκάνης προς τα κατάντη και τις κοίτες των υδατορευμάτων	8
Σημαντική και απότομη αύξηση της υδατοστερεοπαροχής στην κοίτη των υδατορευμάτων	9	Διάβρωση του πυθμένα και των πρανών της κοίτης των υδατορευμάτων και μεταφορά των υλικών προς τα κατάντη	10
Υπερχείλιση της πεδινής κοίτης του υδατορεύματος και επιδείνωση της κατάστασης σε περίπτωση ύπαρξης ανθρώπινων παρεμβάσεων	11	Δημιουργία πλημμυρικών φαινομένων στην πεδινή γεωργική και κατοικημένη περιοχή της λεκάνης με πληθώρα δυσμενών επιπτώσεων.	12

Πηγή: Μπαλούτσος, κ.ά. 2001.

Άμεση προτεραιότητα μετά τις φωτιές πρέπει να δίνεται στην κατασκευή των αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων. Οι πυρκαγιές συνήθως εκδηλώνονται την περίοδο του καλοκαιριού (Ιούλιος-Σεπτέμβριος) και οι πρώτες φθινοπωρινές βροχές δεν αργούν να έρθουν (Οκτώβριος). Η λήψη αποφάσεων για τα κατάλληλα μέτρα ανά περιοχή και η υλοποίηση των βραχυπρόθεσμων μέτρων πρέπει να γίνεται πριν την έλευση των πρώτων βροχών, καθώς ο κίνδυνος της διάβρωσης και των πλημμυρών είναι πολύ μεγάλος, και ιδιαίτερα σε εκείνες τις λεκάνες απορροής που υπέστησαν σοβαρές και εκτεταμένες ζημιές. Η αποφυγή της διάβρωσης θα πρέπει να είναι από τις υψηλότερες προτεραιότητες καθώς η δημιουργία εδάφους είναι από τις πιο αργές γήινες διαδικασίες και η απώλεια του σημαντικού αυτού πόρου οδηγεί στην αδυναμία αποκατάστασης της βλάστησης με τελικό αποτέλεσμα την ερημοποίηση.

Τα κυριότερα έργα που μπορούν να γίνουν είναι:

- i. Κορμοφράγματα
- ii. Κορμοδέματα
- iii. Κλαδοπλέγματα
- iv. Τοίχοι από ξηρολιθοδομή
- v. Βαθμίδες και αύλακες
- vi. Φράχτες από συρματοπλέγματα και ξύλινους πασάλους
- vii. Φράγματα από σάκους άμμου ή σκύρων
- viii. Φράγματα από σκυρόδεμα ή λιθοδομή
- ix. Φράγματα ανάσχεσης της πλημμυρικής απορροής

Η αποτελεσματικότητα των έργων αυτών εξαρτάται από αρκετούς παράγοντες και πρέπει να γίνονται προσεκτικά για την αποφυγή άστοχων αποφάσεων και σπατάλης κονδυλίων. Για παράδειγμα, η αποτελεσματικότητα των κορμοδεμάτων εξαρτάται από την κατηγορία κλίσης του εδάφους. Έρευνες έχουν δείξει ότι η επίδραση των κορμοδεμάτων είναι θετική σε πλαγιές με κλίση 35-55% (Ξανθόπουλος, κ.ά., 2001) ή 30-60%(USFS and USAID/OFDA, 2007). Σε πλαγιές με μικρότερη κλίση τα αποτελέσματα είναι ουδέτερα και σε πλαγιές με μεγαλύτερη κλίση τα αποτελέσματα είναι δυσμενή (Ξανθόπουλος κ.ά., 2001). Η λανθασμένη τοποθέτηση των κορμοδεμάτων μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικά αποτελέσματα. Επίσης, καθώς η χρησιμότητα αυτών των τεχνικών είναι βραχυπρόθεσμη, τα έργα αυτά χρειάζονται συντήρηση, έτσι ώστε να αποφευχθεί το φαινόμενο της καλής αποτελεσματικότητας στις πρώτες βροχές αλλά της μετέπειτας αστοχίας τους λόγω υπερσυγκέντρωσης εδαφικού υλικού(USFS and USAID/OFDA, 2007).

Λόγω της στενότητας των διαθέσιμων πόρων για την αποκατάσταση μετά από μια μεγάλη πυρκαγιά, αλλά και λόγω των σοβαρών επιπτώσεων που θα επιφέρουν πιθανά έντονα πλημμυρικά φαινόμενα και φαινόμενα διάβρωσης, οι αρχές θα πρέπει να εξετάζουν την κατασκευή των αντιπλημμυρικών/αντιδιαβρωτικών έργων σε επίπεδο λεκάνης απορροής και πάντα σε σχέση με τις γεωργικές και οικιστικές περιοχές στα κατάντη της λεκάνης. Η έμφαση της κατασκευής των έργων θα πρέπει να δίνεται στα σημεία εκείνα που συμβάλλουν περισσότερο στη δημιουργία πλημμυρικής απορροής. Επίσης, η άρτια τεχνική

κατασκευή, η σωστή παρακολούθηση και η συντήρηση των έργων είναι απαραίτητη για τη σωστή λειτουργία τους. Έτσι, π.χ. τα κορμοδέματα θα πρέπει να κατασκευάζονται από ευθυτενείς κορμούς, μήκους 2-3 μέτρων και διαμέτρου τουλάχιστον 15-20 εκατοστών (Εικόνες 1.1 και 1.2). Η τοποθέτηση τους πρέπει να γίνεται παράλληλα προς τις χωροσταθμικές καμπύλες, η σύνδεση της μιας σειράς κορμών θα πρέπει να βρίσκεται στη μέση του κορμού της παρακάτω σειράς και γενικά δε συνιστάται η κατασκευή τους σε κορυφές, σε ράχες, σε βαθιά εδάφη, σε ασβεστολιθικά πετρώματα και γενικά σε θέσεις που οι κορμοί δεν έχουν καλή επαφή με το έδαφος (Λυριντζής, κ.ά., 1998,Μπαλούτσος, κ.ά., 2001).

Εικόνα 1.1 : Κανονική κατασκευή κορμοδεμάτων

Εικόνα 1.2 Άστοχη κατασκευή κορμοδεμάτων

Πηγή: Μπαλούτσος κ.ά.,2001.

Άλλες μέθοδοι και τεχνολογίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποφυγή της διάβρωσης είναι η διασπορά δασικών και γεωργικών υπολειμμάτων πάνω στο έδαφος. Τα υπολείμματα αυτά μπορούν να προέρχονται και από την υλοτομία των ιστάμενων δέντρων (USFS and USAID/OFDA, 2007, Λυριντζής κ.ά, 1998). Ο καθαρισμός των ρεμάτων από διάφορα εμπόδια, καθώς και των φρεατίων και οχετών θα πρέπει να ολοκληρωθεί πριν από την περίοδο των βροχών και θα πρέπει να καθαρίζονται μετά από κάθε έντονο επεισόδιο βροχής. Επίσης, τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, θα μπορούσαν να είναι εξαιρετικά χρήσιμα για την προστασία της ανθρώπινης ζωής σε περιπτώσεις ακραίων φαινομένων. Παρόλα αυτά, για την επιτυχία τέτοιων συστημάτων είναι απαραίτητη η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των φορέων που θα συντονίσουν τις οποιεσδήποτε αναγκαίες επιχειρήσεις σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (USFS and USAID/OFDA, 2007).

Διαχείριση καμένου ιστάμενου ξύλου

Η διαχείριση και η τύχη του καμένου ιστάμενου ξύλου είναι μια απόφαση που θα πρέπει να ληφθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά τις πυρκαγιές. Η απόφαση αυτή θα επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες όπως η διάβρωση του εδάφους, η δυσκολία στη φυσική αναγέννηση του δάσους, ο βαθμός θνησιμότητας των ιστάμενων δέντρων, η εξέλιξη του κινδύνου πυρκαγιάς στην αναγεννώμενη συστάδα, το οικονομικό όφελος από την απόληψη της ξυλείας, η ηλικία και το μέγεθος των δέντρων, το δασοπονικό είδος, το μέγεθος της καμένης περιοχής, το οδικό δίκτυο πρόσβασης κ.λπ. (Λυριντζής κ.ά., 1998).

Υπάρχουν οφέλη και προβλήματα που συνδέονται με τη συγκομιδή του ξύλου. Στα οφέλη περιλαμβάνονται π.χ., η διάσπαση του υδρόφοβου στρώματος που βοηθά στη διήθηση του νερού, η παραγωγή υπολειμμάτων από την υλοτομία, τα οποία υπολείμματα παραμένουν πάνω στο έδαφος βοηθώντας στη μείωση της διάβρωσης, η απομάκρυνση επικίνδυνων κορμών που αποτελούν παγίδες θανάτου κ.λπ. Στα προβλήματα περιλαμβάνεται το γεγονός ότι η διαδικασία απομάκρυνσης των καμένων δέντρων αναταράσσει το έδαφος δημιουργώντας υλικό το οποίο μπορεί να παρασυρθεί εύκολα μετά από ένα πλημμυρικό γεγονός, ενώ ταυτόχρονα η απομάκρυνση όλων των μεγάλων κορμών μπορεί να συμβάλλει αρνητικά στην ανόρθωση της βλάστησης, καθώς είναι δυνατόν οι κορμοί αυτοί να δημιουργήσουν ευνοϊκά μικροπεριβάλλοντα και να εμπλουτίσουν το έδαφος με άζωτο μέσω της αποσύνθεσης τους (Λυριντζής κ.ά., 1998, Ξανθόπουλος κ.ά., 2001).

Όπως στα αντιπλημμυρικά έργα, έτσι και στη συγκομιδή του καμένου ιστάμενου ξύλου τα μέτρα πρέπει να ληφθούν έγκαιρα για να προλάβουν την περίοδο έναρξης των βροχοπτώσεων. Ο κύριος λόγος για την έγκαιρη απόληψη της ξυλείας είναι η διατήρηση της ποιότητας του ξύλου για την εξασφάλιση οικονομικών πόρων από τη διάθεση της ξυλείας καθώς και για τη χρήση του στα αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά έργα που θα υλοποιηθούν στην περιοχή (Ξανθόπουλος κ.ά, 2001). Ένας ακόμη λόγος για να γίνει η απόληψη ξύλου πριν τις βροχές είναι η αποφυγή διατάραξης της διαδικασίας αναγέννησης της φύσης, της οποίας το πιο κρίσιμο στάδιο ξεκινά την περίοδο των βροχών (Θάνος, 2000).

Η απόληψη της ξυλείας από το δάσος σε αρκετές περιπτώσεις είναι επιβεβλημένη και χρήσιμη. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να γίνεται με προσοχή, τόσο ως προς τις θέσεις που θα επιλεγθούν όσο και ως προς τη μέθοδο που θα ακολουθηθεί έτσι ώστε να αποφευχθεί η έντονη διατάραξη του εδάφους. Επίσης, θα πρέπει να αποφεύγεται η πλήρης απόληψη της ξυλείας, καθώς πολλές φορές η ύπαρξη της βοηθά στην αναγέννηση της βλάστησης (Ξανθόπουλος, 2001).

Αποκατάσταση βλάστησης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στην εισαγωγή αυτής της ενότητας, τα μεσογειακά οικοσυστήματα χαρακτηρίζονται από είδη τα οποία έχουν αναπτύξει μηχανισμούς προσαρμογής στις αντίξοες συνθήκες που αντιμετωπίζουν, όπως την έντονη ξηρασία και τα περιοδικά φαινόμενα πυρκαγιών. Τα είδη αυτά διακρίνονται σε παθητικά πυρόφυτα και σε ενεργητικά πυρόφυτα είδη. Στα παθητικά ανήκουν τα είδη εκείνα, όπως η βελανιδιά ή το αλμυρίκι, που δεν καίγονται εύκολα, λόγω του σκληρού φλοιού τους ή λόγω της υψηλής περιεκτικότητας τους σε μεταλλικά στοιχεία. Τα ενεργητικά πυρόφυτα, όπως η Χαλέπιο και η Τραχεία Πεύκη καθώς και τα πλατύφυλλα είδη, όπως το πουρνάρι, η κουμαριά και τα ρείκια, καίγονται εύκολα αλλά αναγεννώνται και εύκολα μέσω της διασποράς των σπερμάτων που διασώθηκαν μέσα στους κώνους ή μέσω της αναβλάστησης των καμένων ατόμων μετά την πυρκαγιά (Κωνσταντινίδης, 2001). Φυσικά, στα ελληνικά οικοσυστήματα δασών, υπάρχουν και άλλα είδη τα οποία δεν έχουν αναπτύξει τέτοιους μηχανισμούς προσαρμογής καθώς φύονται σε ορεινές περιοχές που επικρατούν χαμηλότερες θερμοκρασίες και οι πυρκαγιές αποτελούν πιο σπάνια φαινόμενα. Στα είδη αυτά, όπως η Μαύρη Πεύκη, η Δασική Πεύκη και η Ελάτη, η αναγέννηση θα πρέπει να υποστηριχτεί τεχνητά.

Η αποκατάσταση της βλάστησης με την τεχνική της αναδάσωσης θα εξαρτηθεί από τη βιολογική ωριμότητα του δάσους που κάηκε. Τα είδη της Χαλεπίου και της Τραχείας Πεύκης βρίσκονται σε αναπαραγωγική ηλικία μετά τα 20 έτη. Σε δάση, λοιπόν, Χαλεπίου και Τραχείας Πεύκης, με κανονική συγκρόμωση και ηλικία άνω των 20 ετών δε χρειάζεται να γίνει αναδάσωση. Κατά πάσα πιθανότητα, η φύση θα επανέλθει μόνη της, αρκεί να προστατευτεί το δάσος από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, όπως η βόσκηση στα καμένα και η καταπάτηση καμένων εκτάσεων. Η ανάγκη για αναδάσωση εκτιμάται τρία χρόνια μετά από την πυρκαγιά. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να αποφεύγονται οι βιαστικές αποφάσεις για μαζικές αναδασώσεις, χωρίς επιστημονικό σχεδιασμό και συντονισμό, λόγω της πίεσης της δημοσιότητας και της κοινής γνώμης (WWF, 2008). Η τεχνητή υποβοήθηση της αναγέννησης του καμένου δάσους είναι απαραίτητη όταν αυτό είναι νεαρής ηλικίας ή όταν χαρακτηρίζεται από αραιή βλάστηση (Λυριντζής κ.ά., 1998, Ελευθεριάδης κ.ά., 2001). Όταν το διάστημα μεταξύ δύο πυρκαγιών είναι πολύ σύντομο, τότε θα πρέπει να υποβοηθηθεί και η αναγέννηση των αείφυλλων σκληρόφυλλων θάμνων.

«Πρέπει να λειτουργήσει η οικολογική αρχή ότι μεσογειακά δάση χωρίς τη φυσική τους υποβλάστηση πρέπει να θεωρούνται ως ανάπηρα οικοσυστήματα, αφού η βιολογική άμυνα ολόκληρου του πληθυσμού μειώνεται» (Κωνσταντινίδης, 2001).

Σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της αναδάσωσης παίζει η επιλογή των ειδών που θα φυτευτούν. *«Η καταλληλότητα των ειδών που θα επιλεγθούν αξιολογείται με κριτήρια αφενός εξασφάλισης της προσαρμογής στο περιβάλλον (βιολογική αρχή) και για το λόγο αυτό πρέπει να προτιμούνται είδη της ίδιας ή οικολογικά παρόμοιας προέλευσης με εκείνης της καμένης επιφάνειας και αφετέρου εκπλήρωσης με τον καλύτερο τρόπο των σκοπών και προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί κατά την εκπόνηση της μελέτης αναδάσωσης (οικονομική αρχή)»*(Λυριντζής κ.ά., 1998). Η αναδάσωση με ξένα είδη συνήθως αποτυγχάνει λόγω της δυναμικής που έχει το γηγενές αναγεννητικό υλικό (Κωνσταντινίδης, 2001).

Όπως έγινε κατανοητό, η τεχνητή αναδάσωση εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως το είδος της βλάστησης που κάηκε, η ηλικία της, η έκταση και η ένταση της πυρκαγιάς, η τοπογραφία και οι ειδικές εδαφοκλιματικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή. Σε όλες τις περιπτώσεις, όμως, θα πρέπει να ληφθούν τα παρακάτω μέτρα για να προφυλαχτεί η αναγέννηση της βλάστησης, είτε αυτή είναι φυσική είτε είναι τεχνητή (Λυριντζής κ.ά., 1998, Μπαλούτσος κ.ά., 2001, Παπαναστάσης, 2001).

Τα μέτρα αυτά είναι:

- Η απαγόρευση της βόσκησης
- Η κήρυξη της περιοχής ως αναδασωτέας
- Η αποφυγή διάνοιξης νέων δρόμων για να προληφθούν πιθανές γαιολισθήσεις και γενικά διαταράξεις στο ευαίσθητο καμένο οικοσύστημα
- Η αποφυγή μετατόπισης της καμένης ξυλείας δια σύρσεως

Η αλόγιστη βόσκηση ζώων στις καμένες εκτάσεις είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που παρεμποδίζουν την αναγέννηση των καμένων δασών. Τα ζώα τρώνε τη νεαρή βλάστηση, συμπιέζουν το έδαφος εμποδίζοντας τη διήθηση του νερού και επιταχύνουν τη διάβρωση. Αν και η νομοθεσία⁷ προστατεύει τα δάση και τις δασικές εκτάσεις από τη βόσκηση, η πραγματικότητα είναι ότι λόγω πρακτικών και κοινωνικών λόγων η απαγόρευση αυτή σπάνια τηρείται (Παπαναστάσης, 2001). Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, οι ίδιοι οι κτηνοτρόφοι βάζουν φωτιά για τη βελτίωση της βοσκήσιμης βλάστησης.

Για την επιτυχία του μέτρου της απαγόρευσης της βόσκησης θα πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα, όπως (Παπαναστάσης, 2001):

- Συγκομιζόμενες τροφές (συμπυκνωμένες, σανοί κ.ο.κ) για την κρίσιμη περίοδο μετά την πυρκαγιά
- Βελτίωση γειτονικών μη καμένων εκτάσεων με διάφορα λιβαδοπονικά μέτρα (π.χ. λίπανση, σπορά επιθυμητών ειδών κλπ), για να αυξηθεί η ποσότητα και η ποιότητα της βοσκήσιμης ύλης
- Μετακίνηση των ζώων σε άλλη περιοχή που δεν έχει καεί

⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 107 του Ν.Δ. 86/1969 απαγορεύεται η βόσκηση εντός καμένων δασών και δασικών εκτάσεων για τα πρόβατα και τα μεγάλα ζώα για 5 έτη, ενώ για τις αίγες για 10 έτη από την ημέρα της πυρκαγιάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ο ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ηλεία ήταν ο νομός που υπέστη το μεγαλύτερο πλήγμα στο περιβάλλον και στην κοινωνικοοικονομική συνοχή του από τις πυρκαγιές που έπληξαν τη χώρα στα τέλη του Αυγούστου του 2007. Η έκταση της καταστροφής στο συγκεκριμένο νομό είχε ως αποτέλεσμα να προκληθεί μεγάλο ενδιαφέρον από διάφορους φορείς (ακαδημαϊκούς, επαγγελματικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς) για τις επιπτώσεις των πυρκαγιών αλλά και για την αποκατάσταση της περιοχής. Το μέγεθος των καταστροφών στην περιοχή και το πλήθος της πληροφόρησης που έχει παραχθεί για αυτή σε συνάρτηση με τις πυρκαγιές του 2007, συντέλεσαν στην επιλογή του Νομού Ηλείας ως case study για την αξιολόγηση της αποκατάστασης μιας περιοχής μετά από μία μεγάλη φυσική καταστροφή.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μία αναδρομή στις πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατούσε στην Ηλεία πριν πληγεί από τις ΜΕΓΑΠΥΡΚΑΓΙΕΣ του 2007. Οι πληροφορίες που παρατίθενται, δεν αποτελούν, σε αρκετές περιπτώσεις, στοιχεία των πιο πρόσφατων χρόνων πριν την καταστροφή. Ειδικότερα, όσον αφορά την απογραφή του πληθυσμού, ακόμη χρησιμοποιούνται τα στοιχεία της απογραφής του 2001, καθώς η επόμενη απογραφή πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2011 και τα αποτελέσματα δεν έχουν δημοσιοποιηθεί ακόμη.

2.2 Η ΗΛΕΙΑ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ

2.2.1 Γενικές πληροφορίες

Ο Νομός Ηλείας ανήκει στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και καταλαμβάνει το Β.Δ. τμήμα της Πελοποννήσου. Η έκτασή του είναι 2.618 τετραγωνικά χιλιόμετρα και η πρωτεύουσα του είναι ο Πύργος. Ο πληθυσμός του νομού είναι 193.288 κάτοικοι. Ο Δήμος Πύργου είναι ο πολυπληθέστερος με 39.183 κατοίκους και ακολουθούν οι δήμοι της Αμαλιάδας, Σκιλλούντος, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως, Βουπρασιάς και Γαστούνης.

Σχήμα 2.1: Προσδιορισμός της Ηλείας πάνω στο χάρτη της Ελλάδας

Πηγή: Wikipedia (http://el.wikipedia.org/wiki/Νομός_Ηλείας)

Συνολικά ο νομός διαιρείτο μέχρι και το 2010, που ίσχυε το νομοθετικό πλαίσιο «Καποδίστριας», σε 22 δήμους. Από τους 22 δήμους, οι δεκατέσσερις είναι πεδινοί, οι δύο είναι ημιορεινοί και οι έξι είναι ορεινοί (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων-Ε.Π Δ.Ε.Π.Ι.Ν, 2007).

1. Δήμος Αλιφείρας
2. Δήμος Αμαλιάδος
3. Δήμος Ανδραβίδας
4. Δήμος Ανδρίτσαινας
5. Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας
6. Δήμος Βαρθολομιού
7. Δήμος Βουπρασίας
8. Δήμος Βώλακος
9. Δήμος Γαστούνης
10. Δήμος Ζαχάρως
11. Δήμος Ιαρδανού
12. Δήμος Κάστρου-Κυλλήνης
13. Δήμος Λάμπειας
14. Δήμος Λασιώνος
15. Δήμος Λεχαιών
16. Δήμος Πηνείας

17. Δήμος Πύργου
18. Δήμος Σκιλλούντος
19. Δήμος Τραγανού
20. Δήμος Φιγαλείας
21. Δήμος Φολόης
22. Δήμος Ωλένης

Όσον αφορά τη γεωμορφολογία του Νομού, η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη της Πελοποννήσου και διασχίζεται από τους ποταμούς Αλφειό, Πηνειό και τους παραποτάμους τους (Αγγελίδης κ.ά., 2007). Επίσης, ο ποταμός Νέδα αποτελεί φυσικό σύνορο της Ηλείας με τη Μεσσηνία και εκβάλλει στον Κυπαρισσιακό Κόλπο. Τα βουνά της Ηλείας είναι το όρος Λάμπεια (1.797μ.), η Μίνθη (1.345μ.) και το οροπέδιο της Φολόης (798μ.) (Livedia.gr⁸)

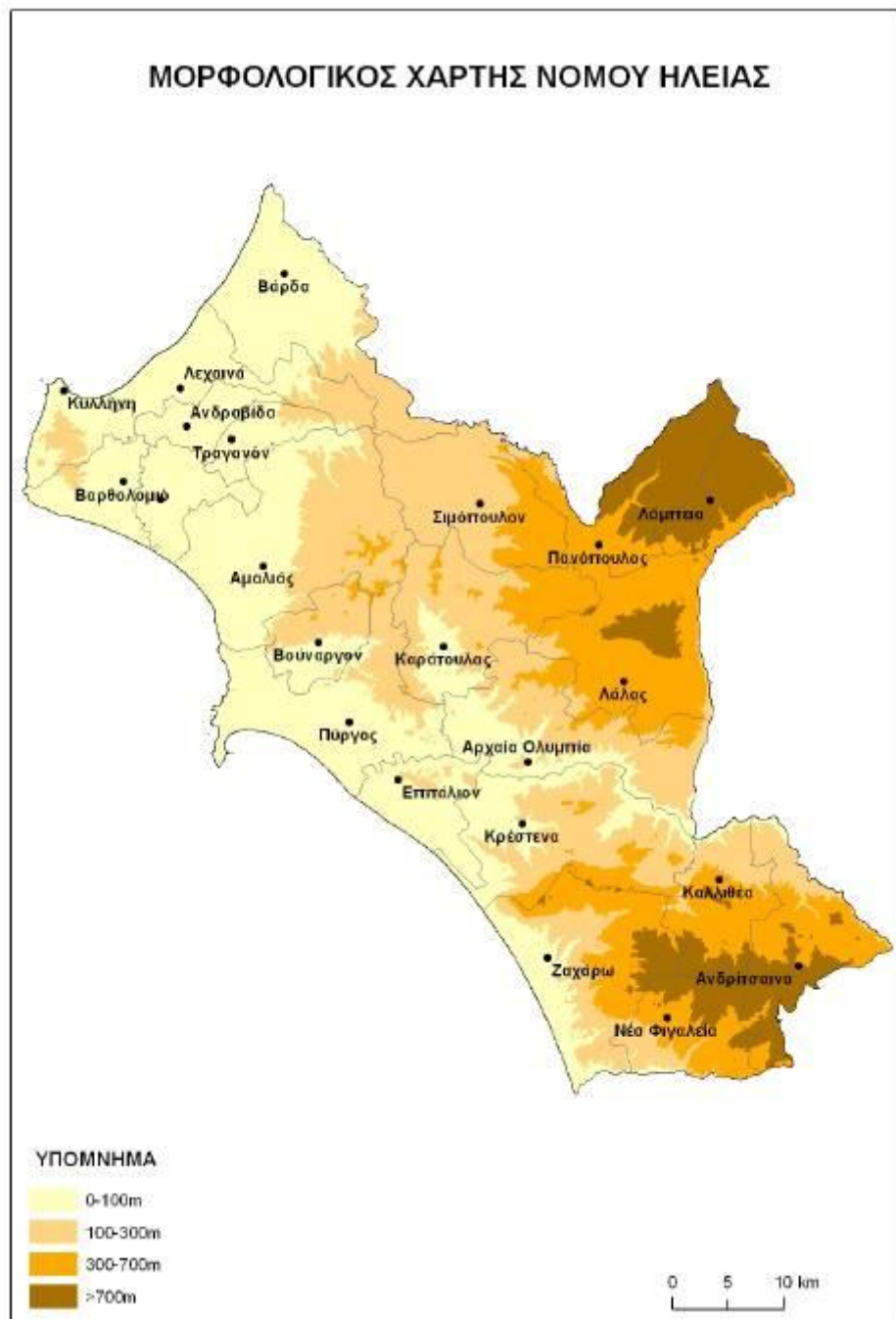
Εικόνα 2.1: Το χωριό Λαμπεία, που βρίσκεται χτισμένο στις πλαγιές του ομώνυμου όρους.

Πηγή: www.lampia.gov.gr

⁸ [http://www.livedia.gr/index.php/Νομός_Ηλείας_\(Μορφολογία\)](http://www.livedia.gr/index.php/Νομός_Ηλείας_(Μορφολογία))

Σχήμα 2.2: Πολιτικός χάρτης του Νομού Ηλείας

Σχήμα 2.3: Μορφολογικός χάρτης Νομού Ηλείας

Πηγή: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Γ.Π.Α, 2007β

2.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά Νομού Ηλείας

Στην απογραφή του 2001 ο Νομός Ηλείας είχε 193.288 κατοίκους. Τα τελευταία τριάντα χρόνια (1971-2001) ο Νομός παρουσίασε πληθυσμιακή αύξηση κατά 17,8%, ενώ τη δεκαετία 1991-2001 η αύξηση του πληθυσμού ανήλθε στο 7,7%. Εντός του νομού, η δημογραφική εικόνα διαφέρει στους ορεινούς και πεδινούς δήμους, καθώς οι πρώτοι

παρουσιάζουν πληθυσμιακή συρρίκνωση σε αντίθεση με τους πεδινούς (Γ.Π.Α, 2007β, Ε.Π ΔΕΠΙΝ, 2007).

Παρά την συνολική πληθυσμιακή αύξηση στο Νομό, η Ηλεία παρουσιάζει γήρανση του πληθυσμού της καθώς διαθέτει τον υψηλότερο δείκτη γήρανσης⁹ στο σύνολο της χώρας, δηλαδή 1,16 έναντι 1,10. Μάλιστα, σε αρκετά πυρόπληκτα Δημοτικά Διαμερίσματα, ο δείκτης είναι εξαιρετικά υψηλός υποδηλώνοντας το σοβαρό δημογραφικό πρόβλημα κυρίως των ορεινών μειονεκτικών περιοχών του Νομού. Επίσης, αν και ο παραγωγικός της πληθυσμός (ηλικίες 15-64) είχε αυξηθεί κατά 13% σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2001, ο δείκτης εξάρτησης¹⁰ που παρουσιάζει ο Νομός Ηλείας είναι υψηλότερος από τον αντίστοιχο της χώρας, δηλαδή 0,52 έναντι 0,47 (Γ.Π.Α, 2007β), γεγονός που υποδεικνύει το μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που δεν είναι ενεργό παραγωγικά και εξαρτάται από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό.

Οι μετανάστες που κατοικούν στο Νομό Ηλείας αντιπροσωπεύουν το 6,2% του συνολικού πληθυσμού. Κυρίαρχη εθνικότητα είναι η αλβανική, και δεύτερη η βουλγαρική. Ο Δείκτης Αναλογίας Φύλων (Δ.Α.Φ) στον πληθυσμό των μεταναστών δείχνει μεγάλη υπεροχή των ανδρών έναντι των γυναικών, κάτι που επηρεάζει και το συνολικό Δ.Α.Φ του νομού που εμφανίζει υπεροχή του αριθμού των ανδρών έναντι των γυναικών, σε μικρότερο βαθμό βέβαια από αυτόν των μεταναστών. Οι μετανάστες απασχολούνται κατά κύριο λόγο στη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ οι Αλβανοί ασχολούνται και με επαγγέλματα εκτός γεωργίας (Γ.Π.Α, 2007β).

2.2.3 Απασχόληση και Ανεργία

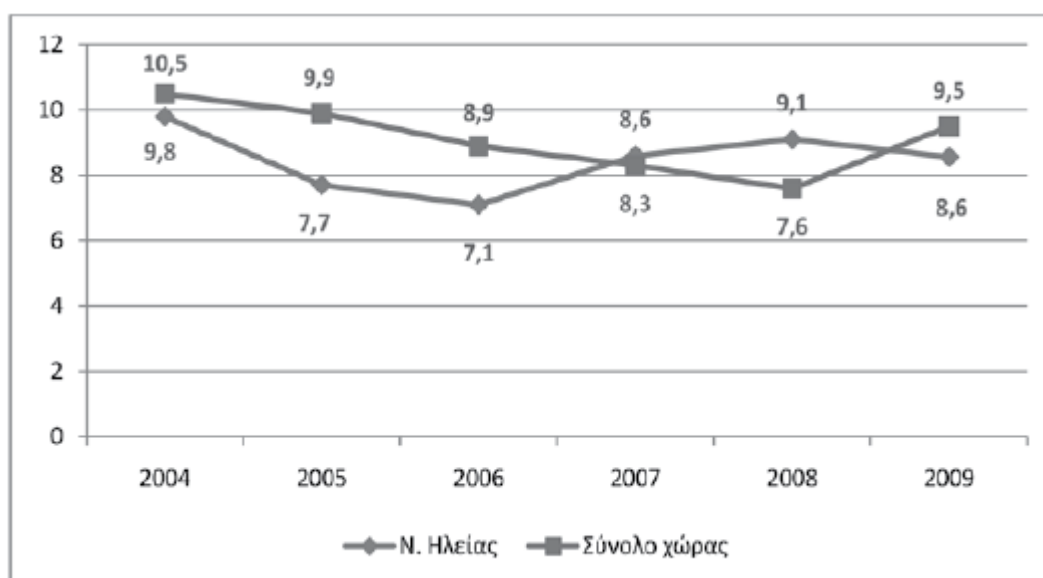
Ο Νομός Ηλείας είναι ένας κατεχοχόν αγροτικός νομός. Αυτό φαίνεται και από τη σύνθεση της απασχόλησης στους διάφορους τομείς. Το 35,4% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα (έναντι 14% στο σύνολο της χώρας), ενώ το 40,9% απασχολείται στον τριτογενή τομέα και το 15,2% στον δευτερογενή τομέα (DATA RC, 2010). Όσον αφορά τα πυρόπληκτα Δημοτικά Διαμερίσματα, σε πολλά από αυτά η απασχόληση του πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα ξεπερνάει το 40%, ενώ και τα ποσοστά των ανειδίκευτων εργατών και των ειδικευμένων τεχνιτών είναι σημαντικά (15,8% και 12,3% αντίστοιχα). Από το σύνολο του πληθυσμού στα πυρόπληκτα Δ.Δ το 33,3% είναι

⁹ Ο δείκτης γήρανσης είναι ο λόγος του πληθυσμού ηλικίας άνω των 65 ετών ως προς τον πληθυσμό ηλικίας μέχρι 14 ετών.

¹⁰ Ο δείκτης εξάρτησης είναι ο λόγος του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού (κάτω των 14 ετών και πάνω των 65 ετών) προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό (15-64).

απασχολούμενο, το 21,8% συνταξιούχοι, το 12,2% μαθητές, το 14,9% ασχολείται με τα οικιακά και το 9,7% είναι κάτω των 10 ετών (Γ.Π.Α, 2007β).

Το ποσοστό ανεργίας στο Νομό Ηλείας το 2001 (με βάση την απογραφή πληθυσμού) έφτανε στο 16,8%. Τη δεκαετία 1991-2001 σημειώθηκε μεγάλη αύξηση της ανεργίας (το 1991 το ποσοστό ανεργίας έφτανε το 7,9%), με την κατηγορία των νέων ανέργων να παρουσιάζει το 2001 ποσοστό 43,1% και των νέων γυναικών ανέργων να φτάνει στο 46,5%. Τις χρονιές 2004-2006, όπως παρουσιάζεται στο σχήμα 2.4, το μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στο Νομό Ηλείας είχε πτωτική τάση και βρισκόταν κάτω από το μέσο όρο ανεργίας της χώρας. Το 2006 απέκτησε ανοδική πορεία, ξεπερνώντας τον εθνικό μέσο όρο ανεργίας το 2007. Το 2008 αντιστράφηκε και πάλι η πορεία του, παρουσιάζοντας καθοδική τάση ενώ το 2009 επανέρχεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο εθνικό (DATA RC, 2010).

Σχήμα 2.4: Μέσο Ετήσιο Ποσοστό Ανεργίας στο Νομό Ηλείας και στη χώρα (2004-2009)

Πηγή: DATA RC, 2010

2.2.4 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και άλλοι δείκτες ευημερίας

Ο Νομός Ηλείας, τη δεκαετία 1995-2004 παρουσίαζε μέσο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης σε τρέχουσες τιμές 8,2% έναντι 11,5% που παρουσίαζε το σύνολο της χώρας (Γ.Π.Α, 2007β). Όπως απεικονίζεται στον Πίνακα 2.1, από το 2000-2007 το ποσοστό συμμετοχής του προϊόντος του Νομού στο συνολικό Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν έχει πτωτική τάση. Έτσι, ενώ το 2000 το ποσοστό συμμετοχής ήταν στο 1%, το 2007 έχει πέσει στο 0,8% ενώ και η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος έχει την ίδια τάση (DATA RC, 2010).

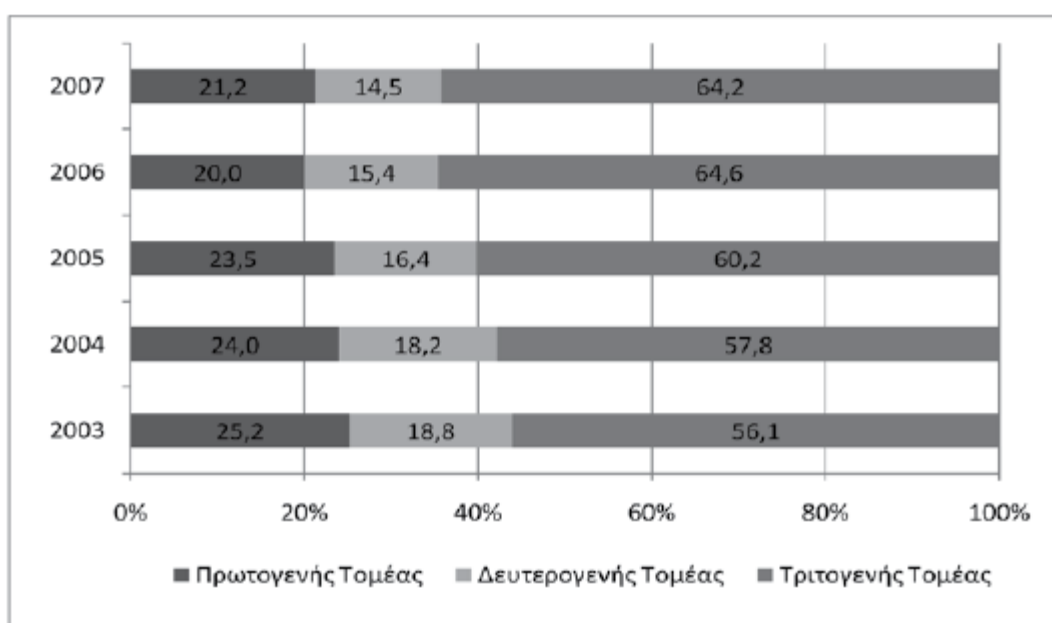
Πίνακας 2.1: Σύγκριση ΑΕΠ και κατά κεφαλή ΑΕΠ Νομού Ηλείας, Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και συνόλου χώρας για τα έτη 2000-2007

Σύγκριση ΑΕΠ και κ.κ. ΑΕΠ του νομού Ηλείας και της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στο σύνολο της χώρας					
		ΑΕΠ (ποσά σε εκ. €)	κ.κ. ΑΕΠ (ποσά σε €)	% συμμετοχής του ΑΕΠ του νομού και της περιφέρειας στο σύνολο της χώρας	% κ.κ. ΑΕΠ νομού και περιφέρειας στο σύνολο της χώρας
2000	Νομός Ηλείας	1.309	7.121	1,0	57,0
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	6.273	8.690	4,6	69,6
	Σύνολο Χώρας	136.281	12.483	-	-
2001	Νομός Ηλείας	1.379	7.520	0,9	56,2
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	6.641	9.183	4,5	68,7
	Σύνολο Χώρας	146.428	13.372	-	-
2002	Νομός Ηλείας	1.406	7.694	0,9	54,0
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	7.025	9.672	4,5	67,9
	Σύνολο Χώρας	156.615	14.254	-	-
2003	Νομός Ηλείας	1.604	8.813	0,9	56,3
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	7.735	10.609	4,5	67,8
	Σύνολο Χώρας	172.431	15.642	-	-
2004	Νομός Ηλείας	1.664	9.165	0,9	54,6
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	7.992	10.929	4,3	65,1
	Σύνολο Χώρας	185.813	16.798	-	-
2005	Νομός Ηλείας	1.675	9.248	0,9	52,6
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	8.485	11.569	4,3	65,8
	Σύνολο Χώρας	195.366	17.594	-	-
2006	Νομός Ηλείας	1.748	9.688	0,8	51,3
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	9.139	12.423	4,3	65,8
	Σύνολο Χώρας	210.460	18.878	-	-
2007	Νομός Ηλείας	1.901	10.575	0,8	52,3
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	9.614	13.029	4,2	64,4
	Σύνολο Χώρας	226.437	20.231	-	-

Πηγή: DATA RC, 2010

Το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Προϊόν του Νομού κατέχει την τελευταία θέση στην κατάταξη των 52 Νομών της χώρας, καθώς το 2007 αντιπροσωπεύει μόλις το 52,3% του Εθνικού κατά κεφαλή ΑΕΠ. Δηλαδή, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2.1, το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ηλείας το 2007 ήταν 10.575 €, ενώ το αντίστοιχο εθνικό ήταν 20.231 € (DATA RC, 2010). Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1995 το μέσο κατά κεφαλή προϊόν στην Ηλεία αντιστοιχούσε στο 66,7% του εθνικού μέσου όρου, κάτι που υποδηλώνει τη διαχρονική αναπτυξιακή υστέρηση του Νομού(Γ.Π.Α, 2007β).

Ο πρωτογενής τομέας κατέχει σημαντικό ποσοστό στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Προϊόντος του Νομού. Το 2007, το 21,2% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του Νομού παράχθηκε στον πρωτογενή τομέα, το 14,5% στον δευτερογενή ενώ το 64,2% στον τριτογενή. Διαχρονικά υπάρχει τάση μείωσης της συμβολής του πρωτογενή τομέα στη σύνθεση του προϊόντος του Νομού, αν και το ποσοστό του, όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 2.5, παραμένει αρκετά υψηλό. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συμβολή της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της χώρας το 2003 ήταν 6,8%, του δευτερογενή ήταν 22% και του τριτογενή ήταν 71% (Γ.Π.Α, 2007β).

Σχήμα 2.5: Ποσοστιαία (%) κατανομή της ΑΠΑ ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στον Νομό Ηλείας (2003-2007)

Πηγή: DATA RC, 2010

Σύμφωνα με στοιχεία του 2004, στο Νομό Ηλείας παραγόταν το 4,68% της αγροτικής παραγωγής της χώρας. Επίσης, ο Νομός κατατασσόταν 1^{ος} στην παραγωγή καρπουζιού με 35% της συνολικής εγχώριας παραγωγής, 2^{ος} στην παραγωγή πατάτας και ντομάτας (με 13,6% και 11,3% αντίστοιχα), 4^{ος} στην παραγωγή γάλακτος με 3,9%, 5^{ος} στην παραγωγή εσπεριδοειδών με 6%, 6^{ος} στην παραγωγή τυριού με 4% και 7^{ος} στην παραγωγή ελαιολάδου με 5,4% (Γ.Π.Α, 2007β).

2.2.5 Χρήσεις Γης

Η έκταση του νομού, στην πλειοψηφία της, αποτελείται από αγροτικές περιοχές. Στην απογραφή της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής του 1999-2000 (Αγγελίδης κ.ά, 2007) οι χρήσεις γης του Νομού Ηλείας είχαν την εξής κατανομή: το 65,7% της συνολικής έκτασης αποτελούνταν από αγροτικές περιοχές, το 29,3% από δάση και ημι-φυσικές εκτάσεις, 2% από τεχνητές περιοχές (αστικό περιβάλλον, μεταφορικά δίκτυα, βιομηχανίες κλπ) και 1,5% από υδάτινες επιφάνειες.

Στα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα, η Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση (ΧΓΕ) καταλάμβανε το 73% της συνολικής ΧΓΕ του Νομού (Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Γ.Π.Α, 2007α). Το μεγαλύτερο μέρος της ΧΓΕ στις πυρόπληκτες περιοχές καταλάμβανε η καλλιέργεια της ελιάς (38,5%), ενώ ακολουθούσαν οι ιδιωτικοί και κοινοτικοί βοσκότοποι με 21,7% και η καλλιέργεια σιτηρών με 12,8% (Μπεόπουλος, 2008). Η κτηνοτροφία στις πυρόπληκτες περιοχές ασκείτο κατά κύριο λόγο στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές και αφορούσε κυρίως την εκτροφή αιγοπροβάτων (Φεγγερός, 2008). Τέλος, η βιομηχανική δραστηριότητα που αφορά κυρίως τη μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων συγκεντρώνεται κατά κύριο λόγο γύρω από τα αστικά κέντρα (Αγγελίδης κ.ά, 2007).

2.2.6 Δείκτης φτώχειας

Οι περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου εμφάνιζαν, πριν τις πυρκαγιές του 2007, από τα υψηλότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας, συγκριτικά με το σύνολο του πληθυσμού στην Ελλάδα (Ζωγραφάκης κ.ά, 2008). «*Η πιο συνήθης μέθοδος υπολογισμού της σχετικής φτώχειας είναι εκείνη κατά την οποία ως όριο φτώχειας ορίζεται εισόδημα ίσο με το μισό του μέσου εισοδήματος του πληθυσμού στη συγκεκριμένη χώρα*» (Τσιάκαλος κ.ά., 1991). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το όριο αυτό έχει οριστεί στο 60% του διαμέσου εισοδήματος μιας χώρας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2010).

Το 2004, τρία στα δέκα άτομα που ζούσαν σε αγροτικές περιοχές της Δυτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου βρίσκονταν κάτω από το όριο της φτώχειας. Συγκεκριμένα στην Ηλεία, το 2005 το μέσο εισόδημα αντιστοιχούσε στο 68% του εθνικού μέσου εισοδήματος. Μάλιστα, η πιθανότητα για ένα αγροτικό νοικοκυριό να είναι φτωχό είναι 2,5 φορές μεγαλύτερη από κάποιο άλλο νοικοκυριό (Ζωγραφάκης κ.ά., 2008). Το γεγονός ότι πυρκαγιές έπληξαν κυρίως αγροτικά εισοδήματα σε μειονεκτικές περιοχές του Νομού, είναι πολύ πιθανό να συντελέσει στη ραγδαία επιδείνωση των κοινωνικών δεικτών της περιοχής τα επόμενα χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΟΙ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2007 ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πυρκαγιές που έπληξαν τη χώρα τον Αύγουστο του 2007 ήταν οι χειρότερες που έχουν πλήξει ποτέ την ελληνική περιφέρεια ιστορικά, ενώ ταυτόχρονα έχουν καταγραφεί και ως η 4η χειρότερη καταστροφή λόγω δασικών πυρκαγιών παγκοσμίως από το 1871 (Bassi et al. 2008). Ήδη από τον Ιούνιο του ίδιου έτους, η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με καταστροφές πολύτιμων οικοσυστημάτων από τις πύρινες φλόγες, όπως με την πυρκαγιά στο Πήλιο (27 Ιουνίου) και στην Πάρνηθα (28 Ιουνίου) που είχαν ως αποτέλεσμα την αποτέφρωση 49.000 στρεμμάτων, εκ των οποίων τα 27.200 στρέμματα ανήκαν στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000 (WWF,2007β). Ακολούθησαν και άλλες πυρκαγιές τον Ιούλιο (Υμηττός, Αιγιαλεία, Εύβοια) αλλά και τον Αύγουστο (Πεντέλη) (Xanthopoulos, 2008a). Η Ελλάδα είχε αρχίσει ήδη να βιώνει ανθρώπινες απώλειες πριν τη μεγάλη καταστροφή που ακολούθησε στο τέλος του Αυγούστου.

Οι συνθήκες που επικρατούσαν εκείνο το καλοκαίρι στην Ελλάδα ήταν συνθήκες ξηρασίας, υψηλών θερμοκρασιών και έντονων ανέμων. Ένα κύμα καύσωνα είχε ήδη εκδηλωθεί στα τέλη Ιουνίου, ενώ ακολούθησε δεύτερο κύμα τον Ιούλιο και τρίτο τον Αύγουστο. Η χαμηλή βροχόπτωση του προηγούμενου χειμώνα σε συνδυασμό με τις υψηλές θερμοκρασίες που επικράτησαν το καλοκαίρι είχαν ως αποτέλεσμα να επικρατεί γενικά χαμηλή σχετική υγρασία στο περιβάλλον. Η παραμέληση της υπαίθρου και η έμφαση που είχε δοθεί στην καταστολή των πυρκαγιών παρά στην πρόληψη τα προηγούμενα χρόνια είχε συντελέσει στην υπερσυσσώρευση βιομάζας, η οποία λόγω των καιρικών συνθηκών ήταν ξηρή και εξαιρετικά εύφλεκτη. Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την αδυναμία του συστήματος να συντονιστεί και να δράσει έγκαιρα και αποτελεσματικά, συντέλεσαν στη δημιουργία του φαινομένου των ΜΕΓΑΠΥΡΚΑΓΙΩΝ, με αποτέλεσμα την απώλεια ανθρώπινων ζώων, την καταστροφή κτιρίων, υποδομών και καλλιεργειών και την καταστροφή μεγάλης έκτασης δασών και προστατευόμενων φυσικών περιοχών.

3.2 ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2007 ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Οι πρώτες πυρκαγιές εκδηλώθηκαν στις 23 Αυγούστου στα όρη Πάρνωνα και Ταΰγετο, ανατολικά και δυτικά της Σπάρτης. Ο καύσωνας που επικρατούσε τις προηγούμενες ημέρες συνοδεύτηκε από έντονους ανέμους της τάξης των 8 Μποφώρ και από εξαιρετικά χαμηλή σχετική υγρασία (8-20%) στις 24 Αυγούστου (Xanthopoulos, 2008a). Εκείνη την ημέρα, ξέσπασε καινούργια πυρκαγιά στον Ταΰγετο, μόλις 30 χμ μακριά από την πρώτη, ενώ εκδηλώθηκαν πυρκαγιές και στους Νομούς Ηλείας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας, Κορίνθου αλλά και Ευβοίας. Στις 24 και 25 Αυγούστου, οι πυρκαγιές εξαπλώνονταν με μεγάλη ταχύτητα, διευρύνοντας συνεχώς τις περιμέτρους τους. Η μέση τιμή της υγρασίας στα λεπτά νεκρά δασικά καύσιμα ήταν στο 5% ενώ η ταχύτητα του ανέμου κυμαινόταν από 5 έως 40 χμ/ώρα (Αθανασίου, 2008).

Πηγή: NASA, όπως αναφέρεται στο Xanthopoulos, 2008b

Εικόνα 3.1: Εξέλιξη πυρκαγιών σε Πελοπόννησο και Εύβοια τον Αύγουστο του 2007

Η αλλαγή της διεύθυνσης του ανέμου στις 26 Αυγούστου ήταν κρίσιμη για την εξέλιξη της καταστροφής στην Ηλεία. Οι άνεμοι από βορειοανατολικό μετατράπηκαν σε βορειοδυτικούς και δυτικούς δημιουργώντας νέα μέτωπα. Η φωτιά άρχισε να εξαπλώνεται προς νοτιοανατολικά, φτάνοντας μέχρι την Αρχαία Ολυμπία (Xanthopoulos, 2008b).

Οι πυρκαγιές που επηρέασαν την Ηλεία, ξεκίνησαν από 5 αρχικές εστίες. Οι πυρκαγιές που ξεκίνησαν από τη Σούλου Μεγαλόπολης στην Αρκαδία, από το Παλαιοχώρι Ηλείας και το Σέκουλα Ανδρίτσαινας της Ηλείας κατέληξαν σε μία πυρκαγιά. Επίσης, οι πυρκαγιές που ξεκίνησαν από την Βάλμη Πηνείας και από την Κλινδιά Ωλένης ενώθηκαν σε μία πυρκαγιά. Στον παρακάτω πίνακα (3.1) παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των παραπάνω πυρκαγιών ενώ τα νούμερα αντιπροσωπεύουν το σημείο έναρξης της πυρκαγιάς, όπως αυτό απεικονίζεται στο Σχήμα 3.1.

Πίνακας 3.1: Καταγραφή ώρας και ημερομηνίας έναρξης πυρκαγιών του 2007 που επηρέασαν το Νομό Ηλείας, διάρκεια και καμένη έκταση.

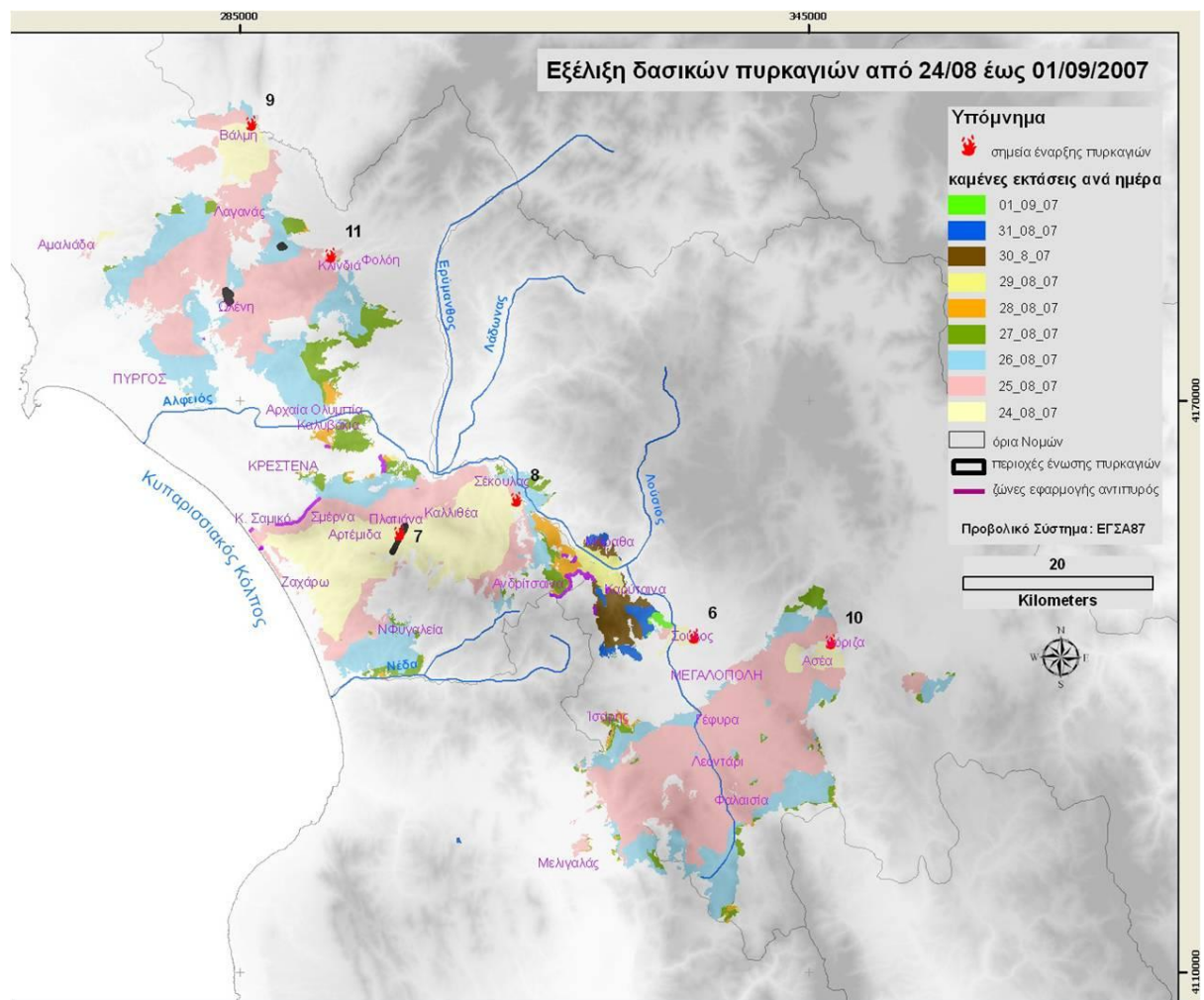
Πυρκαγιά	Έναρξη (ώρα – ημερομηνία)	Διάρκεια (ημέρες)	Καμένη έκταση (ha)
6. Σούλου Μεγαλόπολης Αρκαδίας	12:20 - 24/08/2007	3	44.841
7. Παλαιοχωρίου Ηλείας	14:35 - 24/08/2007	5	
8. Σέκουλα Ανδρίτσαινας Ηλείας	14:30 - 24/08/2007	9	
9. Βάλμης Πηνείας Ηλείας	17:30 - 24/08/2007	6	43.071
11. Κλινδιάς Ωλένης Ηλείας	01:00 - 25/08/2007	7	

Πηγή: Αθανασίου Μ., 2008

Η κατάσταση άρχισε να βελτιώνεται τη Δευτέρα καθώς η σχετική υγρασία άρχισε να αυξάνεται σταδιακά, ενώ οι άνεμοι και η θερμοκρασία μειώθηκαν. Μέχρι την Τρίτη, οι πυροσβεστικές δυνάμεις έφεραν τη φωτιά σε μερικό έλεγχο, όμως 67 άνθρωποι είχαν πεθάνει. Συνολικά, σε όλη την Ελλάδα, οι νεκροί από τις πυρκαγιές του 2007 έφτασαν στους 77 (Χανθοπουλος, 2008a).

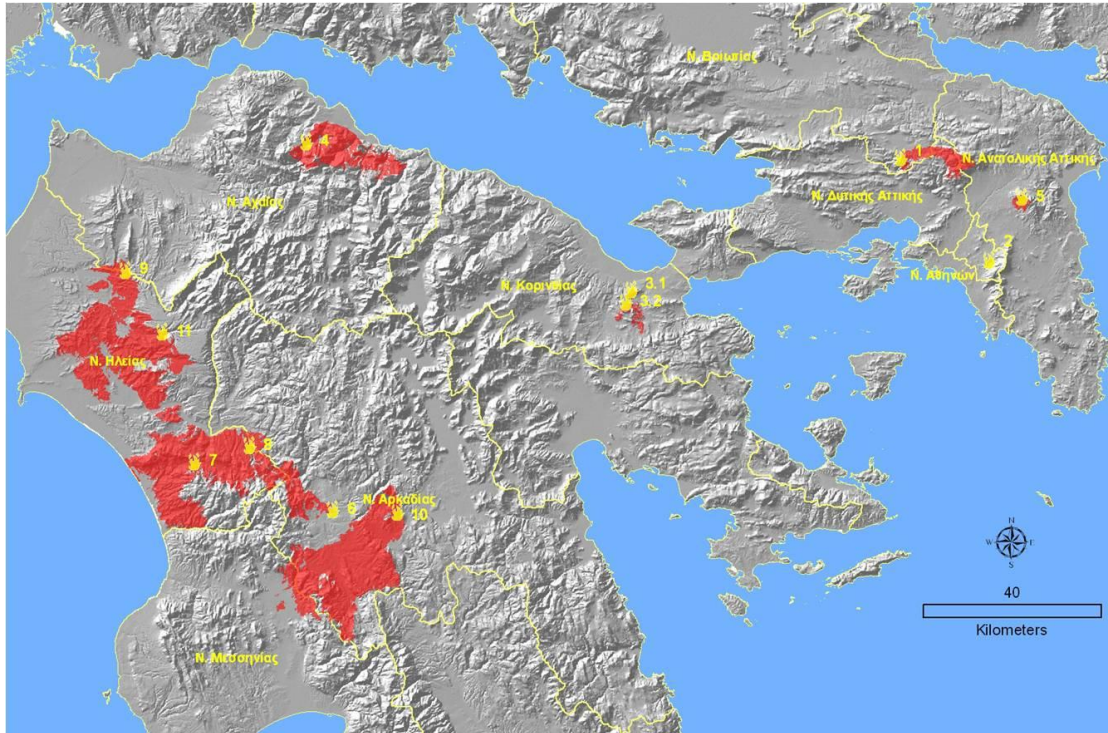
Η πυρκαγιά επηρέασε συνολικά 168 δημοτικά διαμερίσματα του Νομού Ηλείας που χαρακτηρίστηκαν πληγέντα, τα οποία καταλαμβάνουν το 76% της συνολικής έκτασης του Νομού και ανήκουν σε 19 Δήμους. Από αυτά, τα 133 χαρακτηρίστηκαν πυρόπληκτα ενώ οι 10 από τους 19 Δήμους χαρακτηρίστηκαν πυρόπληκτοι στο σύνολο τους λόγω των εκτεταμένων ζημιών που υπέστησαν σε όλα ή στην πλειοψηφία των δημοτικών διαμερισμάτων τους. Οι Δήμοι αυτοί ήταν οι Αλιφείρας, Ανδρίτσαινας, Αρχαίας Ολυμπίας,

Ζαχάρως, Ιαργάνου, Πηνείας, Σκιλλούντος, Φιγαλείας, Φολόης και Ωλένης(Γ.Π.Α, 2007β)
 Στα Σχήματα 3.2 και 3.3 απεικονίζονται οι καμένες εκτάσεις και τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα του Νομού Ηλείας.

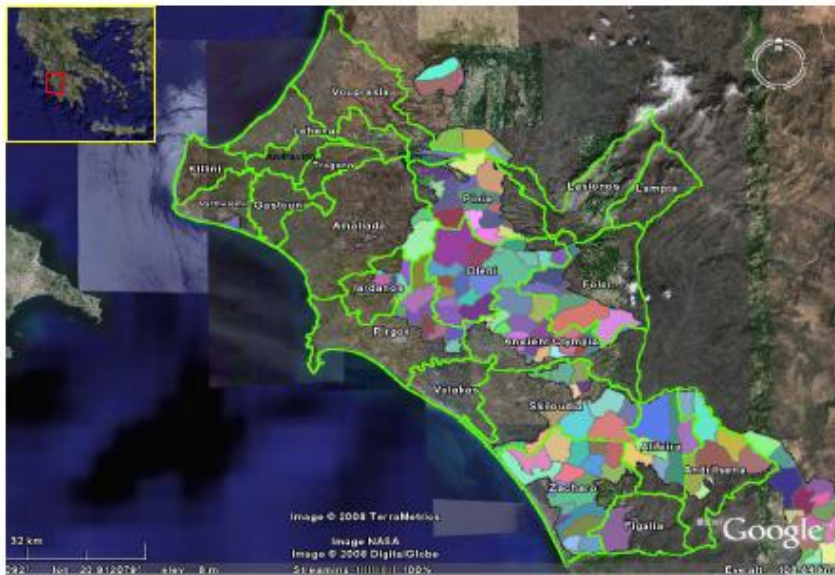
Σχήμα 3.1: Εξέλιξη πυρκαγιών που επηρέασαν τη Δυτική Πελοπόννησο από 24/8-1/9/2007

Πηγή: Αθανασίου, 2008

Σχήμα 3.2: Απεικόνιση καμένων εκτάσεων στην Κεντροδυτική Πελοπόννησο από τις πυρκαγιές του 2007.

Πηγή: Αθανασίου, 2008

Σχήμα 3.3: Τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα του Νομού Ηλείας

Πηγή: Ziogiannis, 2009

3.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

Η έκταση και η ένταση των πυρκαγιών του Αυγούστου του 2007 είχαν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην κοινωνικο-οικονομική ζωή του τόπου, καθώς η καταστροφή έπληξε τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες του Νομού (γεωργία/κτηνοτροφία) αλλά και την αισθητική αξία της περιοχής μέσω της καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος.

3.3.1. Επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον

Οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον της Ηλείας ήταν μεγάλες. Τμήματα τριών περιοχών που ανήκουν στο δίκτυο προστατευόμενων φυσικών περιοχών NATURA 2000 κάηκαν καθώς και μεγάλο ποσοστό των δασών του νομού.

Συγκεκριμένα, τα δάση και οι δασικές εκτάσεις στο Νομό Ηλείας καταλάμβαναν 900.600 στρέμματα. Από τις πυρκαγιές του 2007, κάηκαν τα 352.800 στρέμματα, δηλαδή το 39,1% των δασών και δασικών εκτάσεων του Νομού (Τσιουβαράς κ.ά., 2008). Στους Πίνακες 3.2 και 3.3 εμφανίζονται οι εκτάσεις δασών και δασικών εκτάσεων που υπήρχαν στην Ηλεία πριν τις πυρκαγιές και αυτές που κάηκαν κατά τις πυρκαγιές του 2007.

Πίνακας 3.2: Έκταση δασών και δασικών εκτάσεων σε εκτάρια (ha) της Ηλείας, που υπήρχαν πριν από τις πυρκαγιές του καλοκαιριού του έτους 2007 κατά δασοπονικό τύπο.

Νομός	Δάση θερμόβιων κωνοφόρων (δάση χαλεπίου και κουκουναριάς)	Δάση ψυχρόβιων κωνοφόρων (μαύρης πεύκης και ελάτης)	Δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων (καστανιάς δρυός, πλατάνου)	Δασικές εκτάσεις (αείφυλλων πλατύφυλλων και φρυγανικών οικοσυστημάτων)	ΣΥΝΟΛΟ (στρέμματα)
Ηλείας	359.680	67.590	197.950	280.780	906.000

Πηγή: Κατά Τσιουβαρά κ.ά, 2008

Πίνακας 3.3: Έκταση δασών και δασικών εκτάσεων σε εκτάρια (ha) που κάηκαν το καλοκαίρι του έτους 2007, κατά δασοπονικό τύπο.

Νομός	Δάση θερμόβιων κωνοφόρων (δάση χαλεπίου και κουκουναριάς)	Δάση ψυχρόβιων κωνοφόρων (μαύρης πεύκης και ελάτης)	Δάση φυλλοβόλων πλατύφυλλων (καστανιάς, δρυός, πλατάνου)	Δασικές εκτάσεις (αείφυλλων πλατύφυλλων και φρυγανικών οικοσυστημάτων)	ΣΥΝΟΛΟ (στρέμματα)
Ηλείας	216.000	6.000	8.000	122.800	352.800

Πηγή κατά Τσιουβαρά κ.ά, 2008

Τα θερμόβια κωνοφόρα είχαν τις μεγαλύτερες απώλειες, με το 60% της έκτασης τους να έχει καεί από τις πυρκαγιές το 2007. Μεγάλο ποσοστό καμένης έκτασης σημειώθηκε και στις δασικές εκτάσεις αείφυλλων πλατύφυλλων και φρυγάνων με 43,7% απώλειες. Επίσης, κάηκε το 8.9% των δασών με ψυχρόβια κωνοφόρα και το 4% των φυλλοβόλων αείφυλλων.

Σημαντική ζημιά προκλήθηκε και στις προστατευόμενες φυσικές περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 που βρίσκονται στο Νομό Ηλείας. Πρόκειται για το Δάσος και τη Λίμνη Καϊάφα, την Ολυμπία και το Οροπέδιο της Φολόης.

Η προστατευόμενη περιοχή του Καϊάφα αποτελείται από τρία οικοσυστήματα. Το δάσος Χαλεπίου Πεύκης και Κουκουναριάς, τις παράκτιες αμμοθίνες και την υδροχαρή βλάστηση της λίμνης σε συνδυασμό με την πλούσια πανίδα στην περιοχή. Η περιοχή γύρω από τη λίμνη, συμπεριλαμβανομένου του μέρους του πευκοδάσους στο κάτω μέρος της λίμνης και των πρώτων αμμοθινών κάηκαν. Συνολικά, καταστράφηκε το 22.5% του συνόλου της προστατευόμενης περιοχής, δηλαδή 7.577 στρέμματα (WWF, 2007).

Η περιοχή γύρω από την αρχαία Ολυμπία αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της μεσογειακής βλάστησης και σχηματίζει ένα ενδιαφέρον μωσαϊκό δασικών και αγροδασικών οικοσυστημάτων. Το 21,3% της περιοχής κάηκε, δηλαδή 670 στρέμματα (WWF, 2007).

Τέλος, το οροπέδιο της Φολόης υπέστη καταστροφή της τάξης του 30,7% της έκτασης της προστατευόμενης περιοχής. Ευτυχώς, το οικοσύστημα του δρυοδάσους δεν έπαθε μεγάλη ζημιά, καθώς κάηκαν μόνο 100 δέντρα στις παρυφές του δάσους. Μεγαλύτερη καταστροφή υπέστη η δασική βλάστηση πεύκων και αείφυλλων πλατύφυλλων που κυριαρχούσε στις δυτικές και νοτιοδυτικές παρυφές, ως το επίπεδο του οροπεδίου (WWF, 2007).

Η απώλεια της βλάστησης λόγω των πυρκαγιών όξυνε τα φαινόμενα διάβρωσης και κατολισθήσεων στην Ηλεία που αντιμετώπιζε ήδη έντονα προβλήματα στις ημιορεινές και

ορεινές περιοχές της. Επίσης, οι φωτιές επηρέασαν τα επιφανειακά νερά των υδρολογικών λεκανών του Αλφειού και του Πηνειού ποταμού ενώ η απώλεια της δασικής βλάστησης και των καλλιεργούμενων εκτάσεων επηρέασε και το υδρολογικό ισοζύγιο των λεκανών αυτών (Σταμάτης κ.ά., 2008).

3.3.2 Επιπτώσεις στην γεωργική παραγωγή

Οι πυρκαγιές του 2007 έπληξαν σοβαρά τον παραγωγικό τομέα του Νομού Ηλείας και κυρίως τον πρωτογενή. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πρωτογενής τομέας αντιπροσωπεύει το 21,2% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Συνολικού Προϊόντος του Νομού Ηλείας, καθώς και ότι σε αυτόν απασχολείται το 35,4% του ενεργού παραγωγικά πληθυσμού της περιοχής (DATA RC, 2010).

Το μεγαλύτερο πλήγμα υπέστη η παραγωγή ελιάς. Σύμφωνα με διάφορα δημοσιεύματα, η Ηλεία εμφανιζόταν να έχει χάσει περίπου 4.000.000 ελαιόδεντρα στις πυρκαγιές του 2007, δηλαδή περίπου το 50% της συγκεκριμένης καλλιέργειας που ήταν 8.300.000 δέντρα (Έρευνα, 2007).

Στη μελέτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών η καταστροφή υπολογιζόταν στο 37,8% του συνόλου της καλλιέργειας, δηλαδή είχε εκτιμηθεί ότι είχαν καεί περισσότερα από 3.000.000 δέντρα. Η εκτίμηση του Γ.Π.Α (2007α) βασίστηκε στις αρχικές δηλώσεις απωλειών των γεωργών στον ΕΛ.Γ.Α¹¹. Τελικά, η ζημιά αποδείχτηκε μικρότερη. Στην Ηλεία περίπου 2.000.000 δέντρα υπέστησαν ζημιές διαφορετικού βαθμού. Συνολικά, υπολογίζεται ότι επαναφυτεύτηκαν 200.000- 250.000 δέντρα (Χριστοδουλόπουλος Δ. 2010, προσωπική επικοινωνία).

Τα αμπέλια ήταν η επόμενη καλλιέργεια που υπέστη σοβαρές ζημιές από τις πυρκαγιές. Συνολικά, 11.345 στρέμματα αμπελώνων κάηκαν, εκ των οποίων τα 6.152,9 στρέμματα ήταν ποικιλίες οινοποιίας, τα 5.033,4 στρέμματα ήταν καλλιέργειες κορινθιακής σταφίδας, τα 130,5 στρέμματα ήταν καλλιέργειες σουλτανίνας και τα υπόλοιπα 28,2 στρέμματα ήταν άλλες ποικιλίες επιτραπέζιων σταφυλιών.

¹¹ Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων

Πίνακας 3.4: Καλλιεργούμενες με την άμπελο εκτάσεις στις πυρόπληκτες περιοχές

ΝΟΜΟΣ	Κορινθιακή Σταφίδα	Λοιπές ποικιλίες αμπέλου	Δηλωθείσες πυρόπληκτες εκτάσεις (στρέμματα)				ΣΥΝΟΛΟ (στρέμματα)
			Σουλτανίνα	Κορινθιακή Σταφίδα	Επιτραπέζια σταφύλια	Ποικιλίες οινοποιίας	
ΗΛΕΙΑΣ	31.765,5	28.889,3	130,5	5033,4	28,2	6.152,9	11.345,0

Πηγή: Γ.Π.Α 2007γ

Άλλα καρποφόρα δέντρα που υπέστησαν ζημιές ήταν οι καρυδιές και οι καστανιές. Αν και αφορούσαν σχετική μικρή καμένη έκταση, η καταστροφή των συγκεκριμένων καλλιεργειών εμφανίζεται σχεδόν ολοκληρωτική.

Πίνακας 3.5: Έκταση καλλιεργούμενης καρυδιάς και καστανιάς σε στρέμματα κατά το έτος 2006 στο Νομό Ηλείας

ΕΙΔΟΣ ΑΚΡΟΔΡΥΟΥ	ΚΑΝΟΝΙΚΟΙ ΔΕΝΔΡΩΝΕΣ	ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΔΕΝΔΡΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΡΥΔΙΑ	1.340	500	1.840
ΚΑΣΤΑΝΙΑ	462	0	462
ΣΥΝΟΛΟ	1.802	500	2.302

Πηγή: Βέμμος, 2008.

Στον Πίνακα 3.6 παρουσιάζονται οι καταστροφές που υπέστησαν τα διάφορα είδη καλλιέργειας από τις πυρκαγιές του 2007 στο Νομό Ηλείας.

Πίνακας 3. 6: Καταστροφές στον γεωργικό τομέα της Ηλείας

ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ				
Προϊόν	Καταστροφή σε στρέμματα	Ποσοστό επί του συνόλου των πυρόπληκτων εκτάσεων (%)	Ποσοστό επί του συνόλου των καλλιεργειών του Νομού (%)	Δήμοι που εντοπίζονται κυρίως οι καταστροφές ανά προϊόν
Ελιά	157.112	90,2	37,80	Δ. Πύργου, Δ. Αλιφείρας, Δ. Σκιλλούντος, Δ. Φιγαλείας, Δ. Ωλένης
Οινοποιήσιμα Αμπέλια	6.152,9	3,5	20	Δ. Ωλένης, Δ. Αλιφείρας, Δ. Αμαλιάδος, Δ. Ιάρδανου, Δ. Πύργου
Κορινθιακή σταφίδα	5.033,4	3	31,20	Δ. Ωλένης (50%), Δ. Πύργου, Δ. Αμαλιάδος, Δ. Ιάρδανου
Καρυδιές/Αμυγδαλιές	2.482	1,4	100	Δ. Αλιφείρας, Δ. Ωλένης
Λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες	2.054	1,2		

Πηγή: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007α

Επίσης, ζημιές υπέστησαν τα μελίσσια του Νομού. Συγκεκριμένα, από τα 47.030 μελίσσια του νομού, τα 7.948 καταστράφηκαν ενώ περίπου 10.000 έχουν υποστεί βλάβη στον πληθυσμό τους (Πίνακας 3.7).

Πίνακας 3.7: Στατιστικά στοιχεία ζημιών μελισσοκομίας Νομού Ηλείας

Αριθμός καμένων μονώροφων μελισσιών	5.299
Αριθμός καμένων διώροφων μελισσιών	2.649
Αριθμός μελισσιών που έχουν υποστεί ζημιά στο 20-80% του πληθυσμού και του γόνου τους	10.000
Εναπομείναντα μελίσσια χωρίς ζημιές	29.082
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΛΙΣΣΙΩΝ ΝΟΜΟΥ	47.030

Πηγή: Γ.Π.Α, 2007γ

3.3.3 Επιπτώσεις στην κτηνοτροφία

Ο τομέας της κτηνοτροφίας ίσως να είναι από τους πιο ζημιωμένους από τις πυρκαγιές που έπληξαν την Ηλεία το 2007. Ο κύριος λόγος δεν είναι η απώλεια των ζώων αλλά η απώλεια του μεγαλύτερου ποσοστού των διαθέσιμων βοσκοτόπων, που συνεπάγεται απώλεια μιας σημαντικής πρώτης ύλης για τη διατροφή των ζώων και φυσικά κατακόρυφη αύξηση του κόστους του κτηνοτρόφου.

Εκτιμάται ότι η καταστροφή στους βοσκοτόπους στην Ηλεία έφτασε το 82% του συνόλου τους (Γ.Π.Α, 2007γ) αν και το ποσοστό δεν είναι ακριβές καθώς οι καμένοι κοινοτικοί βοσκότοποι δεν έχουν δηλωθεί στον ΕΛ.Γ.Α για αποζημιώσεις. Παρόλα αυτά είναι κοινά αποδεκτό ότι η απώλεια των βοσκοτόπων ίσως να αποτελεί τη σημαντικότερη καταστροφή που υπέστη η Ηλεία (από προσωπικές συνεντεύξεις).

Το ποσοστό καταστροφής στον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας ανήλθε στο 4.4% ενώ της βοοτροφίας στο 9.3%. Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζεται ο ζωικός πληθυσμός του

Νομού Ηλείας το 2007 σύμφωνα με τις ενιαίες ενισχύσεις¹² του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου¹³. Επίσης στον Πίνακα 3.8 φαίνονται οι απώλειες με βάση τις δηλώσεις των αγροτών στον Οργανισμό Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ). Οι απώλειες μπορεί να είναι υπερεκτιμημένες καθώς τα νούμερα που παρουσιάζουν οι πίνακες που παρουσιάστηκαν στην εργασία του Γ.Π.Α (2007γ) βασίστηκαν στις αρχικές δηλώσεις των κτηνοτρόφων καθώς δεν είχε γίνει ακόμη η εκτίμηση των πραγματικών ζημιών από τον ΕΛ.Γ.Α.

Πίνακας 3.8: Ζωικός πληθυσμός κατά ΟΣΔΕ και ζημιές κατά ΕΛΓΑ στις πυρόπληκτες περιοχές του Νομού Ηλείας

Αριθμός ατόμων ζωικού κεφαλαίου στα πυρόπληκτα Δημοτικά Διαμερίσματα				Ζημιωθέντα άτομα										
				Αιγοπρόβατα	Βοοειδή	Μόνοπλα	Χοίροι	Αιγοπρόβατα	Βοοειδή	Μόνοπλα	Χοίροι	Στάβλοι (σε τ.μ.)	Στάβλοι (αριθμός)	Σταβλο-υπόστεγα (τ.μ.)
220.444	1.463	11	98	13.606	136	65	-	18.627	840	4.438	223	590	8	122.800

Πηγή: Γ.Π.Α, 2007γ

¹² **Ενιαία ενίσχυση:** Πρόκειται για μια ενίσχυση που χορηγείται στους γεωργούς ανεξάρτητα από την παραγωγή τους. Το συγκεκριμένο καθεστώς στήριξης καθιερώθηκε με σκοπό την εξασφάλιση σταθερότητας στο εισόδημα των γεωργών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της αειφορίας της ευρωπαϊκής γεωργίας.

¹³ **Ο.Σ.Δ.Ε:** Κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει ένα Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου το οποίο επιτρέπει τον έλεγχο των αιτήσεων ενίσχυσης που υποβάλλονται από τους κατόχους εκμετάλλευσης. Μέσω του συστήματος αυτού, το κράτος είναι σε θέση να ελέγχει τα αγροτεμάχια, τα δικαιώματα πληρωμής και τις αιτήσεις παροχής ενίσχυσης.

http://europa.eu/legislation_summaries/other/l11089_el.htm

Πίνακας 3. 9: Στοιχεία ζωικού πληθυσμού και ζημιών στο Ν. Ηλείας

Κατηγορία ζωικού κεφαλαίου	Αριθμός ατόμων σε επίπεδο Νομού	Αριθμός ατόμων σε Π.Δ.Δ*	Ποσοστό υφιστάμενου ζωικού κεφαλαίου στα Π.Δ.Δ (%)	Ζημιωθέντα άτομα	Ποσοστό ζημιωθέντων ατόμων (%)
Αιγοπρόβατα	310.916	220.444	70,9	13.606	4,38
Βοοειδή	7.837	1.463	18,7	136	9,3
Ίπποι	19	11	57,9	65	342,1
Χοίροι	98	98	100	0	0

Πηγή: Στοιχεία ΟΣΔΕ και ΕΛΓΑ 2007 κατά Γ.Π.Α, 2007β

* Πυρόπληκτα Δημοτικά Διαμερίσματα

Οι δήμοι που επλήγησαν περισσότερο στον τομέα της κτηνοτροφίας ήταν οι ημιορεινοί και ορεινοί δήμοι του νομού, το εισόδημα των οποίων εξαρτάται σε μεγάλο ποσοστό από την κτηνοτροφία. Στον Πίνακα 3.10 παρουσιάζονται οι περισσότερο πληγέντες δήμοι όσον αφορά τα αιγοπρόβατα και τα βοοειδή.

Πίνακας 3.10: Ζημιές στον κτηνοτροφικό τομέα

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ		
Είδος	Ποσοστό καταστροφής επί του συνόλου (%)	Δήμοι που εντοπίζονται κυρίως οι καταστροφές ανά κατηγορία ζωικού κεφαλαίου
Αιγοπρόβατα	4,38	Δ. Ωλένης, Δ. Αλιφείρας, Δ. Ζαχάρως, Δ. Πύργος, Δ. Φιγαλείας, Δ. Φολόης
Βοοειδή	9,30	Δ. Αλιφείρας, Δ. Σκιλλούντος, Δ. Πηνείας

Πηγή: Γ.Π.Α, 2007α

Τέλος, σημαντικές ήταν και οι απώλειες των σταβλικών εγκαταστάσεων. Το μεγαλύτερο πρόβλημα με τις εγκαταστάσεις αυτές δημιουργήθηκε λόγω του γεγονότος ότι πολλές από αυτές ήταν παλαιού τύπου μαντριά χωρίς άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας, με συνέπεια να μη δικαιούνται αποζημιώσεις αποκατάστασης των κτισμάτων.

3.3.4 Επιπτώσεις στην μεταποίηση

Ο Νομός Ηλείας διαθέτει μονάδες μεταποίησης των πρώτων υλών που παράγει, όπως ελιές, σταφύλια, γάλα. Τα ελαιοτριβεία, οινοποιεία και τυροκομεία της περιοχής υπέστησαν ζημιές κυρίως λόγω της απώλειας πρώτης ύλης (έμμεσες επιπτώσεις). Μόνο σε μία περίπτωση, σε τυροκομείο στο Λατζόι Ηλείας, αναφέρονται ζημιές σε αποθηκευτικούς χώρους, υλικά συσκευασίας και αναλώσιμα (Γ.Π.Α, 2007γ). Οι ζημιές που υπέστη η κάθε μεταποιητική μονάδα εξαρτώνται από το μέγεθος των απωλειών της πρώτης ύλης στην περιοχή της δραστηριότητας της.

3.3.5 Επιπτώσεις στον τουρισμό

Στον τομέα του τουρισμού, ο Νομός Ηλείας επηρεάστηκε κυρίως λόγω της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος, της υποβάθμισης των μνημείων ιστορικής, πολιτιστικής και θρησκευτικής σημασίας αλλά και λόγω της όξυνσης προβλημάτων στο οδικό δίκτυο, που συνδέει τις πεδινές με τις ορεινές περιοχές της Ηλείας.

Επίσης, στην περιοχή είχαν υλοποιηθεί ή υλοποιούνταν ακόμη επενδυτικά σχέδια τα οποία χρηματοδοτούνταν από προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Στην Ηλεία συνολικά χρηματοδοτήθηκαν 50 επενδυτικά σχέδια¹⁴, εκ των οποίων άμεσες ζημιές αναφέρθηκαν στα 4 εξ αυτών (Γιδαράκου κ.ά.,2008) .

¹⁴ αφορά στοιχεία μόνο από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ)

3.3.6 Επιπτώσεις στα κτίρια

Η πρώτη καταγραφή ζημιών σε οικίες και σε άλλα κτίσματα μετά από τις πυρκαγιές που έπληξαν την Ηλεία τον Αύγουστο του 2007 εμφανίζεται στον Πίνακα 3.11.

Πίνακας 3.11: Ζημιές σε κτίρια από τις πυρκαγιές του 2007

Α/Α	ΝΟΜΟΙ	ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ/ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ/ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΕΣ		ΣΤΑΥΛΟΙ/ΑΠΟΘΗΚΕΣ/ ΛΟΙΠΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ	
		ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ
1	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	185	110	6	3	157	171
3	ΗΛΙΕΙΑΣ	524	238	30	12	498	233
4	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	3	0	1	0	10	5
5	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	8	33	0	0	90	32
6	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	95	40	4	2	33	8
ΣΥΝΟΛΟ		815	421	41	17	788	449

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ όπως αναφέρθηκε στο WWF Ελλάς, 2007α

Σύμφωνα με μεταγενέστερα στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2008α) οι οικίες που έχρηζαν τελικά ανακατασκευής ήταν 199, ενώ 266 κρίθηκαν επισκευάσιμες. Επίσης, τα λοιπά κτίρια που είχαν υποστεί ζημιές ανέρχονταν στα 530.

3.3.7 Επιπτώσεις στην απασχόληση

Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα νούμερα για την επιρροή της καταστροφής αυτής στον τομέα της απασχόλησης. Όπως έχει αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, ήδη πριν την καταστροφή ο Νομός της Ηλείας ήταν ένας από τους πιο φτωχούς Νομούς της χώρας. Είναι βέβαιο ότι η καταστροφή επιβάρυνε τους δείκτες φτώχειας, κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές του Νομού αλλά και το επίπεδο απασχόλησης στις πυρόπληκτες περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΗΛΕΙΑ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 στην Ηλεία έπληξαν πολλούς παραγωγικούς τομείς, επηρεάζοντας άμεσα την οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Η γεωργία και η κτηνοτροφία, που αποτελούν κύριες παραγωγικές δραστηριότητες των κατοίκων, ειδικά στις ορεινές μειονεκτικές περιοχές του νομού, επλήγησαν σε πολύ μεγάλο βαθμό. Μεγάλος αριθμός κτιρίων (κατοικιών, αποθηκών, στάβλων) αποτεφρώθηκε και πολλές βασικές υποδομές καταστράφηκαν. Περιοχές NATURA 2000 και δάση κάηκαν ενώ τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα διαβρώσεων και κατολισθήσεων επιδεινώθηκαν.

Η καταστροφή αυτή ευαισθητοποίησε όλη την Ελλάδα και συνέβαλε στο να συγκεντρωθούν αρκετοί πόροι (οικονομικοί και μη) στην περιοχή. Η κυβέρνηση έλαβε έκτακτα μέτρα για την υποστήριξη των κατοίκων και εξήγγειλε έργα και δράσεις που θα έβγαζαν την περιοχή από την κρίση και θα συντελούσαν στη βιώσιμη ανάπτυξη του νομού και στη συγκράτηση των κατοίκων στις περιοχές τους. Παράλληλα, πανεπιστήμια, πολιτικά κόμματα και φορείς προχώρησαν σε μελέτες και κατέθεσαν προτάσεις για το δρόμο που θα έπρεπε να ακολουθήσει η διαδικασία αποκατάστασης και ανασυγκρότησης των πληγέντων περιοχών.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι προτάσεις που έγιναν καθώς και τα πολυσυζητημένα και πολύ-αναμενόμενα σχέδια ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών και στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δράσεις αποκατάστασης που πραγματοποιήθηκαν από το κράτος αλλά και τους ιδιωτικούς φορείς, όπως αυτές παρουσιάζονται στον τύπο, στο διαδίκτυο και όπως προκύπτουν από την προσωπική έρευνα.

4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ

4.2.1. Προτάσεις πανεπιστημίων και άλλων φορέων

Το πρωτοφανές μέγεθος της καταστροφής των πυρκαγιών του Αυγούστου του 2007 κινητοποίησε φορείς και πανεπιστήμια που τους επόμενους μήνες μετά την καταστροφή εργάστηκαν για να καταθέσουν προτάσεις για την αποκατάσταση των πληγέντων περιοχών.

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Γ.Π.Α)

Μελέτη αναφοράς και σύγκρισης για τα μέτρα που λήφθηκαν τα χρόνια που ακολούθησαν στις πυρόπληκτες περιοχές, αποτελεί η μελέτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών (Γ.Π.Α). Η μελέτη αυτή ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας του Γ.Π.Α με τη Γεωπονική και

Δασολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ) και με το ελληνικό τμήμα του WWF, μετά από ανάθεση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και χρηματοδότηση του Ιδρύματος Λάτση.

Στόχος της μελέτης αποτελούσε η αποτύπωση της πρότερης και υφιστάμενης κατάστασης σε κάθε πυρόπληκτο νομό, η διατύπωση κοστολογημένων προτάσεων ανασυγκρότησης ανά τομέα και η ολοκληρωμένη ανάπτυξη κάθε νομού.

Οι προτάσεις που παρουσιάστηκαν ήταν χωρισμένες σε 5 προτεραιότητες και σε επιμέρους δράσεις. Συγκεκριμένα:

Προτεραιότητα 1: Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι

Δράση 1: Αντιδιαβρωτικά Έργα

Δράση 2: Προστασία Υδατικών πόρων

Δράση 3: Αποκατάσταση και Προστασία Δασών

Προτεραιότητα 2: Παραγωγικό Σύστημα

Δράση 1: Αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας

Δράση 2: Αποκατάσταση ζημιών αμπελουργίας

Δράση 3: Αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών

Δράση 4: Αποκατάσταση ζημιών στη μελισσοκομία

Δράση 5: Αποκατάσταση ζημιών στην κτηνοτροφία

Δράση 6: Βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων (Σχέδια Βελτίωσης- Νέοι Γεωργοί)

Προτεραιότητα 3: Μεταποίηση και Υπηρεσίες

Δράση 1: Αποκατάσταση ζημιών στη μεταποίηση

Δράση 2: Αποκατάσταση ζημιών στον αγροτουρισμό

Προτεραιότητα 4: Απασχόληση

Δράση 1: Πρόγραμμα απασχόλησης προσωπικού στην αντιτυρική προστασία

Δράση 2: Προσέλκυση νέων επενδύσεων και επιδότηση θέσεων εργασίας

Προτεραιότητα 5: Υποδομές

Δράση 1: Αποκατάσταση ζημιών στις υποδομές παρακολούθησης/ διαχείρισης ακραίων υδρολογικών φαινομένων λόγω πυρκαγιάς

Δράση 2: Υποδομές προβλέψεων εκδήλωσης πυρκαγιών και πλημμυρικών φαινομένων–Μετεωρολογικοί Σταθμοί

Για κάθε δράση διατυπώθηκαν προτάσεις έργων και μέτρων για την αποκατάσταση και ανασυγκρότηση των επιμέρους τομέων. Οι προτάσεις αυτές έδιναν κατευθυντήριες γραμμές για τα απαιτούμενα έργα, για την προστασία του περιβάλλοντος, την αποκατάσταση των ζημιών και την ανασυγκρότηση της περιοχής με αναπτυξιακό προσανατολισμό. Η μελέτη του ΓΠΑ κατηγορήθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις ως πολύ γενική και στην περίπτωση της αποκατάστασης των ελαιώνων ως μη χρήσιμη (από μερικούς γεωπόνους της Νομαρχίας Ηλείας)¹⁵. Στην πραγματικότητα, οι προτάσεις της μελέτης ποτέ δεν εξειδικεύτηκαν σε συγκεκριμένα έργα που θα υλοποιούνταν σε συγκεκριμένο χώρο, με συγκεκριμένο προϋπολογισμό και χρονοδιάγραμμα, κάτι για το οποίο βέβαια δεν μπορεί να κατηγορηθεί η συγκεκριμένη μελέτη, η οποία έθετε γενικές κατευθύνσεις.

Στην περίπτωση της φυτικής παραγωγής, οι δράσεις που προτείνονταν κατηγοριοποιούνται με βάση την κατηγορία ζημιάς. Η κοστολόγηση των δράσεων βασιζόταν σε υποθέσεις για το ποσοστό της κάθε κατηγορίας ζημιάς που επικρατούσε σε κάθε φυτικό είδος. Σε κάθε περίπτωση, η μελέτη πρότεινε τη διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων των γεωπόνων, αγροτών και φορέων που ασχολούνται με την αγροτική παραγωγή πάνω σε θέματα ανασύστασης ζημιωθέντων καλλιεργειών, σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης καλλιεργειών, θέματα μείωσης του κόστους παραγωγής και βελτίωσης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων.

Όσον αφορά την κτηνοτροφία, πέραν του υπολογισμού του κόστους διατροφής, της αντικατάστασης του ζωικού κεφαλαίου και της απώλειας εισοδήματος, προτεινόταν η μετεγκατάσταση και δημιουργία σύγχρονων σταβλικών εγκαταστάσεων ή και κτηνοτροφικών πάρκων, τα οποία θα είχαν υδροδότηση και ηλεκτροδότηση προσφέροντας ποιοτική αναβάθμιση των κτηνοτροφικών προϊόντων. Για την εξεύρεση τροφής για τα ζώα (λόγω της καταστροφής μεγάλου ποσοστού των βοσκοτόπων), η μελέτη πρότεινε την ξηρική καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών (αγρωστώδη ή ψυχανθή) τα οποία μπορούσαν

¹⁵ Έχει αναφερθεί για παράδειγμα σε συνέντευξη ότι «οι γεωπόνοι του Νομού Ηλείας έχουν τις γνώσεις για το τι πρέπει να κάνουν για την ανασύσταση της καλλιέργειας της ελιάς».

είτε να βοσκούνται κατευθείαν είτε να θερίζονται για παραγωγή χόρτου. Το κόστος εγκατάστασης των καλλιεργειών εκτιμήθηκε μικρότερο από το κόστος της απευθείας αγοράς ζωοτροφών, αν και θα μπορούσε να δημιουργηθεί το πρόβλημα εξεύρεσης των χωραφιών εγκατάστασης των καλλιεργειών.

Η μελέτη πρότεινε να δοθεί παράταση στις εκμεταλλεύσεις που πραγματοποιούσαν Σχέδια Βελτίωσης (μέτρα επενδυτικών ενισχύσεων σε γεωργία και κτηνοτροφία), να δοθούν αποζημιώσεις παγίου κεφαλαίου και να υπάρξει αύξηση του ποσοστού της επιδότησης των Σχεδίων Βελτίωσης στις πυρόπληκτες περιοχές. Τα Σχέδια Βελτίωσης, όπως και το μέτρο των Νέων Γεωργών, αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την επίτευξη διαρθρωτικών αλλαγών και τον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα.

Στις μεταποιητικές μονάδες, καθώς δεν υπήρχαν άμεσες ζημιές σε ελαιουργεία και τυροκομεία, ενώ σημειώθηκαν μικρές ζημιές σε μεμονωμένες περιπτώσεις οινοποιείων, η μελέτη πρότεινε την εισοδηματική ενίσχυση των επιχειρήσεων λόγω απώλειας πρώτης ύλης, τη διευκόλυνση στις δανειακές τους υποχρεώσεις αλλά και επ' ευκαιρίας των ενισχύσεων την απαίτηση εκσυγχρονισμού των μονάδων παραγωγής και την επιμόρφωση των παραγωγών σε σύγχρονες μεθόδους και τεχνικές παραγωγής.

Όσον αφορά τον αγροτουρισμό, πέραν της αποζημίωσης των 4 επενδυτικών μονάδων που εμφανίζονται να ζημιώθηκαν άμεσα από τις πυρκαγιές, προτεινόταν η διασύνδεση του παράκτιου τουρισμού με μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην ενδοχώρα, ανάπτυξη δικτύων και προώθηση Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), Προϊόντων με Ονομασία Προϊόντος Ανωτέρας Ποιότητας (ΟΠΑΠ) και γενικότερα η ένταξη της αγροτουριστικής ανάπτυξης *«στο πλαίσιο της ευρύτερης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανασυγκρότησης των πληγείσων περιοχών με ανασχεδιασμό των χρηματοδοτικών πλαισίων του ΚΠΣ από πλευράς δράσεων και προϋπολογισμού και με στόχευση ειδικότερα στις πληγείσες περιοχές»*.

Η μελέτη, επίσης, πρότεινε την απασχόληση μονίμων κατοίκων των πυρόπληκτων περιοχών, ηλικίας 18-65 ετών, ασφαλιζόμενων στον ΟΓΑ και κατόχων γεωργικής και κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης που υπέστησαν ζημιές (άνω του 50% της εκμετάλλευσης με βάση βεβαίωση Δήμου και τις Υπηρεσίες Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης) σε επιδοτούμενο πρόγραμμα του ΟΑΕΔ με τίτλο «Πρόγραμμα Αναδασώσεων και Αντιπλημμυρικών Έργων» με προτεινόμενη διάρκεια προγράμματος 2 χρόνια ενώ παράλληλα πρότεινε οι επιχειρήσεις που επενδύουν στις πυρόπληκτες περιοχές

να έχουν υψηλότερη επιχορήγηση και να επιδοτούνται οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται για δυο χρόνια.

Στον τομέα των υποδομών, εκτός της αποκατάστασης των ζημιών σε εξοπλισμούς, στα εγγειοβελτιωτικά έργα και στην αγροτική οδοποιία, προτεινόταν η δημιουργία υποδομών παρακολούθησης ακραίων υδρολογικών φαινομένων στις λεκάνες Πηνειού και Αλφειού Ηλείας, καθώς και μελέτες για τη διαχείριση επιφανειακών υδατικών πόρων και τον εκσυγχρονισμό των εγγειοβελτιωτικών έργων. Επίσης προτάθηκε η δημιουργία υποδομών για την πρόβλεψη εκδήλωσης πυρκαγιών και πλημμυρικών φαινομένων και η εγκατάσταση αυτόματων τηλεμετρικών μετεωρολογικών σταθμών.

Τέλος, η μελέτη περιείχε κοστολογημένες προτάσεις για την προστασία της βλάστησης από τη βόσκηση μέσω χορήγησης ζωοτροφών στους κτηνοτρόφους, με δενδροφυτεύσεις, με αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα, με έργα δασικής οδοποιίας, με καλύτερη οργάνωση της αντιπυρικής προστασίας του νομού και επίσης με έργα για την αντιμετώπιση κατολισθήσεων, την αποκατάσταση των υδρομαστεύσεων αλλά και την παροχή πόσιμου νερού και νερού για κτηνοτροφική χρήση στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Συνολικά, το κόστος των μέτρων που πρότεινε η μελέτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών ανέρχόταν στα 307.197.215 €.

Πίνακας 4.1: Πίνακας προϋπολογισμού για τις προτεινόμενες δράσεις από το Γ.Π.Α για το Νομό Ηλείας

Προτεραιότητα Περιβάλλον	Προϋπολογισμός (€)
Δράση 1. Αντιδιαβρωτικά έργα	45.622.806
Δράση 2. Προστασία Υδατικών πόρων	30.060.000
Δράση 3. Αποκατάσταση & προστασία δασών	23.000.000
ΣΥΝΟΛΟ	98.682.806
Προτεραιότητα Παραγωγικό Σύστημα	
Δράση 1. Αποκατάσταση ζημιών ελαιοκαλλιέργειας	81.969.490
Δράση 2. Αποκατάσταση ζημιών αμπελοργίας	28.909.258
Δράση 3. Αποκατάσταση ζημιών λοιπών δενδροβόων καλλιιεργειών	1.481.567
Δράση 4. Αποκατάσταση ζημιών στη μελισσοκομία	1.419.683
Δράση 5. Αποκατάσταση ζημιών στην κτηνοτροφία	60.914.254
Δράση 6. Βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων (Σχέδια Βελτίωσης-Νέοι Γεωργοί)	-
ΣΥΝΟΛΟ	174.694.252
Προτεραιότητα Μεταποίηση και Υπηρεσίες	
Δράση 1. Αποκατάσταση ζημιών στη μεταποίηση	1.687.080
Δράση 2. Αποκατάσταση ζημιών στον αγροτουρισμό	1.742.077
ΣΥΝΟΛΟ	3.429.157
Προτεραιότητα Απασχόληση	
Δράση 1. Πρόγραμμα απασχόλησης προσωπικού στην αντιπυρική προστασία	-
Δράση 2. Προσέλκυση νέων επενδύσεων & επιδότηση νέων θέσεων εργασίας	-
ΣΥΝΟΛΟ	-
Προτεραιότητα Υποδομές	
Δράση 1. Αποκατάσταση ζημιών στις υποδομές παρακολούθησης /διαχείρισης ακραίων υδρολογικών φαινομένων λόγω πυρκαγιάς	29.937.000
Δράση 2. Υποδομές προβλέψεων εκδήλωσης πυρκαγιών και πλημμυρικών φαινομένων (μετεωρολογικοί σταθμοί)	454.000
ΣΥΝΟΛΟ	30.391.000
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	307.197.215

Πηγή: Γ.Π.Α. 2007α

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο συμμετείχε στην προσπάθεια ανάληψης πρωτοβουλιών και κατάθεσης προτάσεων για την ανασυγκρότηση των πληγέντων περιοχών με τις σχολές των Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, των Πολιτικών Μηχανικών και των Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών αναλαμβάνοντας «πιλοτικές προσεγγίσεις» σε εθελοντική βάση. Ως περιοχή πιλοτικής έρευνας ορίστηκαν οι 4 νότιοι δήμοι του Νομού Ηλείας: Ζαχάρω, Φιγαλεία, Αλιφείρα και Ανδρίτσαινα.

Τα μέλη της Ερευνητικής Ομάδας θεωρούν ότι τα παραδείγματα οικολογικής κρίσης, όπως οι πυρκαγιές του Αυγούστου 2007, επιβάλλουν την κινητοποίηση απέναντι στο ίδιο το πρότυπο ανάπτυξης, με το οποίο συνυφαίνονται. Με αυτήν την οπτική, ως “αποκατάσταση” των πυρόπληκτων περιοχών δεν θα πρέπει να θεωρείται η “επαναφορά στο καθεστώς ante” και ως “ανασυγκρότηση” η εφαρμογή των σχεδίων ανάπτυξης που έχουν καταστρωθεί προ της καταστροφής και απλώς προσαρμόζονται στα μετακαταστροφικά δεδομένα (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2008).

Στη μελέτη της σχολής των Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, η οποία χωρίζεται σε 11 ενότητες, οι ερευνητικές ομάδες εξέτασαν τα πρότυπα ανάπτυξης που υπήρχαν για την περιοχή, τις δράσεις αποκατάστασης που πραγματοποιούνταν στην μετακαταστροφική περίοδο και τις δυνατότητες αλλά και τους κινδύνους που υπήρχαν για την τοπική κοινωνία και το περιβάλλον μέσα από τις διαφορετικές κατευθύνσεις ανάπτυξης που προωθούνταν.

Η μελέτη διέκρινε δύο κυρίαρχες εναλλακτικές προτάσεις για το πρότυπο ανάπτυξης της περιοχής. Η πρώτη αναφέρεται στην ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, που ευνοείται από την ανάπτυξη μεγάλων έργων υποδομής, όπως λιμάνια και αεροδρόμιο και η δεύτερη στην ήπια τουριστική ανάπτυξη με παράλληλη προώθηση του εκσυγχρονισμού και της βελτίωσης της αγροτικής παραγωγής. Οι τοπικοί φορείς ευνοούν την πρώτη κατεύθυνση που υποστηρίζεται και από το Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό.

Είναι πολύ σημαντική η επιλογή του αναπτυξιακού προτύπου που θα προωθηθεί, καθώς μέσα από αυτό θα ενταθούν ή θα μειωθούν οι ανισότητες στο χώρο- τόσο μεταξύ περιοχών όσο και μεταξύ παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η πρόταση που προκύπτει από τους ερευνητές (Ζήφου κ.ά, 2008) είναι *«η προώθηση μιας αναπτυξιακής διαδικασίας που προωθεί την ενίσχυση των ενδογενών δυνατοτήτων της περιοχής και την ισόρροπη, αλληλοστηριζόμενη ανάπτυξη και συμπληρωματική λειτουργία παράκτιου και ορεινού χώρου (και ταυτόχρονα της πόλης και της υπαίθρου) με στόχο την άμβλυση των πιέσεων που ασκούνται στον παράκτιο χώρο και τη στήριξη / ενίσχυση των εισοδημάτων του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές»*.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της στήριξης και της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και του κτηνοτροφικού τομέα, της ανάδειξης της ιστορικής και της πολιτισμικής κληρονομιάς και της ανάπτυξης ήπιων μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων. Πέραν της στήριξης καταρχήν των αγροτικών και κτηνοτροφικών εισοδημάτων, των απαραίτητων αντιπλημμυρικών και αντιδιαβρωτικών έργων και την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, θεωρείτο απαραίτητη η διαμόρφωση μιας οργανωτικής δομής σε νομαρχιακό ή περιφερειακό επίπεδο για το συντονισμό της υλοποίησης των έργων υποδομής και αποκατάστασης, η ενίσχυση και ενδυνάμωση των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης να σχεδιάζουν και να αξιοποιούν τους διαθέσιμους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους και τις ήδη υπάρχουσες μελέτες και προτάσεις και τέλος η ολοκλήρωση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού.

Η Σχολή των Πολιτικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π (2008) προχώρησε σε καταγραφή και σε ποιοτικές ερμηνείες βλαβών σε κτίρια που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007. Σκοπός της μελέτης ήταν η διαπίστωση της έκτασης, του είδους και της έντασης των βλαβών σε διάφορες περιοχές και για διάφορα είδη κτιρίων και η ερμηνεία των αιτιών των τυπικών βλαβών. Η συμπεριφορά, ο σχεδιασμός των κτιρίων και οι απαιτούμενες παρεμβάσεις μετά από μία πυρκαγιά δεν αποτελεί αντικείμενο συστηματικής διδασκαλίας. Η μελέτη αυτή μπορεί να αποτελέσει την απαρχή προς τη συστηματικότερη μελέτη του αντικειμένου αυτού.

Τέλος, η Σχολή των Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών (2008) μετά από πρόσκληση του Δήμου Ζαχάρως, ανέπτυξε ένα απλοποιημένο μοντέλο προσομοίωσης εδαφικής διάβρωσης, στο οποίο παρουσιάζονται θέσεις αυξημένης επικινδυνότητας. Στόχος της μελέτης ήταν η παροχή δυνατότητας στο Δήμο Ζαχάρως της σύνταξης ενός διαχειριστικού

σχεδιασμού για τον περιορισμό των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών από την εδαφική διάβρωση.

Πανεπιστήμιο Πατρών και Πανεπιστήμιο Harvard

Οι αρχιτεκτονικές σχολές του Πανεπιστημίου Πατρών και του Πανεπιστημίου του Harvard (2008) με τη συμμετοχή 16 φοιτητών και ενός καθηγητή, στα πλαίσια εργασίας τους για το ρόλο της αρχιτεκτονικής στην αντιμετώπιση της καταστροφής του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, κατέθεσαν προτάσεις με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης της ελληνικής επαρχίας, των ιδιόκτητων και δημόσιων χώρων και του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού σε δύο πυρόπληκτα χωριά της Ηλείας. Μερικές από τις προτάσεις των φοιτητών ήταν η ανάπτυξη δικτύου πλατειών και διαδρομής περιπάτου στο χωριό Ροδινά στη Ζαχάρω, η κατασκευή ενός ξενώνα, ενός κέντρου νεότητας και ενός οινοποιείου. Επίσης, ανέπτυξαν μία πρόταση για τη μετατροπή ακατοίκητων κτιρίων σε κατοικίες που θα φιλοξενήσουν νέους ανθρώπους, εργαζόμενους σε επιχειρήσεις, οι οποίες θα χρησιμοποιούν το πρόγραμμα της τηλεργασίας.

Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α), Τμήμα Γεωλογίας

Ερευνητική ομάδα του Τμήματος Γεωλογίας του Ε.Κ.Π.Α ερεύνησε και κατέγραψε συνολικά 379 κατολισθητικά φαινόμενα, τα οποία εκδηλώθηκαν σε οικιστικές περιοχές, σε οδικούς άξονες, σε έργα υποδομής, σε αρχαιολογικούς χώρους και σε θέσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας κ.ά., 2009).

Με την έρευνα αυτή διαπιστώθηκαν τα εξής:

136 Θέσεις παρουσιάζουν **Υψηλό κίνδυνο** εκδήλωσης κατολισθητικών φαινομένων

141 Θέσεις παρουσιάζουν **Μέσο κίνδυνο** εκδήλωσης.

102 Θέσεις παρουσιάζουν **Χαμηλό κίνδυνο** εκδήλωσης.

Μετά από την ανάλυση των δεδομένων και τη σύνθεση που ακολούθησε, διαπιστώθηκε ότι:

104 Θέσεις παρουσιάζουν **Υψηλή Επικινδυνότητα**.

190 Θέσεις παρουσιάζουν **Μέση Επικινδυνότητα**.

85 Θέσεις παρουσιάζουν **Χαμηλή Επικινδυνότητα**.

Συνολικά επελέγησαν **125** Θέσεις, που βρίσκονται στους πυρόπληκτους δήμους του Νομού Ηλείας και παρουσιάζουν σημαντική επικινδυνότητα σύμφωνα με την εκτίμηση της μελετητικής ομάδας. Η μελέτη αυτή θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την πιο ορθολογική επιλογή θέσεων για την κατασκευή αντικατολισθητικών έργων με σκοπό την εξοικονόμηση και βέλτιστη κατανομή των οικονομικών πόρων.

Παρατηρητήριο Ανασυγκρότησης των Πυρόπληκτων Περιοχών

Το Παρατηρητήριο Ανασυγκρότησης των Πυρόπληκτων Περιοχών, στελεχωμένο από εκπροσώπους του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, της Ολομέλειας των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας, του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του Οικονομικού Επιμελητηρίου και του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου, συστάθηκε το 2007 με σκοπό να παρακολουθεί, να συμβάλλει και να παρεμβαίνει για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανασυγκρότησης και προστασίας της φύσης των πυρόπληκτων περιοχών, μέσα από ένα βιώσιμο επανασχεδιασμό, με χρονοδιαγράμματα, στάδιο εργασιών και ολοκληρωμένο σχεδιασμό.

Οι προτάσεις του Παρατηρητηρίου (Τ.Ε.Ε., 2009) συνοψίζονται επιγραμματικά στα ακόλουθα:

Α. Στην ανάγκη για τη δημιουργία ενός Εθνικού-Ενιαίου-Φορέα Αποκατάστασης και Ανασυγκρότησης από Φυσικές Καταστροφές, που θα τεθεί επί κεφαλής και θα κινητοποιήσει τους επί μέρους φορείς και τις υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης, της περιφέρειας και της αυτοδιοίκησης στην υλοποίηση ολοκληρωμένων κατά περίπτωση προγραμμάτων ανασυγκρότησης. Ο φορέας αυτός θα έχει μόνιμη διοικητική δομή και προτείνεται να είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.

Μερικές από τις αρμοδιότητες του φορέα προτείνονται να είναι:

- Η λειτουργική διασύνδεση με τις υπηρεσίες της περιφέρειας και της αυτοδιοίκησης, ο συντονισμός και η προγραμματική και τεχνική υποστήριξη αυτών στην περίπτωση καταστροφών.
- Η προώθηση χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων, όπως και της κτηματογράφησης μετά από ολοκληρωμένες μελέτες, η εκτίμηση των κινδύνων και αιτιών των πλημμυρών και κατολισθήσεων στις πληγείσες περιοχές, όπως και η προώθηση ενός συνεκτικού προγράμματος υλοποίησης έργων υποδομής (δίκτυο

ύδρευσης και αποχέτευσης, οδικό δίκτυο) από τα αρμόδια υπουργεία, τις περιφέρειες και την τοπική αυτοδιοίκηση.

- Η παροχή κατευθύνσεων για τις χωροταξικές και αναπτυξιακές πολιτικές και η σύνταξη προγραμμάτων ανασυγκρότησης και βιώσιμης ανάπτυξης των περιοχών που πλήττονται. Ειδικότερα, τονίζεται ότι ο στόχος του Φορέα δεν είναι μόνο η επαναφορά στην πρότερη κατάσταση, αλλά και η ευκαιρία για μία σύγχρονη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη, με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και του κοινωνικού συμφέροντος.
- Η εκτίμηση των συνεπειών μιας καταστροφής και ο ορισμός των μέτρων ενίσχυσης των πολιτών και των έργων αποκατάστασης.
- Η εξεύρεση πόρων και η ορθολογική διαχείρισή τους.

Β) Στην ανάγκη σύστασης του «Ενιαίου Διεπιστημονικού Φορέα Πυροπροστασίας και Αποκατάστασης των Δασών», δηλαδή του Ενιαίου Φορέα Δασοπροστασίας.

Ο φορέας αυτός θα πρέπει να έχει σημαντικές θεσμικές αρμοδιότητες, επαρκή στελέχωση με καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό και σύγχρονα μέσα και εξοπλισμό.

Μέσω του φορέα αυτού θα προωθηθεί η θεσμοθέτηση σημαντικών εργαλείων όπως ο Χωροταξικός Σχεδιασμός, οι Δασικοί χάρτες, το Δασολόγιο και το Εθνικό Κτηματολόγιο καθώς και η ανατροπή διατάξεων και πρακτικών που επιβραβεύουν ή ενθαρρύνουν καταπατητές.

Επίσης, απαραίτητη κρίνεται η ανασυγκρότηση των δασικών υπηρεσιών με ενισχυμένες αρμοδιότητες, με ανθρώπινο δυναμικό και με πόρους καθώς και η διασύνδεση τους με εξειδικευμένες μονάδες δασοπυρόσβεσης. Αναγκαία θεωρείται η βελτίωση της συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων καθώς και η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της διεπιστημονικής έρευνας και των σύγχρονων τεχνολογιών.

Άλλες προτάσεις του Παρατηρητηρίου Ανασυγκρότησης είναι:

- Η εκπόνηση διαχειριστικών μελετών των περιοχών του Δικτύου Natura 2000, με τις οποίες θα καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης ανά ζώνη και οι περιορισμοί των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων καθώς και η σύσταση φορέων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών με κατάλληλη στελέχωση και επαρκή χρηματοδότηση.

- Η αποκατάσταση του τοπικού οδικού δικτύου και η σύνδεση των οικισμών με τους οδικούς άξονες για να αποφευχθεί η εγκατάλειψη και απομόνωση τους.
- Η αναβάθμιση των δικτύων αποχέτευσης, ύδρευσης, ενέργειας και η αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- Η αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό, λόγω των νέων δεδομένων που δημιούργησαν οι πυρκαγιές και με γνώμονα την ανάγκη αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος.

Παρέμβαση Ελλήνων Επιστημόνων Έρευνας Δασικών Πυρκαγιών

Με παρέμβαση τους Έλληνες Επιστήμονες που εργάζονται πάνω στην έρευνα των δασικών πυρκαγιών (Ανδριόπουλος κ.ά., 2007), ζήτησαν τη δημιουργία Ενιαίου Διεπιστημονικού Φορέα Πυροπροστασίας (με ενοποίηση της πρόληψης, της καταστολής και της διαχείρισης των καμένων εκτάσεων), την αποτύπωση και χαρτογράφηση των τύπων δασικής καύσιμης ύλης και την παρακολούθηση της συγκέντρωσης φορτίου των καυσίμων σε εθνικό επίπεδο καθώς και τη διερεύνηση του συνδυασμού της μείωσης βιομάζας και της παραγωγής βιοκαυσίμων ή βιοενέργειας.

Στην ανακοίνωση τους θεωρούν απαραίτητη την αναθεώρηση του τρόπου σύνταξης των αντιπυρικών σχεδίων και την επέκτασή τους με σχέδια αντιμετώπισης κρίσης σε περίπτωση εκδήλωσης ΜΕΓΑΠΥΡΚΑΓΙΩΝ σε Νομαρχιακό και σε Περιφερειακό επίπεδο.

Τέλος, κρίνουν απαραίτητη την αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών για την οργάνωση και το σχεδιασμό της προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές με τη μορφή συστημάτων έγκαιρου εντοπισμού, εφαρμογών πληροφορικής για τη διαχείριση των δασικών πυρκαγιών και τεχνολογιών πυρόσβεσης.

Οικολόγοι Πράσινοι

Οι Οικολόγοι Πράσινοι (2008) πρότειναν για την προστασία των δασών, μεταξύ άλλων, την εκπαίδευση και παροχή κατάλληλου εξοπλισμού στις τοπικές κοινωνίες, την ενδυνάμωση των εθελοντικών ομάδων πυροπροστασίας, την αποτελεσματική συνεργασία των αρμόδιων φορέων για την προστασία των δασών και την παροχή κινήτρων στους ορεινούς πληθυσμούς για τη συμμετοχή τους στη διαχείριση των ορεινών δασών.

Πρότειναν την επένδυση πόρων στην πρόληψη και συγκεκριμένα πρότειναν να επενδύεται κάθε χρόνο ένα ποσό από τον κρατικό προϋπολογισμό, από τους ευρωπαϊκούς πόρους και από την πράσινη φορολόγηση των ορυκτών καυσίμων για τη βιώσιμη διαχείριση και προστασία των δασών.

Επίσης, πρότειναν τη δημιουργία ενός «**Ανεξάρτητου Οργανισμού Προστασίας των Δασών από την Αυθαίρετη Δόμηση**» με επαρκές θεσμικό πλαίσιο, μέσα, προσωπικό και πόρους που στόχο θα έχει την κατεδάφιση όλων των αυθαιρέτων μέσα σε δάση και δασικές περιοχές.

4.2.2 Σχέδια ανασυγκρότησης των πυρόπληκτων περιοχών

Τον Νοέμβριο του 2008, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (2008) έθεσε σε δημόσια διαβούλευση το Προτεινόμενο Ειδικό Πλαίσιο Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης Πληγεισών Περιοχών από Πυρκαγιές.

Ο κεντρικός στόχος του Ειδικού Πλαισίου Ανασυγκρότησης είναι η βιώσιμη ανάπτυξη των πυρόπληκτων περιοχών με τη δημιουργία προϋποθέσεων για οικονομική ανασυγκρότηση και ενεργοποίηση των τοπικών κοινωνιών για τη συγκράτηση του πληθυσμού, έτσι ώστε οι περιοχές να ανακτήσουν μια δυναμική οικονομία και να επανενταχθούν με ανταγωνιστικούς όρους τόσο στον κοινωνικοοικονομικό ιστό της χώρας όσο και στο Ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, το Σχέδιο Ανασυγκρότησης όριζε τις ακόλουθες βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες ενέργειες:

- Άμεση κάλυψη των ανθρωπιστικών και οικονομικών αναγκών του πληγέντος πληθυσμού.
- Ταχεία αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη το οικονομικό, κοινωνικό, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.
- Ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης των εν λόγω περιοχών στο πλαίσιο μιας νέας περιόδου αειφόρου ανάπτυξης και οικολογικής αντίληψης.

Οι ενέργειες αυτές θα υλοποιούνταν μέσω των παρακάτω δραστηριοτήτων:

- Αποκατάσταση των κατοικιών και των βασικών υποδομών στις πληγείσες περιοχές
- Αποκατάσταση και αναπλήρωση του εισοδήματος των πληγέντων
- Αποκατάσταση του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου, διατήρηση των καλλιεργειών που συνδέονται με την αγροτική παράδοση των περιοχών και εισαγωγή νέων πιο ανταγωνιστικών καλλιεργειών
- Αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος
- Ενίσχυση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Αποκατάσταση των επιχειρήσεων που υπέστησαν ζημιές
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας για την ανάπτυξη όλων των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στον τουρισμό

Οι πηγές της δημόσιας χρηματοδότησης των δράσεων που θα υλοποιούνταν μέσω του Σχεδίου Ανασυγκρότησης θα ήταν:

3^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Γ' ΚΠΣ): 100 εκατ. €

Ταμείο Αλληλεγγύης της Ε.Ε: 89.7 εκατ. €

ΕΣΠΑ 2007-2013: Επιπλέον Χρηματοδότηση από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα πληγεισών περιοχών με προγραμματική υπερδέσμευση 20%: περίπου αξίας 336 εκατ. €.

Εθνικοί Πόροι - Τακτικός Προϋπολογισμός: 262 εκατ. €

Εθνικοί Πόροι - Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων: 40 εκατ. €

Εθνικοί Πόροι – εκτιμώμενο κόστος επιδότησης επιτοκίου για τις ρυθμίσεις οφειλών με εγγύηση ελληνικού δημοσίου: 202,5 εκατ. €

Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών: 202.1 εκατ. €

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013: 650 εκατ. €

Αποζημιώσεις ΕΛΓΑ: 350 εκατ. €

ΣΥΝΟΛΟ: 2.232,3 εκατ. €

Μέσα στο σχέδιο διαβούλευσης αναφέρεται ως προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων η υλοποίηση της πλειοψηφίας των δράσεων του Σχεδίου Ανασυγκρότησης μέχρι την **31.12.2009**.

Το συγκεκριμένο σχέδιο θεωρήθηκε από τους φορείς της Ηλείας ανεπαρκές και σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί **Ολοκληρωμένο Προγραμματικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα** (Παϊσιάδης Σ., 2008). Το σχέδιο επικρίθηκε, επίσης, και από τα κόμματα της αντιπολίτευσης ως ανεπαρκές και η χρηματοδότηση του ως ελλιπής για να αντιμετωπίσει

τις μεγάλες ανάγκες για έργα αποκατάστασης και ανασυγκρότησης των πληγείσων περιοχών από τις πυρκαγιές του 2007. Ο ΣΥΡΙΖΑ με ανακοίνωση του ανέφερε ότι χωρίς αποζημίωση που θα κάλυπτε κατά 100% τις καταστροφές στο φυτικό, ζωικό και πάγιο κεφάλαιο των παραγωγών, η εγκατάλειψη της υπαίθρου θα συνεχιζόταν(ΣΥΡΙΖΑ, 2008).

Για το λόγο αυτό, η Νομαρχία Ηλείας ανέθεσε στην Αναπτυξιακή Εταιρεία Ο.Τ.Α Ηλειακή Α.Ε και στο Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου τη σύνταξη Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης του Νομού για την περίοδο 2009-2020, ενώ ορισμένοι δήμοι και τοπικοί φορείς έστειλαν τις προτάσεις τους για τα απαραίτητα μεγάλα αναπτυξιακά έργα υποδομών.

Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Ηλείας (Ηλειακή Α.Ε κ.ά., 2008) για την περίοδο 2007-2020 διαμορφώθηκε σε 7 Άξονες Προτεραιότητας που ικανοποιούν αντίστοιχους αναπτυξιακούς στόχους, ενώ ο συνολικός προϋπολογισμός του Σχεδίου αυτού ανερχόταν στα 2.380.630.000€.

Επιπλέον συντάχθηκε ειδικό τεύχος για τα πυρόπληκτα (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας κ.ά., 2009). Στα πλαίσια αυτού του τεύχους παρουσιάστηκε ο προτεινόμενος σχεδιασμός για τις πυρόπληκτες περιοχές με βάση τις προτάσεις του Ειδικού Πλαισίου Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης περιοχών πληγείσων από πυρκαγιές που παρουσίασε το Υπουργείο Οικονομικών το 2008.

Ο σχεδιασμός αυτός χωρίστηκε σε 6 άξονες.

Άξονας 1: Ειδικές δράσεις- Προγράμματα για την πυρόπληκτη περιοχή του Νομού Ηλείας με στόχο τη διατήρηση-ενίσχυση της πληθυσμιακής βάσης της περιοχής, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης εντός και εκτός αγροτικού τομέα, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην περιοχή και την αποκατάσταση και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με βάση τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.

Άξονας 2: Επείγουσες εργασίες αποκατάστασης υποδομών επαρχιακού και διαδημοτικού οδικού δικτύου πυρόπληκτων περιοχών Νομού Ηλείας.

Άξονας 3: Αποκατάσταση υποδομών στις πυρόπληκτες περιοχές: Αντιδιαβρωτικά έργα για την αντιμετώπιση κατολισθητικών φαινομένων εντός κατοικημένων περιοχών του Ν. Ηλείας.

Άξονας 4: Άμεση αποκατάσταση αγροτικού οδικού δικτύου

Άξονας 5: Αντιπλημμυρικά έργα

Άξονας 6: Προμήθεια μηχανημάτων για την αντιμετώπιση κινδύνων και έκτακτων αναγκών

Πίνακας 4.2: Προτεινόμενος προϋπολογισμός για την υλοποίηση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων στα πλαίσια του Ειδικού Πλαισίου Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης πληγειών περιοχών από πυρκαγιές

A/A	ΑΞΟΝΕΣ	€
1	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	68.000.000
2	ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ	53.000.000
3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΙΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ: ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΑ-ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΗΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ	10.550.000
4	ΑΜΕΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	40.400.000
5	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΦΩΤΙΕΣ	36.000.000
6	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ	3.000.000
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	210.950.000

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας και Ηλειακή Α.Ε. 2009. Ειδικό Τεύχος του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης του Νομού Ηλείας 2009-2020. Σχεδιασμός για τις Πυρόπληκτες περιοχές

Τον Οκτώβριο του 2009 έγιναν εθνικές εκλογές, τις οποίες κέρδισε το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κόμμα (ΠΑ.ΣΟ.Κ). Ένας χρόνος πέρασε για να κατατεθεί καινούργιο νομοσχέδιο για την ανασυγκρότηση των πυρόπληκτων περιοχών, από το ΠΑΣΟΚ αυτή τη φορά. Από τις 6 μέχρι τις 20 Σεπτέμβρη 2010 το προτεινόμενο νομοσχέδιο τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση (Υπουργείο Οικονομικών, 2010α). Αυτό ανέφερε:

«Σκοπός του παρόντος είναι η ανασυγκρότηση και ανάπτυξη των περιοχών των Νομών Ηλείας, Μεσσηνίας, Λακωνίας, Αρκαδίας, Κορινθίας, Ευβοίας, Αττικής, Αιτωλοακαρνανίας, Μαγνησίας, Αχαΐας, Αργολίδας, Λάρισας, Άρτας, Θεσπρωτίας, Ζακύνθου, Φθιώτιδας Κεφαλληνίας και Βοιωτίας που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του έτους 2007 και κηρύχθηκαν πυρόπληκτες... με ειδική μέριμνα για τις περισσότερο πληγείσες περιοχές των νομών Αχαΐας και Ηλείας και οποιασδήποτε άλλης περιοχής κηρυχθεί στο μέλλον πυρόπληκτη καθώς και η θεσμοθέτηση σύγχρονων και ευέλικτων δομών, οργάνων και διαδικασιών που θα διασφαλίζουν τη συγκράτηση των πληθυσμών στις εστίες τους, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, την περιβαλλοντική προστασία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς».

Οι δράσεις του αφορούν:

- Ανασυγκρότηση της αγροτικής οικονομίας
- Οικιστική ανασυγκρότηση
- Παραγωγική ανασυγκρότηση και απασχόληση
- Χωροταξική και περιβαλλοντική ανασυγκρότηση- Πολιτιστική κληρονομιά
- Εθελοντισμός και κοινωνία πολιτών
- Αποκατάσταση υποδομών Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης

Τον συντονισμό του έργου θα αναλάβει Διυπουργική Επιτροπή υπό την προεδρία του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Θεόδωρου Πάγκαλου. Στην Επιτροπή θα συμμετέχουν οι υπουργοί Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών, Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προστασίας του Πολίτη και Πολιτισμού και Τουρισμού.

Οι πόροι χρηματοδότησης για το Σχέδιο ανασυγκρότησης θα είναι:

- i. Πόροι από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007-2013
- ii. Πόροι από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για μη επιλέξιμες δράσεις από τα Διαρθρωτικά Ταμεία
- iii. Πόροι από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
- iv. Πόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης από αντίστοιχες Πολιτικές και Ειδικές Δράσεις της Ένωσης, όπως το Ταμείο Αλληλεγγύης, το Ταμείο Συνοχής και οι Ειδικές Δράσεις για το Περιβάλλον, για τον Πολιτισμό και για την Απασχόληση
- v. Διεθνείς πηγές χρηματοδότησης, που υπάρχουν ιδίως για την πολιτιστική κληρονομιά,
- vi. Το σύνολο των εισφορών στο Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών, με την επιφύλαξη αυτών που αναφέρονται σε δωρεές ειδικού σκοπού,
- vii. Η παρακράτηση ποσοστού 10% της Ετήσιας Κρατικής Δαπάνης προς τα Κόμματα για χρονική περίοδο 5 ετών,
- viii. Εισφορές ιδιωτών,
- ix. Παρακράτηση ποσοστού 0,5% από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ)-Πόροι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού, από τον τακτικό προϋπολογισμό, ως συνεισφορά των υπόλοιπων Ο.Τ.Α. στις πυρόπληκτες περιοχές και
- x. Εισφορά του ποσοστού της ετήσιας διαφημιστικής δαπάνης που θα καταθέσουν στο Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών εποπτευόμενοι φορείς του Δημοσίου.

Το σχέδιο νόμου δεν έχει ψηφιστεί ακόμη (Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, 2010). Η ψήφιση του αναμενόταν να γίνει τον Ιανουάριο του 2011, αλλά τη στιγμή που συγγράφεται η παρούσα εργασία το νομοσχέδιο δεν έχει ψηφιστεί ακόμη.

4.2.3 Μέτρα αποκατάστασης

Παράλληλα με την έντονη δραστηριότητα στον τομέα των μελετών και προτάσεων για τα απαιτούμενα έργα και την κατεύθυνση που θα έπρεπε να πάρει η αποκατάσταση/ανασυγκρότηση των πληγέντων περιοχών, οι κεντρικοί και τοπικοί φορείς λάμβαναν μέτρα και πραγματοποιούσαν έργα για την αποκατάσταση του οικιστικού και κοινωνικό-οικονομικού ιστού και του περιβάλλοντος της Ηλείας.

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή των βοηθημάτων που δόθηκαν τις πρώτες ημέρες μετά την καταστροφή και στη συνέχεια τα μέτρα για την ανάκαμψη ανά τομέα (παραγωγικές δραστηριότητες, κτίρια, περιβάλλον).

Άμεσα βοηθήματα

Με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 29^{ης} Αυγούστου 2007 (ΦΕΚ Α 205/29-8-2007) «Κοινωνικές παροχές και οικονομικές ενισχύσεις στους πληγέντες από τις πυρκαγιές» και την κατ' εξουσιοδότηση της παραπάνω πράξης Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) αριθ. Π2α/ΓΠ/οι.109463/2007 (ΦΕΚ Β' 1724/29-8-2007) «Οικονομικές ενισχύσεις πυροπαθών από τις πυρκαγιές κατά το έτος 2007» ορίστηκαν οι οικονομικές ενισχύσεις στους πληγέντες των πυρκαγιών του 2007 (Συνήγορος του πολίτη, 2010).

Τα οικονομικά βοηθήματα που δόθηκαν στους πολίτες για την κάλυψη των άμεσων αναγκών που δημιουργήθηκαν ήταν τα εξής (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2009α):

- 3.000 € για κάθε οικογένεια μόνιμου κατοίκου του οποίου καταστράφηκε ή υπέστη ζημία η οικία ή η λοιπή περιουσία από τις πυρκαγιές του 2007, για την κάλυψη των πρώτων αναγκών, με προσαύξηση κατά 1.000 € για κάθε οικογένεια τρίτεκνη ή πολύτεκνη και 1.000 € για κάθε προστατευόμενο μέλος με αναπηρία
- 5.000 € ανά πυρόπληκτη επιχείρηση
- 10.000 € ανά νοικοκυριό για την αντικατάσταση της οικοσκευής της πρώτης και δεύτερης κατοικίας και για τα άμεσα έξοδα επισκευής κατοικίας (κύριας ή δευτερεύουσας).
- Μία επιπλέον σύνταξη μετά των επιδομάτων στους συνταξιούχους των οργανισμών κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείου Απασχόλησης και του Ο.Γ.Α.
- Τρία επιπλέον βασικά μηνιαία επιδόματα ανεργίας, δηλαδή 1.101,75 € σε όλους τους εγγεγραμμένους άνεργους που διαμένουν στις πυρόπληκτες περιοχές.

- 1.500 € σε κάθε φοιτητή και σπουδαστή που προέρχεται από τις πληγείσες περιοχές.
- 10.000 € ως ενίσχυση στον εγγύτερο συγγενή των θυμάτων της πυρκαγιάς
- 8.000 € στους τραυματίες, οι οποίοι υπέστησαν σοβαρή και μη αναστρέψιμη βλάβη η οποία οδηγεί σε αναπηρία.
- Δυνατότητα χορήγησης πλήρους σύνταξης σε μέλος της οικογένειας των θυμάτων, θανόντων από τις πυρκαγιές.

Άλλες παροχές (ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ, 2007):

- Δωρεάν μετακίνηση από τα ΚΤΕΛ και μη αποστολή λογαριασμών της ΔΕΗ για τους κατοίκους των πυρόπληκτων περιοχών και των κρατικών λειτουργών μέχρι τέλος Σεπτεμβρίου 2007
- Πρόγραμμα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθημερινής διάθεσης γευμάτων (1.000 γεύματα) στους πληγέντες από το Νοσοκομείο του Πύργου
- Εξυπηρέτηση των πυρόπληκτων για την επανέκδοση αστυνομικών ταυτοτήτων

Επιπλέον το Υπουργείο Εσωτερικών χορήγησε τους πυρόπληκτους δήμους με ποσό από 100.000 μέχρι 800.000 € (Πίνακας 4.3) για την κάλυψη των πρώτων άμεσων αναγκών (σίτιση, παροχή πόσιμου νερού, καθαρισμοί δρόμων, αποκατάσταση δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης κ.λπ.) καθώς και 1.300.000 € στη Νομαρχία Ηλείας.

Άλλα μέτρα που λήφθηκαν στο Νομό Ηλείας ήταν:

- Διάθεση 600.000 € μέσω του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων για την αντιμετώπιση τυχόν έκτακτων δαπανών που αφορά τον μαθητικό πληθυσμό
- Ενίσχυση των ΚΤΕΛ με 120.000 €
- Χορήγηση του ποσού των 26.000 € στα δημόσια κτηνιατρεία για προμήθεια απαραίτητων απολυμαντικών υλικών και άλλου υγειονομικού εξοπλισμού

Επίσης, μέτρα που λήφθηκαν γενικά για τους πυρόπληκτους πολίτες ήταν:

- Εξασφάλιση της σίτισης των πυρόπληκτων φοιτητών και σπουδαστών και απαλλαγή από την καταβολή διδάκτρων των καταρτιζόμενων σε ΙΕΚ του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ).
- Κατάρτιση προγράμματος του ΟΑΕΔ Επιχορήγησης Επιχειρήσεων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού για την απασχόληση 6.000 ανέργων, ηλικίας 18-64 (Πρόγραμμα αναδασώσεων και αντιπλημμυρικών έργων). Το ποσό της επιχορήγησης ήταν 36 € ημερησίως για 12 μήνες (ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ, 2007).

Πίνακας 4.3: Χρηματοδότηση Δήμων και Νομαρχίας για κάλυψη των πρώτων άμεσων αναγκών των πυρόπληκτων περιοχών

A/A	ΔΗΜΟΣ	ΠΟΣΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
1	ΑΛΙΦΕΙΡΑΣ	300.000
2	ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	300.000
3	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ	300.000
4	ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ	800.000
5	ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ	300.000
6	ΒΟΥΠΡΑΣΙΑΣ	270.000
7	ΒΩΛΑΚΟΣ	300.000
8	ΖΑΧΑΡΩΣ	300.000
9	ΙΑΡΔΑΝΟΥ	300.000
10	ΛΑΣΙΩΝΟΣ	200.000
11	ΛΕΧΑΙΝΩΝ	250.000
12	ΠΗΝΕΙΑΣ	300.000
13	ΠΥΡΓΟΥ	600.000
14	ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ	300.000
15	ΤΡΑΓΑΝΟΥ	100.000
16	ΦΙΓΑΛΕΙΑΣ	300.000
17	ΦΟΛΟΗΣ	300.000
18	ΩΛΕΝΗΣ	370.000
19	ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΗΛΕΙΑΣ	1.300.000
	ΣΥΝΟΛΟ	7.190.000

Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2009α

Με βάση την Κοινή Υπουργική Απόφαση περί οικονομικών ενισχύσεων πυροπαθών από τις πυρκαγιές κατά το έτος 2007 (ΚΥΑ αριθ. Π2α/ΓΠ/οικ.109463/29.8.2007, ΦΕΚ Β'1724/29.8.2007) ορίστηκε η άμεση καταβολή των βοηθημάτων αυτών με την απλή υποβολή υπεύθυνης δήλωσης σε οποιοδήποτε κατάσταση συγκεκριμένων εξουσιοδοτημένων τραπεζών και με την υποχρέωση της υποβολή εντός έξι μηνών των απαραίτητων δικαιολογητικών στην αρμόδια Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου (Συνήγορος του Πολίτη, 2010).

Όσον αφορά τα βοηθήματα αυτά, δημιουργήθηκαν αρκετά προβλήματα με τις διαδικασίες καταβολής τους. Ειδικότερα, το βοήθημα των 3.000 € καταβλήθηκε αλόγιστα σε δικαιούχους και μη. Καταγράφηκαν πολλές περιπτώσεις ανθρώπων που εισέπραξαν το βοήθημα παραπάνω από μία φορά (πηγαίνοντας σε διαφορετική τράπεζα), ενώ σε πολλές περιπτώσεις το βοήθημα εισέπραξαν και μη δικαιούχοι, καθώς δεν πληρούσαν το κριτήριο της μόνιμης κατοικίας. Το επίδομα υπολογίζεται ότι χορηγήθηκε σε 33.000 Ηλείους. Από αυτούς μόνο για τους 20.000 πιστοποιήθηκε ότι το εισέπραξαν νομίμως, ενώ από τους υπόλοιπους ζητείται η επιστροφή του (Νοδάρης, 2008β).

Αρκετοί προσέφυγαν στο Συνήγορο του Πολίτη στρεφόμενοι κατά της Διοίκησης για την επιστροφή των 3.000 €, δίνοντας αποδείξεις για τη μη αναφορά του κριτηρίου της μόνιμης κατοικίας για την είσπραξη του ποσού, υποστηρίζοντας ότι το κριτήριο αυτό εισήχθη μεταγενέστερα. Σύμφωνα με το πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη (2010):

«Ακριβέστερη πληροφόρηση θα απέτρεπε μερίδα πυρόπληκτων αλλά μη δικαιούχων πολιτών από την είσπραξη της ενίσχυσης και θα τους απάλλαζε από σειρά χρονοβόρων και ψυχοφθόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών..... Η μετακύληση της ευθύνης για την έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση των πολιτών, που μάλιστα βρίσκονταν σε δεινή θέση, από τις αρμόδιες γι' αυτό υπηρεσίες του κράτους στους ίδιους τους πολίτες, αναιρεί τη βασική υποχρέωση αξιοπιστίας που βαρύνει τη Διοίκηση έναντι των πολιτών».

Επίσης, προβλήματα δημιουργήθηκαν όσον αφορά το βοήθημα των 10.000 € για την αντικατάσταση οικοσκευής, καθώς υπήρξε ασάφεια για τον όρο νοικοκυριό, οικοσκευή και οικία, με αποτέλεσμα από τη μία οι πολίτες να πρέπει να κρίνουν το βάσιμο της αξίωσης τους και από την άλλη να υπάρχει άνιση μεταχείριση πολιτών καθώς υπήρχε διαφορετική ερμηνεία της Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) από τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα. Με την Ερμηνευτική εγκύκλιο αριθμ. 2/64096/0026/18-10-2007 του Υπουργείου Οικονομικών

δόθηκαν διευκρινήσεις δύο μήνες μετά την αρχή της εφαρμογής του μέτρου. Επιπλέον, η εγκύκλιος αυτή παρεκκλίνει από την ΚΥΑ ως προς το ότι απαιτεί επιπροσθέτως διαμονή της οικογένειας στο οίκημα (Συνήγορος του Πολίτη, 2010).

Αποτέλεσμα της μη ακριβούς ή ανακριβούς πληροφόρησης και της αδυναμίας της διοίκησης να αντιμετωπίσει με αποτελεσματικότητα μία καταστροφή τέτοιας εμβέλειας ήταν η δημιουργία προβλημάτων, που όπως αναφέρει ο Συνήγορος του Πολίτη (2010)

«..λόγω ανακριβούς πληροφόρησης, πολίτες έχασαν το δικαίωμα ενίσχυσης, ενώ σε άλλες, πολίτες των οποίων η περιουσία πράγματι επλήγη από τις πυρκαγιές και εισέπραξαν καλόπιστα οικονομικές ενισχύσεις, κλήθηκαν στη συνέχεια να τις επιστρέψουν, επειδή δεν ήταν μόνιμοι κάτοικοι πυρόπληκτων περιοχών ή είχαν δύο κατοικίες στην πυρόπληκτη περιοχή (κύρια και δευτερεύουσα). Επειδή στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ενισχύσεις έχουν ήδη δαπανηθεί για να αποκατασταθούν ζημιές που σχετίζονται με την πυρκαγιά, η επιστροφή του ποσού επιφέρει στους πολίτες ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές συνέπειες».

Επίσης, με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΦΕΚ 205/Α/29-8-07) ιδρύθηκε το Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών (ΕΤΑΕΑ). Η Πράξη αυτή κυρώθηκε με το Νόμο 3624/07 (ΦΕΚ 289/Α/24-12-07).

Ο σκοπός του Ταμείου είναι η χρηματοδότηση προγραμμάτων αποκατάστασης ζημιών και στήριξης και ενίσχυσης πληγέντων από θεομηνίες, πυρκαγιές, σεισμούς, πλημμύρες και άλλες φυσικές καταστροφές ή άλλα ακραία καιρικά φαινόμενα μέσω¹⁶:

α) της χρηματοδότησης προγραμμάτων για τους ανωτέρω σκοπούς. Τα προγράμματα υποβάλλονται από τα Υπουργεία, τις Περιφέρειες και τους ΟΤΑ α' και β' βαθμού στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών το οποίο τα προωθεί με εισήγησή του στο Ταμείο.

β) της συνεργασίας του Ταμείου με τους λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς (Υπουργεία, Περιφέρειες, Νομαρχίες, Δήμους, φυσικά ή/και νομικά πρόσωπα) στην εκτέλεση προγραμμάτων.

¹⁶ www.etaea.gr

Οι πόροι του Ταμείου είναι οι ιδιωτικές δωρεές και εφόσον χρειαστεί ο κρατικός προϋπολογισμός. Μεταξύ των δωρητών είναι ιδιώτες, Κρατικοί Οργανισμοί, Τράπεζες, Εταιρείες κλπ., Έλληνες και αλλοδαποί.

Κύρια προτεραιότητα του ΕΤΑΕΑ, όταν συστάθηκε, ήταν η δωρεάν ανοικοδόμηση ή επισκευή όλων των σπιτιών και άλλων κτιρίων (αποθήκες, στάβλοι κλπ.), που κατεστράφησαν ολοσχερώς ή μερικώς από τις πυρκαγιές του 2007, σε 18 Νομούς της χώρας.

Σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση που είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα του φορέα, το σύνολο των εισφορών που συγκεντρώθηκε για τους πυρόπληκτους μέχρι και το τέλος του 2010 ήταν 215.614.554,16 €. Από αυτά ξοδεύτηκαν τα 97.290.169,36 € και υπάρχει αδιάθετο υπόλοιπο: 118.324.384,80€ (ΕΤΑΕΑ, 2010δ). Αναλυτικά, οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΤΑΕΑ αναφέρονται στο Παράρτημα Ι.

Γεωργία/Κτηνοτροφία

- Οικονομικές Ενισχύσεις και αποζημιώσεις

Η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ) της 29^{ης} Αυγούστου 2007 (ΦΕΚ Α 205/29-8-2007) «Κοινωνικές παροχές και οικονομικές ενισχύσεις στους πληγέντες από τις πυρκαγιές», η ΚΥΑ 258379, ΦΕΚ Β' 646/11.4.2008 «Μέτρα υπέρ των παραγωγών της χώρας που οι γεωργοκτηνοτροφικές τους εκμεταλλεύσεις ζημιώθηκαν από πυρκαγιές κατά το έτος 2007» και η τροποποιητική αυτής ΚΥΑ 304186, ΦΕΚ Β'1087/2008 διέπουν το καθεστώς των οικονομικών ενισχύσεων για τους γεωργούς και κτηνοτρόφους που υπέστησαν ζημιές από τις πυρκαγιές του 2007 (Συνήγορος του Πολίτη, 2010).

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την οικονομική ενίσχυση των γεωργών και κτηνοτρόφων που υπέστησαν καταστροφές στο φυτικό, ζωικό και πάγιο κεφάλαιο τους ήταν η ακόλουθη.

Για τη διευκόλυνση και άμεση προσφορά οικονομικής ρευστότητας στους παραγωγούς, η ΠΝΠ προέβλεψε την καταβολή άμεσης ταμειακής διευκόλυνσης, με βάση αίτηση-υπεύθυνη δήλωση που θα υποβαλλόταν στον ΕΛΓΑ από τον αγρότη ή κτηνοτρόφο, με αποδοχή του όρου ότι η διευκόλυνση αυτή θα συμψηφιστεί με τις δικαιούμενες οικονομικές ενισχύσεις-αποζημιώσεις που θα κριθούν για τον κάθε δικαιούχο μετά την διαδικασία ΠΣΕΑ (Πολιτική Σχεδίαση Έκτακτης Ανάγκης) ή/και από άλλες οικονομικές

ενισχύσεις στα πλαίσια της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΠΝΠ, ΦΕΚ Α 205/29-8-2007). Ο ορισμός του ύψους της προκαταβολής (ταμειακής διευκόλυνσης) γινόταν με την κατάθεση της υπεύθυνης δήλωσης του δικαιούχου στον ΕΛΓΑ, όπου δήλωνε στοιχεία εκτάσεων ή αριθμού ζώων ή παγίου κεφαλαίου που ζημιώθηκαν (ΙΝ.GR,2007). Τα ποσά της ταμειακής διευκόλυνσης παρουσιάζονται στο Πίνακα 4.4.

Πίνακας 4.4: Ποσά ταμειακής διευκόλυνσης

Ελαιοκαλλιέργεια	150 €/στρέμμα
Εσπεριδοειδή/βερικοκιές	300 €/στρέμμα
Συκιές/μουσμουλιές	100 €/στρέμμα
Φιστικιές	150€/στρέμμα
Ακρόδρυα	50 €/στρέμμα
Αμπέλια, σταφίδες, ακτινίδια	150€/στρέμμα
Κηπευτικά	200 €/στρέμμα
Αροτραίες καλλιέργειες	100 €/στρέμμα
Αιγοπρόβατα	80 €/ζώο
Βοοειδή-ιπποειδή	300 €/ζώο
Μελισσοσμήνη	60€/κυψέλη

Πηγή: ΠΝΠ ΦΕΚ Α 205/29-8-2007, Άρθρο 11

Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 258379, ΦΕΚ Β' 646/11.4.2008 «**Μέτρα υπέρ των παραγωγών της χώρας που οι γεωργοκτηνοτροφικές τους εκμεταλλεύσεις ζημιώθηκαν από πυρκαγιές κατά το έτος 2007**» ορίστηκαν οι κρατικές ενισχύσεις υπέρ των γεωργό-κτηνοτρόφων.

Οι κρατικές ενισχύσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, ήτοι:

Ι) Ενισχύσεις για:

- α) Ανασύσταση φυτικού κεφαλαίου.
- β) Αντικατάσταση ζωικού κεφαλαίου και πλαισιοκυψελών -με σμήνος ή χωρίς-.
- γ) Αποκατάσταση ζημιών παγίου κεφαλαίου και εξοπλισμού

Οι κρατικές αυτές ενισχύσεις καταβάλλονται εφάπαξ και εφόσον έχει διαπιστωθεί και βεβαιωθεί η αποκατάσταση, σύμφωνα με τα άρθρα της απόφασης αυτής.

II) Ενισχύσεις για :

α) Απώλεια εισοδήματος λόγω ανασύστασης φυτικού κεφαλαίου (συμπληρωματική ενίσχυση).

Για λόγους αποφυγής υπεραντιστάθμισης, οι κρατικές ενισχύσεις που αφορούν συμπληρωματική ενίσχυση, λόγω ανασύστασης φυτικού κεφαλαίου, καταβάλλονται σε δόσεις και ειδικότερα:

- Η συμπληρωματική ενίσχυση για την απώλεια της παραγωγής θα καταβάλλεται για τα καρποφόρα δέντρα σε τέσσερις ετήσιες δόσεις όταν πρόκειται για εκρίζωση και επαναφύτευση, σε τρεις ετήσιες δόσεις για κοπή στη βάση του κορμού και σε δύο ετήσιες δόσεις για κόψιμο των πρωτογενών κλάδων,
- Στα αμπέλια ή ακτινίδια η ενίσχυση θα καταβάλλεται σε τρεις ετήσιες δόσεις για εκρίζωση και επαναφύτευση και σε δύο ετήσιες δόσεις για κοπή στη βάση του κορμού και κοπή των πρωτογενών κλάδων.

β) Απώλεια παραγωγής της τρέχουσας καλλιεργητικής περιόδου (ηρτημένη εσοδεία που αποτεφρώθηκε).

γ) Καταστροφή αποθηκευμένων γεωργικών προϊόντων και ζωοτροφών.

Τον Ιούνιο του 2008, δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης τροποποιητική ΚΥΑ για τα μέτρα υπέρ των παραγωγών της χώρας που ζημιώθηκαν από τις πυρκαγιές του 2007. Με την ΚΥΑ αυτή ανακοινώθηκαν 50 εξαιρέσεις που δε δικαιούνται τις οικονομικές ενισχύσεις/αποζημιώσεις που προβλέπονται από την προγενέστερη ΚΥΑ. Οι εξαιρέσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα αρκετοί γεωκτηνοτρόφοι να μη δικαιούνται ενισχύσεις (Αναλυτικά οι εξαιρέσεις στο Παράρτημα IV). Έτσι, αν και το ύψος των ενισχύσεων που προβλεπόταν να χορηγηθεί μέσω του ΕΛΓΑ ήταν 350 εκατομμύρια €, τα χρήματα που δόθηκαν τελικά ήταν αρκετά λιγότερα (Γκίστης, 2008α).

Καταληκτική ημερομηνία για την ολοκλήρωση της ανασύστασης των καλλιεργειών των αγροτών που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα αποζημιώσεων ΠΣΕΑ για τις πυρκαγιές του 2007 ορίστηκε η 10^η Ιουνίου 2010 (ΕΛΓΑ- υποκατάστημα ΠΑΤΡΑΣ, 2010. Προσωπική επικοινωνία).

Όσον αφορά στις σταβλικές εγκαταστάσεις υπήρξαν δύο εναλλακτικοί τρόποι αποζημίωσης των κτηνοτρόφων. Ο ένας ήταν μέσω του ΕΛΓΑ με τη διαδικασία των ΠΣΕΑ και ο άλλος μέσω του Ταμείου Αποκατάστασης Πυρόπληκτων (ΤΑΠ). Στην πρώτη περίπτωση ο ΕΛΓΑ αποζημίωνε μέχρι και το 70% της δαπάνης ανακατασκευής ή επισκευής της εγκατάστασης, το οποίο ποσό θα μειωνόταν ανάλογα με την παλαιότητα της. Το ΤΑΠ αποζημίωνε το 100% της δαπάνης για τις νέες εγκαταστάσεις ενώ και το ποσοστό αποζημίωσης ανά τετραγωνικό μέτρο ήταν υψηλότερο. Σύμφωνα με την αναφορά του Γ.Π.Α (2009) για την πορεία υλοποίησης της μελέτης του, δεν υπήρξε συντονισμός μεταξύ των δύο αυτών φορέων ενώ και τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για τις αποζημιώσεις που δόθηκαν σε κτηνοτρόφους από το ΤΑΠ. Επίσης, πολλοί κτηνοτρόφοι δεν έλαβαν αποζημιώσεις για τις επισκευές-ανακατασκευές, καθώς η διαδικασία ήταν χρονοβόρα και υπήρχε η πίεση του επερχόμενου χειμώνα για το σταβλισμό των ζώων. Το αποτέλεσμα ήταν η πρόχειρη ανακατασκευή των σταβλικών εγκαταστάσεων και η απώλεια της ευκαιρίας δημιουργίας σύγχρονων σταβλικών εγκαταστάσεων.

– *Βιοκαλλιεργητές*

Ένα πρόβλημα που δημιουργήθηκε για τους βιοκαλλιεργητές, οι οποίοι είχαν ζημιωθεί από τις πυρκαγιές του 2007, ήταν ότι με έγγραφο (αρ. πρωτ. 150396/02.12.2009) του Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων και Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε) κλήθηκαν οι διευθύνσεις Γεωργίας των νομών να προχωρήσουν σε διασταυρωτικούς ελέγχους των δικαιούχων των προγραμμάτων Γεωργοπεριβαλλοντικών Ενισχύσεων και Βιολογικής Γεωργίας για το εάν αυτοί έλαβαν κρατικές ενισχύσεις για απώλεια εισοδήματος ή ανασύστασης φυτικού κεφαλαίου μέσω των ενισχύσεων ΠΣΕΑ για τις καταστροφές που προκλήθηκαν με τις πυρκαγιές το 2007. Οι βιοκαλλιεργητές που έλαβαν ενισχύσεις ΠΣΕΑ θα έπρεπε να επιστρέψουν τις ενισχύσεις που τους χορηγήθηκαν για το 2008 ως αχρεωστήτως καταβληθείσες (Γεωργιοπούλου, 2010). Οι βιοκαλλιεργητές θα εξαιρούνται από τις ενισχύσεις για τη βιολογική γεωργία για τις εκτάσεις που ενισχύονται από τα ΠΣΕΑ για την απώλεια εισοδήματος τους μέχρι να αποκατασταθεί η παραγωγή τους (Agrenda, 2010).

Στη συγκεκριμένη περίπτωση εγείρεται πάλι το θέμα της μη ενημέρωσης των βιοκαλλιεργητών κατά την υποβολή του αιτήματος τους στα ΠΣΕΑ για το ότι η λήψη κρατικής ενίσχυσης είναι ασύμβατη με τις επιδοτήσεις βιολογικής γεωργίας και ότι θα έχει ως αποτέλεσμα την απένταξη τους από το πρόγραμμα (ΑΥΓΗ, 2010).

- Ζωοτροφές

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τις πυρκαγιές του 2007 στην κτηνοτροφία ήταν η έλλειψη βοσκοτόπων για την παροχή τροφής στα ζώα. Για την κάλυψη του προβλήματος αυτού διατέθηκαν χρήματα για την αγορά ζωοτροφών αλλά και διανεμήθηκαν δωρεάν ζωοτροφές από οργανώσεις και φορείς.

Συγκεκριμένα, στο Υπόμνημα Κυβερνητικών Δράσεων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος (2009) για τις πυρόπληκτες περιοχές της Ηλείας αναφέρεται ότι μέσα στα 2 χρόνια μετά τις πυρκαγιές διατέθηκαν στην Ηλεία ζωοτροφές αξίας 4.147.890 €, εκ των οποίων τα 285.000 € δόθηκαν στη Νομαρχία από τον Ελληνικό Οργανισμό Γάλακτος, τα 2.464.890 € από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και τα 1.400.000 € από το ΕΤΑΕΑ.

Επίσης, 3.000 τόνους ζωοτροφών (πέλετες από τριφύλλι) προσέφερε ο Διεθνής Οργανισμός των Ορθόδοξων Εκκλησιών της Αμερικής (IOCC) καθώς και 60 τόνους σπόρων για τη δημιουργία τεχνητών λειμώνων αξίας 300.000 € (Γκίστης, 2008β)¹⁷.

Η εγκατάσταση τεχνητών λειμώνων αποτελεί μία λύση στο πρόβλημα της ανεπάρκειας βοσκήσιμης ύλης. Δικαιούχοι της ενίσχυσης αυτής, με απόφαση της οργάνωσης, ήταν οι κτηνοτρόφοι που ελάμβαναν κατά τον πρώτο χρόνο ζωοτροφές και είχαν πάνω από 50 αιγοπρόβατα (Σκούρας, 2008α).

Σύμφωνα με πληροφορίες από τον τύπο αλλά και από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχίας Ηλείας δωρεάν ζωοτροφές δόθηκαν στους κτηνοτρόφους μόνο για το πρώτο εξάμηνο μετά τις πυρκαγιές, δηλαδή μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2008 (Σκούρας, 2008α, Υπάλληλος Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχίας, προσωπική επικοινωνία, 2010).

¹⁷ Με δημοσίευμα της εφημερίδας Πρώτης στις 27/10/2008 και με επιβεβαίωση της Νομαρχίας Ηλείας στις 28/10/2008 φαίνεται ότι 2 τόνοι πέλετες από τριφύλλι προερχόμενοι από τη δωρεά της IOCC πωλήθηκαν από Συνεταιριστική Οργάνωση του κάμπου(Γκίστης, 2008β και Σκούρας, 2008β).

Αντιδιαβρωτικά/αντιπλημμυρικά έργα

Η πληροφόρηση για τα αντιδιαβρωτικά και τα αντιπλημμυρικά έργα που έγιναν στις πυρόπληκτες περιοχές είναι αποσπασματική. Δεν ήταν δυνατό να συγκεντρωθούν όλα τα έργα που πραγματοποιήθηκαν από όλους τους φορείς (Δήμους, Νομαρχία, Περιφέρεια) ή να γίνει συλλογή στοιχείων για την πρόοδο των εργασιών τους, το συνολικό τους κόστος και την αποτελεσματικότητά τους. Παρόλα αυτά, στην ενότητα αυτή παραθέτουμε όλες τις πληροφορίες που έγινε εφικτό να συλλεχθούν από αναφορές φορέων, από τη δημοσίευση στοιχείων στο διαδίκτυο και από τον τύπο.

Τα αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα που πραγματοποιήθηκαν στην Ηλεία μετά τις πυρκαγιές του 2007 υλοποιήθηκαν από διάφορους φορείς και χρηματοδοτήθηκαν από διάφορες πηγές χρηματοδότησης.

Προγράμματα μέσω των οποίων έγινε η χρηματοδότηση των κυριότερων έργων είναι:

- Ο Τακτικός Προϋπολογισμός
- Το Πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ¹⁸
- Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα –Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
- Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Γ' ΚΠΣ¹⁹ και ΕΣΠΑ²⁰)
- Το Ταμείο Συνοχής
- Το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλληλεγγύης
- Το Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών (ΕΤΑΕΑ)

¹⁸ Το Πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ είναι αποτελεί αναπτυξιακό πρόγραμμα τοπικής αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών

¹⁹ Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) 2000 - 2006 αποτελεί τη συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας, οι οποίες θα συγχρηματοδοτηθούν, ανάλογα με την κατηγορία τους, από ένα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

²⁰ Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Δυτικής Ελλάδας χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων) μέσω του Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006) και το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων.

Το αντίστοιχο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας-Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε μέσω του ΕΣΠΑ (2007-2013) και το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων.

Σύμφωνα με τον Απολογισμό των Κυβερνητικών Δράσεων της Π.Δ.Ε (2009) τα έργα που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή ήταν:

Κλαδοπλέγματα-κορμοδέματα μήκους 1.493 χιλιομέτρων που πραγματοποιήθηκαν από τα Δασαρχεία Ολυμπίας, Πύργου, Αμαλιάδας και από το ΕΘΙΑΓΕ στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας.

Ξυλοφράγματα που πραγματοποιήθηκαν από τα δασαρχεία Ολυμπίας, Πύργου και Αμαλιάδας συνολικής επιφάνειας 10.262 μ².

Το σύνολο των δαπανών για τα αντιδιαβρωτικά έργα που υλοποιήθηκαν από τα δασαρχεία Ολυμπίας, Πύργου και Αμαλιάδας ανέρχονται στα **6.472.000,53€**, εκ των οποίων τα **2.014.968€** καταβλήθηκαν στους δασικούς συνεταιρισμούς από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και τον Ειδικό Φορέα Δασών και τα **4.457.032,53€** δόθηκαν από το Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών (ΕΤΑΕΑ) στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για την αποπληρωμή των δασικών συνεταιρισμών.

Στον απολογισμό αναφέρονται και άλλα ποσά τα οποία έχουν διατεθεί από το ΕΤΑΕΑ για διάφορα επιπλέον περιβαλλοντικά έργα (αντιπλημμυρικά, οδοποιίας, αποκατάστασης δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης) συνολικού ύψους 18.900.960€, τα οποία κατανεμήθηκαν ως εξής:

Στις διευθύνσεις Έργων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος: 1.761.490€

Στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας 5.481.470€

Στους πυρόπληκτους Δήμους της Ηλείας 10.658.000€

Στον Γ.Ο.Ε.Β Αλφειού-Πηνειού 1.000.000€

Παρόλα αυτά, τα ποσά αυτά δεν προκύπτουν από τον Πίνακα Εισφορών-Δαπανών που δημοσιεύει στην ιστοσελίδα του το ΕΤΑΕΑ (Παράρτημα Ι). Οι δαπάνες που έχουν δημοσιοποιηθεί στον ιστοχώρο του φορέα και αφορούν αντιδιαβρωτικά έργα και έργα οδοποιίας παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.5.

Πίνακας 4.5: Δαπάνες για αντιδιαβρωτικά έργα και έργα οδοποιίας στο Νομό Ηλείας που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΤΑΕΑ

ΔΑΠΑΝΕΣ	
Δαπάνες για αντιδιαβρωτικά έργα και έργα οδοποιίας στον Νομό Ηλείας	
Κάλυψη δαπανών αντιδιαβρωτικών έργων στην Αρχαία Ολυμπία (30/11/2007)	2.761.395€
Χρηματοδότηση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος για αντιδιαβρωτικά έργα εκτελούμενα στο Νομό Ηλείας από δασικούς συνεταιρισμούς (ένταλμα 5/22-2008)	4.457.032,53€
Επιχορήγηση για την κάλυψη της δαπάνης εκτέλεσης αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων στην Αρχαία Ολυμπία (βόρεια πλευρά Λόφου Καλόσακα) (ένταλμα 19/23-10-2008)	410.550€
Επιχορήγηση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας για αποκατάσταση ζημιών στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο πυρόπληκτων περιοχών του Νομού Ηλείας και συγκεκριμένα στο υποέργο: Δρόμος Κρέστενα-Πλατιάνα-Καλλιθέα-Ανδρίτσεινα. (ένταλμα 2/23-2-2009)	700.000€
Επιχορήγηση Δήμου Βαρθολομιού Νομού Ηλείας για έργα αντιπυρικής προστασίας δάσους Θινών και δάσους Αρκουδίου (ένταλμα 11/15-7-2009)	500.000€
ΣΥΝΟΛΟ	8.828.977,53€

Πηγή: ΕΤΑΕΑ (2010δ)

Επίσης δόθηκαν χρήματα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για έργα αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών (Πίνακας 4.6). Δεν υπάρχει διευκρίνιση στην ανακοίνωση του ΕΤΑΕΑ για το είδος των έργων και την τοποθεσία τους. Σε δελτίο τύπου (ΕΤΑΕΑ, 2010γ) αναφέρεται ότι τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν με το ποσό των 514.427,37€ αφορούν την αποκατάσταση ζημιών σε αγροτικούς δρόμους και την επισκευή – αντικατάσταση των υδρευτικών δικτύων.

Πίνακας 4.6: Χρηματοδότηση ΠΔΕ για έργα αποκατάστασης πυρόπληκτων περιοχών από το ΕΤΑΕΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	
Ένταλμα 4/17-9-2010	514.424,37 €
Ένταλμα 6/15-11-2010	100.007,26 €
Ένταλμα 8/15-11-2010	210.505,65 €
ΣΥΝΟΛΟ	824.937,28 €

Πηγή: ΕΤΑΕΑ (2010δ)

Από το **Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων** για την Ηλεία (ΣΑΕΠ 401-Κωδικός για τα έργα στις πυρόπληκτες περιοχές) διατέθηκαν:

4.216.481€ για αντιπλημμυρικά έργα της Νομαρχίας Ηλείας στον ποταμό Πηνειό, και τους χείμαρρους Ιάρδανο, Μαργαρίτα, Γκουρλέσσα, Λατίφη, Ενιπέα, Σελινούντα, Κοβίτσα.

16.931.810€ για αντιπλημμυρικά έργα των πυρόπληκτων Δήμων του Νομού Ηλείας και για έργα αντιμετώπισης κατολισθήσεων.

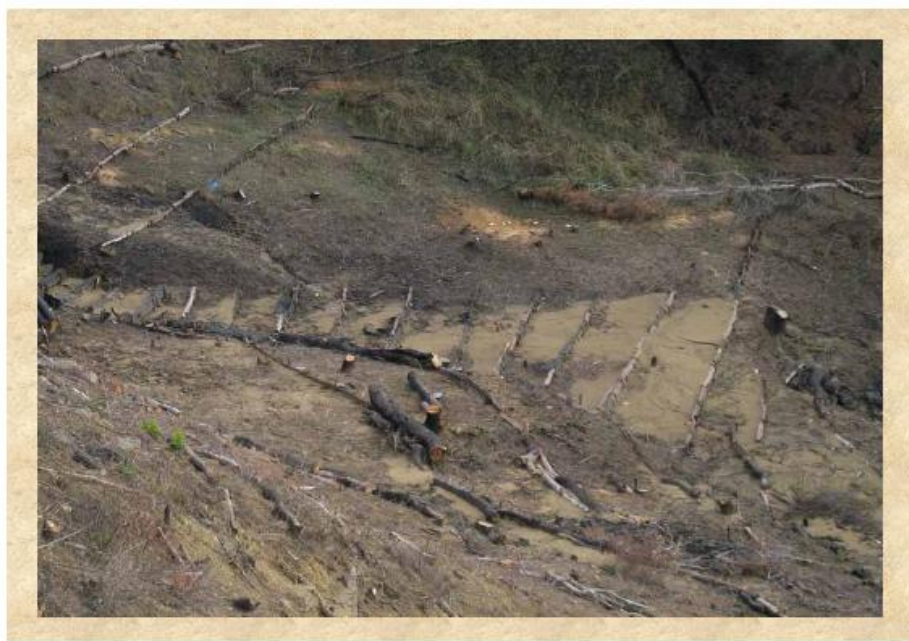
377.933,40€ στο Γενικό Οργανισμό Εγγείων Βελτιώσεων (Γ.Ο.Ε.Β) για αντιπλημμυρικά έργα στα δίκτυα αρμοδιότητάς του (και ακόμη 300.000€ από τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας)

2.332.000€ στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για άμεσα μέτρα στον ποταμό Αλφειό στην περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας

Επίσης, αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα έγιναν στους χώρους της Αρχαίας Ολυμπίας από το ΕΘΙΑΓΕ - (Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων & Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων).

Η κατασκευή των έργων αυτών διήρκεσε από τις αρχές Σεπτεμβρίου μέχρι τις αρχές Νοέμβρη 2007. Το συνολικό μήκος των κορμοδεμάτων ανήλθε σε 115 χιλιόμετρα (Μπαλούτσος κ.ά., 2007). Το ΕΘΙΑΓΕ ανέλαβε επίσης την αναδάσωση και αποκατάσταση

του τοπίου στον αρχαιολογικό χώρο. Τα έργα χρηματοδοτήθηκαν από χορηγία του Ιδρύματος Λάτση ύψους 3.000.000 €. ²¹

Εικόνα 4.1: Έργα στον Κρόνιο Λόφο

Πηγή φωτογραφίας: Μπαλούτσος κ.ά., 2007

Σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν από την Τεχνική Υπηρεσία της Ν.Α Ηλείας, το κόστος των αντιπλημμυρικών έργων που πραγματοποιήθηκαν από τη Νομαρχία το 2007 ανήλθε στο 1.400.000€ (Πίνακας 4.7). Επίσης, στον απολογισμό του Νομάρχη Ηλείας για τα πεπραγμένα στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας την τετραετία 2007-2010, αναφέρεται ότι τα έργα που εκτελέστηκαν (Πίνακας 4.8) και αφορούσαν την αντιπλημμυρική, αντιδιαβρωτική και αντικατολισθητική προστασία κόστισαν 6.400.000 € ενώ είναι υπό εξέλιξη έργα κόστους 1.910.000 € (Ν.Α. Ηλείας, 2010).

Τέλος, στα πλαίσια του Συντονιστικού Νομαρχιακού Οργάνου (ΣΝΟ) το 2010, αναφέρθηκε ότι τα αντιπλημμυρικά έργα που έγιναν μετά τις πυρκαγιές από τη Νομαρχία, την Περιφέρεια, τους Δήμους και τον Γενικό Οργανισμό Έγγειων Βελτιώσεων (ΓΟΕΒ) αφορούσαν κυρίως τον καθαρισμό των ποταμών, των χειμάρρων και των ρεμάτων και όχι πιο μακροπρόθεσμες παρεμβάσεις. Αιτία η έλλειψη χρηματοδότησης, που δεν επαρκούσε ούτε για την ολοκλήρωση των άμεσων και επειγόντων αντιπλημμυρικών έργων (Ηλεία στο

²¹ Το έργο υπέστη κριτική από την Ν.Α Ηλείας και από τον δασάρχη Πύργου, τόσο για τα είδη που φυτεύτηκαν όσο και για τον χρόνο υλοποίησης των εργασιών καθώς και για έργα που προβλεπόταν στην μελέτη αλλά ποτέ δεν έγιναν, όπως μόνιμο αρδευτικό σύστημα (Παπασταθοπούλου και Νοδάρος, 2008).

Ίντερνετ, 2010). Η κατάσταση παραμένει κακή στο αποστραγγιστικό δίκτυο του ΓΟΕΒ και των Τοπικών Οργανισμών Έγγειων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ). Στο ΣΝΟ αναφέρθηκε ότι η Ν.Α Ηλείας χρηματοδοτήθηκε με 500.000 €, τα οποία θα διατεθούν για τον καθαρισμό και την εκβάθυνση αποστραγγιστικών τάφρων μέσα στην αρδευτική ζώνη του Αλφειού ποταμού και του φράγματος του Πηνειού ποταμού (Ηλεία στο Ίντερνετ, 2010).

Πίνακας 4.7: Αντιπλημμυρικά έργα που πραγματοποίησε η Νομαρχία Ηλείας το 2007

α/α	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΑΝΑΤΕΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΗΛΕΙΑΣ ΤΟ 2007	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
1	ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΙΑΡΔΑΝΟ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	140.000
2	ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΛΑΤΙΦΗ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	80.000
3	ΣΤΟ ΡΕΜΑ ΚΟΒΙΤΣΑΣ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	80.000
4	ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	80.000
5	ΣΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟ ΓΚΟΥΡΛΕΣΑ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	130.000
6	ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΕΝΙΠΕΑ & ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟΥΣ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	130.000
7	ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΑ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	80.000
8	ΣΤΟΥΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΘΟΛΟΥ-ΑΝΗΛΙΟΥ - ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	80.000
9	ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΗΝΕΙΑΣ	100.000
10	ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΩΛΕΝΗΣ	100.000
11	ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧ. ΟΛΥΜΠΙΑΣ	100.000
12	ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ	100.000
13	ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΛΙΦΕΙΡΑΣ	100.000
14	ΣΕ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΙΑΡΔΑΝΟΥ	100.000
	ΣΥΝΟΛΟ	1.400.000

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας (επίσκεψη πεδίου 2010)

Πίνακας 4.8: Έργα που πραγματοποιήθηκαν από τη Νομαρχία Ηλείας την περίοδο 2007-2010

ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ (€)	ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ (€)	ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΔΗΜΟΠΡΑΤΗΣΗ (€)	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ (€)
ΚΑΠ	23.000.000	2.750.000	1.150.000	27.000.000
ΤΕΟ Συντήρηση οδικού δικτύου	2.500.000			2.500.000
ΣΑΕΠ 40 Αντιπλημμυρικά - Αντικατολισθητικά- Αντιδιαβρωτικά	6.400.000	1.910.000		8.300.000
ΟΣΚ Σεισμοί- Επισκευές σχολείων	11.350.000 9.000.000			20.350.000
ΣΑΝΑ 3 ΠΕΠ-Γ'ΚΠΣ	39.000.000			39.000.000
ΕΣΠΑ Δρόμος Κυλλήνης- Ε.Ο	11.500.000			17.400.000
ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ Έργο Ύδρευσης Ερύμανθου	28.000.000			28.000.000
ΕΤΑΕΑ	1.500.000	1.150.000	9.150.000	11.800.000
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	138.050.000	5.900.000	10.300.000	154.000.000

Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας, 2010

Το έργο αντιπλημμυρικής προστασίας που είχε αναλάβει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας περιλάμβανε την προστασία του αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Ολυμπίας μέσω ανύψωσης των αναχωμάτων και ενίσχυσης αυτών με κροκαλοκλωβούς (Κοντογιάννης 2008)²².

Στο πλαίσιο του Γ' Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματός έχει ενταχθεί και μελέτη για αντιπλημμυρικά έργα και οριοθέτηση του Αλφειού, σε μήκος 10 χλμ ανάντη του φράγματος Φλόκα. Το ύψος του προϋπολογισμού για τη μελέτη ανερχόταν στα 522.106,44 € (Κοντογιάννης 2008).

Μία εικόνα για τα αντιπλημμυρικά, αντικατολισθητικά έργα καθώς και για τα έργα οδοποιίας που πραγματοποιούνται μας δίνει η ιστοσελίδα του Προγράμματος ΔΙΑΥΓΕΙΑ του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Στην ιστοσελίδα παρουσιάζονται οι τελευταίες πληρωμές που έχουν γίνει για έργα από το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΠΤΑ-ΠΔΕ). Στο Παράρτημα II εμφανίζονται οι πληρωμές δόσεων για ορισμένα έργα. Δεν έχει βρεθεί συγκεντρωτικός πίνακας με τα έργα που χρηματοδοτούνται από το ΠΤΑ-ΠΔΕ, το συνολικό προϋπολογισμό τους και την πορεία υλοποίησής τους. Επίσης, στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας υπάρχει μία λίστα των δημόσιων έργων που εκτελούνται στην Περιφέρεια αλλά η λίστα αυτή δεν είναι ενημερωμένη από το 2009 (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2009β).

Αντιπλημμυρικά έργα χρηματοδοτήθηκαν και από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΘΗΣΕΑΣ. Στο Παράρτημα III παρουσιάζονται τα αντιπλημμυρικά έργα που μέχρι και την τελευταία ενημέρωση της ιστοσελίδας του ΘΗΣΕΑ (21/12/2009) είχαν ολοκληρωθεί, ή ήταν σε εξέλιξη ή σε φάση προέκτασης. Συνολικά, το πρόγραμμα διέθετε προϋπολογισμό ύψους **2.399.528 €** για έργα αντιπλημμυρικής προστασίας²³ στην Ηλεία. Η περίοδος υλοποίησης του Προγράμματος εκτεινόταν στην πενταετία 2005-2009, αλλά με εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών ανακοινώθηκε η παράταση του Προγράμματος μέχρι και την 31 Δεκεμβρίου 2011²⁴ (ΥΠ.ΕΣ., 2010).

²² Υπήρξαν μηνύσεις και καταγγελίες για παράνομες αμμοχαλικοληψίες στον Αλφειό ποταμό και τον Πηνειάκο Λάδωνα κατά την εκτέλεση των αντιπλημμυρικών έργων (Νοδάρης, 2008α)

²³ Στο ποσό αυτό δεν υπολογίστηκε ο προϋπολογισμός του έργου που βρισκόταν στο στάδιο προέκτασης.

²⁴ Η ημερομηνία αυτή αφορά τις πληρωμές των εγκεκριμένων έργων.

Επίσης, από αποφάσεις αναρτημένες στο διαδίκτυο προκύπτουν και τα παρακάτω έργα:

Πίνακας 4.9: Έργα που χρηματοδοτήθηκαν από το ΠΤΑ-ΠΔΕ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - Ν.Π.Ι.Δ.			
A/A	Έργο	Προϋπολογισμός μελέτης	Ημερομηνίας Περαιώσης έργου
1	Αντιμετώπιση κατολισθητικών φαινομένων Δήμου Πηνειάς.	536.000 €	31/12/2010
2	Αντιμετώπιση κατολισθητικών φαινομένων Δήμου Ωλένης	687.000 €	31/12/2010

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής. Διακυβέρνησης, 2011

Τέλος, στο Δήμο Πύργου υλοποιήθηκαν αντιπλημμυρικά έργα στις περιοχές Βαρβάσaina (προϋπολογισμός 600.000 €), Παλαιοβαρβάσaina (300.000 €) και Σαλμώνη (300.000€). Επίσης, έργο αντιπλημμυρικής θωράκισης προϋπολογισμού 1.780.000 € είχε αρχίσει να πραγματοποιείται στη συνοικία Λάπατο του Πύργου (Σπυρούνης, 2008).

– *Πλημμυρικά και κατολισθητικά φαινόμενα στην Ηλεία*

Τα πλημμυρικά και κατολισθητικά φαινόμενα στην Ηλεία συνεχίζουν να προκαλούν προβλήματα και τα έργα που έγιναν ή γίνονται δεν εμφανίζονται να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά, τουλάχιστον για ορισμένες περιοχές. Τα ρέματα Θολό, Βουλγαρόρεμα, Γλασίτικο και Ζαχαριώτικο της Ζαχάρως, ο Κλαδέος της Ολυμπίας και ο ποταμός Αλφειός χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερα επικίνδυνα για την εμφάνιση πλημμυρικών φαινομένων (Τράτσα, 2007). Το 2008, η επικινδυνότητα συνεχίζει να παραμένει για την περιοχή της λεκάνης απορροής του Αλφειού (δήμοι Ολυμπίας, Σκιλλούντος, Πύργου και Βώλακος), για την πόλη της Αμαλιάδας από το ρέμα Σοχιά, για τη Ζαχάρω από τον Ακίδα και το ρέμα Ζαχάρω, για τις περιοχές του αποστραγγιστικού δικτύου Πηνειού και Αλφειού, για τους Δήμους Ωλένης, Πηνειάς, Ιάρδανου και τις εκβολές του ποταμού Νέδα (Σπυρούνης, 2008).

Εντωμεταξύ, οι περιοχές της Ηλείας που αντιμετώπιζαν ήδη προβλήματα κατολισθήσεων και καθιζήσεων πολύ πριν τις πυρκαγιές, συνεχίζουν να έχουν προβλήματα, τα οποία από ότι φαίνεται από τα δημοσιεύματα του Ηλειακού τύπου συνεχίζουν να επιδεινώνονται διαχρονικά.

Έτσι το 2009, η επαρχιακή οδός Κρέστενας-Ανδρίτσαινας στο σημείο έξω από την Πλατιάνα, κοντά στη γέφυρα Τσεμπερούλα, καταστράφηκε σε μήκους 30 μέτρων καθώς υπέστη καθίζηση σε βάθος 5 μέτρων ενώ έξω από τον οικισμό Μπαρακίτικα σημειώθηκε υποχώρηση λωρίδας κυκλοφορίας σε μήκος 10 μέτρων για 30 εκατοστά (Σπυρούνης 2009).

Γενικά, ο Δήμος Σκιλλούντος αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα κατολισθήσεων στην Τρυπητή, τη Φρίξα, στους οδικούς άξονες Πλατιάνα-Αρτέμιδα, Βρίνας-Σμέρνας και Κάτω Σαμικού-Σαμιά. Παράλληλα, πλημμύρες από τον Αλφειό σημειώνονται στο ύψος Μακρисиών-Καλυβακίων-Φρίξας-Πλουτοχωρίου-Τρυπητής και στους οικισμούς Σαμικό και Βρίνα (Καλογερόπουλος, 2009).

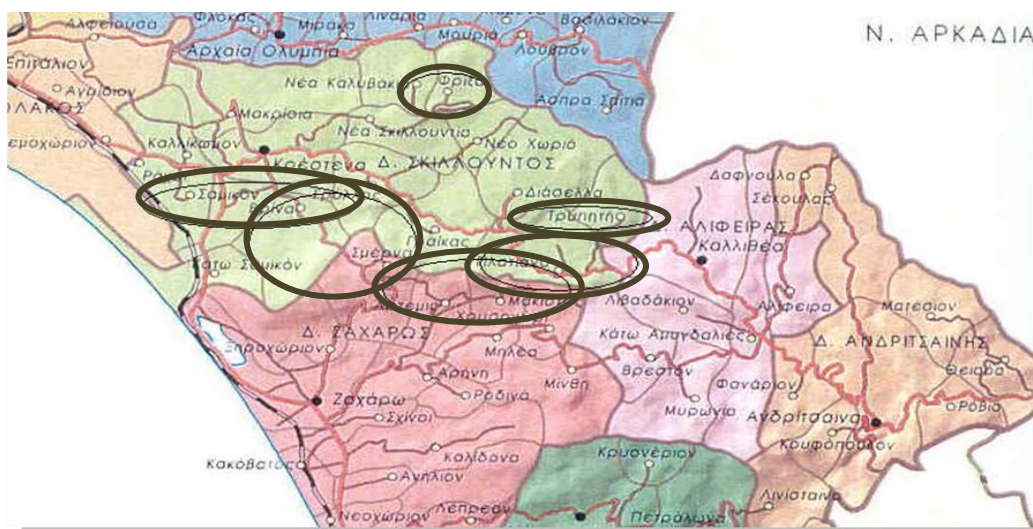
Στο Δήμο Ζαχάρως προβλήματα πλημμυρών και κατολισθήσεων σημειώνονται στις περιοχές του Δ.Δ Μηλέας, Αρήνης, Σχίνων, Καλιδόνας, Ανηλίου, Αγ. Ηλία, Άνω Πρασιδάκι και Άνω Ζαχάρω, στο δρόμο Χρυσοχώρι-Παλαιοχώρι-Μάκιστο και στους αγροτικούς δρόμους Χρυσοχωρίου και Αρτέμιδας, κάτω Σμέρνας, Άνω και Κάτω Ξηροχωρίου(Καλογερόπουλος, 2009).

Στο Δήμο Ωλένης, τον Νοέμβριο του 2010 έντονη βροχόπτωση παρέσυρε τόνους λάσπης και φερτών υλικών στο κέντρο του οικισμού Πεύκης ενώ η πρόσβαση στον επαρχιακό δρόμο Πεύκης-Κλινδιάς ήταν αδύνατη για ώρες. Επιπλέον, διακόπηκε και η υδροδότηση του χωριού λόγω πρόκλησης ζημιάς στο σύστημα (Σπυρούνης, 2010). Κατά το έτος 2008, κατολίσθηση στην Αγία Άννα είχε ως αποτέλεσμα να κλείσει ο δρόμος αυτός. Το Δ.Δ Γούμερο του Δήμου αντιμετωπίζει συνεχή προβλήματα καθιζήσεων και κατολισθήσεων που παρεμποδίζουν αγρότες και κτηνοτρόφους να φτάσουν στα χωράφια και τις κτηνοτροφικές τους μονάδες. Σημαντικά προβλήματα, επίσης, σημειώνονται στα Δ.Δ Χειμαδιό, Κουτσοχέρα και Ωλένα του ίδιου Δήμου (Πρώτη, 2010). Γενικά, ο Δήμος Ωλένης ανήκει στην ομάδα των πιο επικίνδυνων περιοχών για κατολισθήσεις και καθιζήσεις, μαζί με τους Δήμους Πηνειάς, Ζαχάρως και Σκιλλούντος (Σκούρας, 2008γ).

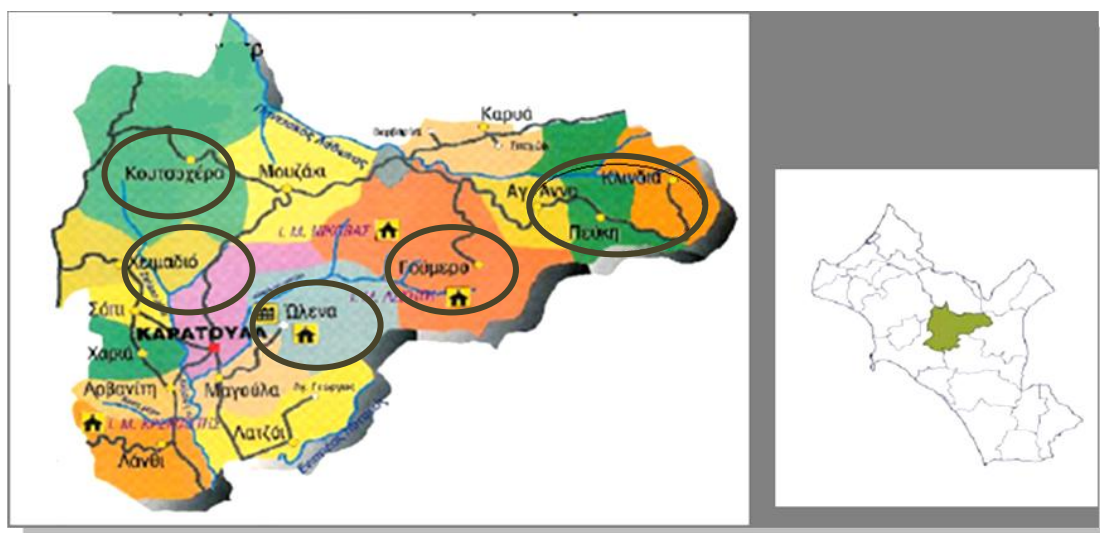
Προβλήματα κατολισθήσεων αντιμετωπίζουν και οι δήμοι Ανδρίτσαινας, Φιγαλείας και Αλιφείρας ενώ και άλλοι δήμοι αντιμετωπίζουν προβλήματα, όπως ο Δήμος Βαρθολομιού, που λόγω έντονων βροχοπτώσεων έχει υποστεί μεγάλη καταστροφή στο αγροτικό οδικό δίκτυο.

Στο Συντονιστικό Νομαρχιακό Όργανο (ΣΝΟ) έγινε αναφορά στις περιοχές που έχουν υψηλό βαθμό επικινδυνότητας για την εμφάνιση πλημμυρών το χειμώνα του 2010-2011. Αυτές είναι οι περιοχές μεταξύ Γέφυρας Εθνικού Δρόμου και εκβολών του ποταμού Νέδα, οι περιοχές στα Μακρίσια, Καλυβάκια, Φρίξα, Άσπρα Σπίτια και Κάμπος Παπαδούς από τον

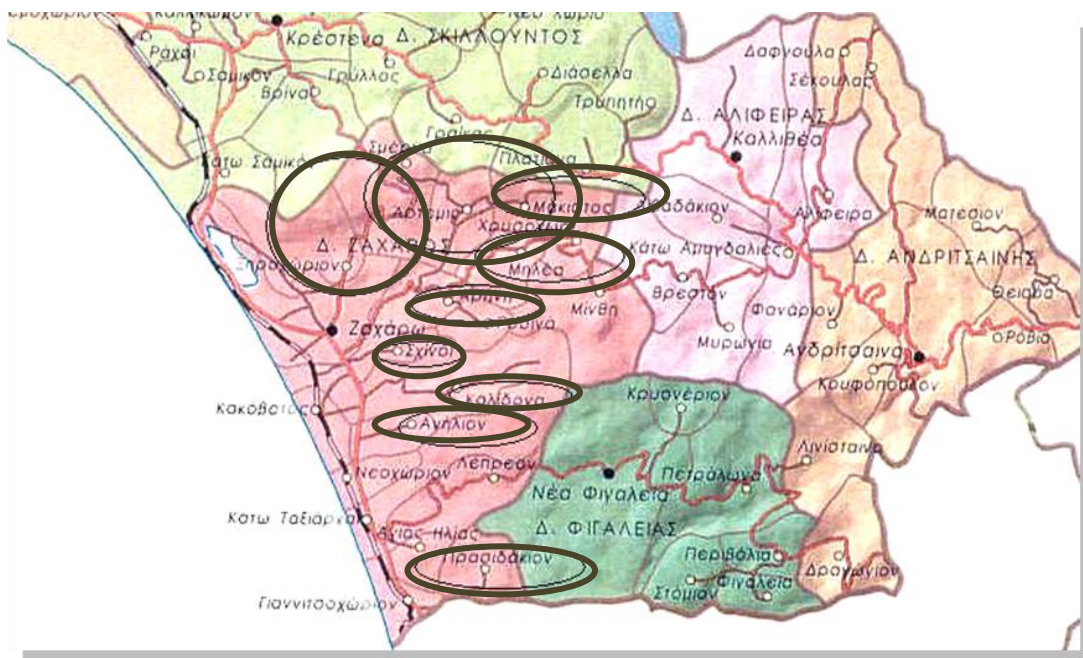
Αλφειό, ο Αρχαιολογικός Χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας από τον Κλαδέο, καθώς και περιοχές που επηρεάζονται από τον Ενιπέα, τον Πηνειακό Λάδωνα και τον Γκουρλέσσα (Ηλεία στο Ίντερνετ, 2010).

Σχήμα 4.1: Κατολισθήσεις στο Δήμο Σκιλλούντος

Σχήμα 4.2: Κατολισθήσεις στο Δήμο Ωλένης

Σχήμα 4.3: Κατολισθήσεις στο Δήμο Ζακύνθως

- Προγραμματισμένα έργα

Το 2010 ανακοινώθηκε μια σειρά έργων τα οποία θα υλοποιηθούν στην Ηλεία. Τα έργα αυτά θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΣΠΑ, το ΕΤΑΕΑ αλλά και από χρηματοδότηση που έλαβε η χώρα από τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ)²⁵ και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Συγκεκριμένα, μέσω του συγκεκριμένου μηχανισμού (Ε.Ο.Χ) θα χρηματοδοτηθεί το έργο «Δράσεις αποκατάστασης παρόδων οικοσυστημάτων πυρόπληκτων περιοχών του Νομού Ηλείας σε μια προσπάθεια δημιουργίας μιας νέας ισορροπίας μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος». Η χρηματοδότηση θα γίνει κατά 50% από τον χρηματοδοτικό μηχανισμό του Ε.Ο.Χ και κατά 50% από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Συνολικός προϋπολογισμός 1.900.000 €. Φορέας υλοποίησης θα είναι η Ηλειακή Αναπτυξιακή Α.Ε Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η Ν.Α Ηλείας.

Το έργο αυτό περιλαμβάνει τη μελέτη και την εκτέλεση καθαρισμών και τεχνητών αναδασώσεων σε δημόσιες αναδασωτέες εκτάσεις, καθώς και εργασίες για την αντιμετώπιση κατολισθητικών φαινομένων, τη διευθέτηση των υδάτινων απορροών και τη

²⁵ Χώρες μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου είναι η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και η Νορβηγία

διαμόρφωση χώρων προβολής. Το έργο θα εκτελεστεί σε εκτάσεις εκατέρωθεν του επαρχιακού οδικού δικτύου στην πυρόπληκτη περιοχή του Νομού Ηλείας. Πιο συγκεκριμένα οι παρεμβάσεις θα υλοποιηθούν στα τμήματα των παρακάτω επαρχιακών δρόμων (Pyrgos Press Ηλεία, 2010):

1. Γεράκι – Περιστέρι
2. Αμπελώνας- Οινόη
3. Καράτουλα - Πανόπουλο
4. Μιράκα- Λάλα
5. Κρέστενα- Ανδρίτσεινα
6. Θολό- Φιγαλεία

Επίσης από τον ίδιο χρηματοδοτικό μηχανισμό θα χρηματοδοτηθεί ο Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας για το έργο « Αποκατάσταση και ανάδειξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς Αρχαίας Ολυμπίας». Στο έργο αυτό προβλέπεται η υλοποίηση αντιπλημμυρικών έργων. Για την πολιτιστική αναβάθμιση προτείνονται εργασίες διαμόρφωσης του περιβάλλοντα χώρου του θεάτρου, εκσυγχρονισμός του ηλεκτρομηχανολογικού του εξοπλισμού και δημιουργία διαδρομής για πεζούς, με ειδική πρόνοια για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, μεταξύ της Αρχαίας Ολυμπίας και του θεάτρου Φλόκα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου είναι 2.650.000 € (Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας, 2010).

Επιπλέον, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανακοίνωσε το Σεπτέμβριο του 2010 τη χρηματοδότηση έργων στις πυρόπληκτες περιοχές της Δυτικής Ελλάδας από το Ε.Τ.Α.Ε.Α. Στην Ηλεία, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.10, θα πραγματοποιηθούν έργα συνολικού προϋπολογισμού 1.434.500 € (The best.gr, 2010). Παράλληλα, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας ανακοίνωσε τη χρηματοδότηση της Ηλείας με νέο πακέτο ύψους 4.9 εκατ. € (Πίνακας 4.11) προκειμένου να εκτελεστούν επτά σημαντικά έργα οδοποιίας και αντιπλημμυρικής προστασίας (Ζιάκας, 2010).

Τέλος, ανακοινώθηκε από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μεγάλο αντιπλημμυρικό έργο που θα πραγματοποιηθεί στον Αλφειό ποταμό και θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ (Ηλεία Τώρα, 2010). Συγκεκριμένα, το έργο αυτό προβλέπει:

- Ολοκλήρωση της μελέτης αντιπλημμυρικών έργων.
- Οριοθέτηση του ποταμού Αλφειού για την εξασφάλιση επαρκούς διατομής σε μήκος 10 χμ ανάντη του φράγματος.
- Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων για την προστασία των παρόχθιων αγροτικών

περιοχών.

-Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων με ενίσχυση των υφιστάμενων αναχωμάτων και καθαρισμό της ενεργής κοίτης του ποταμού Αλφειού.

Προϋπολογισμός του έργου

-Μελέτη αντιπλημμυρικών έργων και οριοθέτηση ποταμού Αλφειού Ν. Ηλείας-Μελέτη τεχνικών έργων: 431.656,20

-Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων ποταμού Αλφειού Ν. Ηλείας- Εργολαβία: 6.000.000,00.

Πίνακας 4.10: Έργα που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΑΕΑ

ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΟΥΝ ΑΠΟ ΕΤΑΕΑ	
ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Επισκευή – Βελτίωση αγροτικής οδοποιίας σε Δ.Δ. Αρχαίας Ολυμπίας (Α' ΦΑΣΗ)	550.000 €
Διαμερισματική αγροτική οδοποιία Δήμου Ωλένης	242.000 €
Αγροτική οδοποιία Αγ. Άννας - Αντιδιαβρωτική προστασία	113.000 €
Αγροτική οδοποιία Λανθίου – Αντιδιαβρωτική προστασία	92.000 €
Αγροτική οδοποιία Λαντζοίου – Αντιδιαβρωτική προστασία	72.000 €
Αγροτική οδοποιία Κουτσοχέρας – Αντιδιαβρωτική προστασία	68.000 €
Αγροτική οδοποιία Γουμερού – Αντιδιαβρωτική προστασία	68.000 €
Αγροτική οδοποιία Μουζακίου – Αντιδιαβρωτική προστασία	49.000 €
Αγροτική οδοποιία Ωλένης – Αντιδιαβρωτική προστασία	45.000 €
Αγροτική οδοποιία Καρυάς – Αντιδιαβρωτική προστασία	31.500 €
Αγροτική οδοποιία Σοπίου – Αντιδιαβρωτική προστασία	29.000 €
Αποκατάσταση – Τσιμεντοστρώσεις – Μικρά τεχνικά στο Δ.Δ. Άσπρων Σπιτιών	27.000 €
Αγροτική οδοποιία Κλινδία – Αντιδιαβρωτική προστασία	25.000 €
Εσωτερική οδοποιία Χαριάς – Αντιδιαβρωτική προστασία	23.000 €
ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	1.434.500 €

Πηγή: The best.gr (2010)

Πίνακας 4.11: Έργα που έχουν προγραμματιστεί να γίνουν στην Ηλεία

A/A	ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
1	Αποκατάσταση ζημιών στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο Πυρόπληκτων Περιοχών Ν. Ηλείας, Υποέργο: Δρόμος Ζαχάρως-Ξηροχώρι-Σμέρνα	900.000 €
2	Αποκατάσταση ζημιών στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο Πυρόπληκτων περιοχών Ν. Ηλείας, Υποέργο: Δρόμος Αρχαία Ολυμπία-Πίσσα-Λάλα-111 ΕΟ Ν. Ηλείας	900.000 €
3	Αποπεράτωση Δρόμου από ΕΟ Πύργου-Κυπαρρισίας-Κρουνοί	150.000 €
4	Αποπεράτωση Οδού «Παραπόταμος-Διάσελλα»	400.000 €
5	Αποκατάσταση ζημιών στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο Πυρόπληκτων περιοχών Ν. Ηλείας, Υποέργο: Δρόμος Θολό-Φιγαλείας-Ναός Επικ. Απόλλωνα	900.000 €
6	Αποκατάσταση ζημιών στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο Πυρόπληκτων περιοχών Ν. Ηλείας, Υποέργο: Δρόμος Αμαλιάδα-Εφύρα- Σιμόπουλο- 111 ΕΟ Ν. Ηλείας	
7	Ολοκλήρωση αντιτλημμυρικών έργων σε ποταμούς και χείμαρρους Ν. Ηλείας	651.470 €
	ΣΥΝΟΛΟ	4.901.470€

Αποκατάσταση κτιρίων

Αμέσως μετά τις πυρκαγιές, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) προχώρησε σε καταγραφή των ζημιών σε οικίες και σε κτίρια άλλων χρήσεων. Τα αποτελέσματα της καταγραφής αυτής παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.12.

Πίνακας 4.12: Ζημιές σε κτίρια από τις πυρκαγιές του 2007

A/A	ΝΟΜΟΙ	ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ/ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ/ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΕΣ		ΣΤΑΥΛΟΙ/ΑΠΟΘΗΚΕΣ/ ΛΟΙΠΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ	
		ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ	ΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ
1	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	185	110	6	3	157	171
3	ΗΛΙΕΙΑΣ	524	238	30	12	498	233
4	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	3	0	1	0	10	5
5	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	8	33	0	0	90	32
6	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	95	40	4	2	33	8
	ΣΥΝΟΛΟ	815	421	41	17	788	449

Πηγή: WWF Ελλάς, 2007α

Στις 6 Νοεμβρίου 2007, το ΥΠΕΧΩΔΕ δημοσίευσε Δελτίο Τύπου, στο οποίο ανακοίνωνε την υπογραφή τριών υπουργικών αποφάσεων για την ανακατασκευή και επισκευή κτιρίων στις πυρόπληκτες περιοχές. Οι αποφάσεις αυτές καθόριζαν τις διαδικασίες για την αποκατάσταση του κτιριακού κεφαλαίου, όπως προθεσμίες, δικαιολογητικά φακέλων και τιμολόγια εργασιών.

Σχετικά με τις προθεσμίες αναφέρεται ότι έχει οριστεί προθεσμία ενός (1) έτους (από την δημοσίευση της σχετικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης) για την υποβολή από τους ενδιαφερόμενους των αιτήσεων για:

- α)** τη διενέργεια αυτοψίας στο πληγέν κτίσμα από μηχανικούς της αρμόδιας Υπηρεσίας και την έκδοση πορίσματος χαρακτηρισμού του.
- β)** τη χορήγηση **δωρεάν κρατικής αρωγής για την επισκευή** του κτίσματος, χωρίς να έχει προηγηθεί η έκδοση πορίσματος χαρακτηρισμού του, εφόσον οι ενδιαφερόμενοι το επιθυμούν. Σε αυτήν την περίπτωση απαιτείται και η ταυτόχρονη υποβολή πλήρους φακέλου μελέτης επισκευής προκειμένου να εκδοθεί Άδεια Επισκευής.

Μετά τη διενέργεια αυτοψίας στο πληγέν κτίσμα από μηχανικούς της αρμόδιας Υπηρεσίας, εκδίδεται πόρισμα με το χαρακτηρισμό του κτίσματος. Από τη στιγμή που το πόρισμα έχει παραληφθεί, οι ενδιαφερόμενοι για τη χορήγηση δωρεάν κρατικής αρωγής θα πρέπει να υποβάλλουν στην αρμόδια Υπηρεσία τα ακόλουθα:

- α) Εντός ενός (1) έτους, αίτηση με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, καθώς και πλήρη φάκελο μελέτης επισκευής, εφόσον πρόκειται για επισκευάσιμο κτίσμα, προκειμένου να εκδοθεί άδεια επισκευής και να χορηγηθεί δωρεάν κρατική αρωγή για επισκευή.**
- β) Εντός έξι (6) μηνών, αίτηση με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, προκειμένου να χορηγηθεί βεβαίωση καθορισμού δικαιούχου δωρεάν κρατικής αρωγής για ανακατασκευή ή αυτοστέγαση, εφόσον πρόκειται για κατεδαφιστέο κτίσμα.**

Η ανακοίνωση προέβλεπε ότι το πρόγραμμα αποκατάστασης των οικιών και λοιπών κτισμάτων και για τους 18 νομούς της χώρας που υπέστησαν ζημιές από τις πυρκαγιές του Ιουνίου, Ιουλίου και Αυγούστου 2007, θα κόστιζε συνολικά 150.000.000 €. Η χρηματοδότηση του προγράμματος προβλεπόταν να γίνει από το Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών (ΕΤΑΕΑ). «Δικαιούχοι ορίζονται όλοι οι ιδιοκτήτες ή ψιλοί κύριοι κάθε είδους κτιρίου (πρώτη και δευτερεύουσα κατοικία, επαγγελματικοί χώροι, ναοί

κλπ) που βρίσκεται σε πυρόπληκτη περιοχή, με μόνη προϋπόθεση το κτίριο αυτό να μην ήταν εγκαταλελειμμένο» (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2007).

Για το ποσό της επιδότησης αναφέρεται συγκεκριμένα:

Το ποσό της κρατικής αρωγής για κάθε είδος κτιρίου είναι τέτοιο που διασφαλίζει πραγματικά τη δωρεάν ανακατασκευή ή επισκευή του. Ενδεικτικά, **για τις κατοικίες το ποσό της δωρεάν κρατικής αρωγής έχει οριστεί στα 750 €/τ.μ. και μάλιστα για εμβαδό ίσο με αυτό της κατοικίας που καταστράφηκε και μέχρι τα 120 τ.μ.** Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσό αυτό αυξάνεται στα 950 €/τ.μ. για διατηρητέες κατοικίες και για όσες βρίσκονται εντός παραδοσιακών οικισμών.

Μετά από παράπονα για την πορεία αποκατάστασης των κτιρίων της πυρόπληκτης Ηλείας, το ΥΠΕΧΩΔΕ δημοσίευσε Ανακοίνωση Τύπου (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2008α) σύμφωνα με την οποία ανέφερε ότι μετά την ολοκλήρωση των ελέγχων των κτιρίων από τα αρμόδια κλιμάκια διαπιστώθηκε ότι οι κατοικίες που χρήζουν ανακατασκευής στο Νομό είναι τελικά 199, ενώ 266 είναι αυτές που χρειάζονται επισκευές. Τα υπόλοιπα κτίσματα (εκτός οικιών) που έχουν υποστεί ζημιές από τις πυρκαγιές του 2007 ανέρχονται στα 530.

Οι λόγοι για την καθυστέρηση στην αποκατάσταση συνοψίζονται, σύμφωνα με το ΥΠΕΧΩΔΕ, στους εξής :

- 70% των δικαιούχων είναι μη μόνιμοι κάτοικοι, που δεν έχουν προχωρήσει ακόμη στην υποβολή της αίτησης
- Υπήρχαν προβλήματα με τους τίτλους ιδιοκτησίας. Το ΥΠΕΧΩΔΕ αποδέχτηκε για τις περιπτώσεις αυτές υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/86 από τον ιδιοκτήτη και δύο μάρτυρες για την απόδειξη της κυριότητας.
- Έχουν σημειωθεί προβλήματα με σπίτια που βρίσκονται σε δασική έκταση. Η βεβαίωση της Δασικής Υπηρεσίας ότι το κτίριο δεν είναι σε δασική περιοχή είναι απαραίτητη για την παροχή χρηματοδότησης.
- Ελλιπή δικαιολογητικά στους φακέλους.

Το Μάιο του 2008 το ΥΠΕΧΩΔΕ (2008β) ανακοίνωσε περαιτέρω διευκολύνσεις για την αποκατάσταση των πυρόπληκτων κατοικιών. Συγκεκριμένα με Κοινή Υπουργική Απόφαση ορίστηκε ότι:

1. Μόλις ολοκληρωθεί ο έλεγχος της πληρότητας του φακέλου των δικαιούχων του προγράμματος δωρεάν ανακατασκευής κατοικιών από τις Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ, θα εκδίδεται **Βεβαίωση Καθορισμού Δωρεάν Κρατικής Αρωγής για Ανακατασκευή** και θα χορηγείται στο δικαιούχο **προκαταβολή 10.000 €**, χωρίς να απαιτείται και η προσκόμιση της οικοδομικής άδειας.
2. Μόλις ολοκληρωθεί ο έλεγχος των δικαιολογητικών του φακέλου των δικαιούχων του προγράμματος δωρεάν επισκευής κατοικιών από τις Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ, θα χορηγείται στο δικαιούχο **προκαταβολή 2.000 €**, χωρίς να απαιτείται η προσκόμιση του φακέλου της μελέτης επισκευής.

Ένα χρόνο μετά τις πυρκαγιές, η εξέλιξη της αποκατάστασης των πυρόπληκτων κτιρίων δεν ήταν πολύ ενθαρρυντική. Τα αίτια της κατάστασης αυτής αποδίδονταν από το Νομάρχη της Ηλείας αλλά και άλλους φορείς και κατοίκους στην κωλυσιεργία των υπηρεσιών, στην υποστελέχωση τους και στην ατελείωτη γραφειοκρατία. Σε συνέντευξη του, ο Νομάρχης Ηλείας δήλωσε ότι από τους 237 δικαιούχους για ανακατασκευή κατοικίας μόνο οι 46 είχαν κατορθώσει να πάρουν την πρώτη δόση της επιχορήγησης για να ξαναφτιάξουν το σπίτι τους (Καρανίκας, 2008).

Παράλληλα με την αργή πορεία αποκατάστασης των οικιών, το διοικητικό συμβούλιο του Ειδικού Ταμείου Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών παραιτήθηκε στις 8 Οκτωβρίου 2009, αμέσως μετά τις εθνικές εκλογές και την αλλαγή της κυβέρνησης στη χώρα (ΕΤΑΕΑ, 2009). Ο διορισμός καινούργιου Διοικητικού Συμβουλίου πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2010 (ΕΤΑΕΑ, 2010α), με αποτέλεσμα τη στάση πληρωμών από το ΕΤΑΕΑ για σχεδόν ένα χρόνο. Στις 16 Ιουλίου 2010 ανακοινώθηκε η πληρωμή 10.000.000 € στις υπεύθυνες κατά τόπους υπηρεσίες αποκατάστασης των πυρόπληκτων νομών (ΕΤΑΕΑ, 2010β), ενώ στις 7 Σεπτεμβρίου 2010 ανακοινώθηκε η πληρωμή επιπλέον 6.000.000 € (ΕΤΑΕΑ, 2010γ).

Εντωμεταξύ, στις αρχές του 2010 είχε τελειώσει η ανακατασκευή του χωριού Αρτέμιδος που είχε αναλάβει η Κυπριακή Κυβέρνηση. Στη διάρκεια του προγράμματος αυτού ανακατασκευάστηκαν και επισκευάστηκαν 45 κατοικίες, 32 αποθήκες, ενώ κατασκευάστηκε ελαιοτριβείο και αναπλάστηκε η πλατεία του χωριού. Η Κυπριακή κυβέρνηση ανέλαβε επίσης να πραγματοποιήσει αντιπλημμυρικά έργα. Το συνολικό κόστος του προγράμματος ανήλθε στα 8.600.000 € (Θάνου, 2010).

Στις αρχές του 2010 είχε ολοκληρωθεί και η ανακατασκευή του χωριού Μάκιστος, ενώ η τελετή παράδοσης του χωριού έγινε στις 27 Σεπτεμβρίου 2010 (Ίδρυμα για το Παιδί, 2010). Το έργο χρηματοδοτήθηκε από τον Όμιλο Βαρδινογιάννη και περιλάμβανε την ανέγερση και ανακατασκευή 70 ανεξάρτητων κατοικιών και 2 εκκλησιών καθώς και τη διαμόρφωση της πλατείας (ΣΚΑΪ, 2010).

Σε αντίθεση με τα χωριά της Μακίστου και της Αρτέμιδος, η πορεία ανακατασκευής και επισκευής των κατοικιών και λοιπών κτισμάτων στις υπόλοιπες περιοχές του Νομού Ηλείας δεν ήταν ιδιαίτερα αξιόλογη. Συγκεκριμένα, στις αρχές του 2010 η εικόνα είχε ως εξής:

ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

- Εγκεκριμένες άδειες επισκευής σπιτιών: 203
- Είσπραξη δεύτερης δόσης: 123
- Ολοκλήρωση επισκευής σπιτιών: 7

ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

- Άδειες για ανακατασκευή σπιτιών: 207
- Είσπραξη τρίτης δόσης: 93
- Από αυτά 50 περίπου κατοικούνται.

Τα προβλήματα που επισημάνθηκαν από τον Πρόεδρο του ΤΕΕ Ηλείας καθώς και από μηχανικούς που εργάστηκαν για την ανοικοδόμηση στην Ηλεία ήταν (Θάνου, 2010):

Τα κονδύλια. Σε αντίθεση με το χωριό της Αρτέμιδος, που είχε εξασφαλισμένη χρηματοδότηση από την Κυπριακή Κυβέρνηση, οι ιδιοκτήτες πληγέντων κτισμάτων σε άλλες περιοχές της Ηλείας έπρεπε να διαθέτουν χρόνο και χρήμα μέχρι να λάβουν τη δωρεάν κρατική αρωγή.

Το **θεσμικό καθεστώς** που θεσπίστηκε ήταν πολύπλοκο ενώ απαιτούνταν και βεβαιώσεις από τη δασική υπηρεσία ότι το κτίσμα δε βρισκόταν σε δασική έκταση. Το γεγονός ότι οι δασικές υπηρεσίες είχαν ελλιπές προσωπικό και πολύ μεγάλο όγκο εργασίας, συνέβαλε στο να υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Σύμφωνα με το τελευταίο διαθέσιμο Στατιστικό Δελτίου του Τομέα Αποκατάστασης Πυρόπληκτων του Νομού Ηλείας (την περίοδο συγγραφής της παρούσας εργασίας), η πορεία αποκατάστασης των κατοικιών στο Νομό είχε ως εξής (Τ.Α.Π., 2010):

ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

- Εγκεκριμένες άδειες επισκευής σπιτιών: 214
- Είσπραξη δεύτερης δόσης: 141
- Ολοκλήρωση επισκευής σπιτιών: 12

ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

- Άδειες για ανακατασκευή σπιτιών: 237
- Είσπραξη τρίτης δόσης: 135

Τα στατιστικά δελτία για την αποκατάσταση των κατοικιών και των λοιπών κτισμάτων του Τ.Α.Π του Νομού Ηλείας, παραθέτονται στο Παράρτημα V.

Ενισχύσεις σε επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις που επλήγησαν περισσότερο από τις πυρκαγιές του 2007 στην Ηλεία ήταν κυρίως α) μεταποιητικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούσαν ως πρώτη ύλη υλικό που καταστράφηκε από τη φωτιά, όπως ελαιολιβία, οινοποιεία, τυροκομεία και β) επιχειρήσεις που υπέστησαν ζημιές από τη φωτιά στις υποδομές τους (κτίρια, εξοπλισμός).

Τα μέτρα που ελήφθησαν για την άμεση ανακούφιση των επιχειρήσεων διαχωρίζονται σε:

- i. Μέτρα που αφορούν τις πυρόπληκτες επιχειρήσεις
- ii. Μέτρα που αφορούν όλες τις επιχειρήσεις των πυρόπληκτων Νομών

Μέτρα για πυρόπληκτες επιχειρήσεις:

Σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 8 του Προεδρικού Νομοθετικού Διατάγματος για τις κοινωνικές παροχές και οικονομικές ενισχύσεις στους πληγέντες από τις πυρκαγιές (ΦΕΚ Α 205/29-8-2007) τα μέτρα που ελήφθησαν για τις πυρόπληκτες επιχειρήσεις ήταν:

- Εφάπαξ οικονομική ενίσχυση **5.000€** σε πυρόπληκτες βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες, εμπορικά καταστήματα, αγροτικές εκμεταλλεύσεις, άλλες επιχειρήσεις

και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα φορείς. Ως πυρόπληκτες επιχειρήσεις ορίζονται οι μονάδες εκείνες που υπέστησαν ζημιές σε κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανολογικό εξοπλισμό, πρώτες ύλες, εμπορεύματα και φορτηγά αυτοκίνητα δημόσιας και ιδιωτικής χρήσης.

- Αναστολή 6 μηνών στη διενέργεια πλειστηριασμών και υποχρέωσης καταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών προς πιστωτικά ιδρύματα, που απορρέουν από δανειακές συμβάσεις και εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων.

Επίσης:

- Κεφαλαιοποίηση όλων των ληξιπρόθεσμων και μη οφειλών των επιχειρήσεων που επλήγησαν από τις πυρκαγιές σε νέο δάνειο με περίοδο χάριτος 28 μηνών (1^η καταβληθείσα δόση στις 30/6/2010) και διάρκεια της ρύθμισης για 10 χρόνια. Την περίοδο αυτή οι τόκοι επιδοτούνται κατά 100% ενώ πέραν του διαστήματος αυτού κατά 50% (Π.Δ.Ε., 2009α).
- Αναστολή για 6 μήνες της καταβολής του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) και των άλλων παρακρατούμενων φόρων και των δόσεων του φόρου εισοδήματος και των ληξιπρόθεσμων χρεών τους (ΔΗΜΟΣΙΟΓραφικά, 2007).
- Επιχορήγηση από τον ΕΟΜΜΕΧ με δωρεάν χρηματική ενίσχυση του Δημοσίου ίση με 30% του συνόλου της εκτιμηθείσας ζημιάς των πυρόπληκτων επιχειρήσεων σε κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανολογικό εξοπλισμό, πρώτες ύλες, εμπορεύματα και φορτηγά, αυτοκίνητα δημόσιας και ιδιωτικής χρήσεως, όπως αποφασίστηκε με την Κ.Υ.Α. 21632/14-05-2008 (ΦΕΚ 952 Β' / 22.5.2008) με θέμα «Καθορισμός αποζημίωσης των πληγέντων από τις πυρκαγιές της θερινής περιόδου 2007 σε περιοχές του Νομού Ηλείας» (Π.Δ.Ε, 2009).

Επίσης για το σύνολο των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στους πυρόπληκτους Νομούς δόθηκε:

- Παράταση για δύο μήνες της υποβολής δηλώσεων καταβολής ΦΠΑ και λοιπών παρακρατούμενων φόρων (ΥΠ.ΕΣ., 2007).
- Αναστολή και παράταση για δύο μήνες χωρίς προσαυξήσεις της καταβολής των βεβαιωμένων και ληξιπρόθεσμων οφειλών που υπήρχαν κατά την 25/08/2007 ή θα γίνονταν ληξιπρόθεσμες εντός του διμήνου μέχρι 31/10/2007 (ΥΠ.ΕΣ., 2007).

- Αύξηση του ποσοστού των επιχειρήσεων που καλύπτεται από το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ) από 70% σε 80% και αύξηση της επιδότησης επιτοκίου από 4% σε 100% (Π.Δ.Ε., 2009)
- Δάνεια κίνησης από τις τράπεζες με επιδότηση τόκων. Η επιδότηση των τόκων ήταν 100% για δάνεια έως 5.000 €, 80% έως 20.000 €, 50% έως 60.000 € και 30% για δάνεια έως 90.000 €. Η καταβολή της πρώτης δόσης του δανείου οριζόταν για τις 30 Ιουνίου του 2010. Τα δάνεια αυτά θα έφταναν μέχρι το 35% του τζίρου των επιχειρήσεων του 2006 και ήταν διάρκειας 60 μηνών (Π.Δ.Ε., 2009).

Τον Αύγουστο του 2010 υπογράφηκε διετή αναστολή των πυρόπληκτων δανείων με την οποία προβλέπεται (Υπουργείο Οικονομικών, 2010β):

- i. Για τα δάνεια ρύθμισης οφειλών, η πρώτη δόση θα είναι καταβλητέα την 30.6.2012 και η τελευταία την 31.12.2019.
- ii. Για τα δάνεια χορήγησης νέων κεφαλαίων κίνησης, η πρώτη δόση θα είναι καταβλητέα την 30.6.2012 και η τελευταία την 31.12.2014.

Δάση-Φυσικό Περιβάλλον

Η έκταση των καμένων δασών στην Ηλεία, από τις πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007, ανήλθε στα 352.800 στρέμματα (Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007α), εκ των οποίων τα 210.000 στρέμματα ανήκαν στην παλιά επαρχία της Ολυμπίας, που περιλαμβάνει τις περιοχές των Δήμων Ανδρίτσαινας, Ζαχάρως, Σκιλλούντος, Αλιφείρας, Φιγαλείας και Βώλακος (Δασαρχείο Ολυμπίας, 2010).

Οι κύριες παρεμβάσεις που έγιναν στον τομέα της προστασίας των δασών και εν γένει του φυσικού περιβάλλοντος αφορούσαν αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα (Γ.Π.Α., 2009). Η αναδάσωση δεν ήταν εκτεταμένη καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των καμένων πευκοδασών αποτελούνταν από δέντρα μέσης και μεγάλης ηλικίας με υψηλές δυνατότητες φυσικής αναγέννησης.

Σύμφωνα με την έκθεση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (2009), ο αριθμός των φυτεύσεων ήταν ο εξής:

Αρχαιολογικός χώρος Αρχαίας Ολυμπίας (ΕΘΙΑΓΕ): 34.300 φυτά

Δασαρχείο Πύργου: 52.500 φυτά

Δασαρχείο Ολυμπίας: 23.000 φυτά

Δασαρχείο Αμαλιάδας: 23.000 φυτά

ΣΥΝΟΛΟ: 132.800 φυτά

Επίσης, οι σπορές που έγιναν ήταν οι εξής(Π.Δ.Ε., 2009):

ΣΠΟΡΕΣ (σε στρέμματα ή σε σπόρους)

Αρχαιολογικός χώρος (ΕΘΙΑΓΕ): 248 στρέμματα

Δασαρχείο Πύργου: 300 στρέμματα

Δασαρχείο Ολυμπίας: 50.000 σπόροι

Σε έντυπο του Δασαρχείου Ολυμπίας (2010) αναφέρεται ότι οι φυτεύσεις στην περιοχή της αρμοδιότητας του έγιναν σε εκτάσεις στο Ξηροχώρι, στο Κάτω Σαμικό, στα Κρέστενα, στα Διάσελλα, στα Καλυβάκια, στην Πλατιάνα και στη Δαφνούλα. Οι εκτάσεις αυτές είχαν καεί επανειλημμένως τα τελευταία είκοσι χρόνια. Η εκτίμηση του δασαρχείου είναι ότι η αποκατάσταση των δασών στην περιοχή θα είναι φυσική κατά 80-90% ενώ θα γίνει τεχνητή αναδάσωση μόλις στο 10-20% της συνολικής καμένης έκτασης. Η εκτίμηση για την ανάγκη περαιτέρω αναδασώσεων θα γίνει τα επόμενα χρόνια.

Παρόλο που οι καμένες εκτάσεις κηρύχτηκαν αναδασωτέες και απαγορεύτηκε η βοσκή και η θήρα, έκθεση του WWF αποκάλυψε πρόσφατα καταπατήσεις σε δασικές εκτάσεις και περιπτώσεις υπερβόσκησης. Συγκεκριμένα, καταγγέλθηκαν 70 περιπτώσεις καταπατήσεων, με τις περισσότερες να έχουν επιβεβαιωθεί. Από τις 70 καταπατήσεις που έχουν καταγραφεί, οι 27 ανήκουν στα όρια του δασαρχείου Ολυμπίας, οι 42 στο δασαρχείο Πύργου και η μία στο δασαρχείο Αμαλιάδας (Μύτης, 2010).

Η επικρατούσα τάση που παρατηρήθηκε ήταν η επέκταση των χωραφιών μέσα στις δασικές εκτάσεις κατά 5-10 μέτρα το χρόνο. Επίσης, παρατηρήθηκαν προβλήματα υπερβόσκησης, κυρίως στις περιοχές της Ανδρίτσαινας αλλά και στους δήμους της Πηνείας, Ωλένης και Φολόης αλλά και προβλήματα έντονης διάβρωσης στη Ζαχάρω, στις περιοχές βόρεια του Πύργου και ανατολικά της Αμαλιάδας (Μύτης, 2010). Αμέσως μετά τη δημοσίευση της έκθεσης του WWF, το Υπουργείο Περιβάλλοντος έστειλε εγκύκλιο στις διευθύνσεις δασών

και στα δασαρχεία, η οποία επιτρέπει το ξερίζωμα καλλιεργειών που δε συμβαδίζουν με το δασικό περιβάλλον (Τζάννε, 2010).

Εικόνα 4.2: Αλλαγές χρήσεων γης στην Πελοπόννησο

Πηγή: WWF, 2010

Εικόνα 4.3: Παρουσία βόσκησης σε καμένες εκτάσεις στην Πελοπόννησο

Πηγή: WWF, 2010

Εικόνα 4.4: Φαινόμενα διάβρωσης στην Πελοπόννησο

Πηγή: WWF, 2010

Παράλληλα, τρία χρόνια μετά τις πυρκαγιές, μελέτη της Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ, 2010) πάνω στην αποκατάσταση των λιβαδικών οικοσυστημάτων²⁶ στο Νομό Ηλείας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι σε όλους τους λιβαδικούς τύπους που εξετάστηκαν, η πορεία αποκατάστασης της βλάστησης ήταν από μέτρια ως πολύ καλή (Πίνακας 4.13), ενώ η ανάπτυξη των νεόφυτων Χαλεπίου Πεύκης παρουσιάζεται ικανοποιητική μέχρι και καλή σε όλες τις εξεταζόμενες περιοχές (Πίνακας 4.14). Η προστασία από τη διάβρωση έχει επιτευχθεί σε όλους τους λιβαδικούς τύπους της περιοχής λόγω των υψηλών ρυθμών αποκατάστασης.

²⁶ Θαμνολίβαδα και Δασολίβαδα, κυρίως δάση Χαλεπίου Πεύκης με υπόροφο αείφυλλων πλατύφυλλων

Η μελέτη προτείνει την άρση της απαγόρευσης της βόσκησης. Η βόσκηση κανονικής έντασης στις περιοχές αυτές θα βοηθήσει την αναγέννηση της Χαλεπίου Πεύκης, καθώς έτσι θα μειωθεί η πώδης βλάστηση και θα εξασφαλιστεί περισσότερο νερό και ήλιος για την Χαλέπιο Πεύκη. Επίσης, και τα λιβαδικά οικοσυστήματα θα ευνοηθούν με την άρση της απαγόρευσης της βλάστησης (για κάθε λιβάδι προτείνεται από τη μελέτη διαφορετική βοσκοφόρτωση και χρονική διάρκεια βόσκησης).

Πίνακας 4.13: Εκτίμηση της λιβαδικής κατάστασης των λιβαδικών μονάδων ανά περιοχή ευθύνης των Δασαρχείων του Νομού Ηλείας

Περιοχή ευθύνης των Δασαρχείων	Λιβαδικές μονάδες	Λιβαδικός τύπος	Λιβαδική κατάσταση	
ΟΛΥΜΠΙΑ	Όροσ. Λάπιθας	Χοροστάσι	Θ	Καλή
		Δενόρουλι	ΔΧΠ	Καλή
		Κάστρο του Αίπυ	Θ	Καλή
		Σμέρνα-Αρτέμιδα	ΔΧΠ	Πολύ Καλή
	Ανδρίτσοινα	Φακήστρα	ΔΧΠ	Μέτρια
		Ζαχοβούνι	ΔΧΠ	Καλή
		Ζακούκα	Θ	Μέτρια
		Άγιος Ζαχαρίας	Θ	Μέτρια
		Ματεσέικο βουνό 1	Θ	Μέτρια
		Ματεσέικο βουνό 2	Θ	Μέτρια
ΑΜΑΛΙΑΔΑ	Αγραπδοχώρι 1	ΔΧΠ	Μέτρια	
	Αγραπδοχώρι 2	Θ	Μέτρια	
	Τριανταφυλλιά	Θ	Μέτρια	
	Μαζαράκι	Θ	Καλή	
	Περόακόβρυση	Θ	Μέτρια	
	Ψηλή Ράχη	Θ	Μέτρια	
ΠΥΡΓΟΣ	Μετ. Σπήρα	ΔΧΠ	Μέτρια	
	Φούρικα	ΔΧΠ	Μέτρια	
	Αγία Άννα	ΔΧΠ	Μέτρια	

Πηγή: Α.Π.Θ, 2010

Θ: Θαμνολίβαδα αείφυλλων πλατύφυλλων
 ΔΧΠ: Δάση Χαλεπίου Πεύκης

Πίνακας 4.14: Μέσος αριθμός νεοφύτων Χαλεπίου Πεύκης/στρέμμα σε 2 κλάσεις ύψους σε δασολίβαδα της καμένης έκτασης του Νομού Ηλείας

Διβαθμικές μονάδες	Αριθμός νεοφυτων/ στρέμμα			Μ.Ο.
	< 20- 60	61->110	Άθροισμα	
Ολυμπία				
Δενδροούλι	2091	1359	3450	4995,8 Εκτίμηση: καλή
Σμέρνα	266,7	1333,3	1600	
Φακήστρα	8266,7	5866,3	14133	
Ζαγοβούνι	533,4	266,7	800,1	
Αμαλιάδα				
Αγραπδοχώρι	4688	6512	11200	11200 Εκτίμηση: καλή
Πύργος				
Μεταμ. Σωτήρα	2393,3	-	2393,3	2397,8
Φούρκα	1600	800	2400,0	Εκτίμηση: ικανοποιητική
Αγία Άννα	2400,0	-	2400,0	

Πηγή: Α.Π.Θ, 2010

Εικόνα 4.5: Δασολίβαδα Χαλεπίου Πεύκης

Πηγή: Α.Π.Θ, 2010

4.2.4 Συμβολή φορέων, επιχειρήσεων και ιδιωτών

Η μεγάλη καταστροφή που συντελέστηκε το καλοκαίρι του 2007 είχε ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση του κόσμου, τη συγκέντρωση ανθρωπιστικής βοήθειας, υλικής και χρηματικής καθώς και την προσφορά εθελοντικής εργασίας.

Συνεισφορά του επιχειρηματικού κόσμου, ιδιωτών και άλλων φορέων

Πρωτοφανής ήταν η συμβολή των ιδιωτών, των επιχειρήσεων και άλλων φορέων στην προσφορά βοήθειας προς τις πυρόπληκτες περιοχές. Εκτός από χρηματικά ποσά, οι επιχειρήσεις προσέφεραν υλική και τεχνική βοήθεια και διευκολύνσεις για τις χορηγούμενες υπηρεσίες τους στους κατοίκους των πυρόπληκτων περιοχών. Στην ενότητα αυτή καταγράφεται η βοήθεια που προσφέρθηκε στο Νομό Ηλείας ενώ αναφέρονται και δωρεές που είναι πιθανό να ωφέλησαν και την περιοχή της Ηλείας, αλλά δεν είναι δυνατό να καθοριστεί το ακριβές ποσό ή η ακριβής ποσότητα που κατευθύνθηκε στην περιοχή. Είναι πολύ πιθανό να υπήρξαν και άλλες επιχειρήσεις και φορείς που συνεισέφεραν με τον τρόπο τους στην αποκατάσταση αλλά που δεν καταγράφονται στην παρούσα εργασία.

Οι πληροφορίες που παρατίθενται παρακάτω αντλήθηκαν από την έκδοση Eurocharity (2007), εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

INTERAMERICAN

- 250.000 € προς διαχείριση υπέρ των πληγέντων
- 160.000 € σε συνεργασία με τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό για την ανάπτυξη οχτάμηνου προγράμματος στην Ηλεία, με κινητή μονάδα ιατροφαρμακευτικής παρέμβασης.
- 50.000 € για την αποκατάσταση των σχολικών κτιρίων στο Δήμο Ζαχάρως και ειδικότερα στα χωριά Λέπρεο και Νέα Φιγαλεία
- 15.000 € σε συνεργασία με την UNISEF για την αγορά και διανομή σχολικών χρηστικών ειδών στις πληγείσες περιοχές της Ηλείας σε πρώτη φάση και σε δεύτερη διανομή παιχνιδιών στο πλαίσιο της ψυχολογικής στήριξης των παιδιών.
- 22.000 € ως κύριος χορηγός στη συναυλία της Λαϊκής Ορχήστρας «Μίκης Θεοδωράκης» που πραγματοποιήθηκε στον Πύργο Ηλείας για την ψυχαγωγία των πυρόπληκτων κατοίκων της Ηλείας.

LAMDA DEVELOPMENT

- 1 εκατομμύριο € στο Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος των νομών που επλήγησαν

COCA-COLA HELLAS και COCA-COLA ΤΡΙΑ ΕΨΙΛΟΝ

- 180.000 € σε συνεργασία με την Amita Motion και το Ίδρυμα Γ. Λεβέντη για 60 υποτροφίες σε πυρόπληκτους φοιτητές, διάρκειας 2 ετών.
- Ενίσχυση εκπαιδευτικών και αθλητικών εγκαταστάσεων στα χωριά Κουτσοχέρα και Λάνθι του Δήμου Ωλένης και στο χωριό Λάλας του Δήμου Φολόης.
- 2 εκ. \$ προς την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή για την αποκατάσταση των ζημιών στο χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας.

BP Hellas

- 30.000 φιάλες πόσιμου νερού
- 20.000 πακέτα συσκευασμένων τροφίμων
- 13 γεννήτριες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας
- Εργαλεία και άλλο εξοπλισμό
- 15.000 € για το γιορτινό τραπέζι 120 οικογενειών από τα χωριά της Αρχαίας Πίσσας, της Μηλέας και της Αρήνης

Τσιμέντα Χάλυψ/ Halyps Cement Italcementi Group

- 3.500 τόνοι τσιμέντου για έργα υποδομών και ανακατασκευή κατοικιών

Εθνική Τράπεζα Ελλάδος

- 25.000.000 € στο ΕΤΑΕΑ
- 25.000.000 € οικονομική βοήθεια για την ανασυγκρότηση των πληγεισών περιοχών και την ανάπλαση του φυσικού περιβάλλοντος με απευθείας συνεργασία με 41 πυρόπληκτους δήμους

Aldemar (ξενοδοχειακές επιχειρήσεις)

- Παροχή στέγης σε πυροπαθείς και διασώστες καθώς και ιματισμό και καθημερινή σίτιση για 500 αστέγους από τα πληγέντα χωριά της περιοχής του Πύργου, της Ανδρίτσαινας και της Ζαχάρως.
- Δημιουργία παιδικής χαράς στον οικισμό Λαμπέτι του Δήμου Πύργου από προσφορές εργαζομένων της εταιρείας

Alpha Bank

- 5 εκατομμύρια στο ΕΤΑΕΑ
- 3,5 εκατομμύρια στο Πυροσβεστικό Σώμα
- 2,5 εκατομμύρια για 53 υποτροφίες σε σπουδαστές και φοιτητές μόνιμων οικογενειών των πυρόπληκτων περιοχών
- Παροχή σχολικού υλικού σε μαθητές σχολείων της Ηλείας
- Τριπλασιασμός ποσού που συγκέντρωσαν οι εργαζόμενοι του Ομίλου και διατέθηκε για την αποκατάσταση ζημιών σε έργα υποδομής στις πληττόμενες περιοχές

Όμιλος Εταιρειών ΗΡΑΚΛΗΣ

- Παροχή δομικών υλικών για την επισκευή των κτιρίων
- Παροχή ζωοτροφών
- Αποπεράτωση αντιπλημμυρικών έργων

COSMOTE

- 1,75 εκ. € στο Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών
- 10.000 πακέτα σύνδεσης ΚΟΣΜΟΚΑΡΤΑ, χρόνου ομιλίας 50 € και συσκευές κινητών τηλεφώνων
- Αναβολή υποχρέωσης καταβολής λογαριασμού των πυροπαθών συνδρομητών της εταιρείας για 6 μήνες
- 1.000.000 € στους εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των πληγεισών Δήμων και Κοινοτήτων, με σκοπό την κάλυψη πραγματικών αναγκών, οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα μέσω των εξής δράσεων:

Εξασφάλιση χωματουργικών μηχανημάτων για τη διάνοιξη δρόμων μετά από κατολισθήσεις, υλοποίηση εργασιών αγροτικής και δημόσιας οδοποιίας, αποκατάσταση δικτύων ύδρευσης και άρδευσης και ολοκλήρωση αντιπλημμυρικών-αντιδιαβρωτικών και αντιολισθητικών έργων στους Δήμους Γόρτυνος, Ανδρίτσαινας, Φαλαισίας και Φιγαλείας.

Συνδρομή για την αποκατάσταση στέγης του Γυμνασίου-Λυκείου του Δήμου Φιγαλείας και προμήθεια του Λυκείου με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, εκτυπωτές και άλλο εξοπλισμό.

Συνδρομή στις επισκευαστικές εργασίες στο σχολείο, το ιατρείο και την παιδική χαρά του χωριού Καυκανιά.

Συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης για την ψηφιοποίηση επιλεγμένων βιβλίων της βιβλιοθήκης της Ανδρίτσαινας, καθώς και την έκδοση του Ιστορικού Αρχείου της Βιβλιοθήκης.

Άλλες εταιρείες

Η Marfin Investment Group σε συνεργασία με την Εθνική Διεπαγγελματική Οργάνωση Ελαιόλαδου και Ελιάς διέθεσε 1.450.000 δενδρύλλια, πιστοποιημένα από ελληνικά φυτώρια. Το συνολικό κόστος μαζί με τις συμπληρωματικές δράσεις που έγιναν ανήλθαν στα 9.300.000 € (ΠΑΣΕΓΕΣ, 2010). Επίσης, 16.000 ελιές προσφέρθηκαν στην Αρήνη του Δήμου Ζαχάρως από την εταιρεία ASTRA ZENECA (Γκουγκουστάμου, 2008)

Ο Όμιλος της Αγροτικής Τράπεζας προσέφερε 3 εκ. € στο Ε.Τ.Α.Ε.Α και 500.000 € σε Ο.Τ.Α των νομών Ηλείας, Λακωνίας, Μεσσηνίας και Εύβοιας. Η Τράπεζα Πειραιώς κατέθεσε 5.000.000 € στον ειδικό λογαριασμό αρωγής για τις πυροπαθείς οικογένειες, ενώ δώρισε 30 υπερσύγχρονα πυροσβεστικά οχήματα στην Πυροσβεστική Υπηρεσία, αξίας 6,5 εκ. € και ανέστειλε την πληρωμή δόσεων δανείων για ένα χρόνο στις οικογένειες που επλήγησαν από τις πυρκαγιές σε νομούς Ηλείας, Εύβοιας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας. Επίσης, οι επιχειρήσεις Club Hotel Casino Loutraki και η Hellas Online κατέθεσαν 700.000 € και 80.000 €, αντίστοιχα, στο Ε.Τ.Α.Ε.Α (Απόδημος, 2007). Επίσης, η εταιρεία VODAFONE προσέφερε 10.000 € για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης του Τοπικού Διαμερίσματος Γούμερου και 40.000 € για την αποκατάσταση των ζημιών στον προαύλιο χώρο του δημοτικού σχολείου στο Τοπικό Διαμέρισμα (Τ.Δ) της Κουτσοχέρας. Η Λαΐον Ελλάς προχώρησε σε δωρεά για τη διαμόρφωση της αίθουσας εκδηλώσεων του Πνευματικού

Κέντρου Μαγούλας και τη κατασκευή γηπέδου 5X5 στο Τ.Δ Μαγούλας (Δήμος Ωλένης, 2008).

Άλλοι φορείς που προσέφεραν βοήθεια ήταν (Απόδημος, 2007):

- Βουλή των Ελλήνων: 5.000.000 €
- Εκκλησία της Ελλάδος: 500.000 € σε λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας
- Μη Κυβερνητική Οργάνωση Αλληλεγγύη: τρόφιμα, νερό και χυμούς σε κοινότητες του Νομού Ηλείας.
- Νομαρχία Θεσσαλονίκης: 100.000 € υπέρ της ανακούφισης των πυρόπληκτων της χώρας.
- Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο: 50.000 € σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό που άνοιξε για καταθέσεις από τις επιχειρήσεις-μέλη του.
- ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ: 100.000 € σε ειδικό λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα
- Δήμος Ηρακλείου: 50.000 €
- Επαγγελματικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης: 50.000 €
- Εκκλησία Κύπρου: 50.000 €
- Ολομέλεια Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας: 150.000 € στον Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας για την αποκατάσταση κάποιου δημοτικού κτιρίου (Σπυρούνης, 2007) .
- Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας και ο Γ.Γ της τουρκοκυπριακής συνδικαλιστικής οργάνωσης ΝΤΕΒΙΣ έκαναν δωρεά 1.000 δενδρυλλίων ελιάς. Επίσης, το Κυπριακό Κοινοβούλιο προσέφερε 61.000 € για την ανασυγκρότηση του χωριού της Αγίας Άννας του Δήμου Ωλένης²⁷. Τα χρήματα αυτά διατέθηκαν για την ολοκλήρωση του δικτύου υδροδότησης.
- Κυβέρνηση της Αυστραλίας. Χρηματοδότηση ύψους 1,1 εκατομμυρίων € για την ολοκλήρωση κλειστού γυμναστηρίου στον Καράτουλα του Δήμου Ωλένης (Νοδάρος, 2010).
- Η Κυβέρνηση της Αυστραλίας και ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός χρηματοδότησαν μέρος της αγοράς εξοπλισμού για τη λειτουργία τμημάτων εκμάθησης Πληροφορικής, Ζωγραφικής και Παραδοσιακών Χορών του Δήμου Ωλένης (Σπυροπούλου, 2010).
- Εκκλησία της Κύπρου: ανέγερση βρεφονηπιακού σταθμού στον Καράτουλα του Δήμου Ωλένης, κόστους 1.000.000 € (Πρωτοπαπάς, 2010).
- Τράπεζα Κύπρου: 100.000 € στο Δήμο Ωλένης(Δήμος Ωλένης, 2008).

²⁷ <http://agiananna.blogspot.com/>

Αξίζει να σημειωθεί ότι το σύνολο των καταθέσεων στο λογαριασμό του Ειδικού Ταμείου Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών μέχρι τις 31/12/2010 ανήλθε στα 215.614.554,16 € (ΕΤΑΕΑ, 2010δ). Οι καταθέσεις προήλθαν από κρατικούς οργανισμούς, τράπεζες, εταιρείες, Έλληνες και αλλοδαπούς ιδιώτες κ.λπ. (ΕΤΑΕΑ, 2008).

Τέλος, το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε την χορήγηση 89,7 εκ. € ως οικονομική ενίσχυση της Ελλάδας για την αντιστάθμιση μέρους των ζημιών που προκλήθηκαν από τις πυρκαγιές του 2007 (Ε.Ε, 2008). Βέβαια, η καθυστέρηση στην αξιοποίηση αυτού του κονδυλίου καθώς και το που διατέθηκαν αυτά τα χρήματα έγιναν αντικείμενο συζήτησης σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνεισφορά Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σημαντική ήταν η συνεισφορά των εθελοντικών οργανώσεων, κυρίως στη φάση της απόκρισης και τον πρώτο καιρό μετά την καταστροφή. Ακόμη βέβαια και στη μεσοπρόθεσμη φάση της αποκατάστασης που βρίσκεται σήμερα η Ηλεία, υπάρχουν οργανώσεις οι οποίες συνεχίζουν να πραγματοποιούν δράσεις στην περιοχή. Επίσης, σημαντική είναι και η συνεισφορά οργανώσεων στο γενικότερο αγώνα για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση του συστήματος πρόληψης και δασοπροστασίας.

- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός

Η προσφορά του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (Ε.Ε.Σ) ήταν μεγάλη κυρίως την περίοδο της κρίσης. Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα που βρίσκονται στην ιστοσελίδα της οργάνωσης, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός συμμετείχε στις επιχειρήσεις διάσωσης με μια ομάδα 30 διασωστών, που επιχειρήσαν με το υδροφόρο όχημα που τους παραχώρησε η εταιρεία «Πήγασος». Επίσης, μετά από απαίτηση των Δήμων και Κοινοτήτων, ο Ερυθρός Σταυρός ανέλαβε τη διαχείριση της ανθρωπιστικής βοήθειας (Ε.Ε.Σ, 2007δ).

Στις δραστηριότητες των εθελοντών συμπεριλαμβανόταν η διανομή νερού στην Αρχαία Ολυμπία, φαγητού στην Αρήνη, στην Καλιδόνα και στο Ξηροχώρι και η συμμετοχή στο θάψιμο και την αποτέφρωση νεκρών ζώων στο Ξηροχώρι, στους Ταξιάρχες και στη Μίνθη. Επίσης, διανεμήθηκαν 1.976 έτοιμα γεύματα στο νοσοκομείο του Πύργου, 4.000 κονσέρβες, 500 κιλά ζάχαρη, 400 κιλά ζυμαρικά και 2.000 κουτιά παστεριωμένου γάλατος στο Δήμο της Αρχαίας Ολυμπίας (Ε.Ε.Σ., 2007α) και κουβέρτες, σεντόνια, πετσέτες, κονσέρβες, γάλα, ζυμαρικά και κρουασάν στο Δήμο Σκιλλούντος (Ε.Ε.Σ., 2007γ).

Εθελόντριες του τομέα της Νοσηλευτικής μαζί με γιατρούς του νοσοκομείου Ερρίκου Ντυνάν προσέφεραν κατ' οίκον εξέταση στους Δήμους Ανδρίτσαινας, Αμαλιάδας και Φολόης. Ο τομέας Νοσηλευτικής συνεργάστηκε και με τους Δήμους Αρχαίας Ολυμπίας, Σκιλλούντος και Ζαχάρως για τη διερεύνηση αναγκών σε πόσιμο νερό και σίτιση. Επίσης, κινητές μονάδες με δυναμικό 20 κοινωνικών λειτουργών συνέβαλαν στην καταγραφή αναγκών των πυροπαθών σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ανέλαβαν την ενημέρωση των πυροπαθών σχετικά με τα μέτρα της κυβέρνησης για την υποστήριξη τους (Ε.Ε.Σ., 2007δ).

Επιπλέον, προσέφερε 2 υπερσύγχρονες πλήρως εξοπλισμένες κινητές ιατρικές μονάδες στο ΕΚΑΒ για την ενίσχυση της προνοσοκομειακής φροντίδας στην περιοχή της Ηλείας (Ε.Ε.Σ., 2007β), ενώ υλική βοήθεια προσέφερε και ο Κυπριακός Ερυθρός Σταυρός με 105 κιβώτια ανθρωπιστικής βοήθειας με ρουχισμό και κλινοσκεπάσματα (Ε.Ε.Σ., 2007ε). Τέλος, η Αμερικανική Πρεσβεία προσέφερε μέσω του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού 300 σκηνές, 10.000 κουβέρτες, 1.056 δέματα υγιεινής, 3.000 υπνόσακους, 2.000 στρώματα και 1.000 είδη οικιακής εστίασης, καθώς και 100.000 \$ για την ενίσχυση των πληγέντων από τις πυρκαγιές (Ε.Ε.Σ., 2007 στ).

– *Praxis*

Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση PRAXIS με τη στήριξη 30 επιχειρήσεων του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, πραγματοποίησε δύο αποστολές διερεύνησης και καταγραφής αναγκών των πληγέντων από τις πυρκαγιές του 2007 και υλοποίησε το πρόγραμμα «Επόμενη Μέρα» που αποτελούνταν από 3 διακριτές δράσεις (Praxis, 2008):

- Εκπαίδευση εκπαιδευτικών στην αναγνώριση και παραπομπή παιδιών και εφήβων που παρουσιάζουν συμπτώματα μετατραυματικού στρες.
- Ψυχοκοινωνική και ιατρική υποστήριξη σε άτομα τρίτης ηλικίας.
- Οργάνωση και αποστολή εθελοντικής υποστήριξης σε δράσεις αποκατάστασης του περιβάλλοντος, όπως η αναδάσωση.

Συγκεκριμένα στην Ηλεία, το πρόγραμμα υποστήριξης ηλικιωμένων υλοποιήθηκε στο Δήμο Αλιφείρας με την παρουσία ψυχολόγου, κοινωνικού λειτουργού και ιατρού. Συνολικά, πραγματοποιήθηκαν συμβουλευτικές συνεδρίες με 12 ηλικιωμένα άτομα. Ο προϋπολογισμός της «Επόμενης Μέρας» ήταν 182.300 € (Praxis, 2008).

Η οργάνωση πραγματοποίησε, επίσης, αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Ζαχάρω (τρόφιμα, είδη υγιεινής, κλινοσκεπάσματα), σε συνεργασία με τον περιφερειακό τηλεοπτικό σταθμό «Ένα» της Κεντρικής Ελλάδας (Praxis, 2007).

– *WWF*

Η περιβαλλοντική οργάνωση WWF²⁸, αμέσως μετά τις πυρκαγιές, δημοσίευσε έκθεση, στην οποία αποτυπώνονται οι καμένες εκτάσεις στην Πελοπόννησο και γίνεται μια γενική καταγραφή των καταστροφών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου NATURA 2000. Επίσης, συμμετείχε στη μελέτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών για την αποκατάσταση του αγροτικού τομέα, των δασών και του φυσικού περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές, ενώ από το 2008 εκπονεί το πρόγραμμα «Το Μέλλον των Δασών». Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, η οργάνωση ανέπτυξε πρόταση για την υιοθέτηση ενός αποτελεσματικότερου συστήματος δασοπροστασίας καθώς και πρόταση για την ουσιαστική συμμετοχή των εθελοντών στη δασοπροστασία. Παράλληλα, πραγματοποίησε επιτόπια έρευνα για την παρακολούθηση της κατάστασης στις καμένες εκτάσεις της Πελοποννήσου και κατέγραψε 70 περιπτώσεις καταπατήσεων καμένης δασικής έκτασης και παράνομης βόσκησης. Η δημοσιοποίηση της έρευνας της WWF είχε ως αποτέλεσμα την παρέμβαση του ΥΠΕΧΩΔΕ.

– *Άλλες οργανώσεις*

Άλλες οργανώσεις που δραστηριοποιήθηκαν στην Ηλεία ήταν η Ecoweek που υλοποίησε προγράμματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης σε πυρόπληκτα σχολεία του Νομού (Eurocharity, 2007), οι Γιατροί χωρίς Σύνορα (Γ.χ.Σ.) που παρείχαν υποστήριξη στις τοπικές αρχές υγείας για την εκτίμηση των αναγκών του πληθυσμού στη διάρκεια διερευνητικής αποστολής τους (Γ.χ.Σ., 2008) και η ΕΛΙΞ, που πραγματοποίησε σειρά αναδασώσεων στο λόφο Γαλανή στην Αρχαία Ολυμπία, με τη συνεργασία του Πολιτιστικού και Φυσιολατρικού Συλλόγου Αρχαίας Ολυμπίας (ΕΛΙΞ, 2010). Επίσης, οι Γιατροί Καρδιάς προσέφεραν 73 τόνους εμφιαλωμένο νερό και 50 τόνους με ψωμί, γάλα και άλλα είδη στους οικισμούς Μάτεσι, Ρόβια, Θεισόα, Καλλιθέα, Μουζάκι, Καράτουλας, Καρυά και Αγία Άννα του Νομού Ηλείας (Γιατροί Καρδιάς, 2008). Τέλος, η ίδια οργάνωση ανέγειρε νηπιαγωγείο στο χωριό

²⁸ www.wwf.gr

Κουτσοχέρα στο Δήμο Ωλένης της Ηλείας. Ένα μέρος του κόστους κατασκευής καλύφτηκε από προσφορά του Ιδρύματος της Western Union και του Ελληνικού Κέντρου στο Λονδίνο(The Hellenic Centre) (Γιατρού Καρδιάς, 2009).

Κινήσεις πολιτών

Αξίζει να αναφερθεί η κίνηση των πυρόπληκτων του χωριού Αγία Άννα του Δήμου Ωλένης, όπου οι κάτοικοι δημιούργησαν το Σύλλογο Πυρόπληκτων Αγίας Άννας, που στόχο έχει «.. να ξαναδημιουργηθούν οι συνθήκες και οι καταστάσεις που επικρατούσαν στο χωριό μας πριν την φωτιά ώστε να μην έχουμε λόγο ύπαρξης». (Ιστοσελίδα Π.Σ Αγίας Άννας, 2009).

Οι διεκδικήσεις του Συλλόγου εν συντομία είναι (Ιστοσελίδα Π.Σ Αγίας Άννας, 2008):

- Αποζημιώσεις στο 100% της χαμένης παραγωγής για το 2007 και αποζημίωση στο σύνολο της ζημιάς για το απολεσθέν ζωικό και φυτικό κεφάλαιο.
- Αναπροσαρμογή προς τα πάνω των τιμολογίων που αφορούν τις αποζημιώσεις του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου.
- Ορισμός της δωρεάν κρατικής αρωγής στα 1.200 € το τμ. για κάθε σπίτι που ανακατασκευάζεται, όπως έχει υπολογιστεί το κόστος από το Τ.Ε.Ε.²⁹ και πληρωμή των οικοδομικών αδειών στο σύνολο τους από το κράτος.
- Εξίσωση των αποζημιώσεων Π.Σ.Ε.Α. και του Τ.Α.Π. όσον αφορά τις αποθήκες, τους στάβλους κλπ.
- Άρση των εξαιρέσεων των δύο Κ.Υ.Α. που καθιστούν μη δικαιούχους για αποζημιώσεις εκατοντάδες πολίτες, όπως για παράδειγμα η εξαίρεση της χιλιομετρικής απόστασης (150 χλμ.) της μόνιμης κατοικίας από την ζημιωθείσα εκμετάλλευση.

²⁹ Το Τ.Α.Π. παρέχει 750 € το τετραγωνικό μέτρο.

Ο Σύλλογος θεωρεί ότι το Σχέδιο Ανασυγκρότησης έχει ταξικά κριτήρια, καθώς τα χρήματα και οι ενισχύσεις καταλήγουν στο μεγάλο κεφάλαιο και τις επιχειρήσεις, ενώ οι αγρότες και οι κτηνοτρόφοι ακόμη περιμένουν υποστήριξη από το κράτος. Επίσης, στην ανακοίνωση τους το Νοέμβριο του 2008 εκδηλώνουν την αντίθεση τους σε ότι προωθείται ως πλαίσιο διεκδίκησης σε επίπεδο νομού. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι μπορεί να αποτελεί πάγια διεκδίκηση του Νομού Ηλείας η λειτουργία πολιτικού αεροδρομίου και δύο λιμανιών, στην παρούσα φάση όμως η προσοχή θα έπρεπε να εστιαστεί στην άρση των συνεπειών από τη φωτιά στις πυρόπληκτες περιοχές και όχι σε όλο το νομό (*Ιστοσελίδα Π.Σ. Αγίας Άννας, 2008*).

Τέλος, δράσεις για την προστασία της περιοχής του Καϊάφα και για την υποστήριξη των δικαιωμάτων των πυρόπληκτων αγροτών και κτηνοτρόφων στην Ηλεία, ανέπτυξε η Πανηλειακή Επιτροπή Αγώνα για τις Πυρόπληκτες Περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Η αξιολόγηση της αποκατάστασης ενός τόπου, μετά από μία φυσική καταστροφή, μπορεί να γίνει από διάφορες οπτικές γωνίες. Έχει ήδη αναλυθεί στο πρώτο κεφάλαιο, ότι η αξιολόγηση της αποκατάστασης μπορεί να είναι πολύ διαφορετική αν εξεταστεί σε ατομικό, σε τοπικό, σε περιφερειακό ή και σε εθνικό επίπεδο. Επίσης, ακόμη και μεταξύ μονάδων του ίδιου επιπέδου, τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων αποκατάστασης μπορεί να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα.

Στη συγκεκριμένη εργασία, η έρευνα εξετάζει τα αποτελέσματα της αποκατάστασης σε επίπεδο κυρίως νομού αλλά και δήμων. Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από πρωτογενή και δευτερογενή έρευνα.

5.1.1 Πρωτογενή έρευνα

Η πρωτογενής έρευνα περιλάμβανε από τη μία τη συλλογή ερωτηματολογίων από φορείς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης και από την άλλη την πραγματοποίηση μη-δομημένων και άτυπων συνεντεύξεων με εκπροσώπους φορέων και εργαζόμενους σε αυτούς τους φορείς.

Η επίσκεψη πεδίου στην Ηλεία πραγματοποιήθηκε στις 17-21 Μαΐου 2010. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στη Νομαρχία Ηλείας, στο Επιμελητήριο Ηλείας, στην Ηλειακή Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στους Δήμους Πύργου και Κρεστένων και στο Δασαρχείο Ολυμπίας. Στη διάρκεια της επίσκεψης αυτής συλλέχθηκαν ερωτηματολόγια για την πορεία αποκατάστασης του Νομού από γεωπόνους της Νομαρχίας Ηλείας και από εκπροσώπους της Ηλειακής Α.Ε. Επίσης, πραγματοποιήθηκε μη-δομημένη συνέντευξη με τον δασάρχη Ηλείας κ. Γιακουμή καθώς και άτυπες συνεντεύξεις με τον Διευθυντή Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχίας Ηλείας κ. Χριστοδουλόπουλο, γεωπόνους της Αγροτικής Διεύθυνσης της Ν.Α Ηλείας, τον Διευθυντή της Τεχνικής Υπηρεσίας της Νομαρχίας, κ. Καλογερόπουλο, τον Διευθυντή της Ηλειακής Α.Ε κ. Αθανασόπουλο, το γεωπόνο της Ηλειακής κ. Παρασκευόπουλο, το Διευθυντή του Επιμελητηρίου Ηλείας, κ. Αντωνόπουλο και το μηχανικό της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Πύργου, κ. Τζήκα.

Το Σεπτέμβριο του 2010, πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με 13 δήμους του Νομού Ηλείας για τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου για την αποκατάσταση της περιοχής τους από εκπρόσωπο τους. Οι δήμοι επιλέχθηκαν με κριτήριο τις καταστροφές που είχαν

υποστεί από τις πυρκαγιές του 2007. Οι 10 από αυτούς είχαν κηρυχθεί στο σύνολο τους πυρόπληκτοι και στους άλλους τρεις η πλειοψηφία των δημοτικών διαμερισμάτων τους είχαν κηρυχθεί επίσης πυρόπληκτα. Τελικά ανταποκρίθηκαν οχτώ δήμοι, οι οποίοι απέστειλαν συμπληρωμένο το ερωτηματολόγιο (ανταπόκριση 61,5%). Από τους οχτώ που απάντησαν, οι εφτά ήταν χαρακτηρισμένοι στο σύνολο τους ως πυρόπληκτοι (ανταπόκριση πυρόπληκτων Δήμων 70%).

Επίσης ερωτηματολόγια συλλέχθηκαν από τον Πρόεδρο του Συλλόγου Πυρόπληκτων Αγίας Άννας, τον πρώην Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο Προφήτης Ηλίας», έναν τοπικό σύμβουλο του δημοτικού διαμερίσματος Αγίας Άννας και έναν κάτοικο χωρίς κάποια συγκεκριμένη ιδιότητα. Τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια αφορούν το Δήμο Ωλένης και Φολόης (δήμοι που δεν ανταποκρίθηκαν επίσημα στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου). Τέλος, πραγματοποιήθηκε και άτυπη συνέντευξη με τον πρώην Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο Προφήτης Ηλίας», τον κ. Αθανασόπουλο, στην Αθήνα, το Νοέμβριο του 2010.

5.1.2 Δευτερογενής έρευνα

Σημαντική πηγή πληροφοριών για τα έργα και τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ηλεία μετά τις πυρκαγιές του 2007, αποδείχτηκε το διαδίκτυο. Πλήθος πληροφοριών συλλέχθηκαν από ειδησεογραφικούς ιστότοπους, ιστότοπους κρατικών υπηρεσιών και φορέων, ιστότοπους της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, blogs και forum Ηλείων και σελίδες πολιτιστικών συλλόγων. Επίσης, ο υπεύθυνος Τύπου της Νομαρχίας κ. Μαρίνης παρείχε ηλεκτρονικό υλικό με μελέτες που είχαν γίνει για την Ηλεία και άλλα στοιχεία. Στοιχεία παρείχε και η Αγροτική Διεύθυνση της Νομαρχίας Ηλείας και ο Τομέας Αποκατάστασης Πυρόπληκτων στην Ηλεία. Τέλος, πραγματοποιήθηκε επαφή με τη Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος για την παροχή στατιστικών δεδομένων για την απασχόληση και παραγωγή, με τον ΟΑΕΔ για την παροχή πληροφοριών για τα επίπεδα ανεργίας και το υποκατάστημα του ΕΛΓΑ στην Πάτρα.

5.1.3 Περιορισμοί

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας αντιμετωπίστηκαν πολλές δυσκολίες που δυσχέραιναν τη συλλογή στοιχείων και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Πιο συγκεκριμένα, οι δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν, όσον αφορά στη συλλογή στοιχείων, ήταν σημαντικές και ουσιαστικές και αφορούν γενικότερα την κατάσταση που επικρατεί στην τοπική αυτοδιοίκηση σήμερα, αλλά και γενικότερα στην παροχή αξιόπιστων και συνεκτικών στοιχείων από διάφορες υπηρεσίες, κρατικές και μη. Η εικόνα που παρουσιάζεται από την

επιτόπια επίσκεψη στη νομαρχία και στους δήμους είναι αρκετά απογοητευτική για την οργάνωση και την αποτελεσματικότητα των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ακόμη και πληροφορίες, οι οποίες θεωρητικά θα έπρεπε να είναι καταγεγραμμένες και αρχειοθετημένες σε ηλεκτρονικά αρχεία και εύκολα προσβάσιμες, ήταν χαμένες σε αυτοκόλλητα χαρτάκια μέσα σε τετράδια ή βρίσκονταν διάσπαρτες σε χιλιάδες φακέλους, κάτι που καθιστούσε αδύνατη την ενασχόληση κάποιου υπαλλήλου για την παροχή της συγκεκριμένης πληροφορίας. Η τεχνολογική, οργανωτική και ορθολογική εξέλιξη των φορέων αυτών φαίνεται να βρίσκεται ακόμη σε πολύ πρωτόγονα στάδια, κάτι που μπορεί να εξηγήσει την εικόνα της ελληνικής επαρχίας αλλά και γενικότερα του ελληνικού χώρου.

Η επικοινωνία μεταξύ νομαρχίας και των δήμων και η ανταλλαγή πληροφοριών και στοιχείων δε φαίνεται να λειτουργεί καλά, καθώς, κατά τα φαινόμενα, η νομαρχία δε γνώριζε για τα έργα που πραγματοποιούνταν από τους δήμους, ή τουλάχιστον δεν είχε στη διάθεση της κάποια συγκεντρωτική κατάσταση των έργων (αντιπλημμυρικών, αντιδιαβρωτικών κλπ) που να δίνει μία ολοκληρωμένη εικόνα για το τι συμβαίνει στο νομό και να διευκολύνει έτσι την αξιολόγηση των έργων και των αναγκών, την ορθολογική διάθεση των χρημάτων κ.ο.κ. Την ίδια δυσκολία εμφανίζονται να είχαν και άλλοι φορείς που προσπάθησαν να συγκεντρώσουν στοιχεία, κυρίως στον τομέα των αντιπλημμυρικών έργων³⁰.

Τέλος, μία ουσιαστική δυσκολία στην ερμηνεία στατιστικών δεδομένων αποτελεί το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ακόμη στοιχεία για επαρκή έτη μετά την καταστροφή, που να επιτρέπουν την αξιολόγηση της πορείας αποκατάστασης σε διάφορους παραγωγικούς τομείς. Για τους περισσότερους δείκτες και τομείς που ζητήθηκαν στοιχεία, η Στατιστική Υπηρεσία μπορούσε να διαθέσει μόλις προσωρινά στοιχεία για το 2008. Για το λόγο αυτό, τα στοιχεία αυτά τελικά δε χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία. Ο ΟΑΕΔ επίσης, δεν μπορούσε να διαθέσει στοιχεία ετήσια για την ανεργία ανά νομό ενώ και η τοπική Υπηρεσία ΟΑΕΔ στον Πύργο Ηλείας αρνήθηκε να δώσει στοιχεία για οτιδήποτε, ακόμη και για τον αν υλοποιήθηκε πρόγραμμα για τους άνεργους πυρόπληκτους!

³⁰ Όπως προκύπτει από την περίληψη της αναφοράς «Πορεία υλοποίησης της μελέτης αποκατάστασης και ανάπτυξης του αγροτικού τομέα, των δασών και του φυσικού περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές» του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών (2009).

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

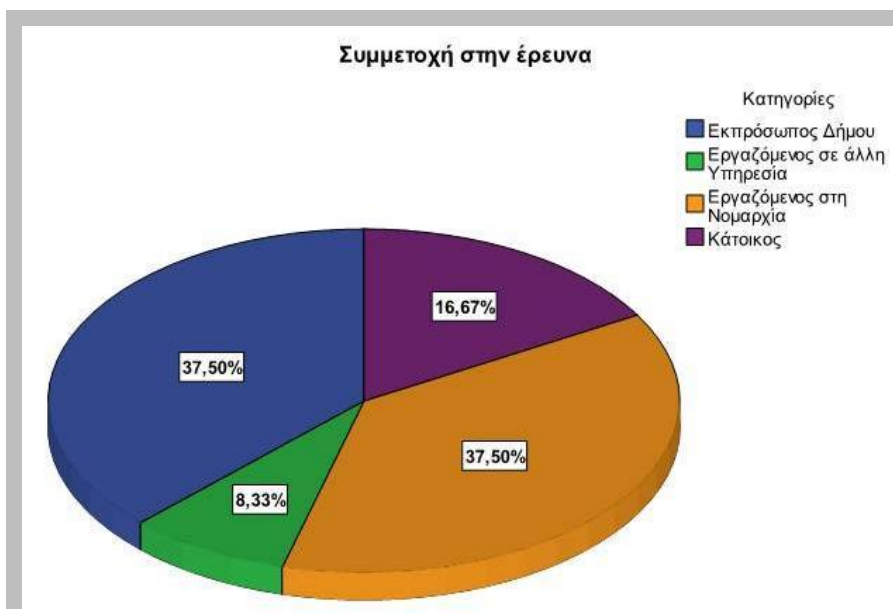
Για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας συντάχθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο απαρτιζόταν από 36 ερωτήσεις (Παράρτημα VI). Οι ερωτήσεις είχαν τη μορφή κλειστών ερωτήσεων με δυνατότητες επιλογής μίας ή πολλαπλών απαντήσεων και ανοιχτών ερωτήσεων, όπου δινόταν η δυνατότητα στον ερωτώμενο να απαντήσει ελεύθερα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη έρευνα δεν αποτελεί δειγματοληπτική έρευνα πιθανοτήτων και άρα δεν προσπαθεί να κάνει γενικεύσεις των αποτελεσμάτων της στο συνολικό πληθυσμό του Νομού Ηλείας. Σκοπός της έρευνας είναι να αναλύσει τις απαντήσεις των συγκεκριμένων ερωτώμενων, είτε εκπροσώπων της Νομαρχίας και άλλων φορέων είτε εκπροσώπων των Δήμων και να αντλήσει κάποια συμπεράσματα για την πορεία αποκατάστασης της περιοχής μέσα από την οπτική γωνία εκπροσώπων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης. Η δομή του ερωτηματολογίου αντικατοπτρίζεται στη σειρά με την οποία αναλύονται παρακάτω οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες.

5.2.1 Γενικές πληροφορίες για το δείγμα

Στην έρευνα για τη διατύπωση των απόψεων των εκπροσώπων φορέων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης για τις δράσεις και την πορεία αποκατάστασης του Νομού Ηλείας μετά τις πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007 συμμετείχαν 24 άτομα.

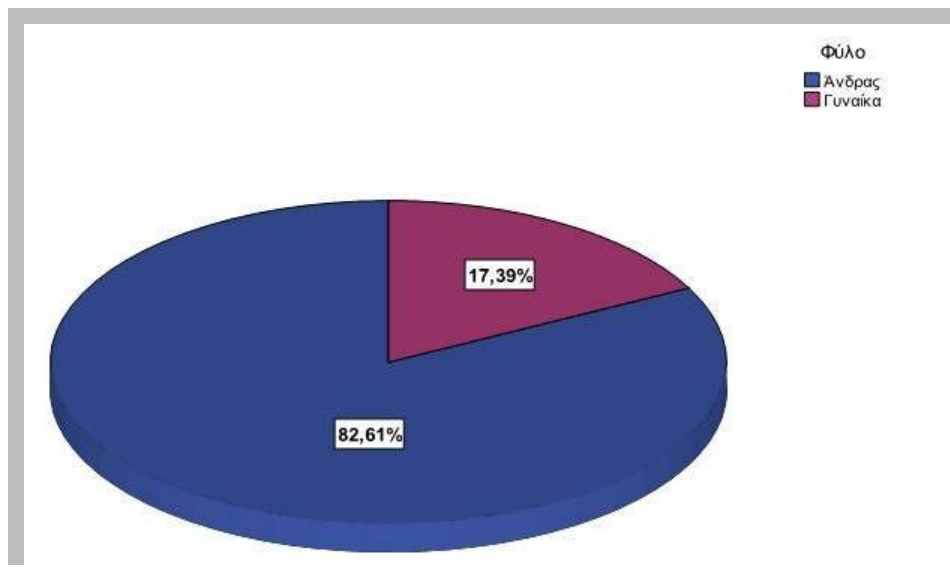
Από τα 24 ερωτηματολόγια τα 9 συμπληρώθηκαν στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας από 8 γεωπόνους και έναν αντινομάρχη. Άλλα 9 συμπληρώθηκαν από εκπροσώπους πυρόπληκτων Δήμων. Συγκεκριμένα ανταποκρίθηκαν οι εξής Δήμοι: **Αλιφείρας, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως, Ιάρδανου, Πηνείας, Πύργου, Σκιλλούντος και Φιγαλείας**. Οι απαντήσεις δόθηκαν σε μία περίπτωση από το Δήμαρχο (Φιγαλεία), σε τέσσερις από αντιδημάρχους (Αλιφείρα, Ζαχάρω, και 2 από Σκιλλούντος) και στις υπόλοιπες τέσσερις από διοικητικούς υπαλλήλους. Τέλος στην έρευνα συμμετείχαν 2 εκπρόσωποι της Ηλειακής Α.Ε (διευθυντής και γεωπόνος), ο Πρόεδρος του Συλλόγου Πυρόπληκτων Αγίας Άννας (Δήμος Ωλένης), ένας Τοπικός Σύμβουλος Αγίας Άννας, ο πρώην Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο Προφήτης Ηλίας» και μία κάτοικος του Δήμου Φολόης. Οι 4 τελευταίοι ενσωματώθηκαν σε μία κατηγορία με την ονομασία «Κάτοικος». Οι απαντήσεις τους θεωρήθηκαν σημαντικές για τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς δίνουν μία εικόνα

για τους Δήμους Φολόης και Ωλένης, οι οποίοι δε συμμετείχαν στην έρευνα μέσω εκπροσώπου του Δήμου τους (Σχήμα 5.1).

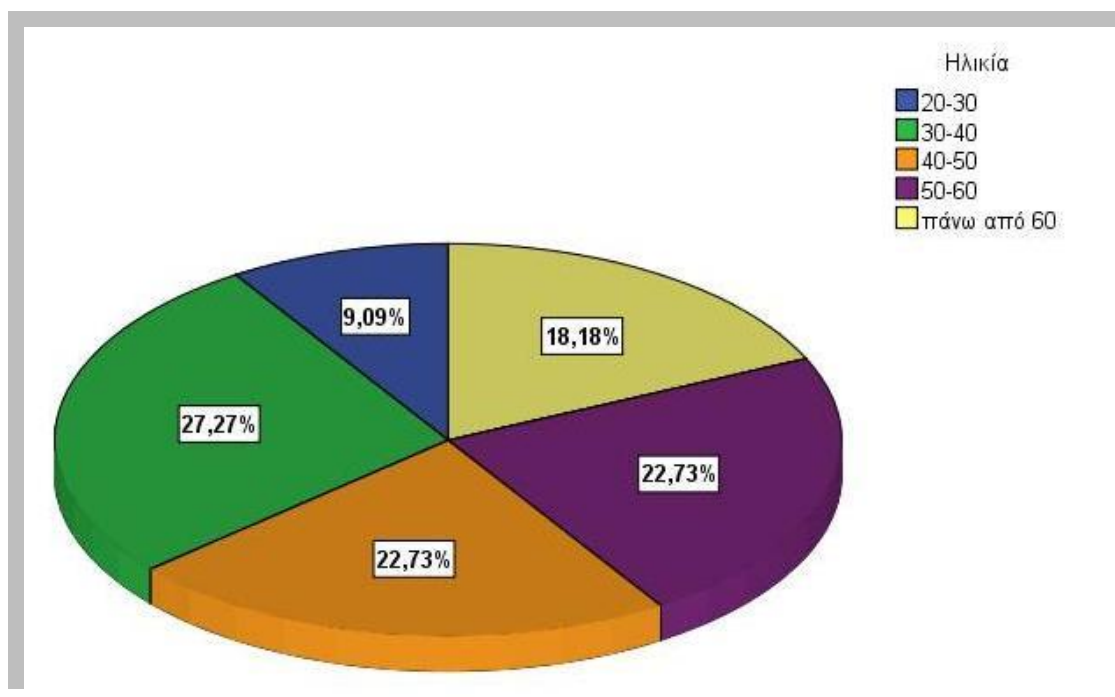

Σχήμα 5.1: Ποσοστό συμμετοχής στο δείγμα ανά κατηγορία

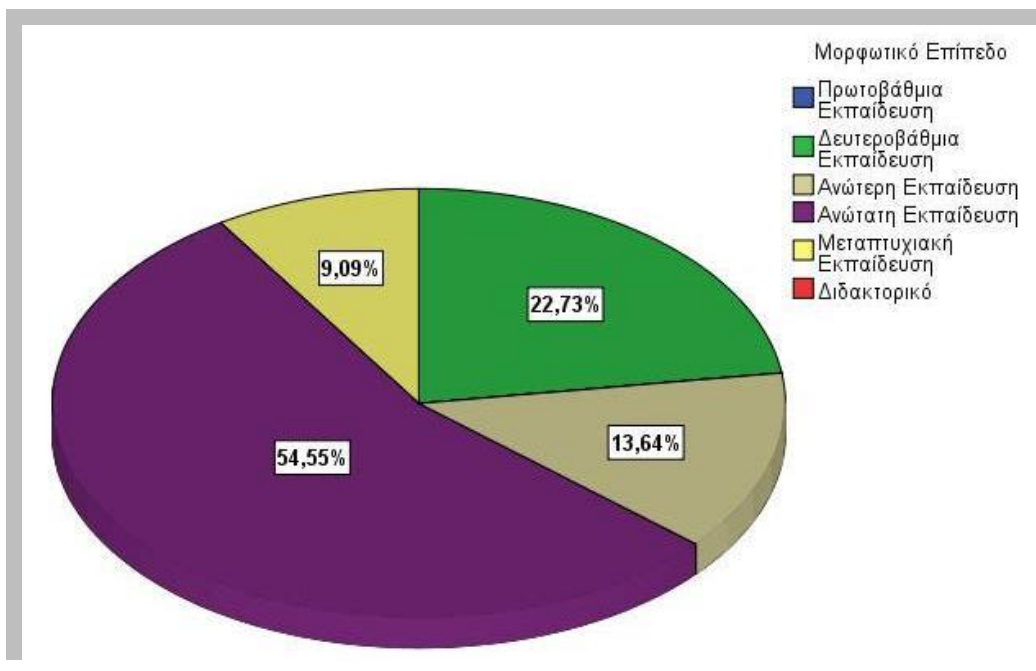
Από το σύνολο του δείγματος, το 82,61% των απαντήσεων δόθηκε από άνδρες (Σχήμα 5.2), ενώ η κατανομή των ηλικιών στο δείγμα εμφανίζεται να είναι ισορροπη (Σχήμα 5.3). Η μόνη ηλικιακή κατηγορία που φαίνεται να αντιπροσωπεύεται λιγότερο είναι η πρώτη, δηλαδή των 20-30 ετών. Δεδομένου του κοινού-στόχου της έρευνας, η μικρή αντιπροσώπευση αυτής της ομάδας είναι λογική καθώς από τη μία η έρευνα στόχευε σε εκπροσώπους Δήμων και από την άλλη σε εκπροσώπους της Νομαρχίας. Στους φορείς αυτούς συνήθως επικρατούν οι άνδρες μέσης ηλικίας. Τέλος, βλέπουμε ότι το συντριπτικό ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα έχουν μορφωτικό επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και μόλις το 22,73% έχει τελειώσει μόνο τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Σχήμα 5.4). Στην κατηγορία αυτή συμμετέχουν τρεις από τους τέσσερις συμμετέχοντες της κατηγορίας «Κάτοικος» και δύο από την κατηγορία «Εκπρόσωπος Δήμου».

Σχήμα 5.2: Κατανομή φύλου του δείγματος

Σχήμα 5.3: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος

Σχήμα 5.4: Μορφωτικό επίπεδο του δείγματος

5.2.2 Ανάλυση ερωτήσεων ερωτηματολογίου

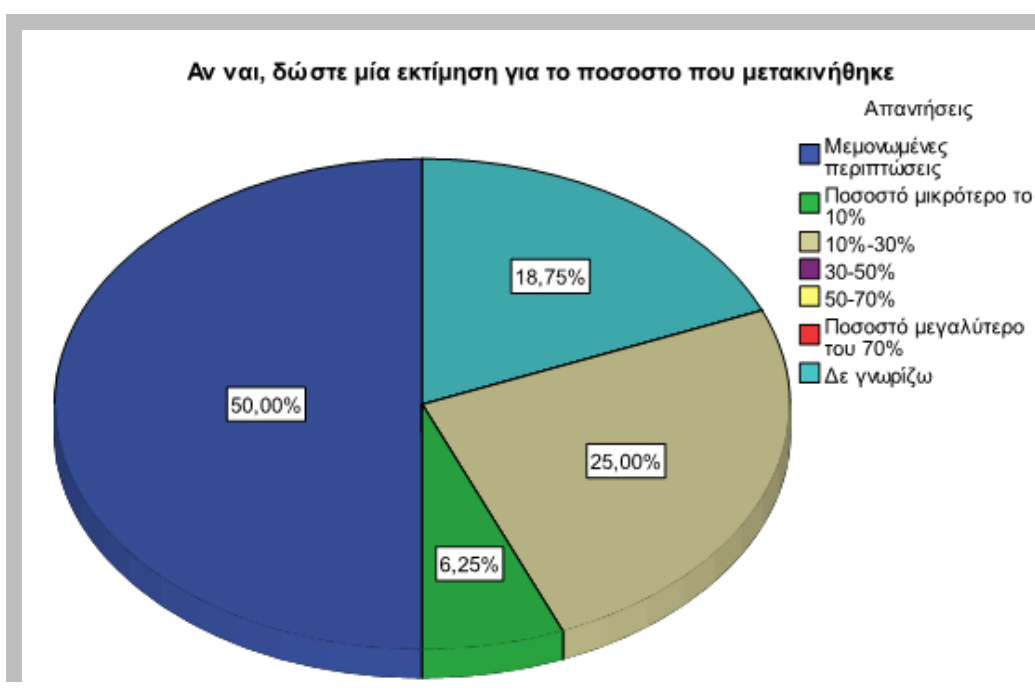
Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας αποτελείτο από 36 ερωτήσεις. Ο στόχος των ερωτήσεων ήταν από τη μία να αποτυπώσουν το μέγεθος των καταστροφών και των επιπτώσεων τους σε διάφορους τομείς της ζωής του νομού και από την άλλη να αποτυπώσουν τις απόψεις των ερωτώμενων για την αποτελεσματικότητα των μέτρων αποκατάστασης και των φορέων που εμπλέκθηκαν σε αυτή. Η ανάλυση των απαντήσεων γίνεται σε 7 υποενότητες που αντιπροσωπεύουν συγκεκριμένες κατηγορίες ερωτήσεων.

Μετακίνηση πληθυσμού και αποκατάσταση οικιών

Μία από τις κύριες ανησυχίες μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 ήταν η ερήμωση της υπαίθρου των πληγέντων περιοχών μέσω της μετακίνησης του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα. Στην ερώτηση για το αν υπήρξε μετακίνηση του πληθυσμού από την ύπαιθρο προς τα αστικά κέντρα, η απάντηση ήταν θετική (Σχήμα 5.5). Στην επόμενη απάντηση βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που απαντάνε θετικά υποστηρίζει ότι υπήρξε μεν μετακίνηση του πληθυσμού, αυτή όμως αφορούσε κυρίως μεμονωμένες περιπτώσεις ή ένα μικρό ποσοστό (Σχήμα 5.6). Δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στις απαντήσεις μεταξύ των τεσσάρων κατηγοριών συμμετεχόντων.

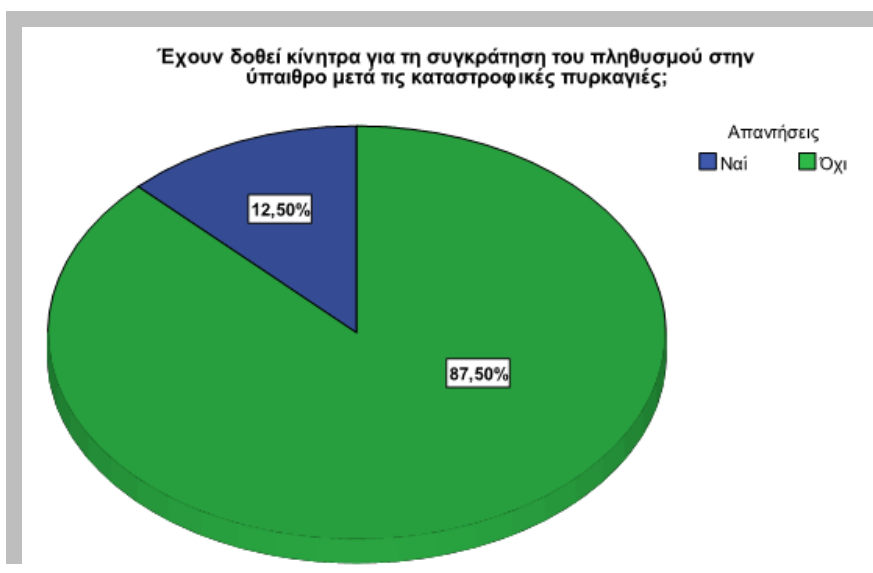

Σχήμα 5.5 : Μετακίνηση πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα λόγω των πυρκαγιών

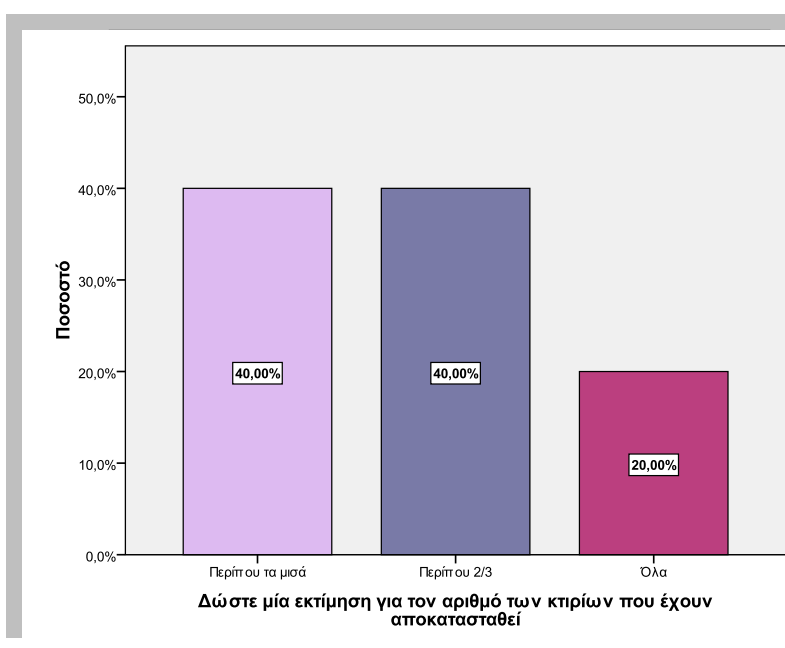
Σχήμα 5.6: Εκτίμηση ποσοστού πληθυσμού που μετακινήθηκε προς τα αστικά κέντρα

Στην ερώτηση για το αν δόθηκαν κίνητρα για τη συγκράτηση του πληθυσμού, η πλειοψηφία απάντησε αρνητικά, ενώ αυτοί που απάντησαν θετικά ανέφεραν ως κίνητρα τις οικονομικές αποζημιώσεις, τα οικονομικά βοηθήματα, τις δανειακές και φορολογικές διευκολύνσεις αλλά και τα αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά έργα που έχουν γίνει (Σχήμα 5.7).

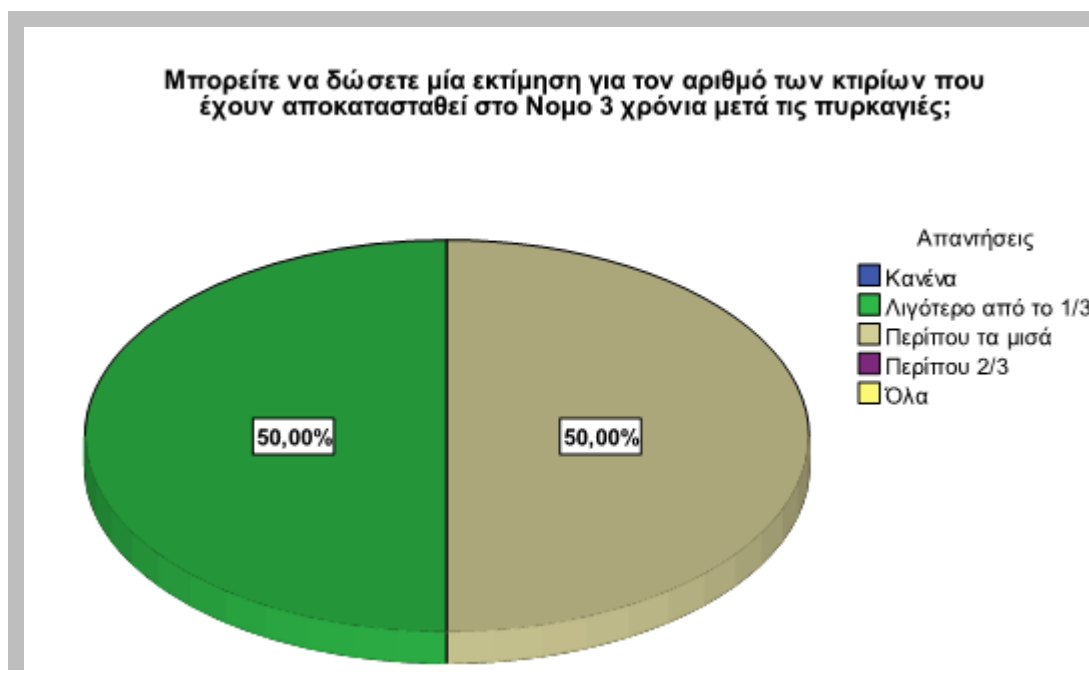
Σχήμα 5. 7: Παροχή κινήτρων για τη συγκράτηση του πληθυσμού

Όσον αφορά στο κτιριακό κεφάλαιο και στην πορεία αποκατάστασης του τρία χρόνια μετά τις καταστροφές, η εικόνα αποτυπώνεται στις παρακάτω απαντήσεις. Στους συμμετέχοντες στις κατηγορίες «Εκπρόσωπος Δήμου» και «Κάτοικος», το 40% εκτιμά ότι ο αριθμός των κτιρίων που έχουν αποκατασταθεί στην περιοχή τους προσεγγίζει το 50% των κατεστραμμένων κτιρίων, 40% εκτιμά ότι έχουν αποκατασταθεί τα 2/3 των κτιρίων, ενώ το 20% απαντά ότι το σύνολο των κτιρίων στην περιοχή τους έχει αποκατασταθεί (Σχήμα 5.8).

Σχήμα 5.8: Εκτίμηση του αριθμού των κτιρίων που έχουν αποκατασταθεί σε Δήμους

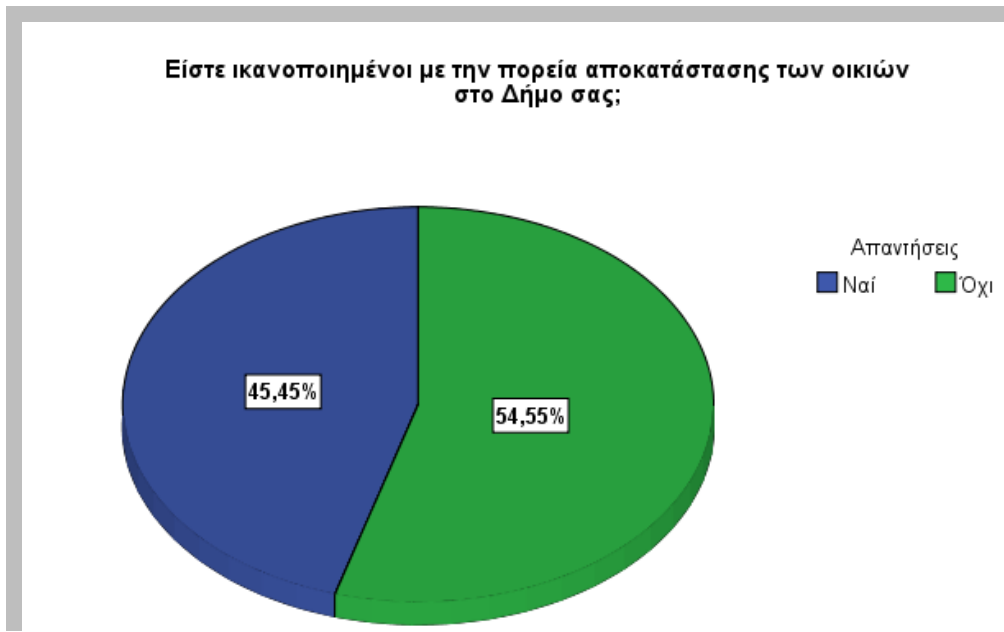
Οι απαντήσεις στην κατηγορία «Εργαζόμενος στη Νομαρχία» και «Εργαζόμενος σε άλλη Υπηρεσία» είναι πιο αρνητικές. Έτσι, το 50% των συμμετεχόντων σε αυτές τις κατηγορίες απαντούν ότι μόλις το 1/3 των κατεστραμμένων κτιρίων έχει αποκατασταθεί στο Νομό, ενώ το άλλο 50% απαντά ότι το ποσοστό των αποκαταστημένων κτιρίων αγγίζει το 50% (Σχήμα 5.9).

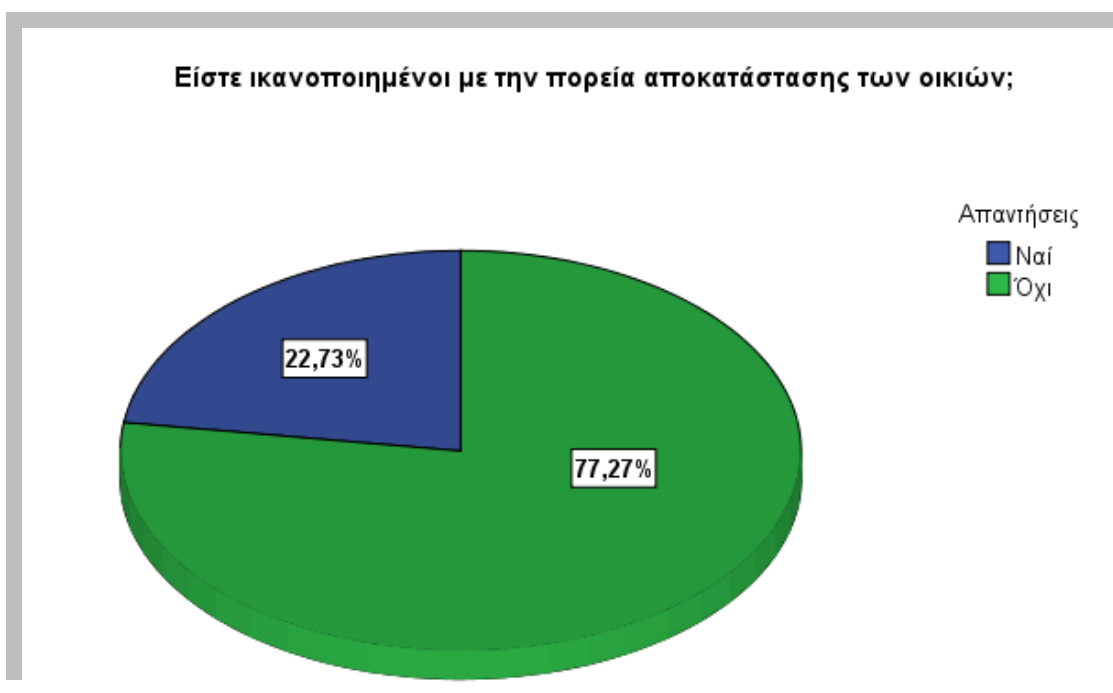
Σχήμα 5.9: Εκτίμηση του αριθμού των κτιρίων που έχουν αποκατασταθεί στο Νομό Ηλείας

Στην ερώτηση αν είναι ικανοποιημένοι από την πορεία αποκατάστασης των οικιών στους πυρόπληκτους Δήμους, το 54,55% των κατηγοριών «Εκπρόσωπος Δήμου» και «Κάτοικος» απαντά όχι, ενώ το 45,45% απαντά ναι (Σχήμα 5.10). Αξίζει να σημειώσουμε ότι στην ίδια ερώτηση, οι εκπρόσωποι της κατηγορίας «Εργαζόμενος στη Νομαρχία» και «Εργαζόμενος σε άλλη Υπηρεσία», απαντούν όλοι αρνητικά. Αν συμπεριλάβουμε τους συμμετέχοντες και των τεσσάρων κατηγοριών στην δημιουργία του γραφήματος, βλέπουμε ότι το 77,3% απαντά αρνητικά και το 22,7% απαντά θετικά (Σχήμα 5.11).

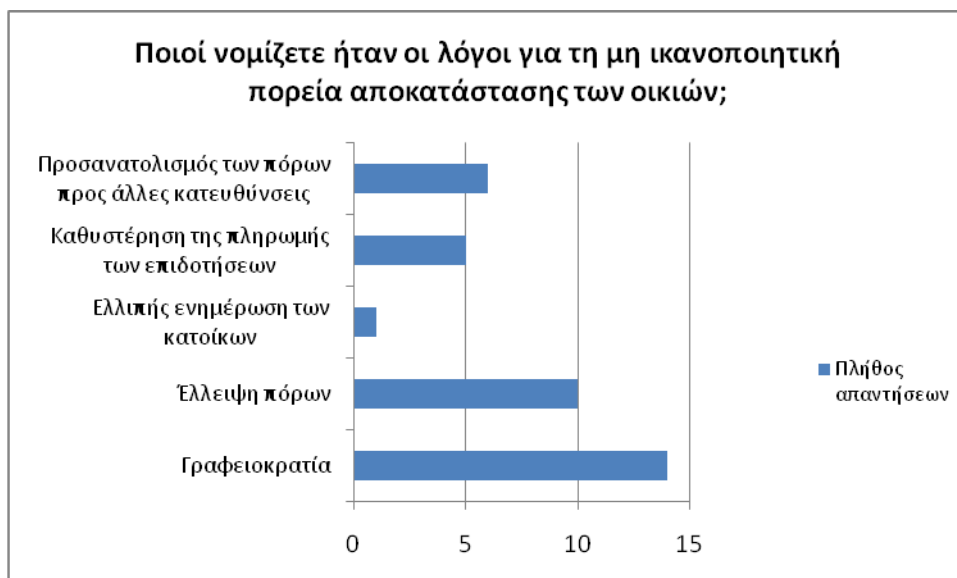
Οι κυριότεροι λόγοι που αναφέρονται, από αυτούς που απαντούν αρνητικά από όλες τις κατηγορίες, για τη μη ικανοποιητική πορεία αποκατάστασης των οικιών είναι: η γραφειοκρατία, η έλλειψη πόρων, η ελλιπής ενημέρωση των κατοίκων, η καθυστέρηση πληρωμής των επιδοτήσεων και ο προσανατολισμός των πόρων προς άλλες κατευθύνσεις. Οι τρεις πιο σημαντικές εμφανίζονται να είναι η γραφειοκρατία, η έλλειψη χρηματοδότησης αλλά και ο προσανατολισμός πόρων προς άλλες κατευθύνσεις (5.12).

Σχήμα 5.10: Ικανοποίηση από την πορεία αποκατάστασης των οικιών στους Δήμους

Σχήμα 5.11: Ικανοποίηση από την πορεία αποκατάστασης των οικιών στο νομό

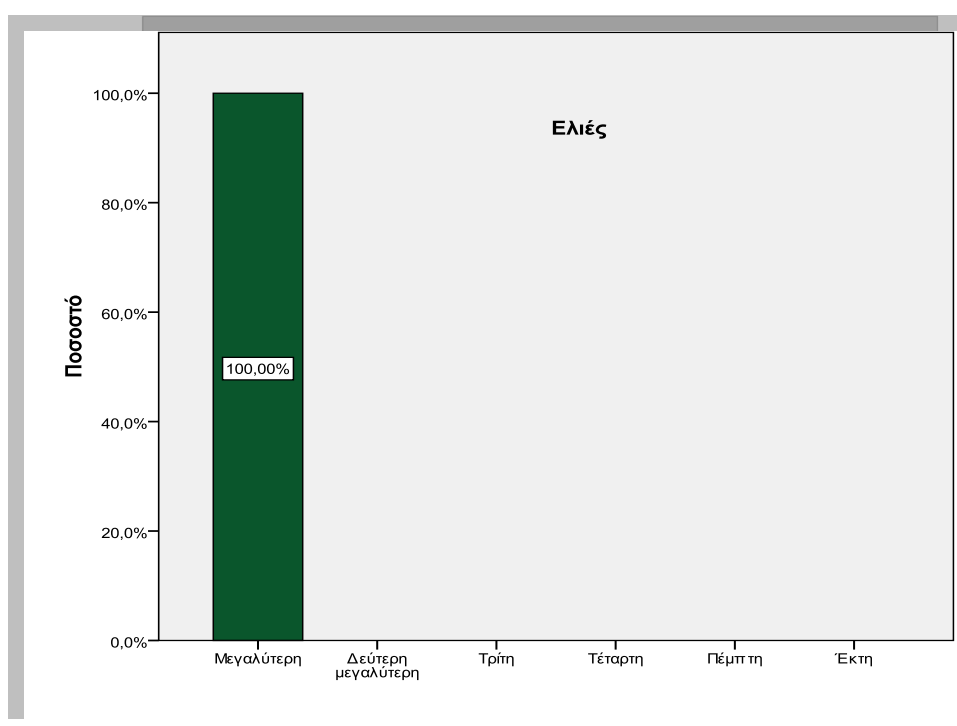
Σχήμα 5.12: Λόγοι για τη μη ικανοποιητική πορεία αποκατάστασης των οικιών

Παραγωγικός τομέας

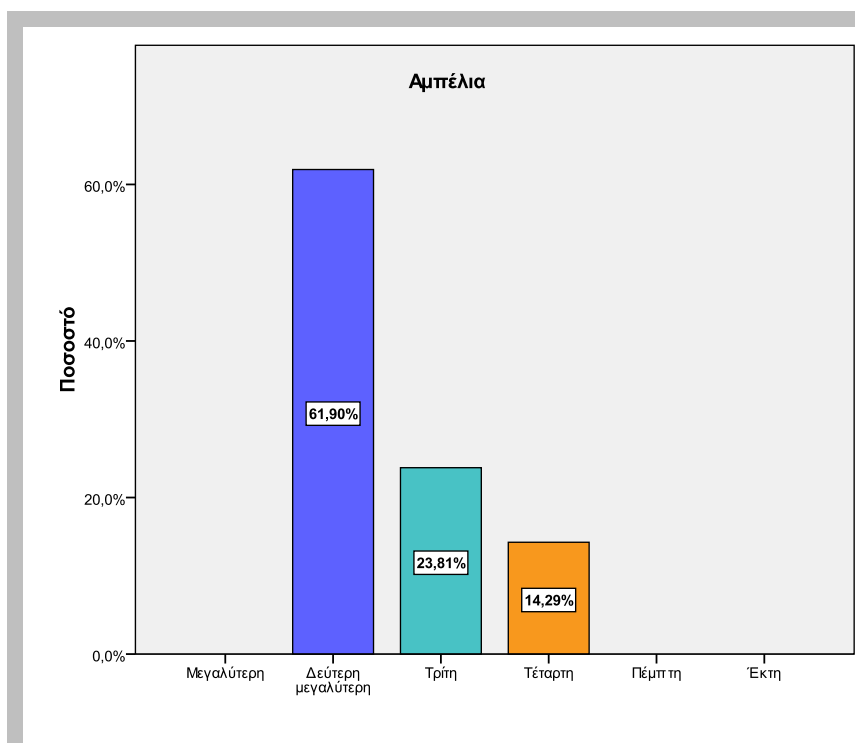
Οι πυρκαγιές στην Ηλεία έπληξαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τον παραγωγικό της τομέα. Στην ενότητα αυτή οι ερωτώμενοι καλούνται να δώσουν μια εικόνα για την καταστροφή κυρίως στον αγροτο-κτηνοτροφικό τομέα και να εκτιμήσουν την αποκατάσταση των πληγέντων προϊόντων.

Μέσα από τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια προκύπτει ότι όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν την αγροτική παραγωγή ως τον κύριο παραγωγικό τομέα στον οποίο βασίζεται το εισόδημα των κατοίκων των πυρόπληκτων δήμων αλλά και γενικότερα της Ηλείας. Η κτηνοτροφική παραγωγή, σύμφωνα με την πλειοψηφία των απαντήσεων, είναι ο δεύτερος πιο σημαντικός τομέας, ενώ η μεταποίηση κατέχει την τρίτη σημαντικότερη θέση στην διαμόρφωση του τοπικού εισοδήματος. Ο τουρισμός εμφανίζεται, από εκπροσώπους της νομαρχίας κυρίως, να κατέχει τη δεύτερη και τρίτη θέση στη διαμόρφωση του εισοδήματος του νομού, ενώ όσον αφορά στους δήμους, μόνο ο Δήμος Ζαχάρως και ο Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας τον επιλέγουν ως τομέα σημαντικό για την οικονομία τους (τρίτο και τέταρτο αντίστοιχα), ενώ στους περισσότερους δήμους δεν έχει επιλεγεί καθόλου. Τέλος, ο δημόσιος τομέας εμφανίζεται να είναι σημαντική δραστηριότητα στο σύνολο του νομού, καταλαμβάνοντας την τρίτη, τέταρτη και πέμπτη θέση σε πολλές περιοχές.

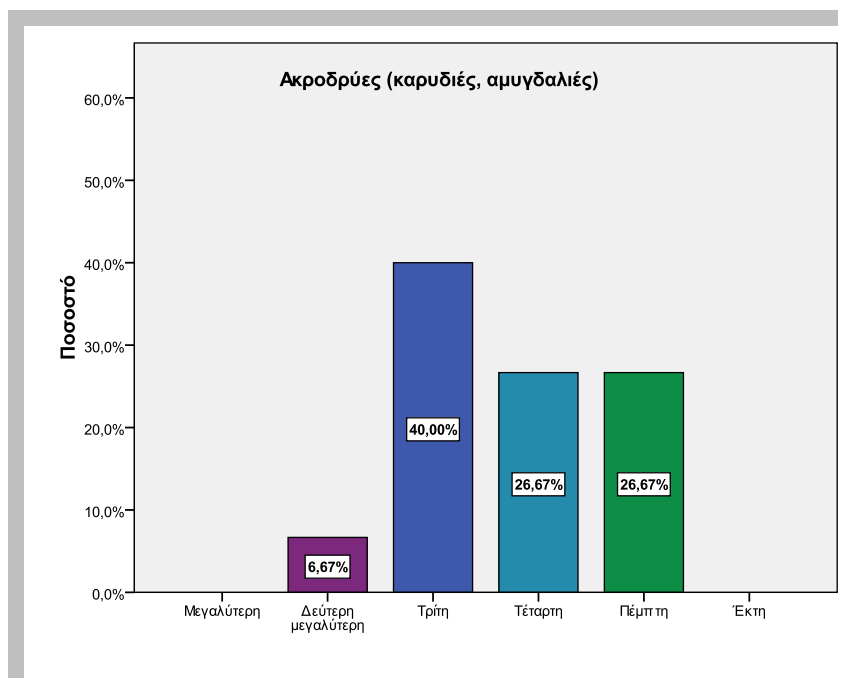
Κοινά παραδεκτό από όλους είναι ότι τα ελαιόδεντρα ήταν η καλλιέργεια που υπέστη τη μεγαλύτερη καταστροφή. Τα αμπέλια αποτελούν την καλλιέργεια που υπέστη τις αμέσως μεγαλύτερες καταστροφές μετά τα ελαιόδεντρα για το 61,9% του συνολικού δείγματος, ενώ για το 39,13% στη θέση αυτή βρίσκονται τα αιγοπρόβατα. Στην τρίτη θέση, από την σκοπιά των καταστροφών, βρίσκονται τα ακρόδρυα για το 40% των ερωτώμενων, ενώ και τα αιγοπρόβατα επιλέχθηκαν από το 35%. Τα βοοειδή στην πλειοψηφία των απαντήσεων εμφανίζονται να καταλαμβάνουν την πέμπτη θέση (Σχήματα 5.13-5.17).

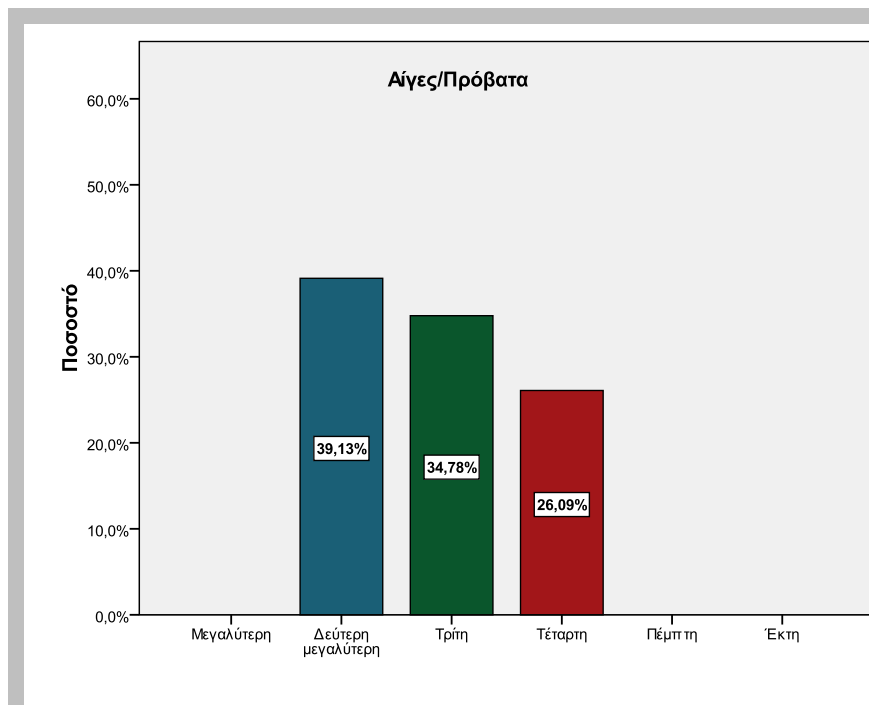
Σχήμα 5.13: Καταστροφές που υπέστησαν τα ελαιόδεντρα από τις πυρκαγιές του 2007

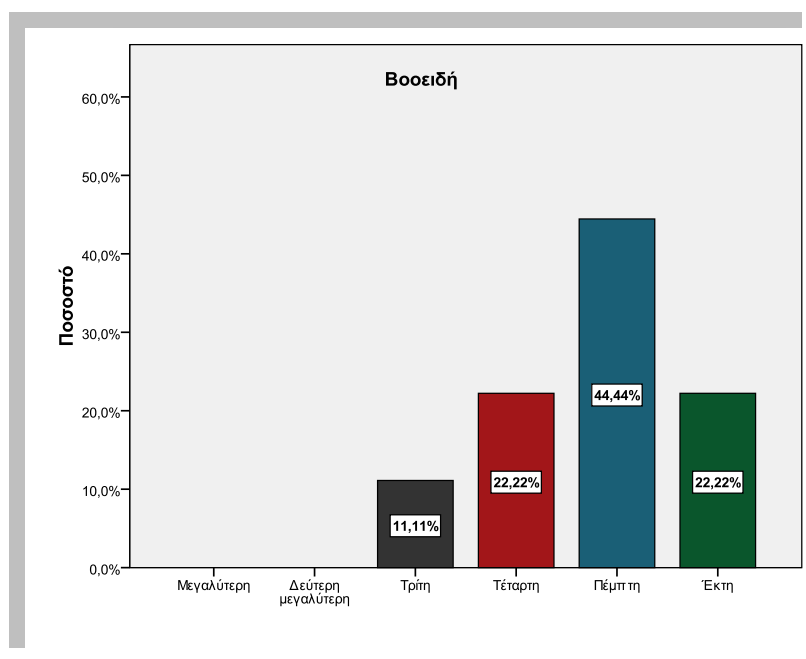
Σχήμα 5.14: Καταστροφές που υπέστησαν τα αμπέλια από τις πυρκαγιές του 2007

Σχήμα 5.15: Καταστροφές που υπέστησαν τα ακρόδρυα από τις πυρκαγιές του 2007

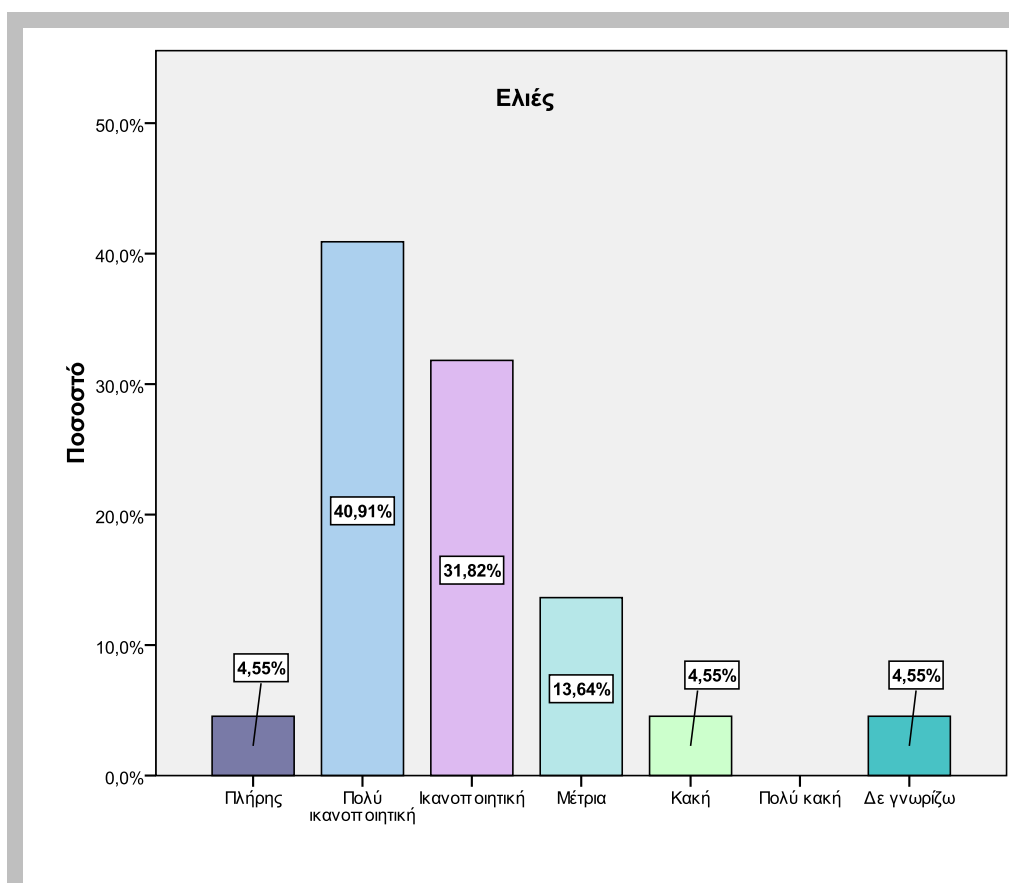

Σχήμα 5.16: Καταστροφές που υπέστησαν τα αιγοπρόβιατα από τις πυρκαγιές του 2007

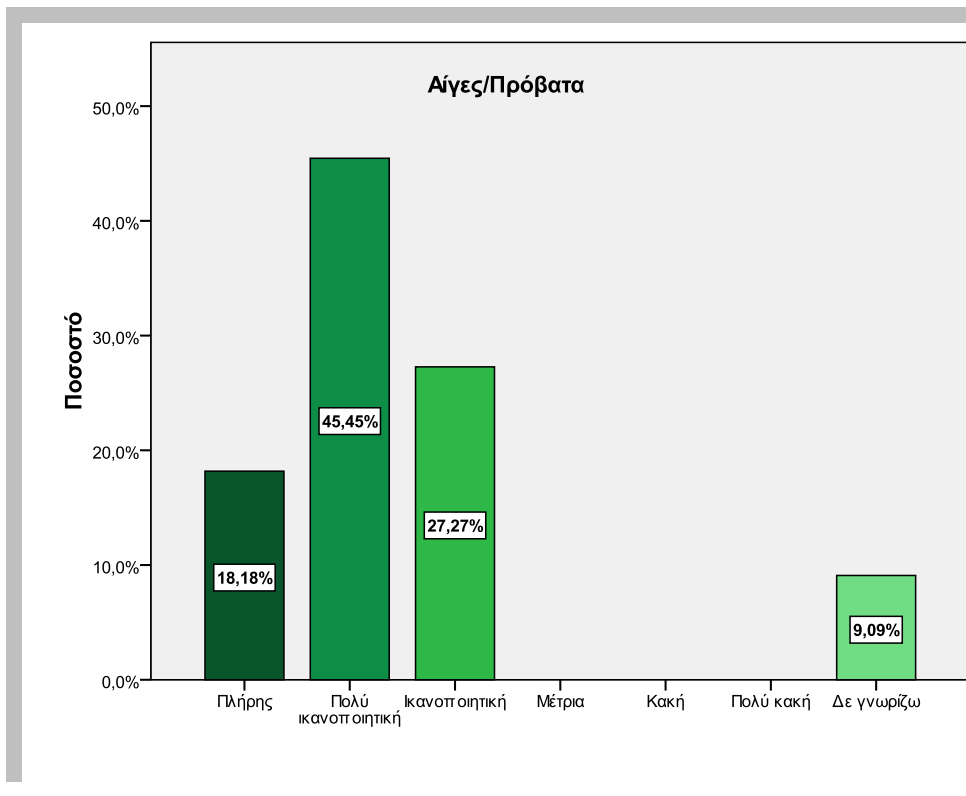

Σχήμα 5.17: Καταστροφές που υπέστησαν τα βοοειδή από τις πυρκαγιές του 2007

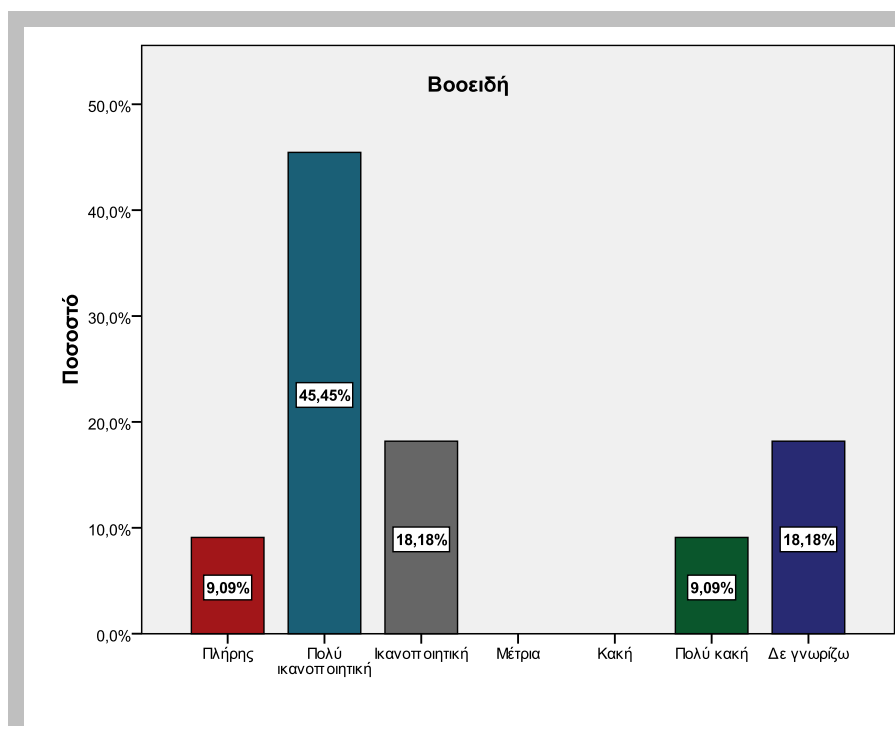
Στην ερώτηση για την πορεία αποκατάστασης των παραπάνω καλλιεργειών και του κτηνοτροφικού κεφαλαίου η εικόνα εμφανίζεται να είναι πολύ καλή για τις ελιές, τα αιγοπρόβατα και τα βοοειδή. Τα αμπέλια εμφανίζουν να έχουν σχετικά καλή αποκατάσταση αν και ένα ποσοστό πάνω του 40% των ερωτώμενων εμφανίζεται να θεωρεί ότι η αποκατάσταση της συγκεκριμένης καλλιέργειας στην περιοχή τους είναι από μέτρια έως πολύ κακή. Για τα ακρόδρυα επίσης, εκτός από ένα ποσοστό 20% που θεωρεί ότι η αποκατάσταση τους είναι από πλήρης μέχρι ικανοποιητική, το 53% θεωρεί ότι η πορεία αποκατάστασης είναι από μέτρια έως πολύ κακή, ενώ το 27% δε γνωρίζει (Σχήματα 5.18-5.22). Στην ερώτηση, δε, αν οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι ικανοποιημένοι με τα βοηθήματα που δόθηκαν στους αγροκτηνοτρόφους, το 87% απάντησε αρνητικά (Σχήμα 5.23).

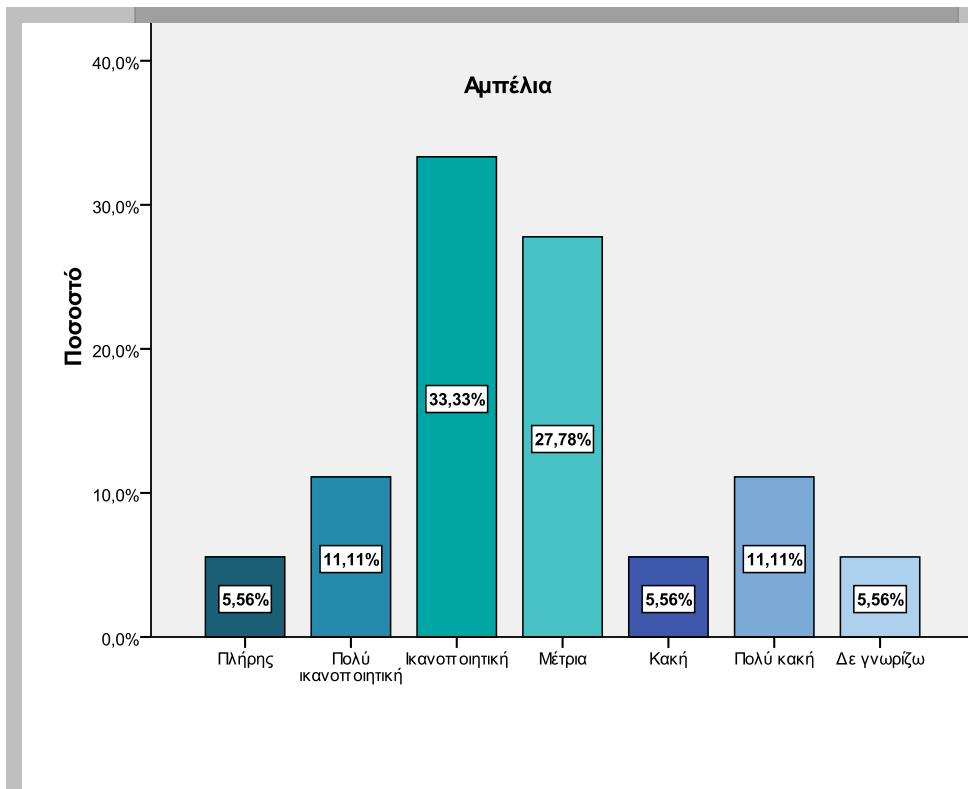
Σχήμα 5.18: Πορεία αποκατάστασης των ελαιόδεντρων

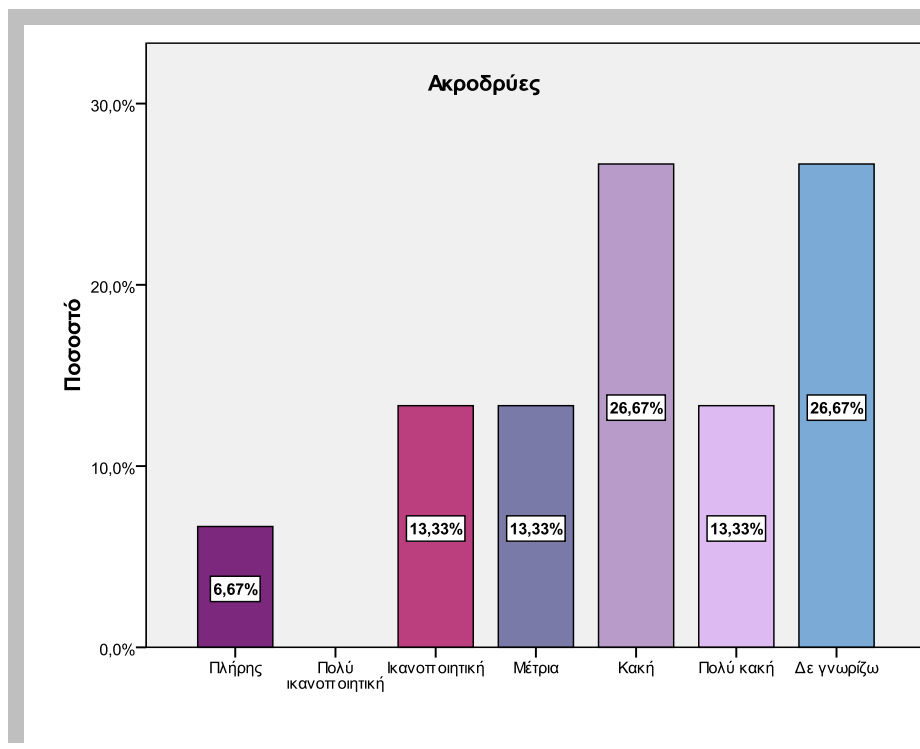
Σχήμα 5.19: Πορεία αποκατάστασης των αιγοπροβάτων

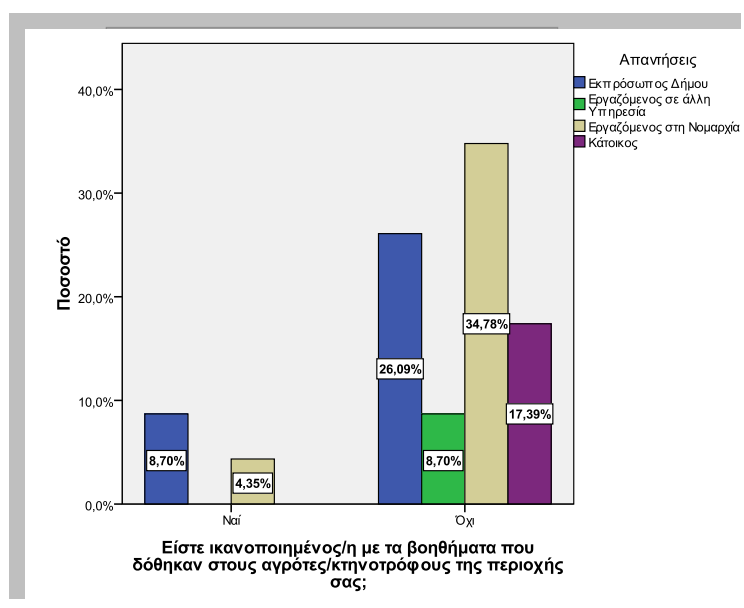
Σχήμα 5.20: Πορεία αποκατάστασης των βοοειδών

Σχήμα 5.21: Πορεία αποκατάστασης των αμπελιών

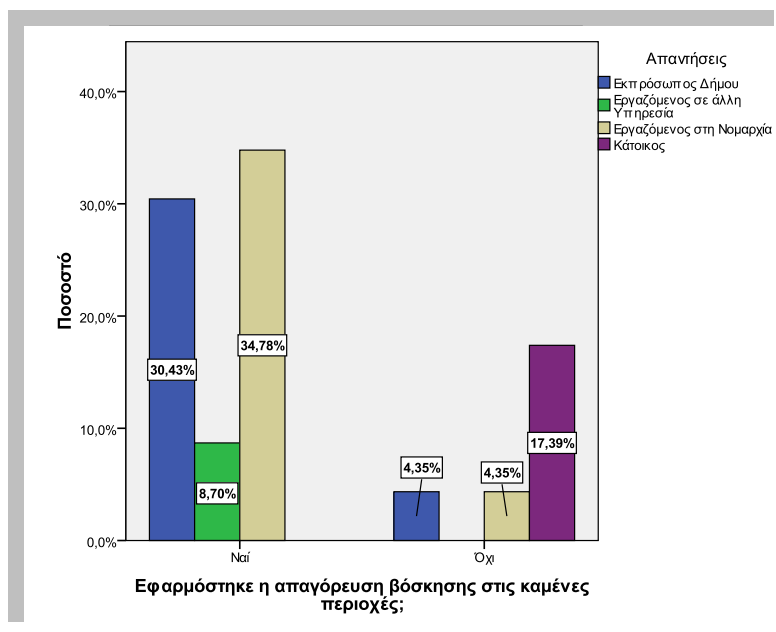

Σχήμα 5.22: Πορεία αποκατάστασης των ακροδρύων

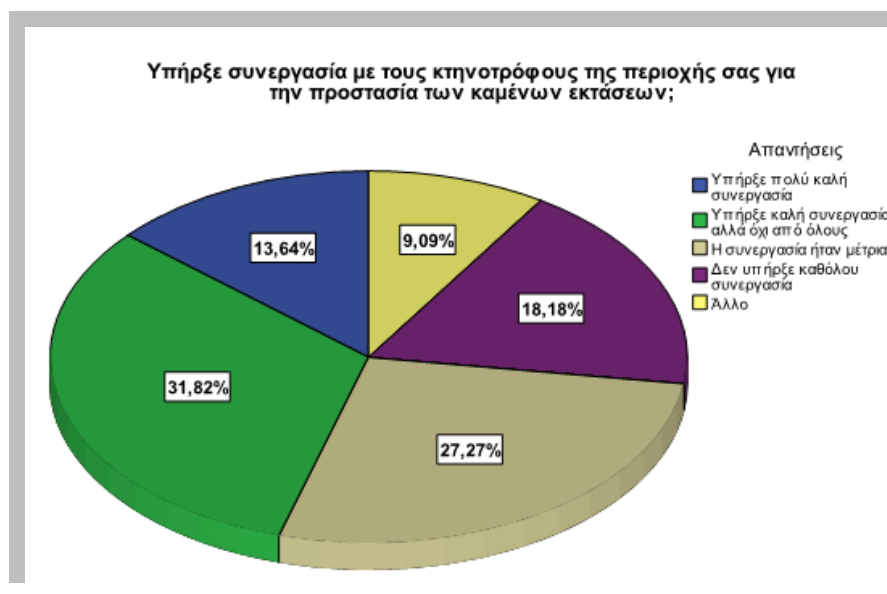
Σχήμα 5.23: Βαθμός ικανοποίησης από τα βοηθήματα που δόθηκαν στους αγρότες/κτηνοτρόφους

Από τις πυρκαγιές του 2007 επλήγησαν σε μεγάλο βαθμό και οι βοσκότοποι. Μετά από πυρκαγιές, από τη νομοθεσία, απαγορεύεται η βόσκηση στα καμένα δάση και στις δασικές εκτάσεις. Στην ερώτηση αν εφαρμόστηκε η απαγόρευση της βόσκησης το 74% απάντησε θετικά, ενώ το 26% απάντησε αρνητικά. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι οι απαντήσεις από την κατηγορία «Κάτοικος» ήταν όλες αρνητικές (Σχήμα 5.24).

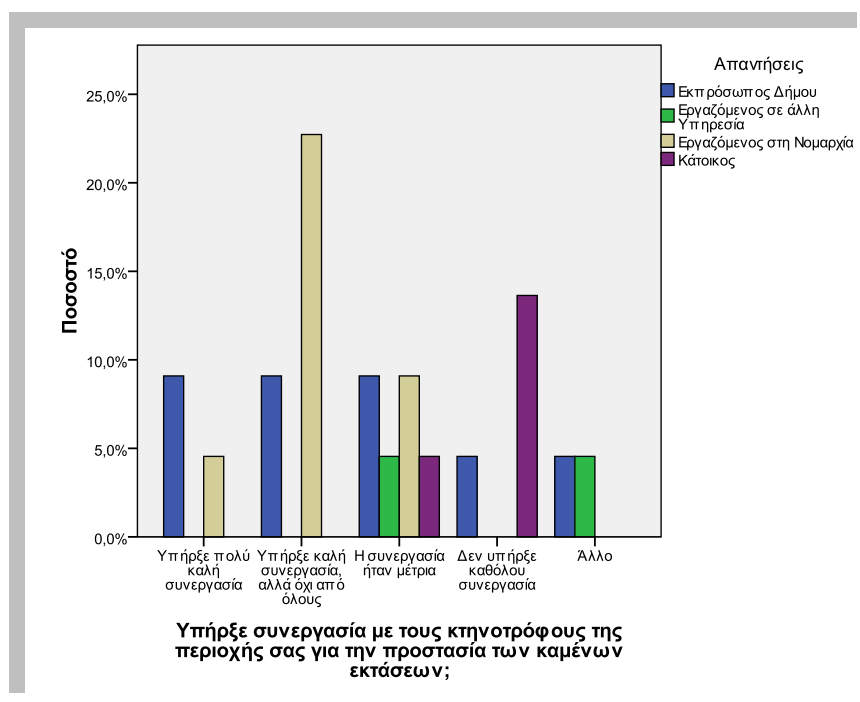

Σχήμα 5.24: Απόψεις σχετικά με την εφαρμογή απαγόρευσης της βόσκησης

Στην ερώτηση, δε, αν υπήρξε συνεργασία με τους κτηνοτρόφους, όσον αφορά στην απαγόρευση της βόσκησης, οι απαντήσεις δίστανται. Έτσι, αν και περίπου το 45,5% απαντά ότι υπήρξε πολύ καλή συνεργασία, ή και καλή συνεργασία αλλά όχι από όλους, το υπόλοιπο 45,5% απαντά ότι η συνεργασία ήταν από μέτρια ως ανύπαρκτη, ενώ μικρό ποσοστό (9,09%) απαντά ότι υπήρξε μεν συνεργασία αλλά τα ζώα πρέπει να βοσκήσουν και δεν υπήρχαν εναλλακτικές λύσεις (Σχήματα 5.25-5.26).

Σχήμα 5.25: Απόψεις σχετικά με την επίτευξη συνεργασίας με τους κτηνοτρόφους της περιοχής

Σχήμα 5.26: Απόψεις σχετικά με την επίτευξη συνεργασίας με τους κτηνοτρόφους της περιοχής (Απαντήσεις ανά κατηγορία)

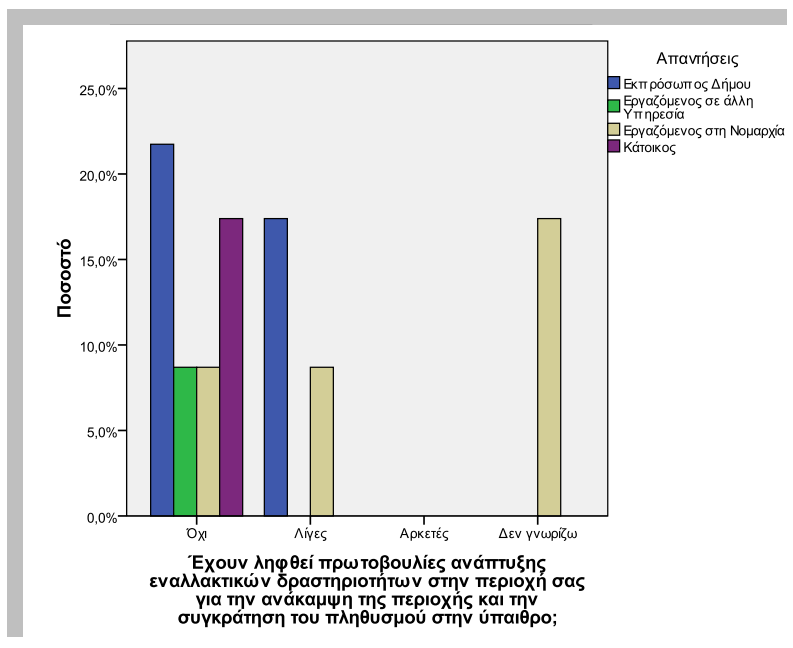
Δραστηριότητες για την ανάπτυξη της περιοχής

Κάθε καταστροφή, εκτός από την κοινωνική αποδιοργάνωση που μπορεί να προκαλέσει, μπορεί και να συμβάλλει στη βελτίωση της λειτουργίας της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και στην αλλαγή του προτύπου ανάπτυξης που επικρατεί. Παρακάτω, οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνται να απαντήσουν στο αν έχουν ληφθεί πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, τι έργα έχουν γίνει και τι είναι απαραίτητο να γίνει για την ανάπτυξη της περιοχής.

Στην ερώτηση για το αν υπήρξε ανάληψη πρωτοβουλιών ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων για την ανάκαμψη της περιοχής και τη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο, η πλειοψηφία απάντησε αρνητικά, το 26% απάντησε ότι υπήρξαν λίγες τέτοιες πρωτοβουλίες, ενώ το 17% δε γνώριζε. Οι τελευταίοι ανήκουν όλοι στην κατηγορία των εργαζομένων στη Νομαρχία, κάτι που ίσως ερμηνεύεται στην έλλειψη ενημέρωσης της νομαρχίας για τα δρώμενα στους δήμους (Σχήματα 5.27-5.28).

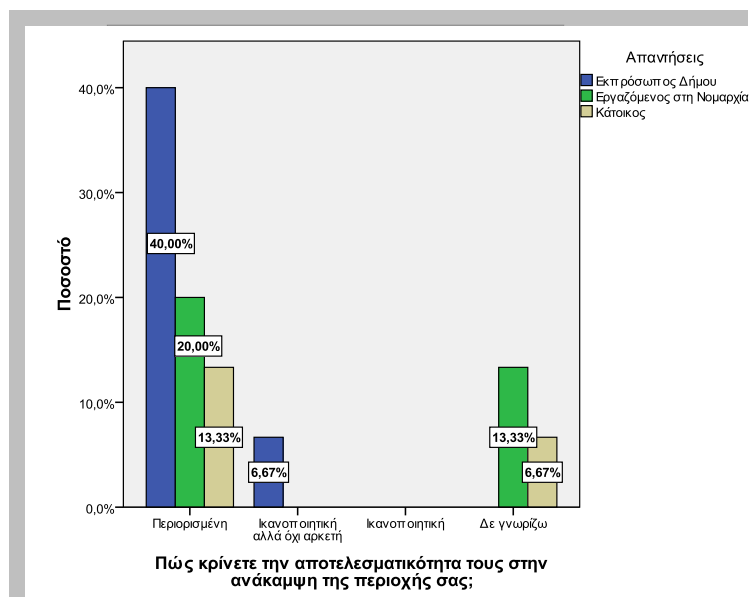

Σχήμα 5.27: Πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων

Σχήμα 5.28: Πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων (ανά κατηγορία)

Οι συμμετέχοντες που απάντησαν ότι υλοποιήθηκαν τέτοιες δραστηριότητες ανέφεραν ότι αυτές περιλάμβαναν βιολογικές καλλιέργειες, βιολογική κτηνοτροφία, δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού και προώθησης παραδοσιακών προϊόντων. Στην ερώτηση, δε, για την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων στην ανάκαμψη της περιοχής το 73% απάντησε ότι ήταν περιορισμένη ενώ μόλις το 7% απάντησε ότι ήταν ικανοποιητική αλλά όχι αρκετή (Σχήμα 5.29).

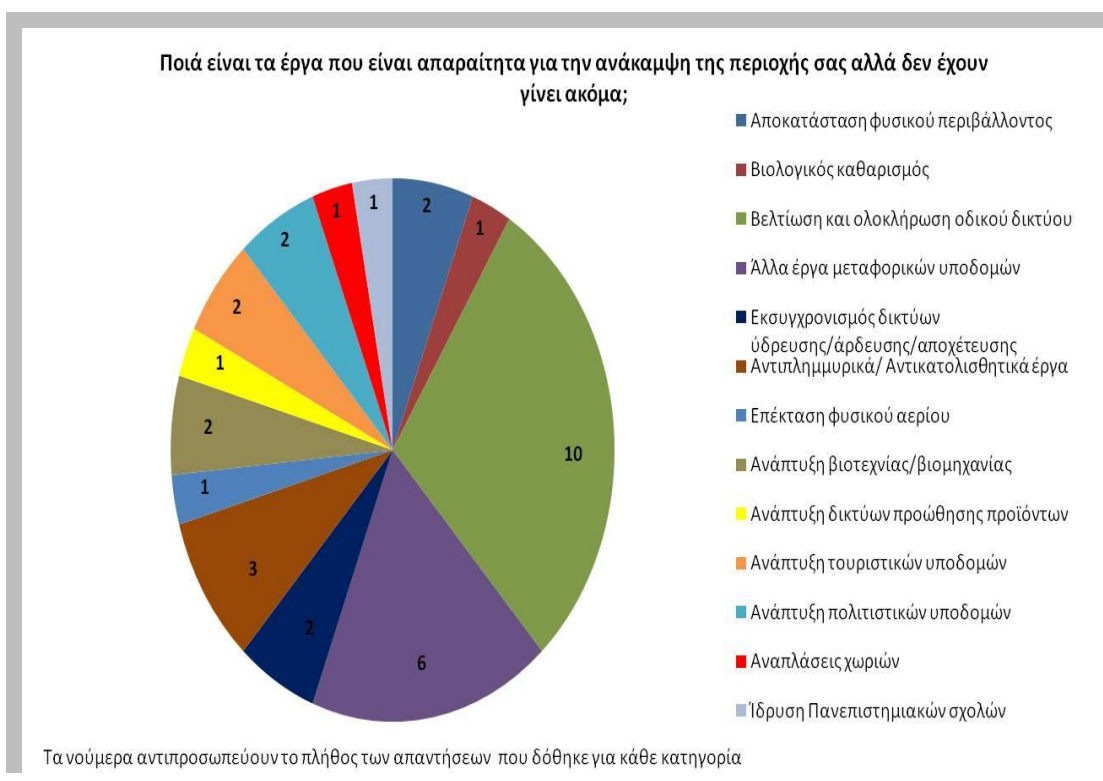
Σχήμα 5.29: Αποτελεσματικότητα εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην πορεία ανάπτυξης των περιοχών (ανά κατηγορία)

Τα έργα που έχουν γίνει στην πυρόπληκτη Ηλεία φαίνεται να αφορούν κατά κύριο λόγο έργα δημοτικής και αγροτικής οδοποιίας, έργα στα δίκτυα ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης, αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα καθώς και ορισμένα έργα ανάπτυξης τουριστικών υποδομών. Μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων εκτιμά ότι δεν έγινε κανένα έργο στην περιοχή τους το οποίο να ευνοεί την ανάπτυξη του τόπου (Σχήμα 5.30).

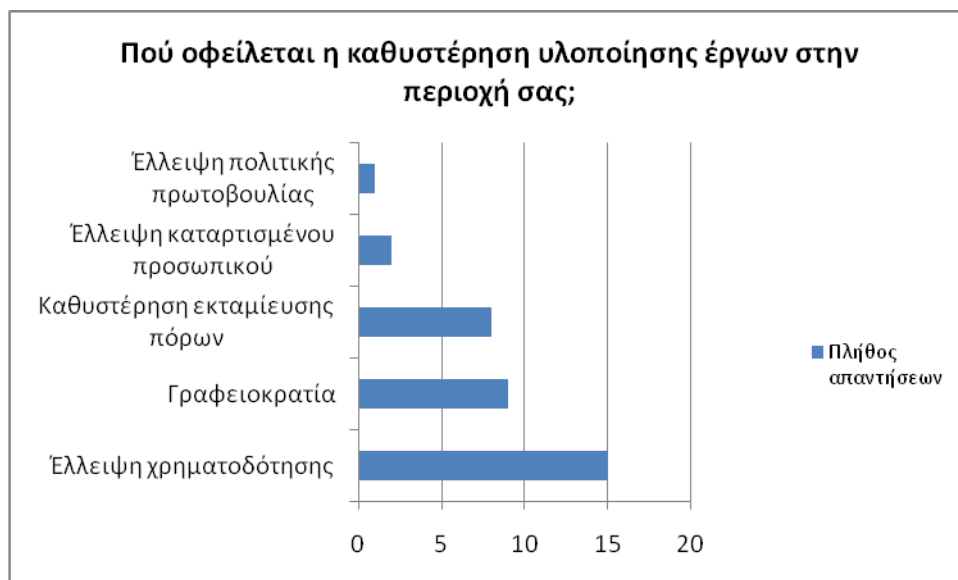

Σχήμα 5.30: Κυριότερα αναπτυξιακά έργα που έχουν υλοποιηθεί

Στην ερώτηση για το ποια είναι τα απαραίτητα έργα για την ανάκαμψη της περιοχής, τα οποία δεν έχουν γίνει ακόμη, οι απαντήσεις σε συντριπτική πλειοψηφία αφορούν έργα βελτίωσης και ολοκλήρωσης του οδικού δικτύου καθώς και άλλα έργα μεταφορικών υποδομών, όπως αεροδρόμιο, λιμάνια, σιδηρόδρομος. Αμέσως μετά ακολουθούν τα αντιπλημμυρικά και αντικατολισθητικά έργα και ακολουθούν έργα αποκατάστασης περιβάλλοντος, ανάπτυξης τουριστικών και πολιτιστικών υποδομών καθώς και έργα εκσυγχρονισμού των δικτύων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης (Σχήμα 5.31). Όσον αφορά στους λόγους που δεν έχουν γίνει ακόμη αυτά τα έργα, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε ότι οφειλόταν στην έλλειψη χρηματοδότησης και ακολουθεί η γραφειοκρατία και η καθυστέρηση εκταμίευσης πόρων. Επίσης, αναφέρονται η έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού και η έλλειψη πολιτικής βούλησης (5.32). Τέλος, για την πορεία αποκατάστασης των έργων υποδομής, η πλειοψηφία απαντά ότι είναι μέτρια ως και πολύ κακή ενώ μόλις το 14,3% θεωρεί ότι αυτή είναι ικανοποιητική (Σχήμα 5.33).

Σχήμα 5.31: Απαραίτητα αναπτυξιακά έργα που δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμη

Σχήμα 5.32: Λόγοι για καθυστέρηση υλοποίησης αναπτυξιακών έργων

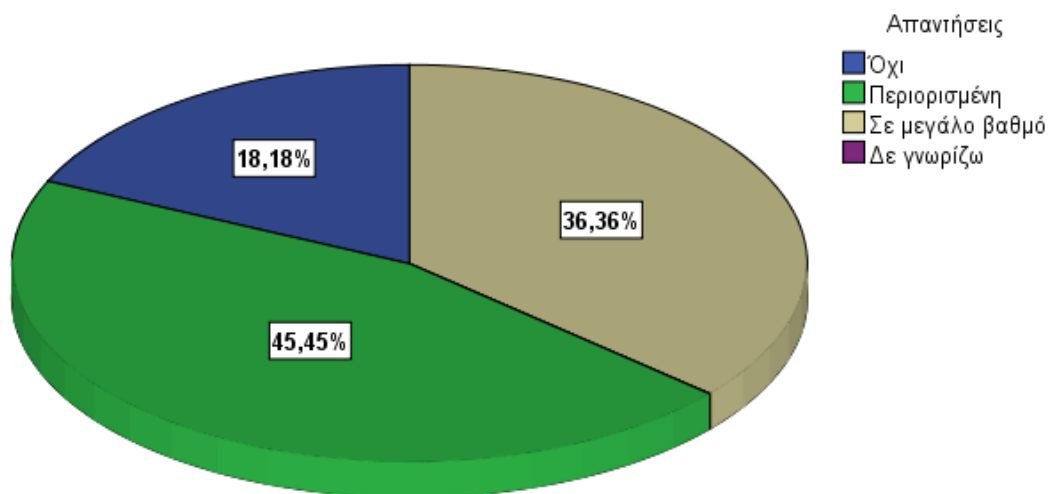

Σχήμα 5.33: Πορεία αποκατάστασης έργων υποδομής

Κοινωνικές αντιλήψεις και συσπείρωση

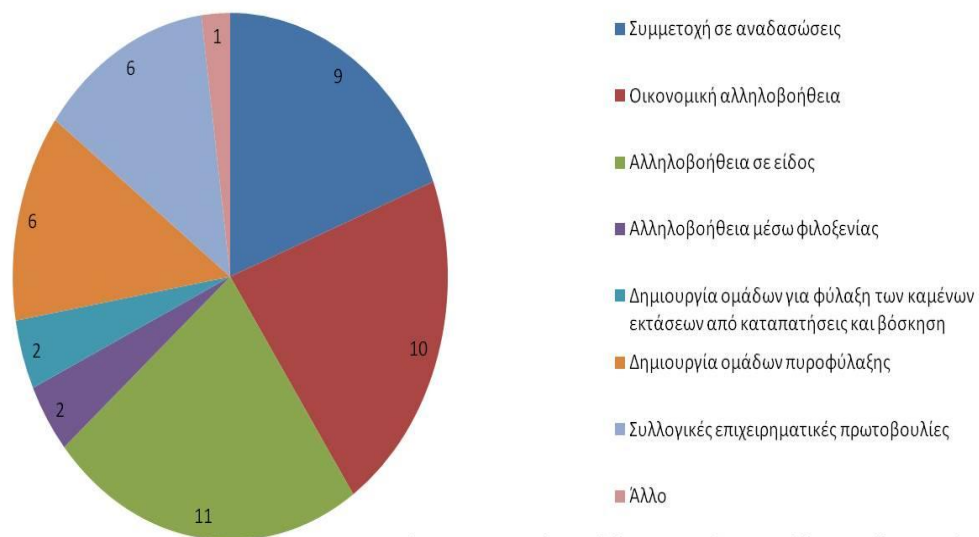
Μετά την εκδήλωση καταστροφικών γεγονότων σε μία κοινωνία, έχει παρατηρηθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις εκδηλώνεται η έκφραση ενός αισθήματος κοινωνικής αλληλεγγύης και υποστήριξης που έχει ονομαστεί από διάφορους ερευνητές ως «θεραπευτική κοινότητα». Στην περίπτωση της Ηλείας, στην ερώτηση για το αν υπήρξε κοινωνική συσπείρωση μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007, το 45% απάντησε ότι αυτή εκδηλώθηκε μεν αλλά περιορισμένα, το 18% απάντησε αρνητικά ενώ μόλις το 36% απάντησε θετικά (Σχήμα 5.34). Στις θετικές απαντήσεις έχει συμβάλει το 62,5% της κατηγορίας «Εργαζόμενος στη Νομαρχία» και το 37,5% της κατηγορίας «Εκπρόσωπος Δήμου». Στην ερώτηση δε, πώς εκφράστηκε αυτή η κοινωνική συσπείρωση, τις περισσότερες απαντήσεις συγκεντρώνει η αλληλοβοήθεια σε είδος και η οικονομική αλληλοβοήθεια, ενώ ακολουθεί η συμμετοχή σε αναδασώσεις, η δημιουργία ομάδων πυροφύλαξης καθώς και η ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών (Σχήμα 5.35).

Πιστεύεται ότι υπήρξε κοινωνική συσπείρωση για την αντιμετώπιση των καταστροφικών επιπτώσεων των πυρκαγιών του 2007;

Σχήμα 5.34: Κοινωνική συσπείρωση για την αντιμετώπιση της καταστροφής

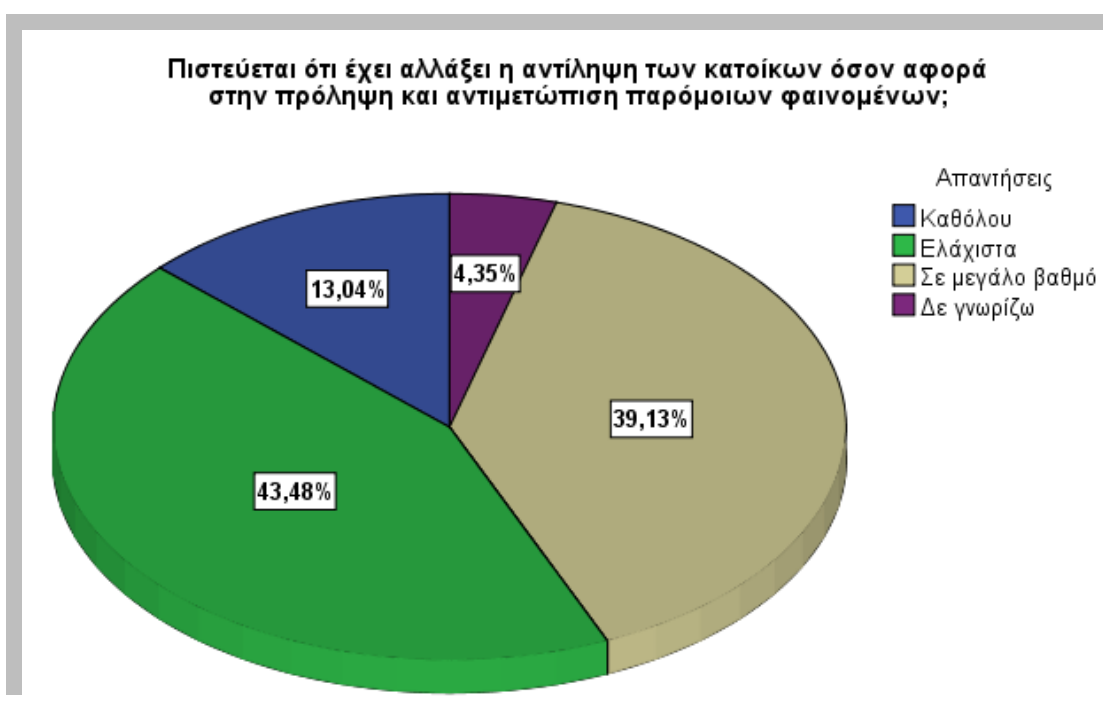
Πώς εκφράστηκε η κοινωνική συσπείρωση;

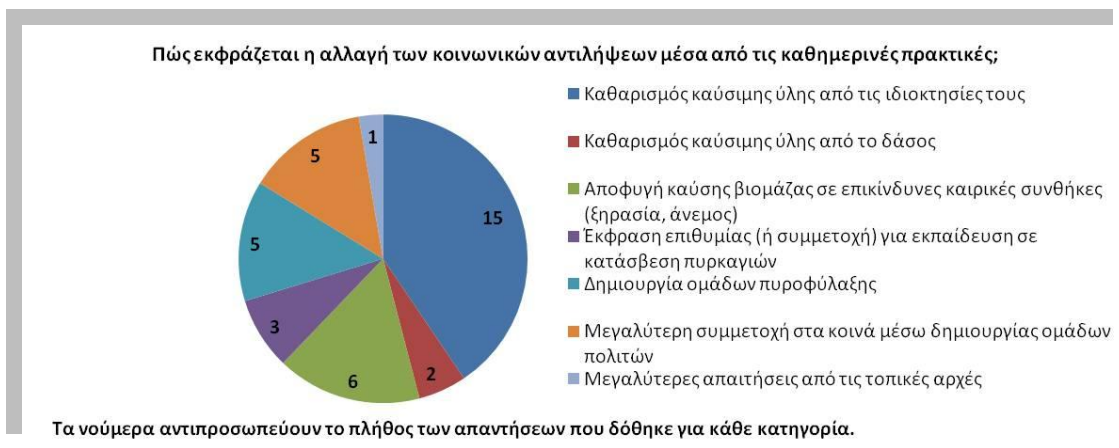
Τα νούμερα αντιπροσωπεύουν το πλήθος των απαντήσεων που δόθηκε για κάθε κατηγορία

Σχήμα 5.35: Έκφραση κοινωνικής συσπείρωσης

Στην ερώτηση αν έχει αλλάξει η αντίληψη του κόσμου όσον αφορά στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση παρόμοιων φαινομένων, το 43,5% των ερωτηθέντων απαντά «ελάχιστα», το 13% «καθόλου», ενώ το 39% απαντά ότι οι αντιλήψεις του κόσμου έχουν αλλάξει σε μεγάλο βαθμό(Σχήμα 5.36). Την απάντηση σε «μεγάλο βαθμό» επέλεξε το 55,6% της κατηγορίας «Εκπρόσωπος Δήμου» και το 44,4% της κατηγορίας «Εργαζόμενος στη Νομαρχία». Στην ερώτηση πώς εκφράζεται η αλλαγή των κοινωνικών αντιλήψεων στις καθημερινές πρακτικές, ένα μεγάλο ποσοστό απαντά μέσω του καθαρισμού της καύσιμης ύλης από τις ιδιοκτησίες τους και της αποφυγής καύσης βιομάζας σε επικίνδυνες καιρικές συνθήκες καθώς και μέσω της δημιουργίας ομάδων πυροφύλαξης και της μεγαλύτερης συμμετοχής στα κοινά μέσω της δημιουργίας ομάδων πολιτών (Σχήμα 5.37).

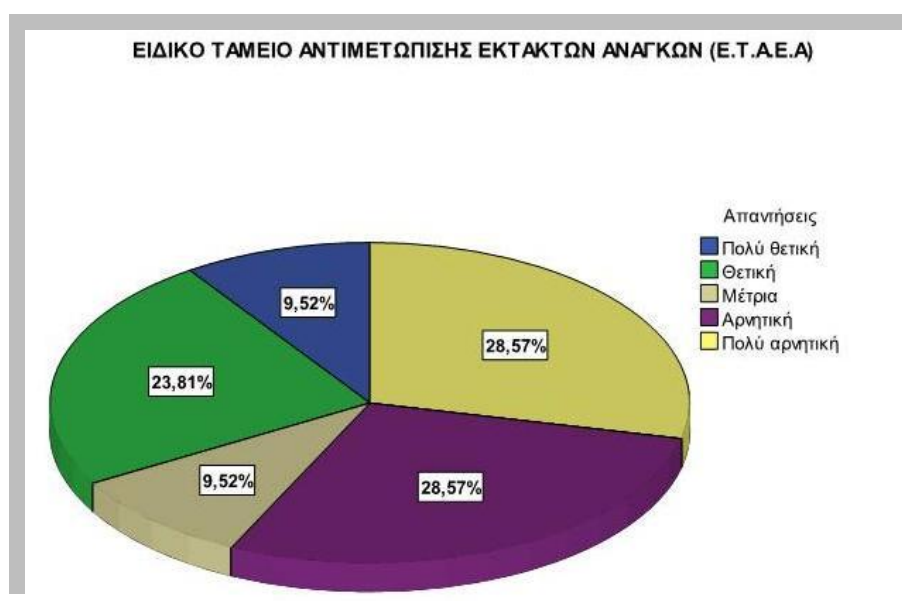
Σχήμα 5.36: Αλλαγή κοινωνικών αντιλήψεων

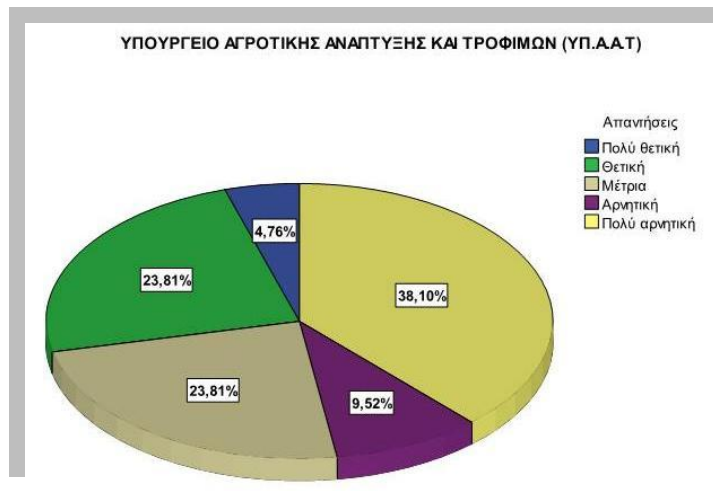
Σχήμα 5.37: Δράσεις που υποδεικνύουν την αλλαγή των κοινωνικών αντιλήψεων

Συνδρομή φορέων στην αποκατάσταση

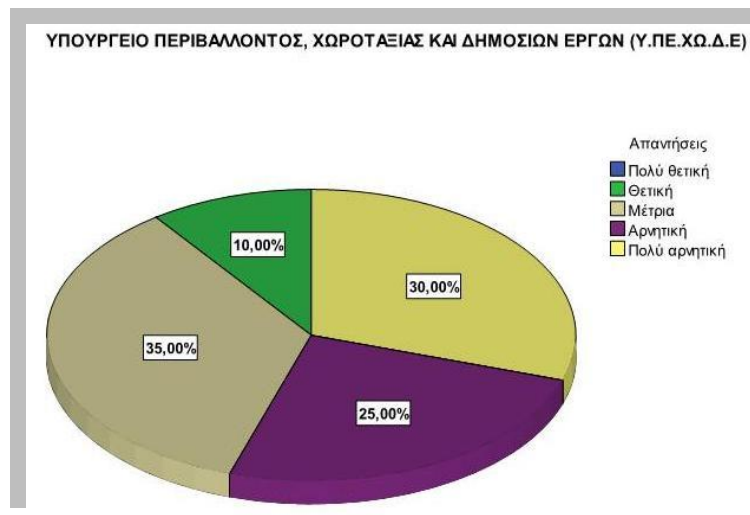
Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να αξιολογήσουν τη συνδρομή διαφόρων φορέων στην πορεία αποκατάστασης της περιοχής. Συνολικά, η εικόνα που προκύπτει από τα παρακάτω σχήματα, είναι ότι οι κρατικοί φορείς, οι περιφερειακοί και τοπικοί φορείς της διοίκησης και οι κομματικοί φορείς συγκεντρώνουν στην πλειοψηφία τους αρνητικές απαντήσεις για τον τρόπο με τον οποίο συνέδραμαν στην αποκατάσταση της περιοχής ενώ σε αντίθεση η ιδιωτική πρωτοβουλία καθώς και η δράση των οργανώσεων και των πανεπιστημίων έχει εκτιμηθεί σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό (Σχήματα 5.38-5.49).

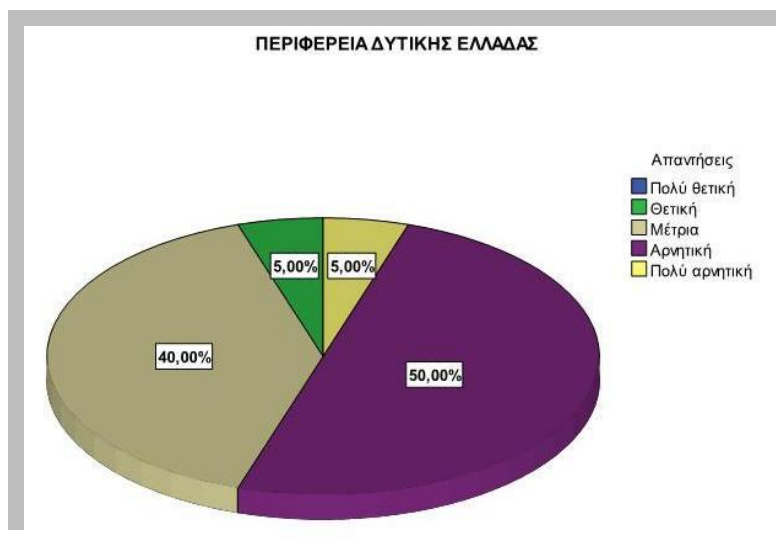
Σχήμα 5.38: Συνδρομή του Ε.Τ.Α.Ε.Α. στην αποκατάσταση της Ηλείας

Σχήμα 5.39: Συνδρομή του ΥΠ.Α.Α.Τ. στην αποκατάσταση της Ηλείας

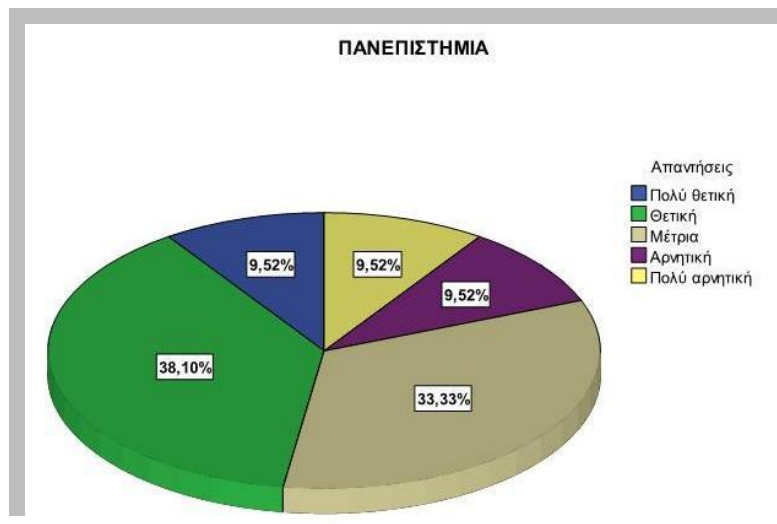
Σχήμα 5.40: Συνδρομή του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. στην αποκατάσταση της Ηλείας

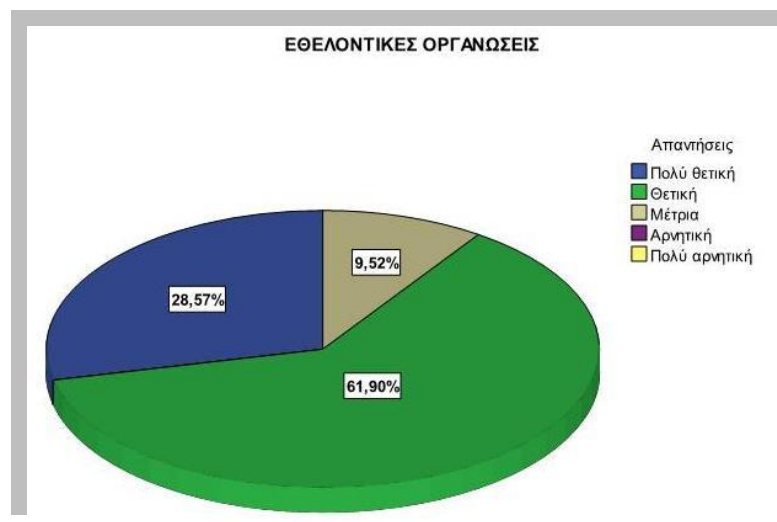
Σχήμα 5.41: Συνδρομή της Π.Δ.Ε. στην αποκατάσταση της Ηλείας

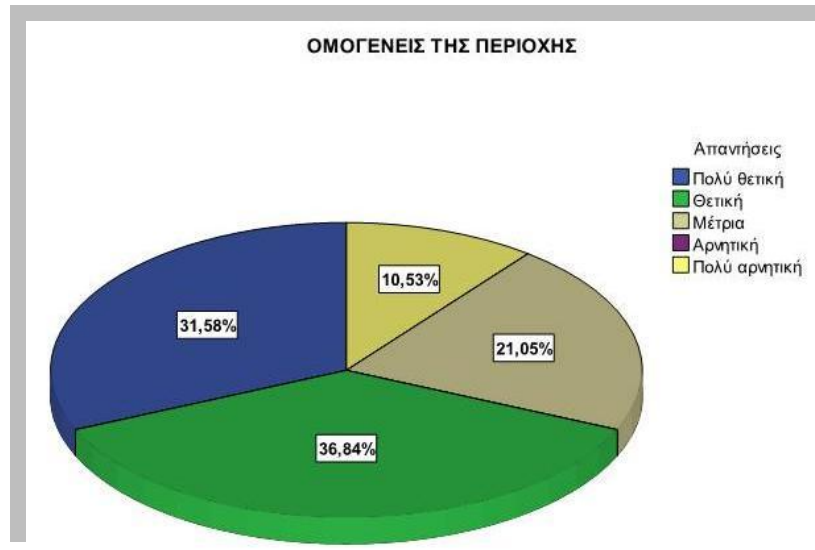
Σχήμα 5.42: Συνδρομή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στην αποκατάσταση της Ηλείας

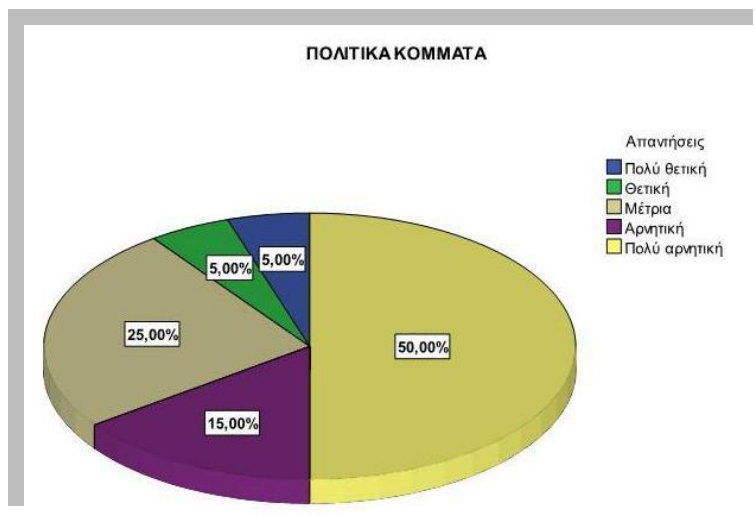
Σχήμα 5.43: Συνδρομή των Πανεπιστημίων στην αποκατάσταση της Ηλείας

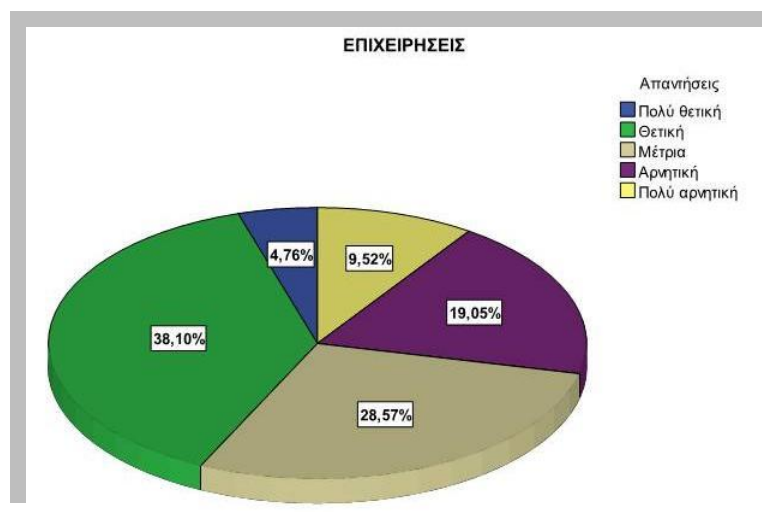
Σχήμα 5.44: Συνδρομή των εθελοντικών οργανώσεων στην αποκατάσταση της Ηλείας

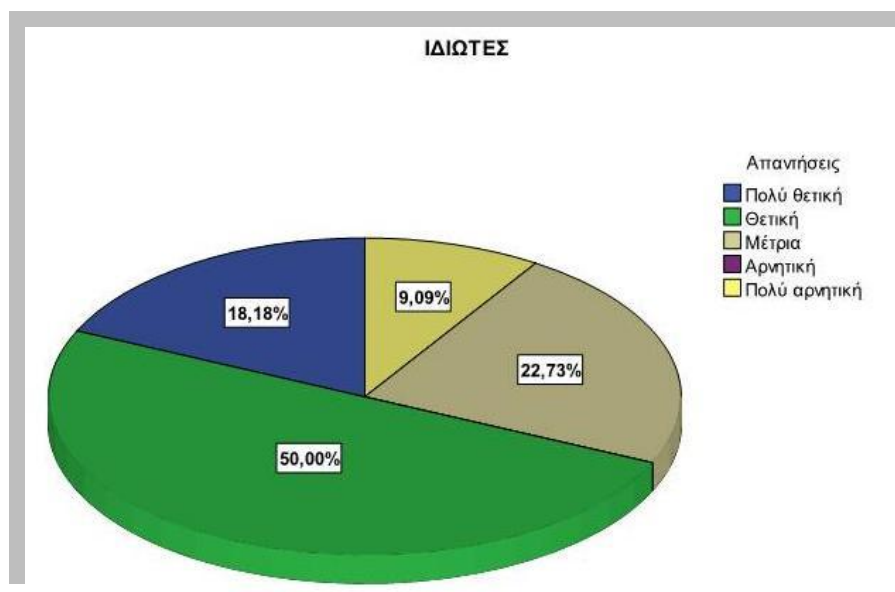
Σχήμα 5.45: Συνδρομή των ομογενών της περιοχής στην αποκατάσταση της Ηλείας

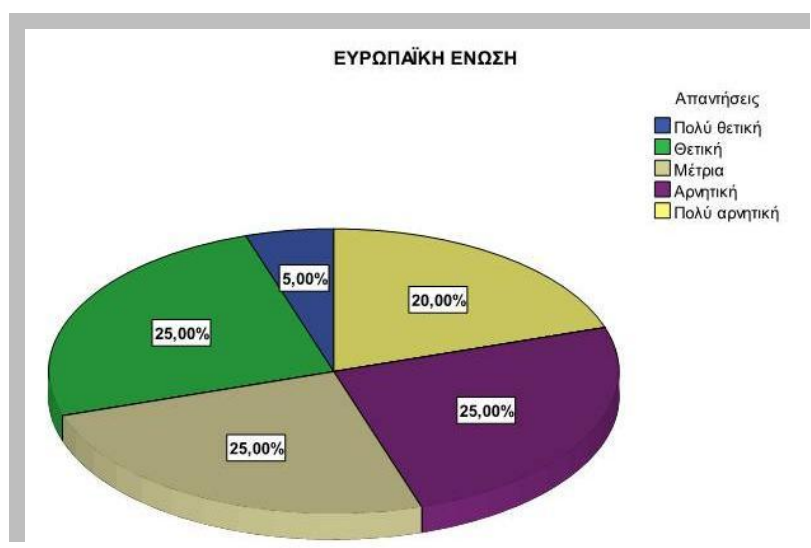
Σχήμα 5.46: Συνδρομή των Πολιτικών Κομμάτων στην αποκατάσταση της Ηλείας

Σχήμα 5.47: Συνδρομή των επιχειρήσεων στην αποκατάσταση της Ηλείας

Σχήμα 5.48: Συνδρομή των ιδιωτών στην αποκατάσταση της Ηλείας

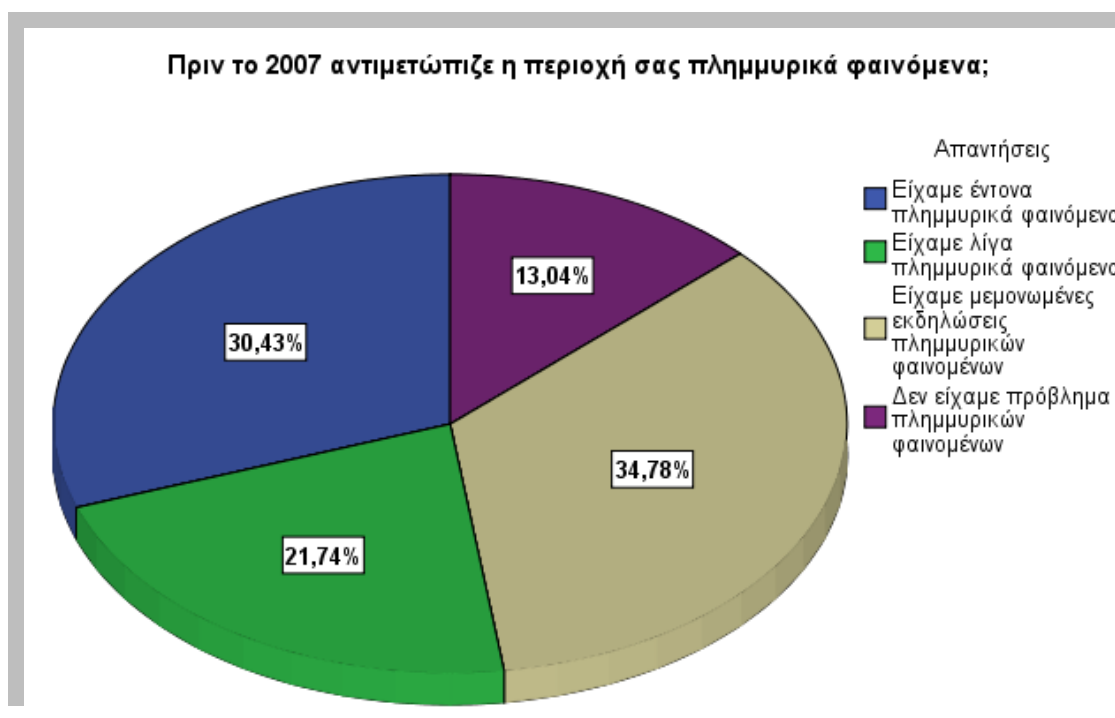

Σχήμα 5.49: Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αποκατάσταση της Ηλείας

Αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά έργα και η αποτελεσματικότητά τους

Μία από τις επιπτώσεις των πυρκαγιών είναι η δημιουργία έντονων πλημμυρικών και διαβρωτικών φαινομένων στις καμένες περιοχές. Από τους συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, το 30% υποστήριξε ότι στην περιοχή τους αντιμετώπιζαν έντονα πλημμυρικά φαινόμενα και πριν τις πυρκαγιές, το 22% και το 35% απαντά ότι η περιοχή τους αντιμετώπιζε λίγα και μεμονωμένα τέτοια φαινόμενα αντίστοιχα, ενώ 13% απαντά ότι η

περιοχή τους δεν είχε πρόβλημα πλημμυρικών φαινομένων πριν τις πυρκαγιές (Σχήμα 5.50).

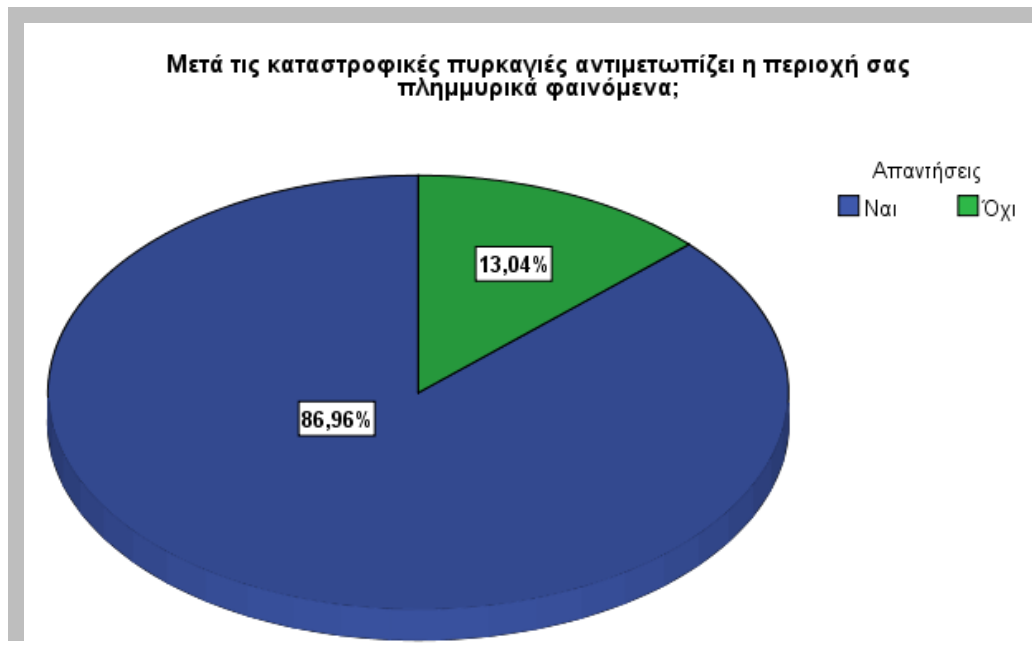

Σχήμα 5.50: Εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων πριν το 2007

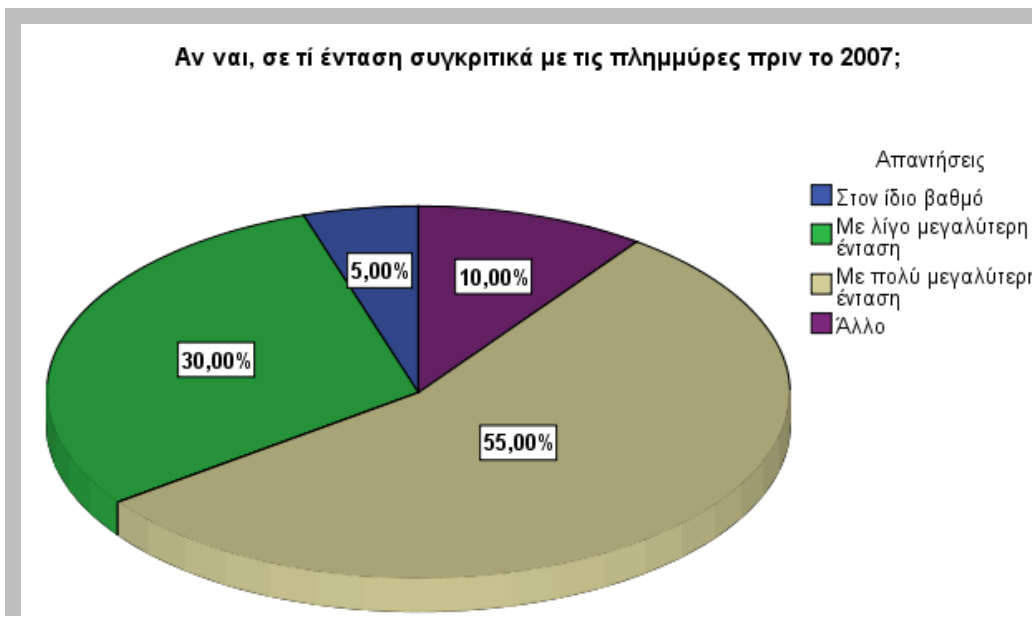
Μετά τις πυρκαγιές του 2007, το 87% των ερωτώμενων υποστηρίζει ότι οι περιοχές τους αντιμετωπίζουν πλημμυρικά φαινόμενα, ενώ το 13,04% απαντά ότι δεν αντιμετωπίζει πλημμυρικά φαινόμενα (Σχήμα 5.51). Αν και το ποσοστό που έδωσε αρνητική απάντηση είναι το ίδιο με το ποσοστό που παρουσιάζεται στο προηγούμενο σχήμα, η σύνθεση των συμμετεχόντων που έδωσαν τις απαντήσεις αυτές στις δύο ερωτήσεις δε συμπίπτει. Μόνο σε μία περίπτωση, ο ίδιος ερωτώμενος απαντά και στην πρώτη και στη δεύτερη ερώτηση ότι η περιοχή τους δεν εμφανίζει πλημμυρικά φαινόμενα. Η απάντηση αυτή δίνεται από το Δήμο Ζαχάρω, ο οποίος, κατά τα άλλα εμφανίζεται να έχει από τα πιο επικίνδυνα ρέματα για την εμφάνιση πλημμυρικών φαινομένων.

Από τους συμμετέχοντες που έχουν δώσει θετική απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση, το 55% απαντά ότι η εκδήλωση των πλημμυρικών φαινομένων είναι πολύ μεγαλύτερης έντασης από αυτή πριν του 2007, το 30% θεωρεί ότι τα φαινόμενα είναι λίγο μεγαλύτερης έντασης ενώ το 5% θεωρεί ότι είναι στον ίδιο βαθμό. Το υπόλοιπο 10% υποστηρίζει ότι τα επόμενα χρόνια μετά τις πυρκαγιές δε σημειώθηκαν έντονες πλημμύρες στην περιοχή, κάτι

ερμηνεύεται με βάση το γεγονός ότι τα επόμενα χρόνια δεν υπήρξαν έντονες βροχοπτώσεις στην περιοχή (Σχήμα 5.52).

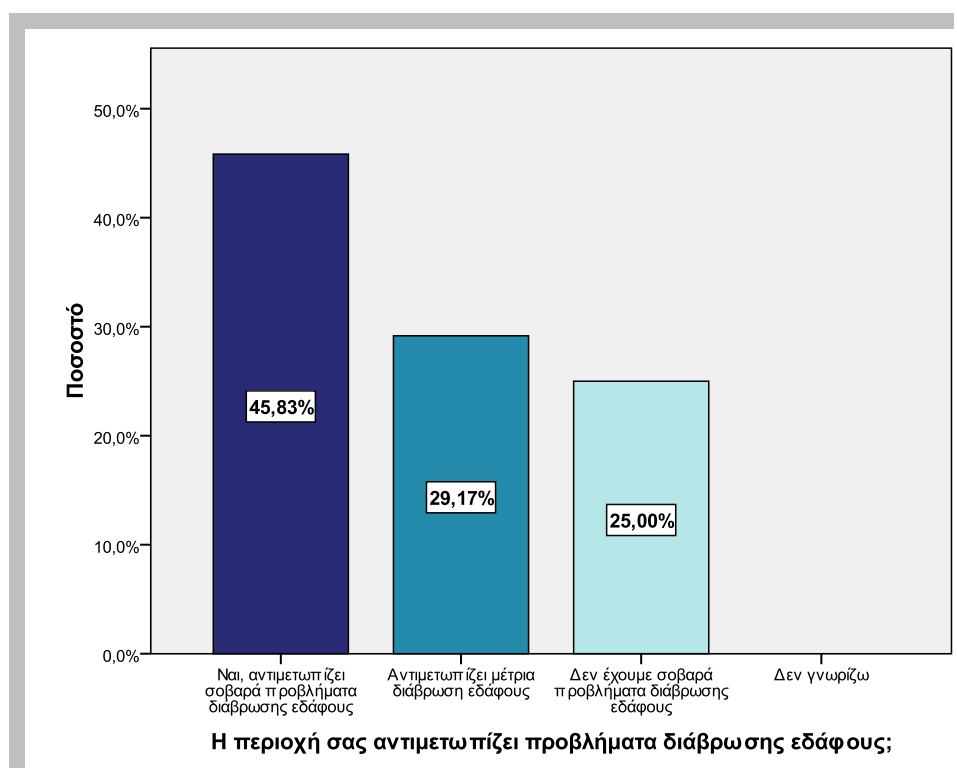

Σχήμα 5.51: Εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων μετά το 2007

Σχήμα 5.52: Ένταση πλημμυρικών φαινομένων

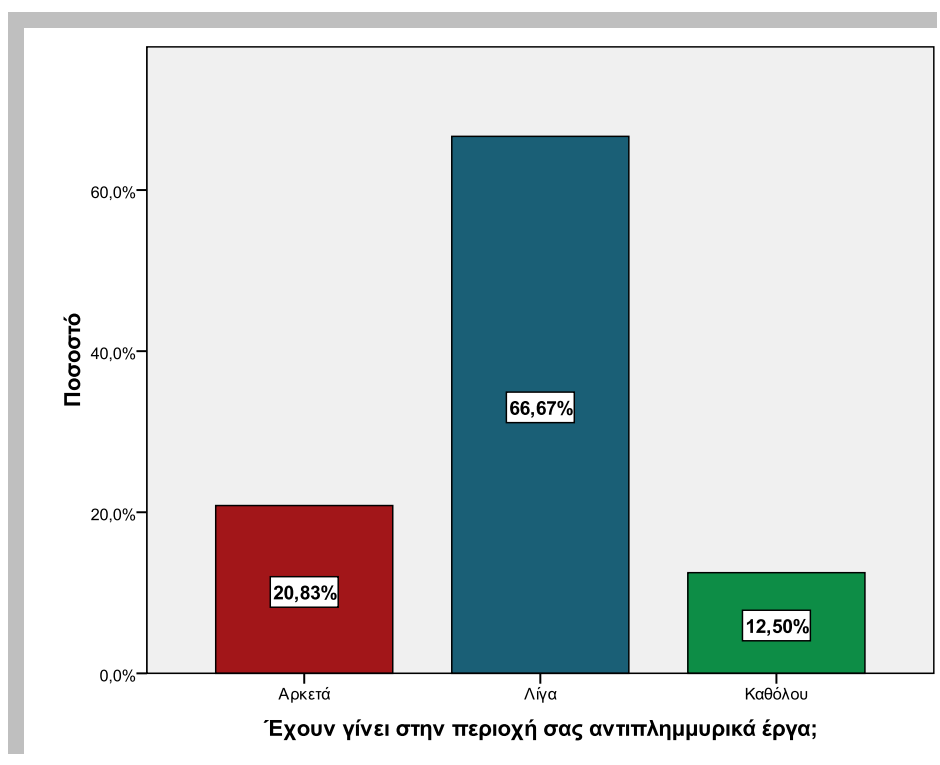
Στην ερώτηση αν οι περιοχές τους αντιμετωπίζουν προβλήματα διάβρωσης, το 46% απαντάει ότι αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διάβρωσης, το 29% μέτρια ενώ το 25% υποστηρίζει ότι δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα διάβρωσης (Σχήμα 5.53).

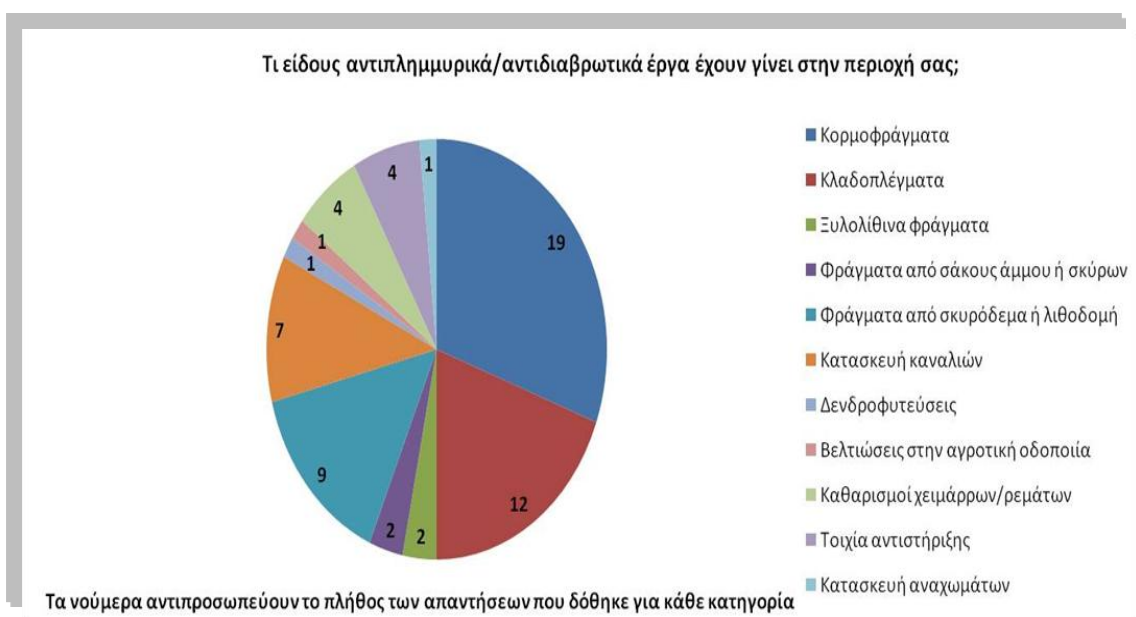
Σχήμα 5.53: Διάβρωση εδάφους

Τα αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά έργα που έγιναν στην περιοχή μετά τις πυρκαγιές θεωρείται από το 66,67% ότι ήταν λίγα, το 20,83% θεωρεί ότι ήταν αρκετά ενώ το 12,5% υποστηρίζει ότι στην περιοχή τους δεν έγιναν καθόλου έργα (Σχήμα 5.54). Η πλειοψηφία των έργων που έγιναν, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων, ήταν κορμοφράγματα, κλαδοπλέγματα, φράγματα από σκυρόδεμα ή λιθοδομή και κατασκευή καναλιών ενώ έγιναν και καθαρισμοί χειμάρρων και τοιχία αντιστήριξης (Σχήμα 5.55).

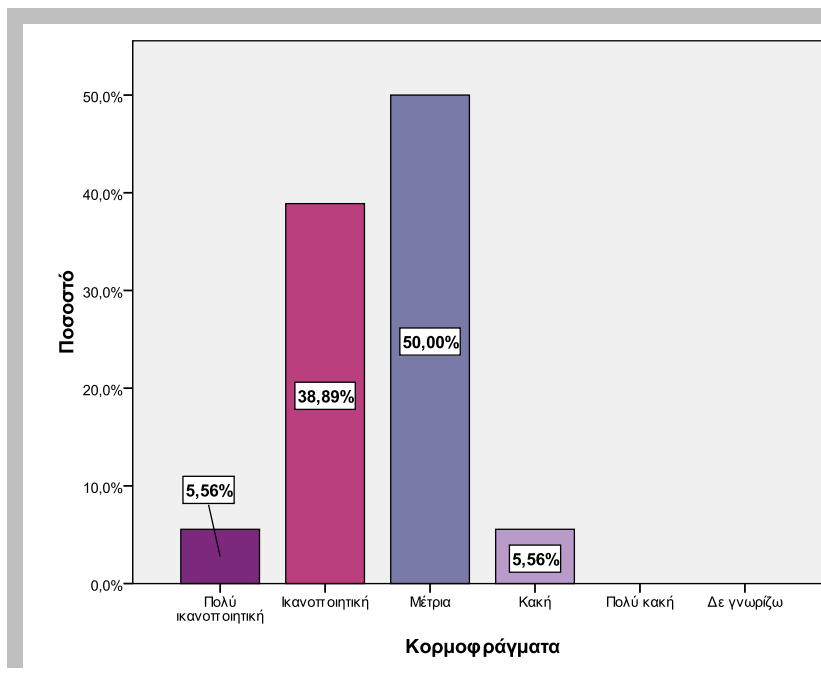
Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα τους, τα φράγματα από σκυρόδεμα ή λιθοδομή φαίνεται να έχουν καλύτερη απόδοση καθώς το 78% αυτών που έχουν απαντήσει ότι έχουν γίνει τέτοια έργα στην περιοχή τους, θεωρούν ότι η απόδοση τους ήταν ικανοποιητική ενώ μόλις το 11% θεωρεί ότι ήταν μέτρια και το 11% θεωρεί ότι ήταν πολύ κακή. Όσον αφορά τα κορμοφράγματα και τα κλαδοπλέγματα αλλά και την κατασκευή καναλιών, οι απόψεις κυμαίνονται μεταξύ της ικανοποιητικής και μέτριας απόδοσης (Σχήματα 5.56-5.59).

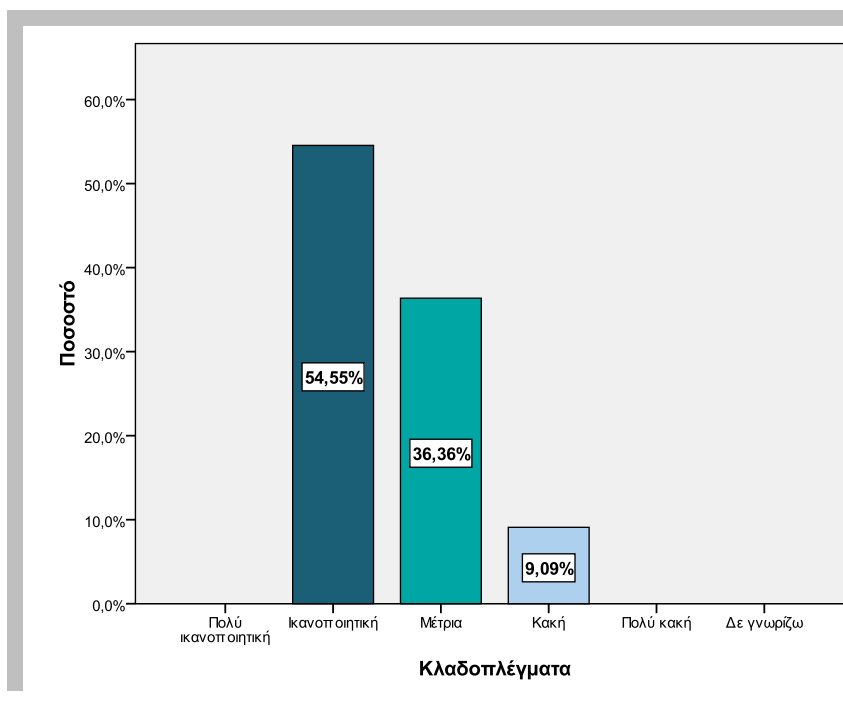
Σχήμα 5.54: Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων

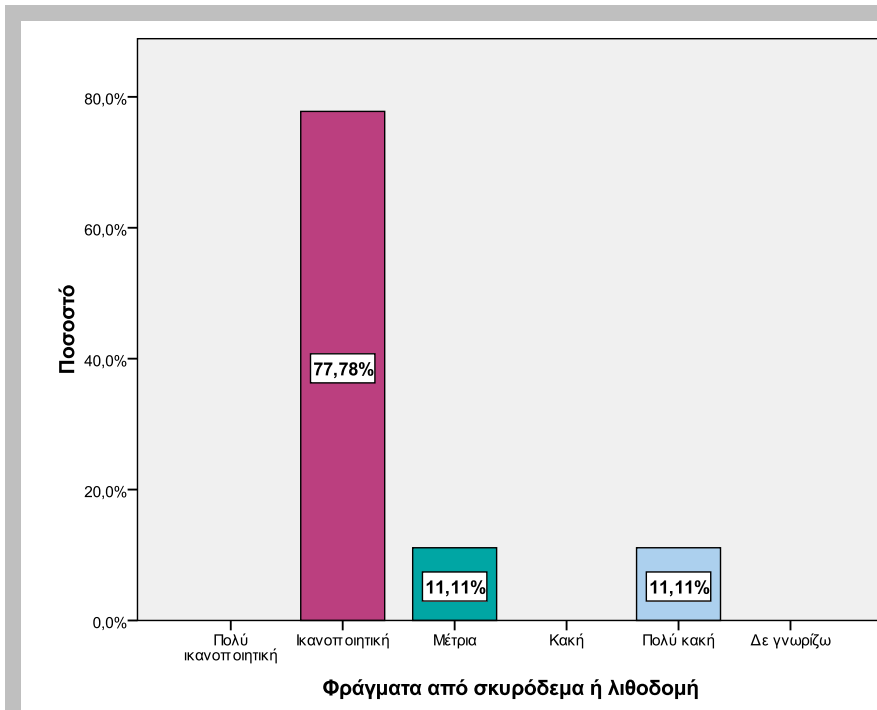
Σχήμα 5.55: Είδος αντιπλημμυρικών έργων

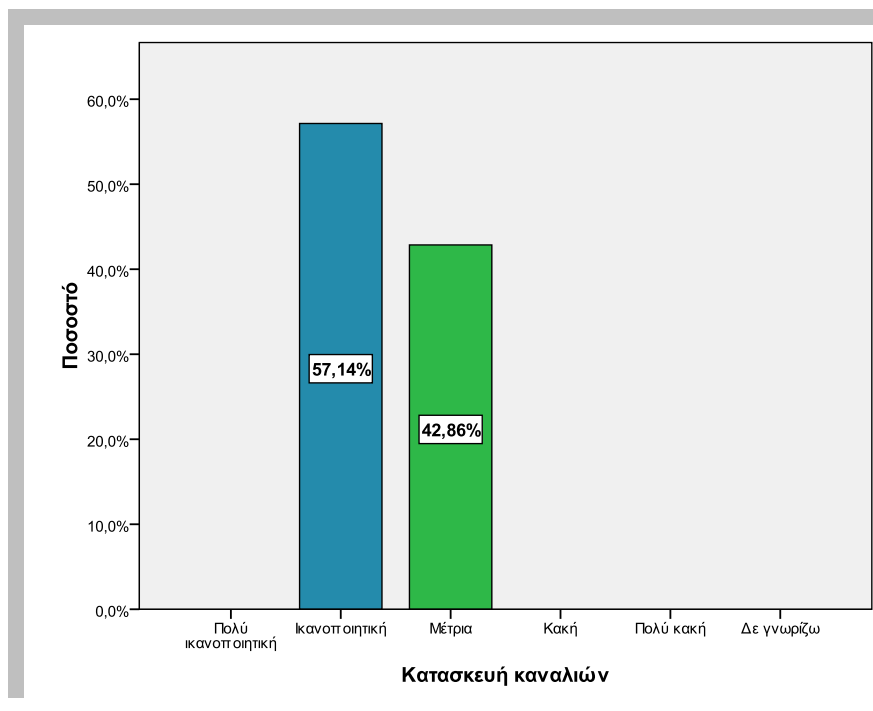
Σχήμα 5.56: Αποτελεσματικότητα κορμοφραγμάτων

Σχήμα 5.57: Αποτελεσματικότητα κλαδοπλεγμάτων

Σχήμα 5.58: Αποτελεσματικότητα φραγμάτων από σκυρόδεμα ή λιθοδομή

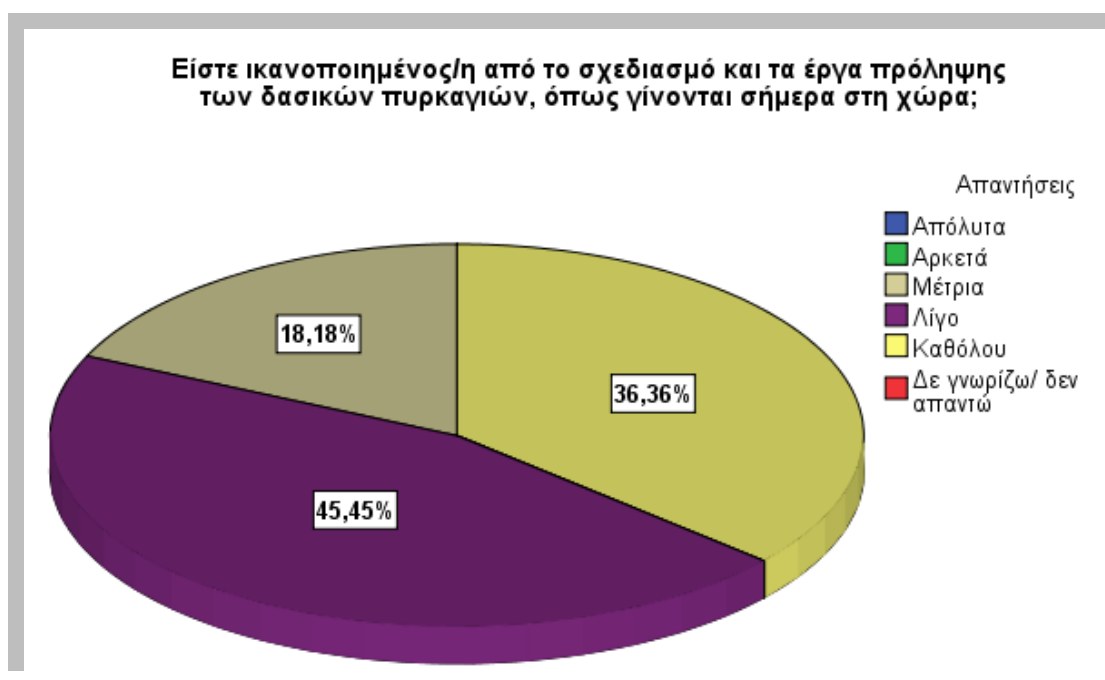

Σχήμα 5.59: Αποτελεσματικότητα κατασκευής καναλιών

Πρόληψη και ετοιμότητα

Σχεδόν στο σύνολο τους, οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ικανοποιημένοι από το σχεδιασμό και τα έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών, όπως γίνονται σήμερα στη χώρα μας. Συγκεκριμένα το 36,36% δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο, το 45,45% είναι λίγο, ενώ το 18,2% είναι μέτρια ικανοποιημένο (Σχήμα 5.60). Η πλειοψηφία επίσης των ερωτώμενων συμφωνούν με την εμπλοκή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (4,55%) διαφωνεί με μία τέτοια προοπτική (Σχήμα 5.61).

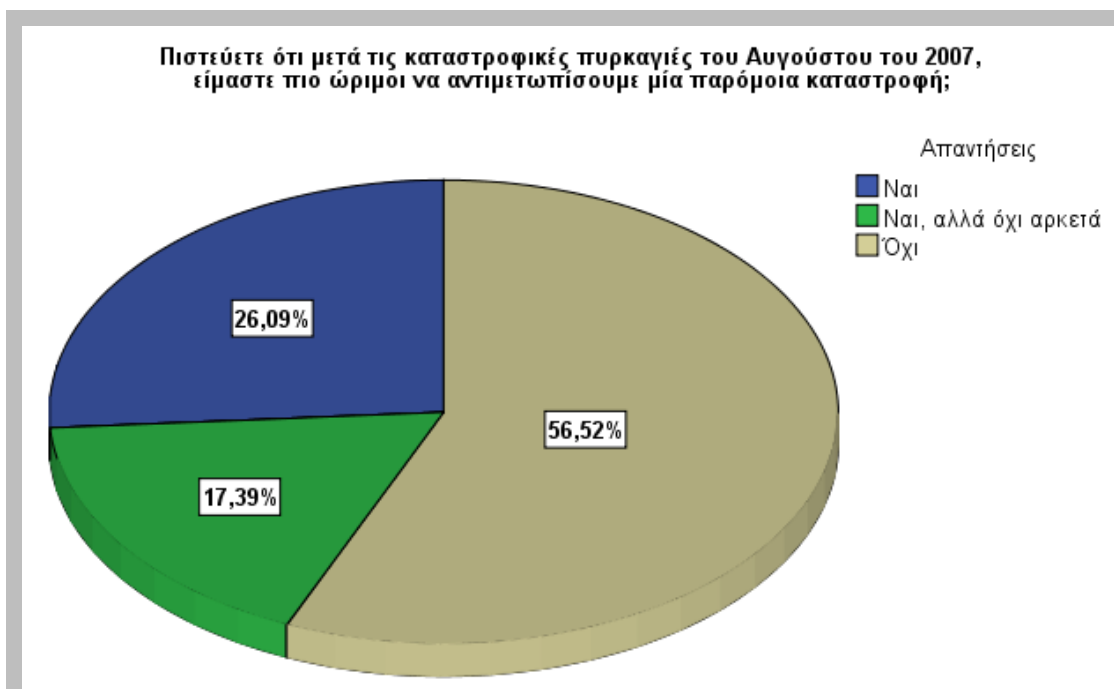
Τέλος, στην ερώτηση αν είμαστε πιο ώριμοι για να αντιμετωπίσουμε μια παρόμοια καταστροφή στο μέλλον, το 56,5% απαντά όχι, το 17,4% θεωρεί ότι είμαστε μεν πιο ώριμοι αλλά όχι αρκετά, ενώ το 26% απαντά ναι (Σχήμα 5.62). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων στις κατηγορίες «Εκπρόσωπος Δήμου», «Κάτοικος» και «Εργαζόμενος σε άλλη Υπηρεσία» απαντούν όχι. Οι θετικές απαντήσεις προέρχονται κυρίως από την κατηγορία «Εργαζόμενος στη Νομαρχία» και συγκεκριμένα το 44,4% απαντά «Ναι» και το 33,3% απαντά «Ναι, αλλά όχι αρκετά» (Σχήμα 5.63).

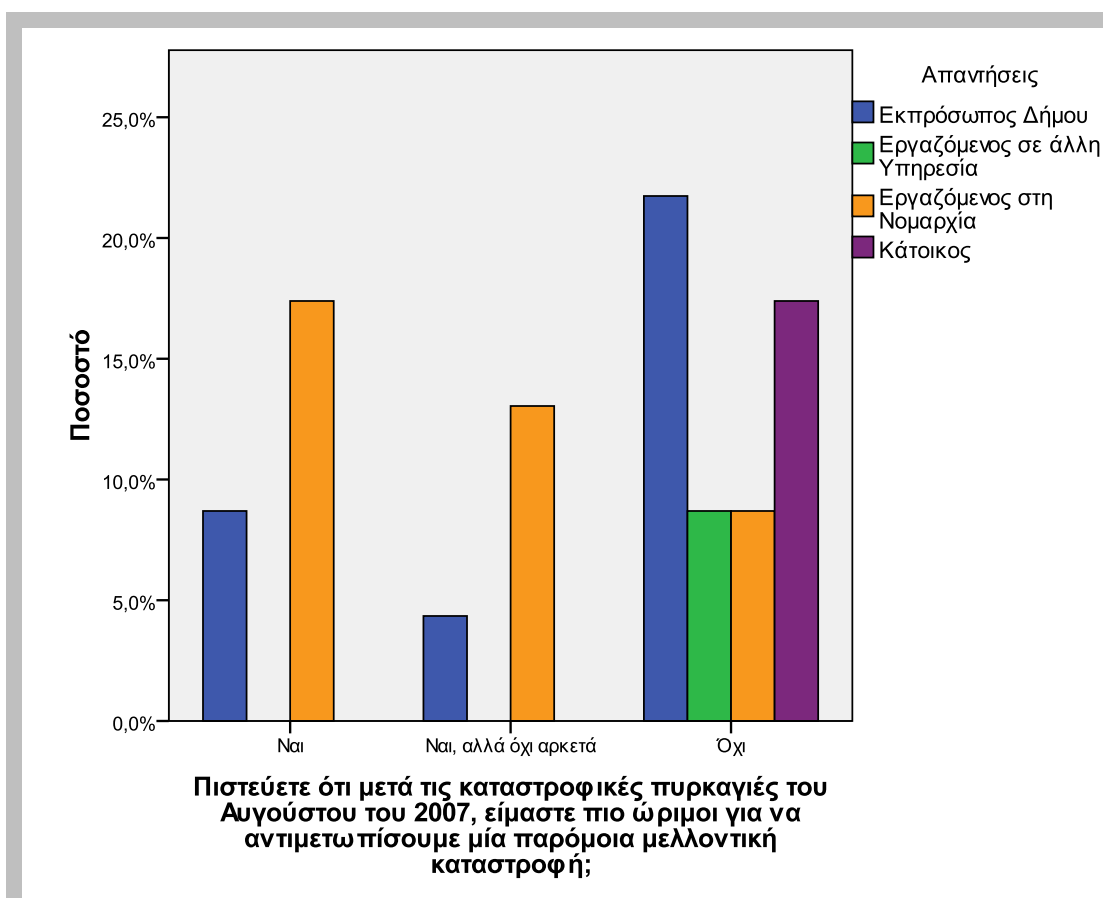
Σχήμα 5.60: Σχεδιασμός και έργα πρόληψης δασικών πυρκαγιών

Σχήμα 5.61: Εμπλοκή Ο.Τ.Α. στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών

Σχήμα 5.62: Ωριμότητα φορέων για την αντιμετώπιση μίας μελλοντική παρόμοια καταστροφή

Σχήμα 5.63: Ωριμότητα φορέων για την αντιμετώπιση μίας μελλοντικής παρόμοιας καταστροφής (ανά κατηγορία)

5.3 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στην Ηλεία, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με διάφορους φορείς. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε μη-δομημένη συνέντευξη με το δασάρχη Ολυμπίας κ. Γιακουμή και άτυπες συνεντεύξεις με το Διευθυντή της Αγροτικής Διεύθυνσης της Ν.Α Ηλείας κ. Χριστοδουλόπουλο, το Διευθυντή της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών κ. Καλογερόπουλο, τον κ. Γιαχαλή, γεωπόνο της Ν.Α Ηλείας, τον κ. Τζήκα, μηχανικό της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Πύργου, τους κυρίους Αθανασόπουλο και Παρασκευόπουλο, διευθυντή και γεωπόνο αντίστοιχα της Αναπτυξιακής Εταιρείας Ο.Τ.Α Ηλειακή Α.Ε και τον κύριο Αντωνόπουλο, διευθυντή του Επιμελητηρίου Ηλείας. Επίσης, τον Νοέμβριο του 2010 στην Αθήνα, πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τον κ. Ανδρέα Αθανασόπουλο, πρώην Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο Προφήτης Ηλίας». Στην ενότητα αυτή, παραθέτονται τα στοιχεία και οι απόψεις που καταγράφηκαν από αυτές τις συναντήσεις.

5.3.1 Αγροτικός τομέας

Ο τομέας της γεωργίας και της κτηνοτροφίας ήταν αυτοί που, κατά γενική ομολογία, επηρεάστηκαν περισσότερο από τις πυρκαγιές του 2007 στην Ηλεία. Εκτός από τα ελαιόδεντρα που υπέστησαν μεγάλη εμφανή καταστροφή, οι βοσκότοποι ήταν ο επόμενος τομέας, που σύμφωνα με τους εκπροσώπους της Ηλειακής Α.Ε. χτυπήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις πυρκαγιές και επηρέασαν την κτηνοτροφία στο Νομό. Οι κτηνοτρόφοι αντιμετώπισαν μεγάλο πρόβλημα καθώς λόγω της απαγόρευσης της βόσκησης³¹ στις καμένες εκτάσεις, έπρεπε να βρουν εναλλακτικές πηγές για τη διατροφή των ζώων τους. Αρκετοί παραβίασαν την απαγόρευση και συνέχισαν να βόσκουν τα κοπάδια τους μέσα στο καμένο δάσος, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να υποβληθούν καταγγελίες και μηνύσεις εναντίον τους. Οι εκπρόσωποι της Ηλειακής Α.Ε υποστηρίζουν ότι η κατάσταση αυτή προκλήθηκε καθώς δε δόθηκαν οι απαραίτητες εναλλακτικές λύσεις στους κτηνοτρόφους, οι οποίοι βρέθηκαν σε αδιέξοδο. Αντίθετα, γεωπόνος της Νομαρχίας θεωρεί ότι δόθηκαν υπεραρκετές ζωτροφές αλλά δε τις πήραν αυτοί που έπρεπε να τις έχουν πάρει. Ανέφερε ότι οι ζωτροφές δόθηκαν από το Σεπτέμβριο του 2007 μέχρι και το Μάιο του 2008 και διανέμονταν από τη Νομαρχία. Μεγάλη βοήθεια στον τομέα αυτό, θεωρεί ότι δόθηκε από το Διεθνή Ανθρωπιστικό Οργανισμό Ορθόδοξων Εκκλησιών (I.O.C.C.), ο οποίος δώρισε ζωτροφές και σπόρους για ζωτροφές. Επίσης, αναφέρει ότι τα περισσότερα ζώα αντικαταστάθηκαν είτε από αγορά είτε από δωρεές, αν και πολλά ζώα που έστειλαν από τη Μακεδονία ήταν άρρωστα. Τα Σχέδια Βελτίωσης, το Μάιο του 2010 όπου πραγματοποιήθηκε η συνέντευξη, δεν είχαν ακόμη προκηρυχθεί και γενικά η ευκαιρία για τη δημιουργία μοντέρνων κτηνοτροφικών μονάδων, μέσω του ΕΛΓΑ, χάθηκε καθώς υπήρξε έλλειψη ενημέρωσης των κτηνοτρόφων για τις δυνατότητες τους. Γενικά θεωρεί ότι σε αυτή την καταστροφή πολλοί φάνηκαν κατώτεροι των περιστάσεων.

Σύμφωνα με την Ηλειακή Α.Ε. μόνο το 50% των ζημιών στον αγροτικό τομέα αποζημιώθηκε από τον ΕΛΓΑ, κυρίως λόγω της γραφειοκρατίας που δεν ευνόησε τους αγρότες. Παρόλα αυτά, η παραγωγή έχει αρχίσει να επανέρχεται και σε μια δεκαετία θα έχει αποκατασταθεί πλήρως. Αυτό που εκτιμούν είναι ότι το δάσος ή οι δασικές εκτάσεις που κάηκαν και βρίσκονταν κοντά σε αγροτικές καλλιέργειες, είτε θα μείνουν χέρσες είτε θα καλλιεργηθούν ελαιόδεντρα.

Παράλληλα, ο Διευθυντής Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχίας εκτιμά ότι δεν έχουν γίνει επαρκείς παρεμβάσεις. Το πρόγραμμα Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.)

³¹ Η απαγόρευση ισχύει 5 χρόνια για τα πρόβατα και 10 χρόνια για τα γίδια

εφαρμόστηκε ελλιπώς ενώ τα κοινοτικά προγράμματα δεν εφαρμόστηκαν καθόλου. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι τα Σχέδια Βελτίωσης δεν είχαν προκηρυχθεί ακόμη, κάτι που μάλλον οφειλόταν στην έλλειψη των πόρων που θα κάλυπταν την εθνική συμμετοχή του 25%.

Όσον αφορά στα προϊόντα που καταστράφηκαν, ανέφερε ότι τα ελαιόδεντρα ήταν η βασική καταστροφή που υπέστη ο Νομός. Πιο συγκεκριμένα, ανέφερε ότι στην Ηλεία υπήρχαν 8.300.000 δηλωμένα δέντρα. Επίσημως δηλώθηκε ότι κάηκαν 3.000.000 ελαιόδεντρα αν και στην πραγματικότητα εκτιμά ότι κάηκαν περίπου 2.000.000 δέντρα. Ο ΕΛΓΑ εκτίμησε ότι περίπου 1.200.000 δέντρα χρειάζονταν επαναφύτευση. Παρόλα αυτά, η Νομαρχία συμβούλεψε τους αγρότες η ανασύσταση/ανάκαμψη των δέντρων να γίνει με καρατόμηση/αναβλάστηση. Ο κύριος λόγος για ήταν ότι με αυτό τον τρόπο γίνεται γρήγορη ανασύσταση. Με την επαναφύτευση η ανασύσταση διαρκεί σημαντικά μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και απαιτεί πιο πολύ φροντίδα. Συνολικά πρέπει να έγιναν περίπου 200.000 με 250.000 επαναφυτεύσεις. Όσον αφορά στα αμπέλια, η επαναφύτευση έγινε σε μικρή κλίμακα. Ένας λόγος για αυτό είναι ότι η σταφίδα σε αντίθεση με την ελιά απαιτεί πολύ φροντίδα και εκτιμά ότι αρκετοί γεωργοί θα προτιμήσουν να μετατρέψουν τις καλλιέργειες τους σε ελαιώνες. Σε γενικές γραμμές αναφέρει ότι οι υποσχέσεις που δόθηκαν για την ανασυγκρότηση σε σχέση με την πράξη δεν είχαν καμία σχέση.

5.3.2 Απασχόληση, ανάπτυξη και ευαισθητοποίηση

Οι περιοχές που κάηκαν ήταν ορεινές και ημιορεινές. Είχαν ήδη προβλήματα γήρανσης του πληθυσμού τους και η απασχόληση τους εξαρτιόταν κατά κύριο λόγο στον αγροτικό τομέα. Υπήρχε εξάρτηση του εισοδήματος τους από τις επιδοτήσεις, είχαν χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης ενώ τα έργα ανάπτυξης και υποδομών σε αυτές της περιοχές ήταν περιορισμένα. Οι πυρκαγιές, σύμφωνα με τους εκπροσώπους της Ηλειακής Α.Ε., έδωσαν απλά τη χαριστική βολή. Τα προγράμματα LEADER και ΟΠΑΑΧ³² είχαν «παγώσει» (μέχρι την ημερομηνία της επίσκεψης στην Ηλεία) και δεν έγιναν αναπτυξιακά έργα. Γενικά δεν υπήρχε συνολικό σχέδιο ανασυγκρότησης με αποτέλεσμα να μην έχει αλλάξει κάτι.

Όσον αφορά στις κατοικίες εκτιμούν ότι μόνο το 50% αυτών έχει αποκατασταθεί λόγω της γραφειοκρατίας αλλά και της έλλειψης χρημάτων, γιατί «για να χτίσεις πρέπει να έχεις λεφτά». Θεωρούν ότι οι μόνοι που βγήκαν κερδισμένοι από αυτή την ιστορία ήταν οι

³² Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER και τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) αφορούσαν πρωτοβουλίες ανάπτυξης του αγροτικού χώρου σε τοπικό επίπεδο σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

μηχανικοί. Επίσης, αναφέρουν ότι υπάρχουν πολλές αμφιβολίες για τον τρόπο με τον οποίο έγινε η διαχείριση των χρημάτων από το ΕΤΑΕΑ. Τέλος, αναφέρουν ότι σε αντίθεση με τον αγροτικό χώρο, τα αστικά κέντρα δεν είχαν οικονομική ύφεση λόγω της καταστροφής και μάλιστα τα Χριστούγεννα του ίδιου έτους η αγορά είχε κινηθεί.

Την άποψη ότι δεν έχουν γίνει αναπτυξιακά έργα αλλά ούτε και άλλου είδους προγράμματα, όπως αγροτουρισμού, συμμερίζεται και ο κ. Τζήκας, μηχανικός στην Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Πύργου. Θεωρεί ότι έπρεπε να γίνουν έργα για την παραγωγή θέσεων εργασίας, όπως βιοτεχνίες και βιομηχανικές μονάδες. Τα μόνα μέτρα που λήφθηκαν ήταν οι φοροαπαλλαγές, οι φοροελαφρύνσεις και η αναστολή πληρωμής δανείων. Στα χωριά έχουν παραμείνει οι ηλικιωμένοι ενώ οι νέοι έχουν φύγει καθώς κάηκαν όλες οι δομές παραγωγής και δεν τους παρέχονται πλέον δυνατότητες και προοπτικές παραμονής. Γενικά, θεωρεί ότι δεν υπάρχει πουθενά συντονισμός του κράτους.

Επίσης, ο κύριος Τζήκας θεωρεί ότι χρειάζεται να καλλιεργηθεί η περιβαλλοντική ευαισθησία των κατοίκων αν και πιστεύει ότι ο κόσμος είναι πιο ευαισθητοποιημένος από παλιότερα. Αυτό εκφράζεται κυρίως μέσω του καθαρισμού της καύσιμης ύλης από τις ιδιοκτησίες τους καθώς είδαν ότι κατά τη διάρκεια των πυρκαγιών του 2007, όσοι είχαν κάνει μηχανικό καθαρισμό των χωραφιών τους δεν υπέστησαν καταστροφές σε αντίθεση με αυτούς που καθάρισαν τα χωράφια τους επιφανειακά. Επίσης, οι κάτοικοι έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις από τους δήμους, π.χ. απαιτούν καθαρισμό των ρεμάτων, ενώ σε πολλές περιπτώσεις προσφέρουν εθελοντικά τη βοήθεια τους. Τέλος, αναφέρει ότι στη διάρκεια των πυρκαγιών ο κόσμος αυτοοργανώθηκε άμεσα και μάλιστα στη Βαρβάσινα και στο Κολύρι οι αγρότες ανέλαβαν δράση μόνοι τους.

5.3.3 Τεχνικά έργα

Ο διευθυντής της Τεχνικής Υπηρεσίας της Ν.Α. Ηλείας, κ. Καλογερόπουλος, ανέφερε ότι γενικά έγιναν ήπια έργα αποκατάστασης των ζημιών, όπως καθαρισμοί και διευθετήσεις ρεμάτων. Επίσης, έγινε ένα μεγάλο έργο με πασσάλους στήριξης μια περιοχής στο δρόμο Κρέστενα-Ανδρίτσεινα. Τα περισσότερα μέτρα που λήφθηκαν ήταν βραχυπρόθεσμα. Για μεγαλύτερα έργα απαιτούνται μελέτες και μεγαλύτερη χρηματοδότηση. Επίσης, αναφέρει ότι ο νομός αντιμετώπισε κατολισθήσεις και ότι η μελέτη του καθηγητή Γεωλογίας, κ. Λέκκα, δεν έχει διαψευστεί.

Ο μηχανικός στην Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Πύργου, κ. Τζήκας, αναφέρει ότι τα αντιπλημμυρικά έργα που έγιναν στο Δήμο Πύργου ήταν κυρίως καθαρισμοί ρεμάτων και χειμάρρων. Ουσιαστικά, οι παρεμβάσεις έγιναν σε σημεία που είχαν πρόβλημα από παλιά.

Έγιναν, επίσης, τοιχεία αντιστήριξης σε σημεία που είχαν προβλήματα με κατολισθήσεις και τα πρανή είχαν αρχίσει να καταρρέουν. Οι παρεμβάσεις αυτές δεν ήταν πολλές γιατί δεν έφτασαν τα χρήματα. Θεωρεί ότι τα έργα που έγιναν ήταν επαρκή αλλά χρειάζονται συντήρηση. Επίσης, είναι σημαντικό να γίνει μία πραγματική μελέτη για να εξευρεθούν οι πραγματικές ανάγκες και μελέτες σκοπιμότητας. Δεν έχουν γίνει τέτοιες μελέτες καθώς τα χρήματα ξοδεύτηκαν για να καλύψουν άμεσες ανάγκες.

5.3.4 Επιχειρήσεις

Στον τομέα των επιχειρήσεων, ο διευθυντής του Επιμελητηρίου Ηλείας, κ. Αντωνόπουλος, θεωρεί ότι οι διευκολύνσεις που δόθηκαν έδωσαν μεγάλη ανάσα στην επιχειρηματική δραστηριότητα του νομού. Παρόλα αυτά, οι επιχειρήσεις που ζημιώθηκαν από τις πυρκαγιές δεν αποζημιώθηκαν σε όρους αναπλήρωσης εισοδήματος και γενικά δεν έτυχαν των μέτρων που έπρεπε. Αναφέρει ότι περίπου 3.500 επιχειρήσεις έκαναν αίτηση για να πάρουν κεφάλαιο κίνησης με εγγύηση του ελληνικού δημοσίου και 230 είχαν κάνει αίτηση για ρύθμιση παλιών δανείων. Δεν υπάρχουν στοιχεία ακριβή για το πόσες αιτήσεις εγκρίθηκαν αλλά από τα στοιχεία του Επιμελητηρίου προέκυπτε ότι σίγουρα 752 επιχειρήσεις έχουν πάρει κεφάλαιο κίνησης, 145 επιχειρήσεις έχουν κάνει ρύθμιση παλιών δανείων και 156 έχουν ωφεληθεί και από τα δύο μέτρα. Την ίδια άποψη έχουν και οι εκπρόσωποι της ΗΛΕΙΑΚΗΣ Α.Ε., οι οποίοι αναφέρουν ότι οι μεταποιητικές μονάδες δεν αποζημιώθηκαν για απώλεια εισοδήματος ενώ οι διευκολύνσεις που δόθηκαν στις επιχειρήσεις ήταν κυρίως ταμειακές, όπως ρυθμίσεις δανείων, επιδοτήσεις επιτοκίων και ρυθμίσεις Φ.Π.Α.

5.3.5 Συνέντευξη του πρώην Προέδρου του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο Προφήτης Ηλίας».

Το Νοέμβριο του 2010 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα συνάντηση με τον πρώην Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο Προφήτης Ηλίας», κ. Ανδρέα Αθανασόπουλο. Στα πλαίσια της συνάντησης αυτής, ο κύριος Αθανασόπουλος έδωσε τη δική του εικόνα για την πορεία αποκατάστασης της περιοχής του, που βρίσκεται στο Δήμο Ωλένης.

Ο κύριος Αθανασόπουλος αναφέρει ότι τα περισσότερα έργα που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια της αποκατάστασης του Δήμου Ωλένης, έγιναν στο χωριό του Δημάρχου, στον Καράτουλα. Συγκεκριμένα, αναφέρει τη δημιουργία Κέντρου Υγείας στο συγκεκριμένο χωριό, το οποίο απέχει οχτώ χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα του Νομού, τον Πύργο, που διαθέτει νοσοκομείο. Υποστηρίζει ότι το Κέντρο Υγείας ήταν πιο αναγκαίο στα ορεινά χωριά που είναι απομακρυσμένα από τις δομές υγείας.

Όσον αφορά στις κατεστραμμένες οικίες, ο κύριος Αθανασόπουλος αναφέρει ότι στο χωριό της Αγίας Άννας η ανοικοδόμηση έχει τελειώσει. Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι κάτοικοι σε αυτόν τον τομέα, ήταν ότι δεν είχαν λεφτά για να εκδώσουν την άδεια για την ανακατασκευή του σπιτιού και για να καθαρίσουν τα μπάζα, κάτι που κόστιζε περίπου 2.500 €. Στο χωριό τους η εκκλησία κάλυψε το κόστος αυτό για τους ασθενέστερα οικονομικά κατοίκους.

Ο κύριος Αθανασόπουλος θεωρεί ότι δεν έφυγε ο κόσμος από τα χωριά, εκτός από ένα πολύ μικρό αριθμό, που μάλλον αφορούσε νέους ανθρώπους που ζούσαν αποκλειστικά από την καλλιέργεια της ελιάς, αν και η αποκατάσταση της συγκεκριμένης καλλιέργειας εκτιμά ότι είναι καλή. Μάλιστα, λόγω της επέκτασης των ελαιόδεντρων μέσα στο καμένο δάσος, σε μερικά χρόνια θεωρεί ότι η περιοχή θα βγάζει πιο πολύ ελαιόλαδο από ότι έβγαζε πριν την καταστροφή.

Συνολικά, πιστεύει ότι πολλοί βγήκαν κερδισμένοι, είτε μέσω της καταπάτησης των καμένων εκτάσεων με την καλλιέργεια ελιών, είτε μέσω της παράνομης βόσκησης, είτε μέσω των οικονομικών βοηθημάτων που έλαβαν. Μάλιστα, στην περίπτωση της οικονομικής ενίσχυσης των 3.000 € αλλά και των οικοσκευών, έγινε μεγάλο «πλιάτσικο» από τους κατοίκους της περιοχής, καθώς πολλοί ήταν αυτοί που έλαβαν το εν λόγω επίδομα περισσότερες φορές, ενώ έπαιρναν οικοσκευές και αυτοί που δε δικαιούνταν. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπήρχε έλεγχος για τη σωστή διανομή των δωρεών επιχειρήσεων και ιδιωτών, καθώς οι οικοσκευές αφήνονταν στην κεντρική πλατεία του χωριού, προς διάθεση όποιου ήθελε να πάρει. Αρκετοί ήταν αυτοί που πήραν παραπάνω από όσες πραγματικά είχαν ανάγκη, με αποτέλεσμα τώρα να τις έχουν στις αποθήκες τους.

Έργα αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά στην περιοχή δεν έγιναν, κατά τον κύριο Αθανασόπουλο, αν και η περιοχή της Αγίας Άννας ανήκει στις περιοχές υψηλού κινδύνου για ερημοποίηση. Όσον αφορά στις επιτροπές κατοίκων, αναφέρει τον Σύλλογο Πυρόπληκτων Αγίας Άννας που υπάρχει ακόμη και σήμερα στο χωριό, ενώ δύο άλλες επιτροπές που είχαν δημιουργηθεί μετά τις πυρκαγιές δεν υφίστανται πια. Πιστεύει ότι οι λόγοι που είχαν δημιουργηθεί αυτές οι επιτροπές ήταν κομματικοί, για αυτό και διαλύθηκαν μετά από το πέρας της κρίσης.

Ο κύριος Αθανασόπουλος υποστηρίζει ότι ο τομέας για τον οποίο δεν έγινε απολύτως τίποτα για την αποκατάσταση του είναι το δάσος και μάλιστα αναφέρει την απόφαση που είχε ληφθεί για τη δημιουργία χωματερής μέσα στο καμένο δάσος, κάτι που τελικά αποφεύχθηκε λόγω των αντιδράσεων του κόσμου. Αναφέρει ότι δεν υπήρξε καθόλου

προστασία του δάσους από τους βοσκούς και τους καταπατητές. Θεωρεί ότι οι βοσκοί ήταν αυτοί που βγήκαν κερδισμένοι γιατί το δάσος έγινε ένας απέραντος βοσκότοπος αν και υπήρχαν εναλλακτικές για τη βόσκηση των κοπαδιών τους, όπως μέσα στα ακαλλιέργητα χωράφια.

Ένας λόγος που χωράφια έμειναν ακαλλιέργητα ήταν ότι οι ιδιοκτήτες δεν έμεναν στο χωριό, όπως και ο ίδιος. Χαρακτηριστικά, ο κύριος Αθανασόπουλος αναφέρει: «Εγώ δεν έφτιαξα ούτε το στάβλο μου που κάηκε ούτε τα χωράφια μου. Για το στάβλο ζητούσαν πρώτα να τον φτιάξω και μετά να πάω με τα τιμολόγια να αποζημιωθώ. Δεν το έκανα γιατί και δεν τον χρειάζομαι και επίσης φοβάμαι ότι υπάρχει πιθανότητα να τον επιδιορθώσω αλλά για κάποιο λόγο να μην αποζημιωθώ. Δεν ξαναέβαλα ελιές στα χωράφια που μου κήκων γιατί και να ξαναέβαζα ποιος θα τις φρόντιζε μέχρι να καρποφορήσουν και να αποδώσουν σε λάδι;». Αναφέρει μάλιστα και το παράδειγμα ενός γνωστού του, ο οποίος έφτιαξε το στάβλο του αλλά όταν πήγε για να ζητήσει την αποζημίωση, δεν του την έδιναν γιατί θεωρούσαν ότι η κατασκευή είχε καταστραφεί πριν από τις πυρκαγιές. Τελικά, κατάφερε να βρει μία φωτογραφία που έδειχνε ότι ο στάβλος είχε επιδιορθωθεί και έτσι κατάφερε να πάρει την αποζημίωση του.

Γενικά, πιστεύει ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα από αυτή την καταστροφή προκλήθηκε στο δάσος και όχι στην κοινωνικό-οικονομική κατάσταση του τόπου. Μάλιστα, θεωρεί ότι πολλοί βγήκαν κερδισμένοι από αυτή την ιστορία, αν και οι άνθρωποι που υπέστησαν στα αλήθεια ζημιές από τις πυρκαγιές δεν αποζημιώθηκαν στο βαθμό που έπρεπε.

5.3.6 Συνέντευξη με το Δασάρχη Ολυμπίας

Το Μάιο του 2010, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης πεδίου στην Ηλεία, πραγματοποιήθηκε συνάντηση με το δασάρχη Ολυμπίας, ο οποίος παρείχε πληροφορίες για την καταστροφή που υπέστησαν τα δάση της περιοχής αρμοδιότητας του δασαρχείου Ολυμπίας και για τα μέτρα αποκατάστασης που υλοποιήθηκαν.

Στην περιοχή της Επαρχίας Ολυμπίας κήκων 251.000 στρέμματα δασών και δασικών εκτάσεων. Τα 130.000 στρέμματα ήταν δάση Χαλεπίου Πεύκης τα οποία αποτελούνταν από δέντρα ψηλά και μεγάλης ηλικίας, με συνέπεια να έχουν στον υπόροφο υπερσυσσωρευμένη καύσιμη ύλη. Επίσης, κήκων 80.000 στρέμματα αείφυλλων πλατύφυλλων ενώ συνολικά κάηκε το 80% των δασών της περιοχής.

Τα έργα αποκατάστασης των δασών και του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή αφορούσε σε πολύ μεγάλο βαθμό την κατασκευή κορμοδεμάτων, που στόχο είχαν τη

συγκράτηση του εδάφους στο δάσος και την υποβοήθηση της φυσικής αναγέννησης. Επεμβάσεις έγιναν όπου θεωρήθηκε αναγκαίο, συνήθως στα σαθρά εδάφη. Ο δασάρχης εκτιμά ότι το ποσοστό επιτυχίας στην απόδοση των έργων ήταν πάνω από 70%. Τα έργα ξεπέρασαν τα 1.000.000 μέτρα από κλαδοπλέγματα, με κορμούς που τοποθετήθηκαν παράλληλα με τις ισοϋψείς. Τα έργα ήταν προσεγμένα και έγιναν εκεί που έπρεπε. Για παράδειγμα, δεν έγιναν έργα πάνω σε ασβεστόλιθους, κάτι που έγινε σε άλλες περιοχές. Η σωστή εκτέλεση των έργων σε συνδυασμό με τις λίγες βροχές που σημειώθηκαν τον πρώτο χρόνο και η δύναμη της φύσης, είχε ως αποτέλεσμα τη δυναμική φυσική αναγέννηση. Οι εκτάσεις που ήταν διπλοκαμένες και δεν είχαν προλάβει να βγάλουν σπόρο ήταν λίγες, για αυτό και οι τεχνητές επεμβάσεις που έγιναν από το δασαρχείο δεν ήταν εκτεταμένες. Οι τεχνητές επεμβάσεις περιλάμβαναν κυρίως τη φύτευση κουκουναριών, ένα είδος που δεν καίγεται εύκολα, δε δημιουργεί πλούσιο υπόροφο και δεν το καταστρέφει η πευκοκάμπια. Εκτιμάται ότι η τεχνητή αναδάσωση θα χρειαζόταν να γίνει σε ένα ποσοστό 10% των καμένων εκτάσεων, αλλά μία τέτοια απόφαση θα ληφθεί 2-3 χρόνια μετά την πυρκαγιά, όταν θα εκτιμηθεί η έκταση της φυσικής αναγέννησης. Σε γενικές γραμμές, η Ηλεία δεν θα έχει πρόβλημα, εκτός από την περιοχή του Καϊάφα, όπου οι συνθήκες είναι πολύ δύσκολες και χρειάζεται επέμβαση για την επανίδρυση του οικοτόπου της κουκουναριάς. Αναδάσωση έχει ήδη γίνει σε κάποιες εκατοντάδες στρέμματα με βελανιδιές και κουκουναριές καθώς και σπορές στην περιοχή του Λάπηθα.

Ο δασάρχης πιστεύει ότι η απομάκρυνση της καμένης ιστάμενης ξυλείας είναι σημαντική γιατί η απομάκρυνση του ξύλου βοηθά την αναγέννηση. Οι καμένοι κορμοί κανονικά πρέπει να απομακρύνονται τα πρώτα δύο χρόνια, γιατί μετά από αυτό το διάστημα το δέντρο σαπίζει μαζί με το ριζικό του σύστημα και υπάρχει κίνδυνος να αποσπαστεί συμπαρασύροντας και το έδαφος που συγκρατεί. Σε πλαγιές, βέβαια, με μεγάλη κλίση οι κορμοί πρέπει να αφήνονται για τον πρώτο χρόνο μέχρι να φυτρώσουν τα αείφυλλα πλατύφυλλα και να καλύψουν επαρκώς το έδαφος, έτσι ώστε να μειώνεται η ένταση της βροχής. Στη συνέχεια όμως πρέπει να απομακρύνονται. Στην περιοχή, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος δεν απομακρύνθηκαν όλοι οι κορμοί, κάτι το οποίο, ο δασάρχης, θεωρεί γενικά αρνητικό καθώς αυτό αποτελεί και καύσιμη ύλη.

Στην ερώτηση αν οι πόροι ήταν επαρκείς για την κάλυψη των αντιδιαβρωτικών έργων, ο κ. Γιακουμής απάντησε ότι τα σημαντικότερα έργα έγιναν. Τα λάθη και οι υπερβολές που έγιναν ήταν ελάχιστα και αυτό φάνηκε στην πορεία με την επιτυχία των έργων καθώς συγκρατήθηκαν ολόκληρα βράχια μέσα στα φράγματα καθώς και εκατομμύρια κυβικά χώμα. Κύριες τοποθεσίες που έγιναν οι επεμβάσεις ήταν ο Λάπηθος και το Ζαχοβούνι.

Οι καταπατήσεις που έγιναν, όπως παράνομες καταλήψεις και εκχερσώσεις, αντιπροσώπευαν ένα πολύ μικρό ποσοστό συγκριτικά με το μέγεθος της καταστροφής (ποσοστό μικρότερο του 1⁰/₀₀). Κατά τον κύριο Γιακουμή, δεν παρατηρήθηκε το κύμα των καταπατήσεων που παρατηρούνταν παλιότερα μετά την εκδήλωση μιας πυρκαγιάς, κάτι που ίσως να οφείλεται στην ύπαρξη ανθρώπινων θυμάτων. Μάλιστα, τα πρώτα δύο χρόνια πολλά κτήματα έμειναν ακαλλιέργητα. Μόλις πέρσι (2009), έχουν αρχίσει να τα καλλιεργούν ξανά, κάτι που ίσως να μπορεί να αποδοθεί στην οικονομική κρίση.

Όσον αφορά στην παράνομη βόσκηση, ο δασάρχης υποστηρίζει ότι δεν είναι εύκολο να εξαλειφθεί. Τα πιο πολλά περιστατικά που παρατηρήθηκαν στην περιοχή, σημειώθηκαν νότια, προς Ανδρίτσαινα, κυρίως γιατί εκεί οι κτηνοτρόφοι βρίσκονταν σε αδιέξοδο, καθώς είχαν εισέλθει στη βιολογική καλλιέργεια και έβοσκαν τα κοπάδια τους στα δασικά οικοσυστήματα. Υπάρχουν εκτάσεις στις οποίες η φυσική αναγέννηση θα καθυστερήσει λόγω της υπερβόσκησης. Συνολικότερα όμως, λόγω των εδαφοκλιματικών συνθηκών που επικρατούν στην Ηλεία, η αναγέννηση προχωρεί πολύ καλά. Αναμένεται μάλιστα μελέτη του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης, όπου θα προτείνει να επιτραπεί η βόσκηση στις περιοχές αυτές συντομότερα από ότι προβλέπει ο νόμος³³.

Ο κύριος Γιακουμής θεωρεί ότι για να αλλάξει κάτι στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση των πυρκαγιών πρέπει να γίνει προσπάθεια από όλους και κατά κύριο λόγο από την τοπική κοινωνία. Οι άνθρωποι της περιοχής πρέπει να ενδιαφέρονται να καλλιεργούν τα χωράφια τους γιατί στην περιοχή αυτή τα χωράφια με το δάσος αποτελούν ένα μωσαϊκό. Εάν τα χωράφια και οι δρόμοι είναι καθαρισμένα λειτουργούν σαν αντιπυρικές ζώνες και ως σημεία που μπορείς να αντιμετωπίσεις τη φωτιά. Επίσης, είναι σημαντική η εκπαίδευση του κόσμου, ώστε να λαμβάνουν σωστά μέτρα πρόληψης στα σπίτια τους και τα εξοχικά τους. Οι δήμοι και ο κόσμος παίζουν σημαντικό ρόλο στον έλεγχο της φωτιάς, ώστε αυτή να μην πάρει μεγάλες διαστάσεις. Επίσης, σημαντικά εργαλεία για την πρόληψη των πυρκαγιών αποτελούν το δασολόγιο και το κτηματολόγιο αλλά δεν υπάρχει πρόοδος στην ανάπτυξη τους γιατί δεν υπάρχει η βούληση. Όπως αναφέρει συγκεκριμένα: *«Όταν θα είναι ξεκάθαρο ότι εδώ είναι δάσος και εκεί χωράφι, ο καταπατητής πού θα πάει;»*

Επίσης, ο δασάρχης διαφωνεί με τις εκκενώσεις των οικισμών κατά τη διάρκεια μιας ανεξέλεγκτης πυρκαγιάς που δημιουργεί εκατοντάδες εστίες στην πορεία της. Στην Ηλεία, υπερήλικες που έμειναν στα χωριά τους κατά τη διάρκεια της πυρκαγιάς, προστάτεψαν το σπίτι τους αλλά και το σπίτι των γειτόνων τους.

³³ Η μελέτη έχει ήδη δημοσιευθεί και αναφέρεται στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας εργασίας.

Οι εθελοντικές οργανώσεις, κατά την άποψη του κύριου Γιακουμή, δεν αξιοποιούνται σωστά. Για να γίνει σωστή δουλειά θα πρέπει και αυτές να οργανωθούν από ανθρώπους που να γνωρίζουν το αντικείμενο, είτε πρόκειται για τον τομέα της πρόληψης, είτε πρόκειται για τον τομέα της αντιμετώπισης, είτε πρόκειται για τον τομέα της αποκατάστασης, είτε πρόκειται για τον τομέα της αναδάσωσης. Οι αναδασώσεις που γίνονται από εθελοντές είναι πολύ σημαντικές από επικοινωνιακής και εκπαιδευτικής άποψης. Είναι σημαντικό να γίνονται αναδασώσεις από σχολεία για να ευαισθητοποιούνται τα παιδιά αλλά αν ο στόχος είναι να ξαναδημιουργηθεί το δάσος, τότε απαιτείται να προηγηθούν μελέτες και οι δράσεις να υλοποιηθούν από ειδικούς.

Σε ερώτηση για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στη δασική υπηρεσία, ο κύριος Γιακουμής αναφέρει ότι αυτή ταλαιπωρείται από την έλλειψη χρηματοδότησης και προσωπικού. Ειδικά, μετά την καταστροφή, όπου για την αποκατάσταση των κατοικιών, των αγροικιών, των αποθηκών και γενικά όλων των κτισμάτων, οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να καταθέσουν βεβαίωση από τη δασική υπηρεσία ότι το κτίσμα τους δεν βρισκόταν σε δασική έκταση και με ενισχυμένες ανάγκες για επιτήρηση του δάσους από καταπατήσεις, παράνομη βόσκηση και θήρα, ο όγκος δουλειάς τριπλασιάστηκε χωρίς να υπάρξει ενίσχυση του προσωπικού, εκτός από κάποιους εποχικούς. Γενικά, η δασική υπηρεσία δεν είναι συμπαθής γιατί δε δίνει αλλά προσπαθεί να κρατήσει. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «Δε ψηφίζουν τα δάση».

Τέλος, ο δασάρχης θεωρεί ότι η μεταφορά της καταστολής των πυρκαγιών το 1998 από τη δασική στην πυροσβεστική υπηρεσία ήταν λάθος με τον τρόπο που έγινε. Θα μπορούσε να υπάρξει μεταβατικό στάδιο για να μπορέσει να μεταφερθεί η τεχνογνωσία στην πυροσβεστική. Ενώ έπρεπε να προσληφθούν 500 άτομα δασολόγοι και τεχνολόγοι, προσλήφθηκαν 5.000 άτομα αλλά κανένας από αυτές τις ειδικότητες.

«Είναι θέμα διαφορετικής αντιμετώπισης της πυρκαγιάς. Η πυροσβεστική ποτέ δεν μπόρεσε να αποβάλλει το σύνδρομο της πόλης. Δεν τους απασχολεί τι καίγεται εκεί έξω, αρκεί να μη καεί ένα σπίτι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πάνω από τρία χρόνια έχουν περάσει από τις καταστροφικές πυρκαγιές που εκδηλώθηκαν στην Πελοπόννησο και την Εύβοια τον Αύγουστο του 2007. Σε αυτές τις πυρκαγιές, ο Νομός Ηλείας υπέστη το μεγαλύτερο πλήγμα συγκριτικά με άλλες περιοχές καθώς βίωσε τραγικά γεγονότα που είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια ανθρώπινων ζώων, την καταστροφή σημαντικού ποσοστού του φυσικού και παραγωγικού του πλούτο και τη ραγδαία επιδείνωση των κοινωνικό-οικονομικών δεικτών του. Η εργασία αυτή προσπαθεί να αποτυπώσει και ως ένα βαθμό να αξιολογήσει την αποκατάσταση της περιοχής μετά την καταστροφή. Από τα στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί είναι δυνατόν να αντληθούν κάποια γενικά συμπεράσματα για την πορεία αποκατάστασης της Ηλείας και για το ρόλο των οικονομικών, κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων που έχουν εμπλακεί σε αυτή.

Δύο σημαντικά γεγονότα που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την εικόνα της Ηλείας σήμερα είναι από τη μία πλευρά ο σεισμός που εκδηλώθηκε στο νομό στις 8 Ιουνίου του 2008 και από την άλλη πλευρά η γενικότερη οικονομική κρίση που περνάει η χώρα τα τελευταία δύο χρόνια. Τα παραπάνω δρουν συσσωρευτικά στους χαμηλούς δείκτες ανάπτυξης και στην επιδείνωση των κοινωνικών δεικτών του νομού, που ακόμη και πριν από την εκδήλωση αυτών των γεγονότων και συγκυριών βρισκόταν σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, διαπιστώνεται ότι η διαδικασία αποκατάστασης των ζημιών που προκλήθηκαν από τις πυρκαγιές ακολουθεί αργούς ρυθμούς. Η έλλειψη συγκεκριμένου σχεδίου και στρατηγικής έχει ως αποτέλεσμα την αποσπασματική λήψη μέτρων, που σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζονται αποτελεσματικά σε τοπικό επίπεδο ενώ σε άλλες όχι. Η παραπάνω διαπίστωση αντικατοπτρίζεται και στη δυσaréσκεια που εκδηλώνουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα της παρούσας εργασίας, οι οποίοι βαθμολογούν αρνητικά τους κρατικούς και τοπικούς φορείς, υποδεικνύοντας τη δυσaréσκεια τους για την αποτελεσματικότητα της ελληνικής διοίκησης στην αποκατάσταση της Ηλείας.

Ένα κριτήριο για την αξιολόγηση των μέτρων που λήφθηκαν για την αποκατάσταση του τόπου είναι η σύγκριση του κόστους των έργων που έγιναν με την αποτελεσματικότητά τους. Εξετάζοντας τα αντιπλημμυρικά και αντιδιαβρωτικά έργα που έγιναν στην Ηλεία μετά τις πυρκαγιές διαπιστώνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των κονδυλίων απορροφήθηκαν στην υλοποίησή τους. Από τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο 4 προκύπτει ότι

περίπου 45.000.000 € έχουν διατεθεί σε έργα οδοποιίας, σε αντιπλημμυρικά και σε αντιδιαβρωτικά έργα. Το παραπάνω ποσό είναι πιθανό, μάλιστα, να υποτιμά το συνολικό κόστος των έργων, καθώς δεν έγινε δυνατό να συνταχτεί μία πλήρης λίστα των έργων που υλοποιήθηκαν από όλους τους φορείς και του προϋπολογισμού τους. Από την έρευνα πεδίου διαπιστώνεται ότι τα περισσότερα αντιπλημμυρικά έργα που έγιναν μετά τις πυρκαγιές αφορούσαν βραχυπρόθεσμα έργα, των οποίων η βραχυπρόθεσμη αποτελεσματικότητα κρίθηκε ικανοποιητική. Μεσοπρόθεσμα, τα έργα που έγιναν αποδεικνύονται ανεπαρκή και η περιοχή εμφανίζεται να έχει διογκούμενα προβλήματα κατολισθήσεων και διάβρωσης και ένα αγροτικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο που βρίσκεται σε κακή κατάσταση. Η έλλειψη στρατηγικού και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού είχε ως αποτέλεσμα τη διάθεση ενός σημαντικού χρηματικού ποσού σε έργα αποσπασματικά και σε μη στοχευμένες παρεμβάσεις.

Η αποκατάσταση στον γεωργικό τομέα από τη σκοπιά των αποζημιώσεων εξελίσσεται αργά. Με βάση πρόσφατα στοιχεία του ΕΛΓΑ, μέχρι και το τέλος του 2010 είχε αποζημιωθεί το 54,5% των αιτήσεων που έγιναν για ζημιές στο φυτικό κεφάλαιο, το 11,2% των αιτήσεων για το ζωικό, το 17,3% για το πάγιο κεφάλαιο και 0% για τις απώλειες σε αποθηκευμένα προϊόντα. Μέχρι σήμερα, τα χρήματα που δόθηκαν σε αποζημιώσεις αγγίζουν τα 56.061.371€ για όλες τις κατηγορίες ζημιών. Τα 36,7 εκ. € εξ' αυτών αφορούσαν τις ταμειακές διευκολύνσεις που δόθηκαν αμέσως μετά τις καταστροφές (Καφύρας, 2011). Συνολικά, ο ΕΛΓΑ είχε εκτιμήσει το κόστος των αποζημιώσεων για τον αγροτικό και κτηνοτροφικό τομέα στα 132 εκατομμύρια € (Γ.Π.Α,2009). Οι λόγοι για αυτή την καθυστέρηση είναι ότι, από τη μία οι καλλιεργητές έπρεπε να περιμένουν μέχρι την αναβλαστητική περίοδο πριν αντικαταστήσουν τα δέντρα και από την άλλη εκείνοι που δεν ήταν αγρότες ως κύριο επάγγελμα ή που διέμεναν εκτός της περιοχής δεν προχώρησαν σε γρήγορη ανασύσταση των καλλιεργειών τους (Γ.Π.Α, 2009, προσωπική επικοινωνία με κ. Α. Αθανασόπουλο, 2010).

Παρά τις καθυστερήσεις στην καταβολή των αποζημιώσεων, η αποκατάσταση του φυτικού κεφαλαίου εξελίσσεται με ικανοποιητικό ρυθμό. Οι ελιές και το ζωικό κεφάλαιο εμφανίζονται να έχουν από ικανοποιητική μέχρι πολύ ικανοποιητική πορεία αποκατάστασης και αυτό διαπιστώνεται από τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, όπως αυτά παρουσιάζονται στο προηγούμενο κεφάλαιο, από τις συζητήσεις με τους διάφορους φορείς αλλά και από στοιχεία που έχει διαθέσει η Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της Ν.Α. Ηλείας. Στον Πίνακα 6.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη της παραγωγής ελιών τα έτη μετά την πυρκαγιά. Την περίοδο 2007-2008, αν και οι ελιές βρισκόταν σε χρονιά

καρποφορίας, η παραγωγή ήταν κατά 50% μειωμένη συγκριτικά με την προηγούμενη χρονιά καρποφορίας, που ήταν το 2005-2006³⁴. Ανάλογα και την περίοδο 2008-2009 η παραγωγή ήταν μειωμένη συγκριτικά με την παραγωγή της προηγούμενης περιόδου ακαρπίας (2006-2007). Την περίοδο δε, 2009-2010, η παραγωγή έχει αρχίσει να επανέρχεται σε μεγάλο βαθμό στα φυσιολογικά της επίπεδα και πλησιάζει την παραγωγή που υπήρχε πριν τις πυρκαγιές. Όπως αναφέρει ο κύριος Αθανασόπουλος: «Σε μερικά χρόνια η περιοχή θα βγάξει πιο πολύ ελαιόλαδο από ότι έβγαζε πριν».

Πίνακας 6.1: Παραγωγή ελιάς 2005-2010

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΙΑΣ			
ΕΤΟΣ	ΚΑΡΠΟΙ (ΚΙΛΑ)	ΛΑΔΙ (ΚΙΛΑ)	Φαινόμενο Παρεννιαυτοφορίας
2005-2006	163.224.791	24.542.508	(+)
2006-2007	73.456.577	13.309.014	(-)
2007-2008	75.385.168	12.014.265	(+)
2008-2009	47.083.351	8.453.372	(-)
2009-2010	148.696.719	21.845.941	(+)

Πηγή: Αγροτική Διεύθυνση Νομαρχίας Ηλείας

Η αποκατάσταση της παραγωγής των άλλων προϊόντων που είχαν υποστεί καταστροφές, όπως τα αμπέλια, δεν είναι το ίδιο ικανοποιητική, καθώς η καλλιέργεια τους, και κυρίως αυτή της σταφίδας, απαιτεί περισσότερη φροντίδα συγκριτικά με της ελιάς, γεγονός που αποτελεί αντικίνητρο για τη συνέχιση της καλλιέργειας της, ειδικά μετά από μία ολοκληρωτική καταστροφή.

Όσον αφορά στην κτηνοτροφία, η αποκατάσταση του ζωικού κεφαλαίου ήταν σχετικά γρήγορη, καθώς τα ζώα αντικαταστάθηκαν είτε μέσω δωρεών είτε μέσω αγορών. Το κυριότερο πρόβλημα συνεχίζει να είναι η έλλειψη βοσκοτόπων, λόγω της απαγόρευσης της βόσκησης στις καμένες εκτάσεις. Οι ζωοτροφές που έχουν δοθεί στην περιοχή, κρίνονται από άλλους ανεπαρκείς και από άλλους ικανοποιητικές. Φαινόμενα γνωστά στην ελληνική

³⁴ «**Παρεννιαυτοφορία** είναι το φαινόμενο όπου ενώ το δέντρο βρίσκεται σε πλήρη καρποφορία και παράγει ικανοποιητικά, την επόμενη χρονιά παρατηρείται απότομα πτώση της παραγωγής που δεν οφείλεται σε παθολογικά ή σε κλιματολογικά αίτια, αλλά στην κατανάλωση την προηγούμενη χρονιά μεγάλου ποσοστού θρεπτικών αποθεμάτων». (<http://el.wikipedia.org/wiki/παρεννιαυτοφορία>)

πραγματικότητα παρατηρήθηκαν, όπως ψεύτικες δηλώσεις για τον αριθμό των ζώων που είχαν στη διάθεση τους διάφοροι κτηνοτρόφοι για να πάρουν περισσότερες ζωοτροφές (από πληροφορία γεωπόνου της νομαρχίας) αλλά και πώληση από συνεταιρισμούς μέρους των ζωοτροφών που είχαν διατεθεί για δωρεάν διάθεση στους κτηνοτρόφους. Παράλληλα, όπως έχει αναφερθεί, υπήρξε καταπάτηση της απαγόρευσης της βόσκησης, με αποτέλεσμα πολλοί κτηνοτρόφοι να έρθουν αντιμέτωποι με μηνύσεις από τα δασαρχεία. Πρόσφατα, βέβαια, δημοσιοποιήθηκε μία μελέτη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που εκτιμά ότι η αναγέννηση της φυσικής βλάστησης στην Ηλεία είναι σε καλό επίπεδο και προτείνει την άρση της απαγόρευσης της βόσκησης σε ορισμένους τύπους οικοσυστημάτων και με ορισμένες προϋποθέσεις. Η εξέλιξη αυτή είναι πολύ σημαντική για την κτηνοτροφία της Ηλείας, καθώς θα βοηθήσει στην ενίσχυση των εισοδημάτων στους ορεινούς δήμους, που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από αυτή τη δραστηριότητα. Επίσης, αυτή η μελέτη φανερώνει την ικανοποιητική αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος του νομού, δικαιώνοντας το δασάρχη Ηλείας που στα πλαίσια της συνέντευξης για την παρούσα εργασία ανέφερε ότι:

«Πάντως, λόγω των εδαφοκλιματικών συνθηκών η αναγέννηση προχωρεί πολύ καλά. Είναι το κλίμα εδώ της Ηλείας, ακόμη και πάνω στην πέτρα φυτρώνει, για αυτό λέμε η Γη της Επαγγελίας».

Η αποκατάσταση του οικιστικού κεφαλαίου έχει προχωρήσει αρκετά γρήγορα και ικανοποιητικά μόνο εκεί που υπήρξε η ιδιωτική πρωτοβουλία. Τα χωριά που ανέλαβε η Κυπριακή Κυβέρνηση και ο Όμιλος Βαρδινογιάννη ολοκληρώθηκαν μέσα σε 2 χρόνια μετά την καταστροφή. Στην υπόλοιπη Ηλεία η πορεία αποκατάστασης είναι αργή, καθώς μέχρι το τέλος του 2010, ολοκληρώθηκε μόλις το 47% των κατοικιών που έχρηζαν ανακατασκευής, το 56% των κατοικιών που έχρηζαν επισκευής ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τα υπόλοιπα κτίσματα (εκτός κατοικιών) ήταν 27% και 52%. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι το ΕΤΑΕΑ, το οποίο χρηματοδοτεί την επισκευή των πυρόπληκτων κτιρίων, στο τέλος του 2010 είχε αδιάθετο υπόλοιπο στο Ταμείο 118.324.384,80€. Δηλαδή, ενώ οι ανάγκες των πυρόπληκτων περιοχών είναι μεγάλες και διογκούμενες, το Ταμείο έχει αξιοποιήσει μόλις το 45% των δωρεών που είχαν κατατεθεί συγκεκριμένα για την ανακούφιση και διευκόλυνση των κατοίκων των πυρόπληκτων περιοχών. Το συγκεκριμένο γεγονός, ίσως, ερμηνεύει το ότι 57% των συμμετεχόντων στην έρευνα έχουν αρνητική άποψη για το ρόλο του συγκεκριμένου φορέα στην αποκατάσταση της Ηλείας. Ταυτόχρονα, μεγάλη είναι η αμφισβήτηση και η δυσαρέσκεια για τη διάθεση των 89,7 εκ. € που δόθηκαν

από το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ε.Ε., καθώς δεν υπάρχουν λεπτομέρειες για την αξιοποίηση τους.

Όσον αφορά στα βοηθήματα και στις οικονομικές ενισχύσεις που δόθηκαν στους πυρόπληκτους, η εικόνα που επικρατεί είναι αυτή της προχειρότητας, της σύγχυσης και της αδικίας. Ενώ το κράτος παρείχε στους κατοίκους των πυρόπληκτων περιοχών οικονομικές ενισχύσεις και διευκολύνσεις, είναι έντονη η αίσθηση ότι εκείνοι που επλήγησαν περισσότερο από τις πυρκαγιές ήταν εκείνοι που αποζημιώθηκαν σε μικρότερο βαθμό από τα βοηθήματα που δόθηκαν. Ένα παράδειγμα είναι οι επιχειρήσεις, οι οποίες στο σύνολο τους ωφελήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την καταστροφή αυτή, μέσω των δανειακών και φορολογικών διευκολύνσεων που παρασχέθηκαν. Παρόλα αυτά, οι επιχειρήσεις που πραγματικά υπέστησαν βλάβες και φθορές από τις πυρκαγιές αποζημιώθηκαν μόλις για το 30% των φθορών αυτών, ενώ δεν έλαβαν ποτέ ενισχύσεις για το χαμένο εισόδημα τους.

Άλλο παράδειγμα, είναι η οικονομική ενίσχυση που έλαβαν οι άνεργοι των πυρόπληκτων περιοχών (3 επιπλέον επιδόματα). Ενώ η αγροτική τάξη ήταν εκείνη που υπέστη το μεγαλύτερο πλήγμα σε αυτή την καταστροφή, δεν μπόρεσε να ωφεληθεί από αυτό το μέτρο καθώς δεν έχει το δικαίωμα απόκτησης κάρτας ανεργίας. Πολλά άλλα τέτοια παραδείγματα θα μπορούσαν να βρεθούν μέσα από την προσεκτική μελέτη των δράσεων αποκατάστασης και των αποτελεσμάτων της που να αποδεικνύουν τις σκέψεις του ερευνητή Scanlon ότι *«...το οικονομικό κόστος από τις φυσικές καταστροφές όχι μόνο δεν είναι όμοια μοιρασμένο, αλλά είναι τόσο ανόμοια μοιρασμένο, που ενώ υπάρχουν κάποιοι που χάνουν, υπάρχουν και κάποιοι άλλοι που κερδίζουν. Άτομα, οικογένειες, οργανώσεις, επιχειρήσεις, κοινότητες, μπορεί να κερδίζουν συγκεκριμένα οφέλη ως αποτέλεσμα μιας καταστροφής»*. (Scanlon 1988). Παρομοίως, αναφέρει και ο κύριος Α. Αθανασόπουλος (πρώην Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας « Ο Προφήτης Ηλίας») ότι *«πολλοί βγήκαν κερδισμένοι από την ιστορία αυτή, αν και οι άνθρωποι που υπέστησαν πραγματικά ζημιές από τις πυρκαγιές δεν αποζημιώθηκαν στο βαθμό που έπρεπε»*.

Η απάντηση στο ερώτημα αν η καταστροφή έχει προκαλέσει βελτιώσεις στη λειτουργία και στο συντονισμό των φορέων που εμπλέκονται στον κύκλο πρόληψη-διαχείριση-αποκατάσταση του φαινομένου των δασικών πυρκαγιών και αλλαγή της κοινωνικής νοοτροπίας, είναι μάλλον απογοητευτική.

Μέσα από τη μελέτη της συγκεκριμένης καταστροφής, η θεωρία, όπως έχει παρουσιαστεί στο πρώτο κεφάλαιο, επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα, ο Nigg το 1995 αναφέρει ότι οι καταστροφές σχεδόν ποτέ δεν καταλήγουν στη βελτίωση της πρότερης

κατάστασης και αυτό γιατί οι κοινωνίες αγωνίζονται για να ξανά εδραιωθούν σε μορφή παρόμοια με τα προ-καταστροφικά πρότυπα. Η τάση αυτή διακρίνεται, για παράδειγμα, στον σκοπό που ο Σύλλογος Πυρόπληκτων Αγίας Άννας δίνει στη σύσταση του. Συγκεκριμένα, ο Σύλλογος αναφέρει σε ανακοίνωση του ότι δε θα έχει πια λόγο ύπαρξης όταν οι συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή τους επανέλθουν στο φυσιολογικό. Παρόλα αυτά, δε μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός ότι η δημιουργία αυτής της κίνησης πολιτών, αποτελεί από μόνη της μία θετική κίνηση που ενισχύει το κοινωνικό κεφάλαιο της περιοχής και συντελεί στη γρηγορότερη αποκατάσταση του κοινωνικού ιστού της.

Επίσης, το γεγονός ότι δεν έχουν υπάρξει πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων στις ορεινές περιοχές, ότι δεν έχει αλλάξει το πρότυπο ανάπτυξης που αποζητούν οι τοπικές αρχές αλλά και οι κάτοικοι για την περιοχή τους, και το ότι δεν έχουν αλλάξει, λόγω της καταστροφής, οι υφιστάμενες δομές εξουσίας ενισχύουν την άποψη ότι η καταστροφή αυτή δεν έχει επηρεάσει θετικά την εξελικτική πορεία του Νομού Ηλείας. Η κοινωνική νοοτροπία και οι αντιλήψεις του κόσμου δεν έχουν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό, αν και πλέον οι περισσότεροι αγρότες ακολουθούν κάποιες τεχνικές που αποδείχτηκαν σωτήριες για κάποιους συμπατριώτες τους, όπως ο μηχανικός καθαρισμός των χωραφιών τους. Τέλος, ο τομέας της πρόληψης εξακολουθεί να είναι παραμελημένος και ειδικά σε συνδυασμό με τη συγκυρία της οικονομικής κρίσης, τα χρήματα που διατίθενται σε τέτοιες δραστηριότητες είναι πιο περιορισμένα.

Μία εξέλιξη που έχει δρομολογηθεί μετά το 2007 και που στο μέλλον θα έχει θετικά αποτελέσματα είναι η κατάρτιση του δασολογίου. Δεν μπορεί να υποστηριχτεί με σιγουριά ότι η συγκεκριμένη καταστροφή ήταν αυτή που πυροδότησε την εξέλιξη αυτή, αλλά ίσως να είχε μία σημαντική επίδραση σε συνδυασμό με την εξέλιξη μεγάλων πυρκαγιών στο Νομό Αττικής την επόμενη χρονιά. Η ανάρτηση στο διαδίκτυο του δασικού χάρτη της Ηλείας, αναμένεται να γίνει τον Ιούνιο 2011 (Λιάλιος, 2011).

Ανακεφαλαιώνοντας, η παραγωγή της Ηλείας έχει αρχίσει να επανέρχεται (χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα γενικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αγρότες), το φυσικό περιβάλλον παρουσιάζει ικανοποιητική φυσική αναγέννηση και δεν έχει σημειωθεί σημαντική μετανάστευση των κατοίκων λόγω της καταστροφής. Από την άλλη πλευρά, τα προβλήματα των κατολισθήσεων και καθιζήσεων επιδεινώνονται και η αποκατάσταση των οικιών προχωρά αργά. Για την απασχόληση ή για την ανεργία στην περιοχή δεν υπάρχουν ξεκάθαρα στοιχεία για να αναφερθούν, παρά το ότι η ανεργία ήταν χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ελλάδας. Παρόλα αυτά, ο δείκτης της ανεργίας δε μπορεί να θεωρηθεί επαρκής για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων για την πορεία της απασχόλησης στο νομό.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες δε μπορούν να εκδώσουν δελτίο ανεργίας. Σύμφωνα πάντως με δημοσιεύματα, οι κοινωνικοί δείκτες του νομού επιδεινώνονται διαρκώς, κάτι που μπορεί να εξηγηθεί από την απώλεια του εισοδήματος των αγροτών λόγω των πυρκαγιών του 2007.

Σε γενικές γραμμές, η εικόνα διαφέρει από τομέα σε τομέα και από μονάδα σε μονάδα. Συνολικά, όμως, η διαδικασία αποκατάστασης στην Ηλεία χαρακτηρίζεται από χαοτική, ασυντόνιστη και μη συνεκτική υλοποίηση ασύνδετων δράσεων και μέτρων που σκοπό έχουν να καλύψουν άμεσες ανάγκες και να μεταθέσουν τη σοβαρή αντιμετώπιση και θεώρηση των πραγμάτων στο μέλλον. Η ευκαιρία να γίνει αυτή η καταστροφή αφετηρία αναγέννησης για το Νομό Ηλείας έχει χαθεί.

Τα κυριότερα προβλήματα που δημιουργούνται αρχίζοντας από την ίδια την καταστροφή και καταλήγοντας στα αποτελέσματα της αποκατάστασης, οφείλονται στον τρόπο λειτουργίας της ελληνικής διοίκησης, των κρατικών και τοπικών φορέων, την έλλειψη οργάνωσης, στρατηγικού σχεδίου, και συντονισμού μεταξύ των φορέων και της κακής διαχείρισης του δημόσιου χρήματος. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων που προέκυψαν κρίνεται αναγκαία η λήψη ορισμένων μέτρων τα οποία συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Ίδρυση του Ενιαίου Φορέα Δασοπυρόσβεσης και Δασοπροστασίας, που θα είναι υπεύθυνος για όλο τον κύκλο πρόληψη-αντιμετώπιση-αποκατάσταση, θα είναι επαρκώς στελεχωμένος και χρηματοδοτούμενος και θα διαπνέεται από πνεύμα συνεργασίας με όλους τους υπόλοιπους φορείς που θα εμπλέκονται σε τοπικό, περιφερειακό ή κρατικό επίπεδο στον τομέα των καταστροφών και της πολιτικής προστασίας.
- Βελτίωση στην οργάνωση και διοίκηση των κρατικών υπηρεσιών και των φορέων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης, τεχνολογικός εκσυγχρονισμός τους και επαρκής εκπαίδευση των στελεχών τους.
- Έμφαση στα μέτρα πρόληψης με επαρκή χρηματοδότηση για δράσεις και για έρευνα από ερευνητικά ιδρύματα και πανεπιστήμια.
- Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση μαθητών και κατοίκων για την προστασία του δάσους.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Albala-Bertrand, J.M. 1993. *The Political Economy of Large Natural Disasters. With Special Reference to Developing Countries*. Clarenton Press. Oxford, p. 259
2. Bassi E., Kettunen M., 2008, *Forest Fires: Causes and contributing factors in Europe*. Study produced by the Institute for European Environmental Policy, 49 pages http://www.ieep.eu/assets/392/forest_fires_report.pdf
3. Benson, C. and E.J.Clay. 2004. *Understanding the Economic and Financial Impacts of Natural Disasters*. The World Bank. Washington.
4. Berke, P.R., J. Kartez and D. Wenger. 1993. *Recovery after Disaster: Achieving Sustainable Development, Mitigation and Equity*. Disasters Volume 17(2)
5. Bibbee, A., R. Gonene, S. Jacobs, J. Konvitz and R. Price. 2000. *Economic Effects of the 1999 Turkish Earthquakes: An interim Report* Economics Department Working Papers. No. 247 OECD
6. Brown, R. 2000. *Thinning, Fire and Forest Restoration. A Science-Based Approach for National Forests in the Interior Northwest*. Defenders of Wildlife. Washington D.C. inr.oregonstate.edu/atthecrossroads/download/brown.pdf
7. Carter M.R. and J.A. Maluccio. 2003 *.Social Capital and Coping with Economic Shocks: An analysis of Stunting of South African Children*. World Development Vol 31(7), pp. 1147-1163
8. Cavallo, E., and I. Noy, 2010, *The economics of Natural Disasters*. Inter-American Development Bank. www.iadb.org
9. Cohen, C. and E. Werker. 2004. *Towards an understanding of the root causes of forced migration: The political Economy on "Natural" Disasters*. Working Paper 25. web.mit.edu/cis/www/migration/pubs/rrwp/25_towards.doc
10. Cohen, C. and E. Werker. 2008. *The Political Economy of "Natural" Disasters*. Working paper 08-040. Harvard Business School. <http://www.hbs.edu/research/pdf/08-040.pdf>
11. Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC) - Subregional Headquarter for the Caribbean. 2000. *Disaster Assessment Training Manual-DATM*. <http://www.eclac.cl/publicaciones/xml/8/14978/section%20C8%20social%20sector.pdf>

12. Flint C.G. and A.E. Luloff. 2005. *Natural Resource-Based Communities, Risk, and Disaster: An intersection of Theories*. Society and Natural Resources, 18:399-412

13. Gagari, P., G. Lyrantzis, G. Baloutsos, and G. Xanthopoulos. 2001. *Contribution of log erosion barriers to soil protection and vegetation recovery after a wildfire in a Pinus halepensis forest, in Greece*. Pp. 311-316. In proceedings of the International Conference on "Forest Research: A challenge for an integrated European approach". August 27-September 1, 2001, Thessaloniki, Greece. K. Radoglou, editor. National Agricultural Research Foundation – Forest Research Institute of Thessaloniki, Vassilika, Thessaloniki, Greece. 448 p

14. Guimaraes, P., F.L. Hefner and D.P. Woodward. 1992. *Wealth and Income Effects of Natural Disasters: An Econometric Analysis of Hurricane Hugo*. Paper presented at the 1192 meetings of the Southern Regional Science Association, Charleston,S.C. <http://moore.sc.edu/UserFiles/moore/Documents/Division%20of%20Research/hurricane.pdf>

15. Haas, J.E., R.W. Kates, and M.J. Bowden (eds.),1977. *Reconstruction Following Disaster*. The MIT Press. p.366

16. Henderson M., K. Kalabokidis, E. Marmaras, P. Konstantinidis and M. Marangudakis. 2005. *Fire and Society: A Comparative Analysis of Wildfire in Greece and the United States*. Human Ecology Review, Vol 12 (2), pp. 169-182

17. Hubner, K., 2008. *Natural Disasters: Sudden Impact, Permanent Consequences on Income Inequality?* Paper prepared for the 2008 Pacific Development Conference. <http://cpe.ucsd.edu/assets/002/6975.pdf>

18. Kates, R.W. 1977. *Chapter 6: Major Insights: A Summary and Recommendations*, in Haas, J.E., R.W. Kates, and M.J. Bowden (eds.), *Reconstruction Following Disaster*. The MIT Press, 261-293

19. Kellenberg, D. K., and A. M. Mobarak. 2007. *Does Rising Income Increase or Decrease Damage Risk from Natural Disasters?* Journal of Urban Economics 63(3): 788–802.

20. Lekakis, J.N. 1993. *Social and Ecological Correlates of Rural Fires in Greece*. Journal of Environmental Management, 43. Pp. 41-47

21. Lindell, Michael and Carla, Prater. 2003. "Assessing Community Impacts of Natural Disasters". *Natural Hazards Review* 4(4), pp.176-185

22. Nigg, J.M. 1995. *Disaster Recovery as a social process*. Preliminary Paper 219. Disaster Research Centre-University of Delaware. <http://dspace.udel.edu:8080/dspace/handle/19716/625>

23. Nigg, J.M. and K.J. Tierney. 1993. ***Disasters and Social Change: Consequences for community construct and affect***. Preliminary paper 195, Disaster Research Centre-University of Delaware, Paper presented at the Annual Meeting of the American Sociological Association, Miami, Florida, August 13-17, 1993.

24. Oshlansky, R.B. 2005. *How Do Communities Recover from Disaster? A Review of Current Knowledge and an Agenda for Future Research*. Paper presented at the 46th Annual Conference of the Association of Collegiate Schools of Planning Kansas City, October 27,2005. <http://www.cbr.tulane.edu/PDFs/ACSP%20Disaster%20Recovery%20Oct05%20Oshlansky.pdf>

25. Petterson, J. 1999. *A Review of the Literature and Programmes on Local Recovery From Disaster*. Fairfax, VA: Public Entity Risk Institute.

26. Picou J.S. and C.G. Martin. 2006. *Community Impacts of Hurricane Ivan: A Case Study of Orange Beach, Alabama*. Quick Response Report, No.190. Natural Hazards Centre

27. Quarantelli, E.L. 1993. *Disasters and catastrophes: Their conditions in and consequences for social development*. Preliminary paper 197, Disaster Research Centre, University of Delaware, <http://dspace.udel.edu:8080/dspace/handle/19716/582>

28. Quarantelli, E.L., 1999. *The disaster recovery process: What we know and do not know from research*. Preliminary Paper 286, Disaster Research Centre, University of Delaware, <http://dspace.udel.edu:8080/dspace/handle/19716/309>

29. Rossi, P.H., J.D. Wright, S.R. Wright and E. Weber-Burdin. 1978. *Are There Long Term Effects Of American Natural Disasters? Estimations of effects of floods, hurricanes, and tornados occurring 1960 to 1970 on US counties and census tracts in 1970*. *Mass Emergencies* 3 (1978), 117-132.

30. Rubin, C.B. 1985. *The Community Recovery Process in the United States After A Major Natural Disaster*. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, Vol.3 (2), pp 9-28

31. Sadeghi, H., S. Emamgholi Sefiddasht and M. Zarra Nezhad. 2009. *Study of the Effects of Natural Disasters on Gross Domestic Product in Iran*. Journal of Applied Sciences 9(2): 341-347

32. Scanlon, J., 1988. *Winners and Losers: Some thoughts about the political economy of disaster*. International Journal of Mass Emergencies and Disasters, Vol 6, No. 1, 47-63

33. Stallings, R.A. 1988. *Conflict in Natural Disasters: A Codification of Consensus and Conflict Theories*. Social Science Quarterly 69: 569-586

34. Stout, K. A., and R. A. Dello Buono. 2008. "Natural" Disasters are Social Problems: Learning from Katrina. http://www.sssp1.org/File/Agenda_For_Social_Justice_2008_Chapter_4.pdf

35. Tierney, K.J., 1993. *Socio-economic aspects of hazard mitigation*. Disaster Research Center, University of Delaware, Preliminary Paper 190. <http://dspace.udel.edu:8080/dspace/handle/19716/577>

36. Tootle D.M., 2007. *Disaster Recovery in Rural Communities: A Case Study of Southwest Louisiana*. Southern Rural Sociology, 22(2), pp.6-27

37. Toya H. and M. Skidmore. 2005. *Economic Development and the Impacts of Natural Disasters*. http://sup.kathimerini.gr/xtra/media/files/fin/nat_skidmore.pdf

38. USFS & USAID/OFDA. 2007. "Technical Collaboration Between The United States and Greece in Post-Fire Emergency Response", Final Report. October 14-27. United States Department of Agriculture Forest Service (USFS) and United States Agency for International Development Office of U.S Foreign Disaster Assistance (USAID/OFDA).

39. Velez Munoz R. 2008. *Forest Fires in the Mediterranean Basin*. Fire Management Today, Vol 68(3), σελ. 14

40. Xanthopoulos, G. 2008a. *A Greek tragedy*. Fire & Rescue. 68: 6-12.

41. Xanthopoulos, G. 2008b. *The fire of August 26, 2007 that damaged Olympia: What happened and lessons learnt*. pp. 58-64. In proceedings of the International

Workshop on “Disaster Risk Management At World Heritage Properties”, November 6-7, 2008, Olympia, Greece. Greek Ministry of Culture and UNESCO. 128 p.

42. Xanthopoulos, G. 2009. *Wildland fires: Mediterranean*. Crisis Response Journal. 5(3): 50-51.

43. Yamamura, E., 2008. *Learning effect and social capital: A case study of natural disaster from Japan*. MPRA Paper No. 10249, <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/10249/>

44. Ziogiannis Nikolaos. 2009. *"Wildfire prevention and mitigation: The case of Southern Greece"*, Thesis, University of Massachusetts

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

45. Αγγελίδης Μ., Δ. Μανουσαρίδη, Μ. Ξηρογιάννη και Ε. Τσίγκας. 2007. *Πυρόπληκτες περιοχές του Νομού Ηλείας- Προσχέδιο χωροταξικής προσέγγισης*. Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ. Αθήνα. https://courses.arch.ntua.gr/fsr/113001/XWROTAKS_AGCEL_1.pdf
46. Αθανασίου, Μ., 2008. *Συμπεριφορά Δασικών Πυρκαγιών στην Ελλάδα: Χαρακτηριστικά και Πρόγνωση*. Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών 'Πρόληψη και Διαχείριση Φυσικών Καταστροφών', Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και Τμήμα Γεωπληροφορικής και Τοπογραφίας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Σερρών. Σελ 140.
47. Βέμμος, Σ. 2008. *Ανασύσταση δενδρώνων καρυδιάς-καστανιάς. Προοπτικές βελτίωσης της παραγωγικότητας τους στις πυρόπληκτες περιοχές*. Σελ. 60-83. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ.
48. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007α, «*Μελέτη Αποκατάστασης και Ανάπτυξης του Αγροτικού Τομέα, των Δασών και της Προστασίας του Περιβάλλοντος στις Πυρόπληκτες Περιοχές*», Περίληψη, Αθήνα
www.pyroplikta.aua.gr/downloads/ΠΕΡΙΛΗΨΗ.pdf
49. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007β, «*Μελέτη Αποκατάστασης και Ανάπτυξης του Αγροτικού Τομέα, των Δασών και της Προστασίας του Περιβάλλοντος στις Πυρόπληκτες Περιοχές-ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ-Α' ΦΑΣΗ*», Αθήνα
50. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2007γ, «*Μελέτη Αποκατάστασης και Ανάπτυξης του Αγροτικού Τομέα, των Δασών και της Προστασίας του Περιβάλλοντος στις Πυρόπληκτες Περιοχές-ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ-Β' ΦΑΣΗ*», Αθήνα
51. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. 2009. «*Πορεία υλοποίησης της μελέτης αποκατάστασης και ανάπτυξης του αγροτικού τομέα, των δασών και της προστασίας του περιβάλλοντος στις πυρόπληκτες περιοχές*». Περίληψη. http://143.233.204.254:509/downloads/%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9B%CE%97%CE%A8%CE%97_1.pdf

52. Γήτας, Ι.Ζ. και Κ.Ν. Rishmawi. 2001. *Χαρτογράφηση Καμένων Εκτάσεων με τη Χρήση Δορυφορικών Εικόνων Χαμηλής, Μέσης-Υψηλής και πολύ Υψηλής Ευκαιρίας*. Σελ. 43-61. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
53. Γιδαράκου, Ι., Ν. Μαρτίνος και Κ. Τσιμπούκας. 2008. *Το πρόβλημα της ανάπτυξης στις πυρόπληκτες περιοχές: Οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις*. Σελ. 279-298. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ.
54. Δασαρχείο Ολυμπίας. (2010) «*Δασικά Οικοσυστήματα περιοχής Δασαρχείου Ολυμπίας και μέτρα αντιμετώπισης φαινομένων Δασικών Πυρκαγιών*». Ενημερωτικό Έντυπο Φυλλάδιο στα πλαίσια προγράμματος του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κρεστένων.
55. Ελευθεριάδης, Ν.Λ., Σ. Βέργος και Τ. Τζώρτζη. 2001. *Σχεδιασμός μετά την καταστροφή από πυρκαγιά στα δάση*. Σελ 211-214. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
56. Ζωγραφάκης, Σ., Χ. Κασίμης, Α. Παπαδόπουλος, Χ. Χαλκιάς, Ε. Κυριαζή-Άλισσον, Κ. Παππάς και Μ. Δημοπούλου. 2008. *Ανθρώπινο κεφάλαιο και προβλήματα ανάπτυξης στις πυρόπληκτες περιοχές*. Σελ. 245-254. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ.
57. Ηλειακή Α.Ε και Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης. 2008. *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Ηλείας 2007-2020*. Αθήνα
58. Θάνος, Κ.Α. 2000. *Τα Καμένα Δάση της Ευρωσίνης*. Ευρωσινιακά, Τεύχος 14. Σελ. 52-58
59. Καϊλίδης, Δ., Π. Καρανικόλας. 2004. *Δασικές Πυρκαγιές 1900-2000*. Εκδόσεις Γιαχούδη
60. Καρτέρης, Μ., Γ. Μαλλίνης και Ν. Κούτσιας. 2001. *Εφαρμογές δορυφορικών δεδομένων υψηλής και πολύ υψηλής ευκρίνειας στη χαρτογράφηση και*

- παρακολούθηση καμένων εκτάσεων. Σελ 19-41. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219*
61. Κωνσταντινίδης Π. 2001. *Φωτιές-Η Καταστροφή και η Αναγέννηση των Ελληνικών Δασών*. Γαϊόραμα, (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2001).
62. Κωνσταντινίδης, Π., 2001β. *Μέθοδοι Αποκατάστασης των Καμένων Δασικών Οικοσυστημάτων στην Ελλάδα*. Σελ. 135-145. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
63. Λυριντζής, Γ., Γ. Μπαλούτσος, Π. Γκαγκάρη, και Γ. Ξανθόπουλος. 1998. *Δασικές πυρκαγιές στον Ελληνικό χώρο: Η επόμενη ημέρα*. Επίκεντρα. 6: 84-94.
64. Λέκκας, Ε., 2000. *Φυσικές και Τεχνολογικές Καταστροφές*. Εκδόσεις Access, Αθήνα, σελ. 278
65. Μενουδάκος, Κ., 2008. *Η προστασία των δασικών οικοσυστημάτων πριν και μετά το Σύνταγμα 1975/2001*. Ιστοχώρος Νόμος και Φύση (από ομιλία σε ημερίδας «Το δέντρο και το δάσος» που διοργάνωσε ο Συνήγορος του Πολίτη). <http://www.nomosphysis.org/articles.php?artid=3310&lang=1&catid=1>
66. Μπαλούτσος, Γ., Α. Οικονόμου και Κ. Καούκης. 2001. *Ο κίνδυνος πλημμύρας σε λεκάνες απορροής μετά από πυρκαγιά. Ανάλυση του προβλήματος και άμεσα μέτρα μείωσης των επιπτώσεων*. Σελ. 79-104. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
67. Μπαλούτσος Γ., Α. Μπουρλέτσικας και Γ. Λυριντζής. 2007. *Τα αντιδιαβρωτικά και αντιπλημμυρικά έργα στην Αρχαία Ολυμπία μετά την πυρκαγιά της 26ης Αυγούστου 2007: Σχεδιασμός, επίβλεψη και λειτουργικότητα αυτών*. Παρουσίαση στην Ημερίδα που οργάνωσε το ΤΕΕ «Αντιπλημμυρικός Σχεδιασμός, Διαχείριση κινδύνων πλημμυρών. Υφιστάμενη κατάσταση και νέα δεδομένα». 5 Δεκεμβρίου 2007, Αθήνα http://library.tee.gr/digital/m2291/m2291_contents.htm

68. Μπεόπουλος, Ν. 2008. *Δυνατότητες οικολογικής αποκατάστασης καμένων περιοχών*. Σελ. 215-234. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ
69. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας και Ηλειακή Α.Ε. 2009. *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Ηλείας 2009-2020. Σχεδιασμός για τις πυρόπληκτες περιοχές*. Ειδικό Τεύχος. Ηλεία
70. Ντάφης, Σπ. 2010. Τα δάση της Ελλάδας. Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Θεσσαλονίκη. 192 σελ.
71. Ξανθόπουλος, Γ. 1996. *Πυρκαγιές και κτηνοτροφία στα δάση*. Σελ. 30-39. Στα πρακτικά της Επιστημονικής Ημερίδας της Ελληνικής Λιβαδοπονικής Εταιρείας με θέμα "Κτηνοτροφία Πυρκαγιές και Περιβάλλον". 2 Φεβρουαρίου 1996, Θεσσαλονίκη. 119 σελ.
72. Ξανθόπουλος, Γ. 1998. *Δασικές πυρκαγιές στην Ελλάδα: Παρελθόν, παρόν και μέλλον*. Επίκεντρα. 6: 62-71.
73. Ξανθόπουλος, Γ., Π. Γκαγκάρη, Γ. Λυριντζής και Γ. Μπαλούτσος. 2001. *Διαχείριση καμένης ξυλείας μετά την πυρκαγιά*. Σελ. 67-78. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
74. Ξανθόπουλος, Γ. 2001. *Συμπεράσματα-Διαπιστώσεις Συνεδρίου για την «Αποκατάσταση των Καμένων Εκτάσεων»*, Σελ. 215-219. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
75. Ξανθόπουλος, Γ. 2007. *Δασικές Πυρκαγιές στην Ελλάδα: 10 χρόνια αργότερα* ΕΘΙΑΓΕ - Τριμηνιαία έκδοση του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας. 28: 6-9.
76. Ξανθόπουλος Γ. και D. Caballero. 2007. *Πυρκαγιές στη ζώνη μίξης δασών-οικισμών: μαθήματα από πρόσφατες καταστροφές*. Σελ. 131-156 στο βιβλίο «Το αύριο εν κινδύνω: Φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές στην Ήλη και την Ελλάδα». Σαπουντζάκη Κ., επιμέλεια έκδοσης. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα. 396 σελ.

77. Ξανθόπουλος, Γ. 2008. *Δασικές Πυρκαγιές στις Περιοχές Μίξης Δασών-Οικισμών και το Φαινόμενο των Μέγα-Πυρκαγιών*. Παρουσίαση στα πλαίσια της Ημερίδας «Δασικές Πυρκαγιές στη Νότια Ήλη και η Καταλυτική Εμπειρία του Ελληνικού Καλοκαιριού του 2007. 18 Απριλίου 2008. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/anasigr/draseis/alloi_for_eis/524876EA9A195EACE0440003BA2D133C
78. Ξανθόπουλος, Γ. και Μ. Ξανθάκης. 2008. *Ανάπτυξη μοντέλου για την επίδραση της φωτιάς στους βοσκότοπους και την εμφάνιση τάσεων ερημοποίησης*. Σελ. 299-305. Στα πρακτικά του 6^{ου} Πανελληνίου Λιβαδοπονικού Συνεδρίου «Λιβαδοπονία και Προστατευόμενες Περιοχές», Λεωνίδιο Αρκαδίας, 2-4 Οκτωβρίου 2008. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, Αθήνα και Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη. 325 σελ.
79. Παπαναστάσης, Β.Π. 2001. *Όροι και προϋποθέσεις εφαρμογής βόσκησης αγροτικών ζώων στις καμένες δασικές εκτάσεις*. Σελ. 147-156. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
80. Ραδόγλου, Κ. 2001. *Αποτελεσματικότητα της φυσικής αναγέννησης στην αποκατάσταση οικοσυστημάτων Μεσογειακών Πεύκων μετά από πυρκαγιά*. Σελ. 121-134. Στα Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ, 13-14 Δεκεμβρίου, Αθήνα. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Σελ. 219
81. Σταμάτης, Γ., Γ. Μιγκίρος και Ε. Τρικοίλη. 2008. *Οι υδατικοί πόροι μετά τις πυρκαγιές*. Σελ. 151-168. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ.
82. Τσιουβάρας, Κ., Θ. Παπαχρήστου, Π.Πλατής, Ι. Σπανός, Κ. Ραδόγλου, Α. Οικονόμου, Γ. Μπαλούτσος και Α. Αϊναλής. 2008. *Δάση και βοσκόμενα δασικά οικοσυστήματα πυρόπληκτων περιοχών: Προτάσεις ανόρθωσης και αποκατάστασης*. Σελ. 169-190. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ.

83. Φεγγερός, Κ. 2008. *Διαχείριση των καταστροφών στην κτηνοτροφία των πυρόπληκτων περιοχών*. Σελ. 85-103. Στα πρακτικά του διήμερου Συνεδρίου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα «Πυρκαγιές 2007: Από την καταστροφή στην ανάπτυξη», 7-8 Μαΐου 2008, Αθήνα, 298 σελ.
84. Eurocharity. Yearbook 2007. *Το Πνεύμα του Δάσους-Η ανταπόκριση του επιχειρηματικού κόσμου στις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007*. Εκδόσεις Λιβάνη. Αθήνα

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

85. Ανδριόπουλος, Π., Μ. Αριανούτσου, Β. Βαρελά, Γ. Γήτας, Β. Γκούμας, Β. Δασκαλάκου, Γ. Ευτυχίδης, Κ. Θάνος, Δ. Καζάνης, Κ. Καλαμποκίδης, Γ. Καρέτσος, Π. Κωνσταντινίδης, Ν. Λυμπερόπουλος, Γ. Μαλλίνης, Α. Μαντζαβέλλας, Π. Μπαλάτσος, Γ. Ξανθόπουλος, Μ. Σταθερόπουλος, Α. Σφυρής, Κ. Τσαγκάρη και Γ. Τσιουρλής. 2007. «Παρέμβαση ειδικών επιστημόνων-ρευνητών, σχετική με τα προβλήματα των δασικών πυρκαγιών του 2007». http://uaeco.biol.uoa.gr/files/presentations/paremvasi_dasikes_pyrkaies.pdf
86. Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης. 2010. *Απολογισμός έργου*. Αθήνα. <http://antiproedros.gov.gr/2011/01/05/1360>
87. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ), Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος. 2010. «Αποκατάσταση της βλάστησης μετά από πυρκαγιά σε θαμνώνες αείφυλλων πλατύφυλλων του Ν. Ηλείας». Μελέτη. <http://www.nailias.gr/main/attachments/article/816/MeletiApokatastasisVlastisis.pdf>
88. Γιατροί Καρδιάς. 2008. Έκθεση δραστηριοτήτων των Γιατρών Καρδιάς Έτος 2007. http://www.heartdoctors.gr/as/art_f2838_1.pdf
89. Γιατροί Καρδιάς. 2009. Έκθεση δραστηριοτήτων των Γιατρών Καρδιάς Έτος 2008. http://www.heartdoctors.gr/index.asp?pathID=1_2_12_304_305
90. Γιατροί χωρίς Σύνορα (ΓχΣ). 2008. *Ετήσια Αναφορά Δράσης 2007*. Αθήνα. Σελ 24. http://www.msf-media.gr/report/2007_gr/projects.pdf
91. Δημητρακόπουλος, Α.Π., 2008. *Η Συμβολή της Δασολογικής Επιστήμης στην Αντιμετώπιση της Καταστροφής των Δασών από τις Πυρκαγιές*. <http://press.auth.gr/news/wordpress/?m=20080321>
92. Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας. 2010. *Αποκατάσταση και Ανάδειξη της Φυσικής και Πολιτιστικής κληρονομιάς Αρχαίας Ολυμπίας*. Ιστοσελίδα. Νέα (2 Ιουλίου). <http://www.arxaiaolympia.gov.gr/Default.aspx?tabid=248>

93. Δήμος Ωλένης. 2008. Πρακτικό Δημομαρχειακής Επιτροπής 03-2008.
<http://www.oleni.gov.gr/Default.aspx?tabid=333>
94. ΕΛΙΞ, 2010. Απολογισμός Δράσης 2009.
<http://www.elix.org.gr/images/apologismos%202009.pdf>
95. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (Ε.Ε.Σ). 2007α. *Fires in Greece. Situation Report no.2.* (30 Αυγούστου). http://www.redcross.gr/files/press/report_2_ENG.pdf
96. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, 2007β. *Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός θέτει στη διάθεση του ΕΚΑΒ Δύο Κινητές Ιατρικές Μονάδες για τις Ανάγκες του Πύργου Ηλείας.* Δελτίο Τύπου. 30 Αυγούστου.
http://www.redcross.gr/files/press/20070830_EES_DT_IATRIKES_MONADES.pdf
97. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. 2007γ. *Fires in Greece. Situation Report no. 3.* (31 Αυγούστου). http://www.redcross.gr/files/press/report_3_ENG.pdf
98. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. 2007δ. *Ενημέρωση για τη δράση των τομέων του Ερυθρού Σταυρού για τους Πυροπαθείς.* Δελτίο Τύπου. 31 Αυγούστου.
http://www.redcross.gr/files/press/20070831_EES_DT_ANAFORA_GIA_DRASI.pdf
99. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. 2007ε. *Άμεση ανταπόκριση του Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού στην έκκληση για βοήθεια του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού υπέρ των πληγέντων.* Δελτίο Τύπου. 3 Σεπτεμβρίου.
http://www.redcross.gr/files/press/20070903_EES_DT_KYPROS.pdf
100. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. 2007στ. *Η ανταπόκριση της Αμερικάνικης Πρεσβείας στην έκκληση για βοήθεια του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού υπέρ των πληγέντων.* Δελτίο Τύπου. 6 Σεπτεμβρίου.
http://www.redcross.gr/files/press/20070906_EES_DT_AMERIKANIKI_PRESVEIA.pdf
101. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. 2008. *Άξονες Χωροταξικής και Οικιστικής Ανασυγκρότησης Των Πυρόπληκτων Περιοχών. Πιλοτική Διερεύνηση των Προοπτικών Ανασυγκρότησης των Δήμων Αλιφείρας, Ανδρίτσαινας, Ζαχάρως Και Φιγαλείας του Νομού Ηλείας.* Αθήνα.
http://www.physics.ntua.gr/pyropatheis/ergasies/SXOLH_ARCH_PERILHPSH.pdf

102. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-Σχολή Πολιτικών Μηχανικών. 2008. *Καταγραφή και ποιοτική ερμηνεία βλαβών σε κτίρια που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του Αυγούστου 2007*. Αθήνα
http://www.physics.ntua.gr/pyropatheis/ergasies/SXOLH_POL_MHX_PLHRES.pdf
103. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-Σχολή Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών, Τομέας Γεωλογικών Επιστημών. 2008. *Εκτίμηση Εδαφικής Απώλειας των λεκανών απορροής του Δήμου Ζαχάρως-Νομού Ηλείας*. Αθήνα
http://www.physics.ntua.gr/pyropatheis/ergasies/SXOLH_MET_Final_report_zaxar_o.pdf
104. Επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2008 «*Ταμείο Αλληλεγγύης ΕΕ: Η Επιτροπή προτείνει τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης ύψους 89,7 εκατομμυρίων € στην Ελλάδα για τις δασικές πυρκαγιές*». Δελτίο Τύπου. 8 Απριλίου.
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/544&format=HTML&aged=0&language=EL&guiLanguage=en>
105. *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007-2013, (2007), Αθήνα, www.dytikiellada-peloponnisos-ionio.gr/elibrary/Episimo_Keimeno_EP_DEPIN.pdf*
106. ΕΤΑΕΑ, 2008. *Ενημερωτικό Σημείωμα. Ανακοίνωση*. (4 Ιουνίου).
http://www.etaea.gr/anakoinwseis/enimerotiko_4_6_2008.pdf
107. ΕΤΑΕΑ, 2009. *Παραίτηση Διοικητικού Συμβουλίου*. Δελτίο Τύπου. (8 Οκτωβρίου) Ανακτήθηκε στις 21/6/2010.
http://www.etaea.gr/anakoinwseis/deltyp_8_10_09.pdf
108. ΕΤΑΕΑ. 2010α. *Διορισμός Καινούργιου Διοικητικού Συμβουλίου*. Δελτίο Τύπου. (21 Ιουνίου). http://www.gsis.gr/etaea/anakoinwseis/dt_21_6_2010.pdf
109. ΕΤΑΕΑ. 2010β. *Χρηματοδότηση Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων με 10.000.000€*. Δελτίο Τύπου. (16 Ιουλίου).
http://www.gsis.gr/etaea/anakoinwseis/dt_16_7_2010.pdf
110. ΕΤΑΕΑ. 2010γ. *Συμπληρωματική Χρηματοδότηση για Αποκατάσταση Πυρόπληκτων Κτιρίων με 6.000.000 €*. Δελτίο Τύπου. (7 Σεπτεμβρίου).
http://www.gsis.gr/etaea/anakoinwseis/dt_7_9_10.pdf

111. ΕΤΑΕΑ. 2010δ. Πίνακας Εισφορών-Δαπανών. Ανακοινώσεις (31 Δεκεμβρίου). http://www.etaea.gr/anakoinwseis/eisfores_dapanes_31_12_10.pdf
112. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. 2010. Έκθεση σχετικά με τον ρόλο ενός ελάχιστου εισοδήματος για την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση μιας ανεκτικής κοινωνίας στην €πη (2010/2039(INI)). Επιτροπή Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων. 16 Ιουλίου. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2010-0233+0+DOC+PDF+V0//EL>
113. Ζήφου, Μ., Μ. Μαντουβάλου, Μ. Μαυρίδου, Π. Σαμαρίνης, Λ. Τριάντης και Ε. Χατζηκωνσταντίνου. 2008. Άξονες χωρικής οργάνωσης και ανασυγκρότησης του δικτύου των οικισμών. Ενότητα 5 στο «Άξονες χωροταξικής και οικιστικής οργάνωσης των πυρόπληκτων περιοχών: Πιλοτική διερεύνηση των προοπτικών ανασυγκρότησης των Δήμων Αλιφείρας, Ανδρίτσαινας, Ζαχάρως και Φιγαλείας του Ν. Ηλείας». Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Σελ. 63-95
114. Ίδρυμα για το Παιδί. 2010. Η Μάκιστος χαμογελάει ξανά. Δελτίο Τύπου. (28 Σεπτεμβρίου). Ανακτήθηκε στις 18/2/2011. http://www.childfamily.gr/gr/press/2010_makistos_again.cfm
115. Ιστοσελίδα Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο προφήτης Ηλίας». 2008. Ανακοίνωση του Δ.Σ του Συλλόγου Πυρόπληκτων Αγίας Άννας. 16 Νοεμβρίου. http://agiananna.blogspot.com/2008/11/blog-post_16.html
116. Ιστοσελίδα Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας «Ο προφήτης Ηλίας». 2009. Επιστολή Συλλόγου Πυρόπληκτων Αγίας Άννας στον Μολυβιάτη. Ανάρτηση. 19 Ιανουαρίου. http://agiananna.blogspot.com/2009/01/blog-post_19.html
117. Καφύρας Χ. 2011. Συζήτηση και λήψη αποφάσεων για την ανασυγκρότηση-αναγέννηση της σεισμόπληκτης και πυρόπληκτης Ηλείας. Εισήγηση. 4^η Συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας. 14 Φεβρουαρίου. <http://madmedia.gr/33632/syzitisi-kai-lipsi-apofaseon-gia-tin-anasygkrotisi-anagennisi-tis-seismopliktis-kai-pyropliktis-ileias/>
118. ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ 258379, ΦΕΚ Β' 646/11.4.2008 «Μέτρα υπέρ των παραγωγών της χώρας που οι γεωργοκτηνοτροφικές τους εκμεταλλεύσεις ζημιώθηκαν από πυρκαγιές κατά το έτος 2007» www.elga.gr/members/docs/1622i7.doc

119. Κοντογιάννης, Γ. (2008). *Χρηματοδότηση αντιπλημμυρικής προστασία του Νομού Ηλείας*. Απάντηση σε ερώτηση (18 Νοεμβρίου). Ιστοσελίδα Βουλευτή Νομού Ηλείας. Ανακτήθηκε στις 15/2/2011 <http://portal.parliament.gr/Default.aspx?tabid=170&ctl=Details&mid=533&ItemID=4854>
120. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας. 2010. *Απολογισμός πεπραγμένων Ν.Α. Ηλείας Τετραετίας 2007-2010*. Δελτίο Τύπου (29 Δεκ.). <http://www.nailias.gr/main/attachments/article/817/ApologismosNAllias07-10.pdf> (Ανακτήθηκε στις 15/02/2011)
121. Οικολόγοι Πράσινοι. 2008. *Δώδεκα Προτάσεις των Οικολόγων Πράσινων για την Προστασία των Δασών*. Κείμενο Θέσεων. Αθήνα. http://www.ecogreens-gr.org/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=240%3Asyn030517-intro&catid=53%3Apolicy-may03&Itemid=36
122. Πανεπιστήμιο Πατρών και Πανεπιστήμιο Harvard. 2008. *Μετά τις φωτιές: Προτάσεις για τον δομημένο χώρο*. Εργαστήριο Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού. <http://arch.upatras.gr/078160>
123. ΠΑΣΕΓΕΣ. 2010. *Παρουσιάστηκε η πρωτοβουλία Marfin – ΕΔΟΕΕ για την ανασύσταση των καμένων ελαιώνων Πελοποννήσου- Ευβοίας*. Άρθρο. 13 Ιουλίου. [Ανακτήθηκε στις 12 Νοεμβρίου 2010] <http://www.paseges.gr/portal/cl/co/d125a911-0aab-42d5-9675-c0cdcef76500>
124. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. 2009α. *Υπόμνημα Κυβερνητικών Δράσεων για τις Πυρόπληκτες Περιοχές της Ηλείας*. Γραφείο Γενικού Γραμματέα. Πάτρα www.ptapde.gr/ilia.pdf
125. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. 2009β. *Εκτελούμενα Δημόσια Έργα*. Ιστότοπος. [Ανακτήθηκε στις 15/2/2011]. <http://www.ditikiellada.gov.gr/contents.asp?id=289>
126. ΠΡΑΞΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ. ΦΕΚ Α 205/29-8-2007. *Κοινωνικές παροχές και οικονομικές ενισχύσεις στους πληγέντες από τις πυρκαγιές*. <http://www.diorismos.gr/Dpages/vima/viewarticle.php?vid=406>
127. Συνήγορος του Πολίτη, 2010. *Διαδικασίες χορήγησης ενισχύσεων στους πληγέντες από τις πυρκαγιές του 2007*. Ιούνιος. Ειδική Έκθεση. http://www.synigoros.gr/pdf_01/8651_2_firfin.pdf

128. ΣΥΡΙΖΑ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ. 2008. «Για το ειδικό πλαίσιο ανασυγκρότησης και ανάπτυξης των πυρόπληκτων περιοχών». Ανακοίνωση Γραφείου Τύπου. 19 Νοεμβρίου. <http://www.syn.gr/gr/keimeno.php?id=12388>
129. Τομέας Αποκατάστασης Πυρόπληκτων Νομού Ηλείας (ΤΑΠ). 2010. Στατιστικό Δελτίο Κατοικιών. 1 Οκτωβρίου. Προσωπική Επικοινωνία. [Ανακτήθηκε στις 27 Οκτωβρίου μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου].
130. Τομέας Αποκατάστασης Πυρόπληκτων Νομού Ηλείας (ΤΑΠ). 2010. Στατιστικό Δελτίο Λοιπών Κτισμάτων. 1 Οκτωβρίου. Προσωπική Επικοινωνία. [Ανακτήθηκε στις 27 Οκτωβρίου μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου].
131. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (Τ.Ε.Ε). 2009. *Υπάρχον πλαίσιο για την αντιμετώπιση καταστροφών και πρόσθετα μέτρα και ρυθμίσεις για τις πληγείσες περιοχές. Προτάσεις για έναν Εθνικό Ενιαίο Φορέα αποκατάστασης και ανασυγκρότησης.* Επιτροπή Παρατηρητηρίου Ανασυγκρότησης Πυρόπληκτων Περιοχών
http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/anasigr/files/tomosTelikos.pdf
132. Τσιάκαλος Γ και Δ. Κογκίδου. 1991. *Ορισμός της φτώχειας ή από τον ορισμό της φτώχειας εξαρτώνται οι στρατηγικές καταπολέμησης της.*
users.auth.gr/~gtsiakal/WordArχεια/ftwxeiaorismos.doc
133. Υπουργείο Εσωτερικών. 2007. *Μέτρα Ανακούφισης των Πληγέντων & Ανασυγκρότησης των Πληγεισών Περιοχών.*
http://www.minpress.gr/minpress/en/index/other_pages-1/information_metra_gia_pligentes.htm
134. Υπουργείο Εσωτερικών. 2009. Πρόγραμμα Θησέας. <http://thiseas.ypes.gr>
135. Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. 2010. *Εγκύκλιος Επιτροπής Αρ.9, Παρ.1 Ν.3274/04 του ΥΠΕΣ: Παράταση του Προγράμματος ΘΗΣΕΑΣ.* 23 Μαΐου. [ανακτήθηκε στις 13 Φεβρουαρίου 2011].
http://www.kedke.gr/uploads2010/paratshthiseas_31052010.pdf
136. Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. 2011. *Δαπάνες Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.*

Πρόγραμμα [Διαύγεια. Ανακτήθηκε στις 15/2/2011].
<http://et.diavgeia.gov.gr/f/ptapde/spending>

137. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων. 6 Νοεμβρίου 2007. *Υπογραφή Υπουργικών Αποφάσεων για τις Διαδικασίες ανακατασκευής και επισκευής στις Πυρόπληκτες Περιοχές*. Ανακοίνωση Τύπου. <http://www2.minenv.gr/press/press.html>
138. ΥΠΕΧΩΔΕ, Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων. 2008α. *Σχετικά με το Πρόγραμμα Αποκατάστασης Πυρόπληκτων Κτιρίων στο Νομό Ηλείας*. Ανακοίνωση Τύπου. (9 Απριλίου) <http://www2.minenv.gr/press/press.html>
139. ΥΠΕΧΩΔΕ, Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων. 2008β. *Νέες διευκολύνσεις για την αποκατάσταση των πυρόπληκτων κατοικιών*. Ανακοίνωση Τύπου. (8 Μαΐου) <http://www2.minenv.gr/press/press.html>
140. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, 2008, *Σχέδιο διαβούλευσης για το ειδικό πλαίσιο ανασυγκρότησης και ανάπτυξης πληγεισών περιοχών από πυρκαγιές*, Αθήνα.
http://www.hellaskps.gr/news/2008_11_19_Sxedio.pdf
141. Υπουργείο Οικονομικών. 2010α. «*Ειδικό πρόγραμμα ανασυγκρότησης και ανάπτυξης πυρόπληκτων περιοχών και δομές διαχείρισης*». Σχέδιο νόμου. Υπουργείο Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Δικτυακός τόπος διαβουλεύσεων.
http://www.opengov.gr/types/wp-content/uploads/downloads/2010/09/nomosxedio_puroplikta.pdf.
142. Υπουργείο Οικονομικών. 2010β. Εγκύκλιος (Αρ. Πρωτ. οικ. 2/52677/0025) με θέμα: «*Οδηγίες εφαρμογής του άρθρου 21 παράγραφος 5 του Ν. 3867/2010 (ΦΕΚ Α' 128/3.8.2010) «Εποπτεία ιδιωτικής ασφάλισης, σύσταση εγγυητικού κεφαλαίου ιδιωτικής ασφάλισης ζωής, οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών*». (4 Αυγούστου).
<http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/78/ee/ab/78eeabd069a1ff1d0d455c47f9e03923d02da4f9/application/pdf/paratash-pyroplhktwn-20100805.pdf>
143. DATA RC, Εταιρεία Συμβουλευτικών Υπηρεσιών και Έρευνα Αγοράς. 2010. *18^η Ετήσια Έκθεση για την Οικονομία και την Αγορά Εργασίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας*. Μάιος. http://www.datarc.gr/userfiles/ekdosi_teliki.pdf

144. PRAKSIS.GR. 2007. *Ετήσια αναφορά δράσης 2007*. Σελ 24
<http://files.praksis.gr/etisiaanafdrasis2007/PRAKSIS2007.pdf>
145. PRAKSIS.GR. 2008. *Ετήσια αναφορά δράσης 2008*. Σελ 42-44
<http://files.praksis.gr/praksisanaforadrasis2008.pdf>
146. WWF Ελλάς, 2007α. *Οικολογικός απολογισμός των καταστροφικών πυρκαγιών του Αυγούστου 2007 στην Πελοπόννησο*. Αθήνα.
http://www.wwf.gr/images/pdfs/Fire_report_Peloponnisos_finalA.pdf
147. WWF Ελλάς, 2007β. *Οικολογικός απολογισμός της καταστροφικής πυρκαγιάς του Ιουνίου 2007 στην Πάρνηθα*. Αθήνα.
http://politics.wwf.gr/images/stories/fireparnisreport2007_14.pdf
148. WWF. 2008. *Ένα Βιώσιμο Μέλλον για τα Δάση της Ελλάδας*.
http://politics.wwf.gr/images/stories/political/dasikipolitiki/protasi%20dasoprostasi_as_may%202008_opt.pdf
149. WWF. 2010. 3 χρόνια μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές της Πελοποννήσου. Δημοσίευση στις 23 Σεπτεμβρίου. [Ανακτήθηκε στις 10 Νοεμβρίου 2010].
<http://wwfaction.wordpress.com/>

ΈΝΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

150. ΑΠΟΔΗΜΟΣ. Ειδησεογραφική Ιστοσελίδα. 2007. *Ειδικό Αφιέρωμα*. Σεπτέμβριος. http://www.apodimos.com/arthra/07/Sept/ELLADA_ETHINIKH_KATASTROFH_GIA_T_HN_PATRIDA/index.htm
151. ΑΥΓΗ, Εφημερίδα. 2010. *Και κάρηκαν και πληρώνουν οι βιοκαλλιεργητές*. Άρθρο. 25 Ιουνίου. <http://www.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=552115>
152. Γεωργιοπούλου Τ. 2010. *Κινδυνεύουν να χάσουν επιδοτήσεις*. Άρθρο. Καθημερινή. 9 Μαρτίου. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_1_09/03/2010_393517
153. Γκίστης Πέτρος, 2008α. *Εκτός αποζημιώσεων χιλιάδες αγρότες*. Άρθρο. ΠΡΩΤΗ Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 18 Απριλίου. http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=9160&Itemid=36
154. Γκίστης Π., 2008β. *Φήμες για πώληση ζωοτροφών που ήταν για... δωρεάν διάθεση!* Άρθρο. Πρώτη, Ημερησία Εφημερίδα Ηλείας. 27 Οκτωβρίου. http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=11077&Itemid=36
155. Γκουγκουστάμου Β., 2008. *Ανάσα ελπίδας στην Αρήνη*. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα Ηλείας. 21 Οκτωβρίου. http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=11027&Itemid=36
156. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ, 2007. Εβδομαδιαία Εφημερίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Αριθμός Φύλλου:340. Β' Περίοδος. 4 Σεπτεμβρίου.
157. Έρευνα. 2007. *Μετρά πληγές η αγροτική παραγωγή από τις πυρκαγιές*. Άρθρο. Καθημερινή Οικονομική και Πολιτική Εφημερίδα. (2 Σεπτ.) <http://www.e-erevna.gr/portal/story.aspx?ID=15300>

158. Ζιάκας Δ. 2010. *5 εκατ. € στην Ηλεία για την εκτέλεση 7 σημαντικών έργων*. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 24 Νοεμβρίου. http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=9955&Itemid=99999999&limit=1&limitstart=0
159. Ηλεία Τώρα. 2010. *Έτσι θα θωρακιστεί ο Αλφειός*. Ειδησεογραφικός Ιστότοπος. Άρθρο. (1 Νοεμβρίου).
http://iliatora.gr/news_details.php?id=1360
160. Ηλεία στο Ίντερνετ. 2010. *Δύσκολος ο φετινός χειμώνας δηλώνει ο Νομάρχης Ηλείας κ. Καφύρας-Χτυπούν καμπανάκι για τις πλημμύρες*. Ilianet.gr, 29 Οκτωβρίου. (ανακτήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου 2011)
<http://www.ilianet.gr/index.php?news&nid=4460>
161. Θάνου Λ. 2010. *Ξαναχτίστηκε η Αρτέμιδα Ηλείας*. Άρθρο. ΣΚΑΙ. 15 Ιανουαρίου.
<http://www.skai.gr/news/environment/article/135490>
162. Καλογερόπουλος Σ. 2009. *Α απολογισμός της καταστροφής*. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 19 Νοεμβρίου
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13677&Itemid=1
163. Καρανίκας, Χ. 2008. *Καμένο χαρτί οι υποσχέσεις για σπίτια*. Άρθρο. ΤΑ ΝΕΑ on line. 2 Σεπτεμβρίου. <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=1&artId=84355>
164. Λιάλιος, Γ. 2011. *Δασικοί χάρτες, για πρώτη φορά*. Άρθρο. Καθημερινή. 06 Απριλίου. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_06/04/2011_438291
165. Μύττης Γ. 2010. *Καταπατήσεις στα Καμένα Δάση*. Άρθρο. Real planet (10 Οκτωβρίου).
166. Νοδάρης Μάκης, 2008α. *Συνεχίζουν το πλιάτσικο στα ποτάμια της Ηλείας*. Ελευθεροτυπία. Άρθρο. 23 Ιαν. [Ανακτήθηκε στις 12/02/2011].
http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=23.01.2008,id=86612576

167. Νοδάρος Μάκης, 2008β. *ΗΛΕΙΑ: Καλούν τώρα τους κατοίκους να αποδείξουν ότι καλώς το εισέπραξαν*. Ελευθεροτυπία. Άρθρο. 20 Οκτωβρίου
http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,dt=20.10.2008,id=23546144
168. Νοδάρος, Μ. 2010. *Οριστικό τέλος στο Δημαρχείο της αμαρτίας στο κράτος της Ζαχάρως*. Άρθρο. (18 Φεβρ.).
http://mnodaros.blogspot.com/2010_02_01_archive.html
169. Παϊσιιάδης Σ. 2008. *Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Ηλείας*. Αγρότυπος. Εβδομαδιαία Ηλεκτρονική Εφημερίδα αγροτικής Ενημέρωσης. 4 Δεκεμβρίου.
<http://www.agrotypos.gr/index.asp?mod=articles&id=20245>
170. Παπασταθοπούλου Χ. και Μ. Νοδάρος. 2008. *Αναδάσωση Αρχαίας Ολυμπίας. Ήταν δάσος έγινε παρκάκι..* Άρθρο. Ελευθεροτυπία. 24 Μαρτίου.
http://www.arthro24.gr/doc/Olympia_reforestation.htm
171. Πρώτη, 2010. «Βουλιάζει» το Γούμερο από τις συνεχείς κατολισθήσεις. Άρθρο. Ημερησία Εφημερίδα. (20 Φεβρ.)
<http://www.oleni.gov.gr/Default.aspx?tabid=200¤tpage=15>
172. Πρωτοπαπάς Κ. 2010. Ένας μικρός «παράδεισος» για βρέφη και νήπια. Άρθρο. Εκκλησία της Κύπρου. (15 Απριλίου).
<http://www.churchofcyprus.org.cy/article.php?articleID=1175>
173. ΣΚΑΪ, 2010. Στους κατοίκους το Χωριό Μάκιστος. Άρθρο. (27 Σεπτεμβρίου). Ανακτήθηκε στις 19/2/2011. <http://www.skai.gr/news/greece/article/152718/stoys-katoikoys-to-horio-makistos-stin-ileia/>
174. Σκούρας Ν., 2008α. *Εξαιρετική λύση οι τεχνητοί λειμώνες*. Άρθρο. Πρώτη, Ημερησία Εφημερίδα Ηλείας. 18 Οκτωβρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=10996&Itemid=111
175. Σκούρας Ν., 2008β. *Επιβεβαιώνει η Ν.Α. Ηλείας*. Άρθρο. Πρώτη, Ημερησία Εφημερίδα Ηλείας. 28 Οκτωβρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=11099&Itemid=36

176. Σκούρας Ν., 2008γ. *Νέο SOS για το οδικό δίκτυο*. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 9 Οκτωβρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=10894&Itemid=36
177. Σπυροπούλου, Ν. 2010. *Νέα Πρωτοβουλία για το Δήμο Ωλένης*. Άρθρο. Εφημερίδα Πατρύς. (20Φεβρ.).
<http://www.oleni.gov.gr/Portals/2/files/images/news/nea%20protoboulia%20gia%20to%20dimo.jpg>
178. Σπυρούνης Γ. 2007. 150.000 € στην Ολυμπία. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 4 Οκτωβρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=7644&Itemid=36
179. Σπυρούνης Γ. 2008. *Ανοχύρωτος ο νομός ένα χρόνο μετά...* Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 20 Οκτωβρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=11022&Itemid=111
180. Σπυρούνης Γ. 2009. *Βιβλική καταστροφής την Πλατιάνα*. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα της Ηλείας. 4 Φεβρουαρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=11935&Itemid=36
181. Σπυρούνης Γ. 2010. *Απίστευτη καταστροφή στο Δήμο Ωλένης*. Άρθρο. Πρώτη. Ημερησία Εφημερίδα Ηλείας. 10 Νοεμβρίου.
http://www.protinews.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=15442&Itemid=36
182. Τζάννε Μαριάννα. 2010. *Φύτρωσαν ελιές στα καμένα της Ηλείας*. Άρθρο. (19 Νοεμβρίου). Το Πρώτο Θέμα.
<http://www.protothema.gr/environment/article/?aid=91482>
183. Τράτσα Μ. 2007. *Τεράστια ποσά για αναποτελεσματικά έργα*. Άρθρο. Το Βήμα. 25 Οκτωβρίου. Σελ Α14
<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=46&ct=87&artid=200416&dt=25/10/2007>

184. AGRENDA. Εβδομαδιαία Εφημερίδα Αγορών και Οικονομίας της Υπαίθρου. 2010. *Το Τσεκ Φρενάρι την Εξισωτική*. Άρθρο. Σελ 7. 16-17 Οκτωβρίου. http://www.agronews.gr/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=1077&Itemid=100
185. IN.GR. 2007. *Οι πυρόπληκτοι αγρότες θα πάρουν άμεσα προκαταβολή αποζημιώσεων, δήλωσε ο Μπασιάκος*. Άρθρο. Ειδησεογραφικός ιστότοπος. 27 Αυγούστου. <http://news.in.gr/greece/article/?aid=826911>
186. PyrgosPress Ηλεία. 2010. *Νομαρχία Ηλείας και Ηλειακή Α.Ε βάζουν μπρος αναδασώσεις*. Blog. Δημοσίευση. (12 Δεκεμβρίου). http://pyrgospress.blogspot.com/2010/12/blog-post_12.html
187. The best.gr. 2010. *Έργα 1.434.500 € στην Ηλεία*. Άρθρο. (10 Σεπτ.) <http://www.thebest.gr/news/index/viewStory/29593> (ανακτήθηκε στις 13/2/2011).

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- EM-DAT. The International Disaster Database, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters-CRED
<http://www.emdat.be>
- Social Capital Research Website
<http://www.socialcapitalresearch.com/definition.html>
- WWF, Μη Κυβερνητική Περιβαλλοντική Οργάνωση.
www.wwf.gr
- Ιστοσελίδα του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίας Άννας Ηλείας «Ο Προφήτης Ηλίας».
<http://agiananna.blogspot.com/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΙΣΦΟΡΕΣ		
Εισφορές μέχρι 31/12/2007	187.033.415,23	
Εισφορές από 1/1 έως 31/12/2008	30.770.292,15	
Εισφορές από 1/1 έως 7/10/2009	214.838,61	
Εισφορές από 8/10 έως 31/12/2009	2.522,28	
Εισφορές από 1/1 έως 31/12/2010	112.448,94	

Σύνολο εισφορών	198.133.517,21	
Τόκοι (έως 31/12/07)	2.121.848,25	
Τόκοι (Α' εξάμηνο 2008)	2.297.626,40	
Τόκοι (Β' εξάμηνο 2008)	3.074.046,86	
Τόκοι (Α' εξάμηνο 2009)	2.802.360,57	
Τόκοι (Β' εξάμηνο 2009)	2.659.409,28	
Τόκοι (Α' εξάμηνο 2010)	2.398.784,19	
Τόκοι (Β' εξάμηνο 2010)	2.126.961,40	

Σύνολο τόκων	17.481.036,95	
Σύνολο εισφορών + τόκων		215.614.554,16
ΔΑΠΑΝΕΣ		
Δαπάνες μέχρι 31/12/2007		6.761.395,00
Αναλυτικά :		
- Προμήθεια ζωοτροφών σε πληγέντες κτηνοτρόφους και μελισσοκόμους σε 9 Νομούς (6-11-2007)	4.000.000,00	
- Κάλυψη δαπανών ανηδιαβρωτικών έργων στην Αρχαία Ολυμπία (30-11-2007)	2.761.395,00	

Δαπάνες από 1/1 έως 31/12/2008		53.244.623,04
Αναλυτικά :		
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 1/1-2-2008)	10.000.000,00	
- Χρηματοδότηση Δήμου Γόρτυνος για αντιπλημμυρικά έργα και έργα αποκατάστασης ζημιών (σύμφωνα με επιθυμία των δωρητών) (ένταλμα 2/6-2-2008)	2.000.000,00	
- Χρηματοδότηση Δήμου Αρχαίας Ολυμπίας για την προετοιμασία της τελετής αφής της Ολυμπιακής Φλόγας (σύμφωνα με επιθυμία των δωρητών) (ένταλμα 3/11-2-2008)	150.000,00	
- Χρηματοδότηση Δ.Δ. Παλαιοβαρβάσαινας Δήμου Πύργου για την ανάπλαση της πλατείας (σύμφωνα με επιθυμία των δωρητών) (ένταλμα 4/11-2-2008)	79.000,00	
- Χρηματοδότηση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος για αντιδιαβρωτικά έργα εκτελούμενα στο Νομό Ηλείας από δασικούς συνεταιρισμούς (ένταλμα 5/22-4-2008)	4.457.032,53	
- Επιχορήγηση αντικατάστασης μηχανήματος (μπουλντόζας) ιδιώτη που καταστράφηκε ολοσχερώς στην προσπάθεια διάνοιξης αντιπυρικής ζώνης στο Δημοτικό Δάσος του Δ.Δ. Σμέρνας του Δήμου Ζαχάρως. (ένταλμα 6/15-5-2008)	30.000,00	
- Επιχορήγηση ανακατασκευής Ιερού Ναού Αγίας Παρασκευής, Δ.Δ. Γραϊκας Δήμου Σκαλλούντος Νομού Ηλείας (αποδοχή δωρεάς υπό όρους) (ένταλμα 7/22-5-2008)	100.000,00	

- Χρηματικό βραβείο στους 15 διακριθέντες στον Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό «Σχεδιασμός Προτύπων Κατοικιών» για τους κατοίκους των περιοχών που επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 (ένταλμα 8/27-5-2008)	45.000,00	
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 9/27-5-2008)	5.500.000,00	
- Αγορά 10 γεωργικών ελκυστήρων και μηχανημάτων αποκατάστασης δασών τα οποία θα διατεθούν στη δασική υπηρεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης (αποδοχή δωρεάς υπό όρους) (ένταλμα 10/29-5-2008)	440.300,00	
- Επιχορήγηση Λυκείου Ελληνίδων Σπάρτης προκειμένου να μεταβούν στην Κύπρο για φιλοξενία στις παιδικές εξοχές του Λυκείου Ελληνίδων Αμμοχώστου, 42 άτομα (παιδιά και μητέρες) από τις πυρόπληκτες περιοχές (ένταλμα 11/26-6-2008)	2.940,00	
- Επιχορήγηση ιδιώτη (ατόμου με ειδικές ανάγκες) ως οικονομική ενίσχυση για την αντικατάσταση της οικοσκευής και των απαραίτητων βοηθημάτων του, τα οποία καταστράφηκαν ολοσχερώς από την πυρκαγιά του περασμένου καλοκαιριού (ένταλμα 12/14-7-2008)	10.000,00	
- Αμοιβή των 15 διακριθεισών ομάδων στον Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό «Σχεδιασμός Προτύπων Κατοικιών» για τους κατοίκους των περιοχών που επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007, για την εκπόνηση οριστικής μελέτης για έκδοση οικοδομικής άδειας (ένταλμα 13/21-8-2008)	178.500,00	

- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 14/1-9-2008)	10.000.000,00	
- Επιχορήγηση των πυρόπληκτων του Νομού Ηλείας (προϊόν των ερανικών λογαριασμών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας) (ένταλμα 15/8-9-2008)	366.252,35	
- Επιχορήγηση της Νομ/κης Αυτ/σης Ηλείας για πληρωμή των χρεών της από αγορά ζωοτροφών (ένταλμα 16/22-9-2008)	500.000,00	
- Επιχορήγηση των πυρόπληκτων του Νομού Ηλείας (προϊόν των ερανικών λογαριασμών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας) (ένταλμα 17/22-9-2008)	152.448,16	
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 18/17-10-2008)	13.775.000,00	
- Επιχορήγηση για την κάλυψη της δαπάνης εκτέλεσης αντιδιαβρωτικών και αντιπλημμυρικών έργων στην Αρχαία Ολυμπία (βόρεια πλευρά Λόφου Καλόσακα) (ένταλμα 19/23-10-2008)	410.550,00	
- Επιχορήγηση Δήμου Φαλαισίας Ν. Αρκαδίας για την εξόφληση δαπάνης εκτέλεσης αντιπλημμυρικών έργων (ένταλμα 20/4-12-2008)	47.600,00	
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 21/15-12-2008)	5.000.000,00	

Δαπάνες από 1/1 έως 7/10/2009		16.616.000,00
Αναλυτικά :		
- Επιχορήγηση της ΚΒ' Εφορίας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού για την αποκατάσταση και προστασία του Αρχαιολογικού χώρου Καμίρου Ρόδου που πλήγηκε από τη φωτιά στις 4 Δεκεμβρίου 2008. (ένταλμα 1/17-2-2009)	120.000,00	
- Επιχορήγηση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας για αποκατάσταση ζημιών στο Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο πυρόπληκτων περιοχών του Νομού Ηλείας και συγκεκριμένα στο υποέργο : Δρόμος Κρέστενα – Πλατιάνα – Καλλιθέα – Ανδρίτσαινα. (ένταλμα 2/23-2-2009)	700.000,00	
- Επιχορήγηση ΔΕΥΑ Αιγίου Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος για την αποκατάσταση προβλημάτων υδροδότησης στον οικισμό Αχλαδιά του ΤΔ Πτέρης Δήμου Αιγίου (ένταλμα 3/10-3-2009)	160.000,00	
- Χρηματοδότηση Δήμου Γόρτυνος για αντιπλημμυρικά έργα και έργα αποκατάστασης ζημιών - Β' δόση (σύμφωνα με επιθυμία των δωρητών) (ένταλμα 4/24-3-2009)	1.416.000,00	
- Επιχορήγηση Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος για την εκπόνηση μελετών για έργα αποκατάστασης στις πυρόπληκτες περιοχές (ένταλμα 5/8-5-2009)	500.000,00	
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 6/18-5-2009)	5.000.000,00	

- Επιχορήγηση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηλείας για την ανακατασκευή του Δημοτικού Σχολείου Κρανάς στο Δ.Δ. Αμυγδαλιών του Δήμου Αλιφείρας και την επισκευή του Δημοτικού Σχολείου Μηλέων του Δήμου Φολόης που επλήγησαν από τις πυρκαγιές του 2007 (ένταλμα 7/2-6-2009)	190.000,00	
- Επιχορήγηση Υπουργείου Πολιτισμού - ΚΒ' Εφορίας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Ρόδου για την αποκατάσταση και προστασία του αρχαιολογικού χώρου Καμίρου Ρόδου που πλήγηκε από την πυρκαγιά στις 4/12/2008 (ένταλμα 8/4-6-2009)	60.000,00	
- Επιχορήγηση Υπουργείου Πολιτισμού (Ταμείου Διαχείρισης Πιστώσεων για την Εκτέλεση Αρχαιολογικών Εργων) για την αγορά ενός πυροσβεστικού οχήματος για τον Αρχαιολογικό χώρο της Επιδαύρου (ένταλμα 9/10-6-2009)	35.000,00	
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταλμα 10/6-7-2009)	6.000.000,00	
- Επιχορήγηση Δήμου Βαρθολομιού Νομού Ηλείας για έργα αντιπυρικής προστασίας δάσους Θινών και δάσους Αρκουδίου (ένταλμα 11/15-7-2009)	500.000,00	
- Επιχορήγηση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ανατολικής Αττικής για την προμήθεια ζωοτροφών σε πληγέντες κτηνοτρόφους της ΒΑ Αττικής που επλήγησαν από την καταστροφική φωτιά της 21-8-09. (ένταλμα 12/25-9-2009)	50.000,00	

- Επιχορήγηση Αγροτικού Συνεταιρισμού Καρύστου για την προμήθεια ζωοτροφών σε πληγέντες κτηνοτρόφους του Δήμου Καρύστου που επλήγησαν από την καταστροφική φωτιά της του Αυγούστου 2009. (ένταγμα 13/25-9-2009)	100.000,00	
- Επιχορήγηση Υπουργείου Πολιτισμού – 25 ^η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων για την αποκατάσταση του πυρόπληκτου αρχαιολογικού χώρου Κάστρου Λεονταρίου Δήμου Φαιακίας και την στερέωση, αποκατάσταση και ανάδειξη του πυρόπληκτου Κάστρου Ακροκορίνθου Αρχαίας Κορινθίας (ένταγμα 14/29-9-2009)	1.185.000,00	
- Χρηματοδότηση Δήμου Γόρτυνος για αντιπλημμυρικά έργα και έργα αποκατάστασης ζημιών - Γ' δόση (σύμφωνα με επιθυμία των δωρητών) (ένταγμα 15/30-9-2009)	600.000,00	
Δαπάνες από 1/1 έως 30/11/2010		20.668.151,32
Αναλυτικά :		
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταγμα 1/9-7-2010)	10.000.000,00	
- Χρηματοδότηση Προγράμματος για επισκευές ή ανακατασκευές πυρόπληκτων κτιρίων - μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ (ένταγμα 2/17-9-2010)	6.000.000,00	
- Χρηματοδότηση Δήμου Γόρτυνος για αντιπλημμυρικά έργα και έργα αποκατάστασης ζημιών - Δ' δόση (σύμφωνα με επιθυμία των δωρητών) (ένταγμα 3/17-9-2010)	555.000,00	

- Χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. (ένταγμα 4/17-9-2010)	514.424,37	
- Χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών της Περιφέρειας Πελοποννήσου (ένταγμα 5/17-9-2010)	2.780.000,00	
- Χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος (ένταγμα 6/15-11-2010)	100.007,26	
- Χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών της Περιφέρειας Πελοποννήσου (ένταγμα 7/15-11-2010)	130.000,00	
- Χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος (ένταγμα 8/15-11-2010)	210.505,65	
- Χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος (ένταγμα 9/15-11-2010)	398.214,04	
Σύνολο δαπανών		97.290.169,36
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ 31/12/2010		118.324.384,80

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πίνακας : Έργα που πραγματοποιήθηκαν στην Ηλεία και χρηματοδοτήθηκαν από το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και εμφανίζονται στην ιστοσελίδα της Διαύγειας μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2011. (Τα ποσά που αναφέρονται εδώ δεν αποτελούν το συνολικό προϋπολογισμό των έργων αυτών).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - Ν.Π.Ι.Δ.

A/A	Ημερομηνία πληρωμής	Έργο	Κωδικός έργου	Δόση	Ποσό (€)	
1	15/11/2010	ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ /ΔΗΜΟΣ ΑΛΙΦΕΙΡΑΣ (ΕΙΔΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΔΑΣΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΟΥ Ν. 3208/2003).			5.904,00	ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
2	15/11/2010	ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ /ΔΗΜΟΣ ΒΩΛΑΚΟΣ & ΦΟΡΕΑΣ ΔΑΣΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΟΥ Ν. 3208/2003).			5.987,03	ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
3	15/11/2010	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ/ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ (ΕΙΔΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΔΑΣΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΟΥ Ν. 3208/2003).			5.977,80	ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
4	15/11/2010	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ /ΔΗΜΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ			5.987,03	ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

5	29/11/2010	«ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ/ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΕΤΟΥΣ 2007» Υποέργο: Ασφαλτόστρωση Δρόμου Χρυσοχωρι-Μακιστος.	Κ.Α 2007ΕΠ40100001	7 ^η	43.665,27	ΔΗΜΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ
6	29/11/2010	ΕΡΓΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ, Υποέργο: Παρεμβάσεις –Αποκαταστάσεις στην Αγροτική Οδοποιία του Δήμου Πηνείας	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2008ΕΠ40100002»	2 ^η	48.888,92	ΔΗΜΟΣ ΠΗΝΕΙΑΣ
7	29/11/2010	«ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ/ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΕΤΟΥΣ 2007» Υποέργο: Επείγουσες αντιπλημμυρικές εργασίες στον ποταμό Αλφειό για την άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών των πυρκαγιών έτους 2007 στο Ν. Ηλείας .	Κ.Α 2007ΕΠ40100001	6 ^η	108.900,00	Διεύθυνσης Ελέγχου και Κατασκευής Έργων (ΔΕΚΕ-Π.Δ.Ε)
8	29/11/2010	ΕΡΓΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ, Υποέργο: Επισκευή Οδικού Δικτύου και Αντικατάσταση Δικτύου Ύδρευσης Δήμου Τραγανού	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2008ΕΠ40100002	2 ^η	52.677,19	ΔΗΜΟΣ ΤΡΑΓΑΝΟΥ
9	2/12/2010	«ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ/ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΕΤΟΥΣ 2007» Υποέργο: Αντιμετώπιση Κατολισθητικών Φαινομένων Δήμου Αμαλιάδας και Δήμου Ιάρδανου Ν. Ηλείας	Κ.Α 2007ΕΠ40100001	2 ^η	59.814,90	ΔΕΚΕ/ΠΔΕ

10	3/12/2010	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ /ΔΗΜΟΣ ΦΙΓΑΛΕΙΑΣ & ΖΑΧΑΡΩΣ			5.987,03	ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
11	3/12/2010	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΣ/ΔΗΜΟΣ ΦΙΓΑΛΕΙΑΣ & ΖΑΧΑΡΩΣ			5.995,06	ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
12	10/12/2010	«ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ/ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΕΤΟΥΣ 2007» Υποέργο: Ολοκλήρωση Αντιπλημμυρικών Έργων – Καθαρισμός Χειμάρρου Τ.Δ. Δουνειΐκων – Κάρδαμα Δ. Αμαλιάδας Ν. Ηλείας.	Κ.Α 2007ΕΠ40100001	2 ^η	1.789,06	ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ
13	13/12/2010	ΕΡΓΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ Ν. ΗΛΕΙΑΣ, Υποέργο: Αγροτική Οδοποιία Δημοτικών Διαμερισμάτων Δ. Βαρθολομιού	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2008ΕΠ40100002	1 ^η	100.000,00	ΔΗΜΟΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΙΟΥ
14	13/12/2010	«ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΤΙΔΙΑΒΡΩΤΙΚΩΝ/ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ ΕΤΟΥΣ 2007» Υποέργο: Αντιμετώπιση Κατολισθητικών Φαινομένων Δήμου Φολόης	Κ.Α 2007ΕΠ40100001	1 ^η	104.858,60	ΔΕΚΕ/ΠΔΕ
15	21/12/2010	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ Δ.Δ. ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΥ Δ.Δ. ΝΕΡΑΙΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΦΟΛΟΗΣ	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2009ΕΠ40100004	2 ^η	90.132,49	ΔΗΜΟΣ ΦΟΛΟΗΣ
16	16/12/2010	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ Δ.Δ. ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΥ Δ.Δ. ΝΕΡΑΙΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΦΟΛΟΗΣ	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2009ΕΠ40100004	1 ^η	41.526,63	ΔΗΜΟΣ ΦΟΛΟΗΣ
17	16/12/2010	«ΕΠΙΣΚΕΥΗ–ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΔΡΕΥΤΙΚΟΥ	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α.	2 ^η	35.580,49	ΔΕΥΑ ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ

		ΔΙΚΤΥΟΥ Τ.Δ. ΣΑΒΑΛΙΩΝ/ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	2009ΕΠ40100011			
18	16/12/2010	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΔΟΥ ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΙΑ-ΦΡΙΞΑ Δ. ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2009ΕΠ40100030	3 ^η	22.391,63	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ
19	17/12/2010	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΔΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΤΔ ΓΡΑΙΚΑ Δ. ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ Ν. ΗΛΕΙΑΣ	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2009ΕΠ40100029	1 ^η	38.523,16	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ
20	31/12/2010	«ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ ΑΠΟ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗ ΚΑΤΣΑΡΟΥ-ΠΡΑΣΙΝΟΥ- ΦΩΝΑΙΤΙΚΑ-ΒΡΟΧΙΤΣΑ ΤΟΥ Δ. ΙΑΡΔΑΝΟΥ	ΣΑΕΠ 401 με Κ.Α. 2009ΕΠ40100025	2 ^η	50.000,00	ΔΗΜΟΣ ΙΑΡΔΑΝΟΥ

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Φεβρουάριος 2011)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΕΡΓΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΘΗΣΕΑ (ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ)				
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2: ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ				
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΕΡΓΑ				
Α/Α	ΕΡΓΟ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ (€)	ΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)	ΣΤΑΔΙΟ
1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Λεχαινών	131.000,00	125.760,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ
2	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ Δ. ΣΚΙΛΛΟΥΝΤΟΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Σκιλλούντος	400.000,00	360.000,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ
3	ΜΕΛΕΤΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΖΑΧΑΡΕΙΚΗΣ ΓΡΑΝΑΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Ζαχάρως	33.796,00	33.796,00	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΕΡΓΑ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ				
4	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ- ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΓΛΥΦΑΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Βαρθολομιού	167.722,00	167.722,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
5	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Ανδριτσαίνης	313.769,00	310.400,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
6	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ - ΑΓΩΓΩΝ ΟΜΒΡΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Αρχαίας Ολυμπίας	430.000,00	430.000,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
7	ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ Δ/Δ/ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΑΣ -ΑΓ. ΚΥΡΙΑΚΗΣ -ΚΡΥΟΒΡΥΣΗΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Λασίωνος	212.850,00	212.850,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
8	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ Δ.Δ ΜΥΡΣΙΝΗΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Λεχαινών	37.000,00	37.000,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
9	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ-ΚΥΛΛΗΝΗΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Κάστρου - Κυλλήνης	42.000,00	42.000,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
10	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Τραγανού	80.000,00	80.000,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
11	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΖΑΧΑΡΩΣ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Ζαχάρως	100.000,00	100.000,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ

12	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΖΑΧΑΡΩΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤ. ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Ζαχάρως	500.000,00	500.000,00	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ
ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ				
13	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΗΝΕΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ Δυτικής Ελλάδας - ΗΛΕΙΑΣ - Δ. Γαστούνης	47.481,00	0,00	ΠΡΟΕΝΤΑΞΗ
	ΣΥΝΟΛΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΘΗΣΕΑ		2.399.528,00	

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών, Πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ (2009)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ ΠΟΥ ΥΠΕΣΤΗΣΑΝ ΖΗΜΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ 2007 ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΚΥΑ 304186, ΦΕΚ Β΄1087/2008

1. Γεωργοί και κτηνοτρόφοι των οποίων οι ζημιές δεν υπερβαίνουν το 30% του συνόλου της παραγωγής και του παγίου κεφαλαίου.
2. Παραγωγοί που δεν έχουν ΑΦΜ.
3. Παραγωγοί που έχουν υποχρέωση επιστροφής χρημάτων από άλλη ενίσχυση, η οποία κρίθηκε ως ασυμβίβαστη.
4. Γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που δεν έχουν συστηματικό χαρακτήρα.
5. Περιπτώσεις ζημιών που οφείλονται σε αμέλεια, υπαιτιότητα ή παράλειψη του αιτούντος ή τρίτου.
6. Ζημιές που προέκυψαν, διευρύνθηκαν ή επεκτάθηκαν επειδή οι πληγέντες δεν έλαβαν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό ή την αποκατάσταση.
7. Γεωργικές εκμεταλλεύσεις που αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους εκτός εποχής ή όπου οι συνθήκες της περιοχής δεν είναι ενδεδειγμένες, π.χ. σε ακατάλληλες ζώνες είτε λόγω κλίματος είτε λόγω φύσεως του εδάφους κ.λπ.
8. Αιτήματα ενίσχυσης τα οποία δεν συνοδεύονται από επίσημα έγγραφα που πιστοποιούν την έκταση της ζημιάς (π.χ. έγγραφα Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, Διεύθυνσης Δασών).
9. Κάτοχοι γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων οι οποίοι δεν έχουν ασφαλίσει κύρια στοιχεία της εκμετάλλευσής τους σε ασφαλιστικό φορέα.
10. Ζημιές ζωικού κεφαλαίου ή ζωικής παραγωγής που οφείλονται σε καταστροφή των κτιριακών εγκαταστάσεων ή βλάβη του μηχανολογικού εξοπλισμού όταν δεν πληρούνται οι όροι και κανόνες κατασκευής και οι προϋποθέσεις ορθής λειτουργίας.

11. Ζημιές παγίου κεφαλαίου ή μηχανημάτων-μηχανολογικού εξοπλισμού που προκλήθηκαν ή επεκτάθηκαν επειδή δεν ελήφθησαν όλα τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη ή τον περιορισμό τους.
12. Ζημιές σε εγκαταστάσεις και σε εξοπλισμό που χρησιμοποιούνται για τυποποίηση, μεταποίηση, μεταφορά γεωργικών προϊόντων (π.χ. οινοποιία, ελαιουργία, βαρέλια κ.λπ.).
13. Ζημιές σε εγκαταστάσεις ή εξοπλισμό γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων οικονομικά απαξιωμένων.
14. Ζημιές πηγαδιών.
15. Ζημιές γεωτρήσεων.
16. Ζημιές σε περιφράξεις γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
17. Ζημιές σε θερμοκήπια με έκταση μικρότερη των 200 τ.μ. ανά αγροτεμάχιο.
18. Ζημιές σε εξοπλισμό που δεν θεωρείται απαραίτητος ως προϋπόθεση για τη λειτουργία της γεωργικής εκμετάλλευσης ή θεωρείται εξειδικευμένος, όπως γεννήτριες αποθήκης κ.λπ.
19. Ζημιές σε εργαλεία και εξοπλισμό που δεν δικαιολογείται η ύπαρξή τους στην εκμετάλλευση.
20. Ζημιές σε πάγιο κεφάλαιο και εξοπλισμό γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων εάν δεν αποδεικνύεται η κατοχή καλλιεργειών ή ζωικού κεφαλαίου κατά περίπτωση.
21. Ζημιές σε οχήματα για τα οποία υπάρχει υποχρέωση ασφάλισης αστικής ευθύνης (π.χ. γεωργικοί ελκυστήρες, συλλεκτικές μηχανές, κ.λπ.).
22. Εκμεταλλεύσεις εκτροφής σαλιγκαριών, σηροτροφικές
22. Εκμεταλλεύσεις εκτροφής σαλιγκαριών, σηροτροφικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις μανιταριών, επιχειρήσεις γουνοφόρων ζώων.
23. Όσες εκμεταλλεύσεις υποχρεούνται να τηρούν βιβλία και δεν διαθέτουν ή δεν παρέχουν στοιχεία παραγωγής και οικονομικά στοιχεία.

24. Εκμεταλλεύσεις οι οποίες δεν αναγράφονται στα αντίστοιχα μητρώα ή στην Ενιαία Δήλωση Εκμετάλλευσης, στο Κτηματολόγιο ή στα αντίγραφα των εντύπων Ε1 της φορολογικής δήλωσης ή όπου απαιτείται.
25. Δασικά δένδρα και φυτώρια αυτών, καθώς και δασικά προϊόντα (ξυλεία, ξυλοκάρβουνα κ.ά.).
26. Εκμεταλλεύσεις αμπελοειδών, εάν δεν τηρούνται οι κανονιστικές τους υποχρεώσεις.
27. Περιπτώσεις ζημιών που οφείλονται σε καταστροφή των κτιριακών εγκαταστάσεων ή βλάβη του μηχανολογικού εξοπλισμού όταν δεν πληρούνται οι όροι και κανόνες κατασκευής και οι προϋποθέσεις ορθής λειτουργίας.
28. Περιπτώσεις ζημιών που συμβαίνουν στη φυτική παραγωγή μετά τη λήξη της καλλιεργητικής περιόδου.
29. Ανθοκομικά φυτά και καλλωπιστικά δένδρα ή θάμνοι που οι εκμεταλλεύσεις προμηθεύτηκαν προς εμπορία.
30. Καλλιέργειες που καλύπτονται από ασφαλίσιμους κινδύνους, πέρα από τις προκαθορισμένες ημερομηνίες έναρξης και λήξης της κάλυψης των ειδών αυτών.
31. Αυτοφυείς καλλιέργειες.
32. Αποθηκευμένα νωπά προϊόντα ή προϊόντα που φυλάσσονται σε ειδικά ελεγχόμενο περιβάλλον (π.χ. ψυγεία).
33. Αποθηκευμένα προϊόντα προοριζόμενα για εμπορία.
34. Εφόδια, όπως λιπάσματα, φάρμακα κ.ά.
35. Αποθηκευμένα προϊόντα που έχουν υποστεί μεταποίηση, τυποποίηση κ.λπ. (π.χ. κρασί, λάδι κ.ά.).
36. Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους μόνιμα ή προσωρινά (μετακινούμενοι κτηνοτρόφοι-μελισσοτρόφοι) σε ακατάλληλη κλιματική ζώνη.
37. Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις στις οποίες δεν τηρούνται οι όροι εκτροφής και εκμετάλλευσης του ζωικού κεφαλαίου.

38. Περιπτώσεις ζημιών σε μελισσοσμήνη, εάν δεν υπάρχει θεωρημένο για το έτος ζημιάς μελισσοκομικό βιβλιάριο.

39. Περιπτώσεις ζημιών ζωικού κεφαλαίου, όπου για λόγους δημόσιας υγείας τα ζώα ενταφιάσθηκαν άμεσα και πριν από την εκτίμηση της ζημιάς, εάν δεν υπάρχει βεβαίωση ταφής της αρμόδιας Νομαρχιακής Υπηρεσίας.

40. Εκμεταλλεύσεις που διατηρούν ζώα τα οποία έχουν ηλικία μεγαλύτερη της παραδεκτά παραγωγικής ζωής, π.χ. αιγοπρόβατα άνω των έξι ετών, χοιρομητέρες άνω των τεσσάρων ετών, άρρενα βοοειδή άνω των έξι ετών κ.λπ.

Επίσης, σύμφωνα με την υπουργική απόφαση, δεν θα καταβάλλονται ενισχύσεις για ζημιές στο φυτικό κεφάλαιο ή τη φυτική παραγωγή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων εφόσον:

- Ο αριθμός των κατεχόμενων κατ' είδος δένδρων είναι μικρότερος των 20.
- Ο αριθμός των σοβαρά ζημιωθέντων κατ' είδος δένδρων είναι μικρότερος των 10.
- Οι στρεμματικές καλλιέργειες καταλαμβάνουν έκταση μικρότερη του ενός στρέμματος, κατά αυτοτελές αγροτεμάχιο.
- Η έκταση που έχει υποστεί ζημιά είναι μικρότερη του μισού στρέμματος κατ' είδος καλλιέργειας.
- Οι καλλιέργειες καλλωπιστικών δένδρων και θάμνων δεν περιλαμβάνουν τουλάχιστον 100 ομοειδή φυτά κατ' αυτοτελές αγροτεμάχιο.
- Ο αριθμός των σοβαρά ζημιωθέντων καλλωπιστικών δένδρων και θάμνων είναι μικρότερος των 30 κατ' είδος.
- Οι καλλιέργειες γλαστρικών φυτών δεν περιλαμβάνουν 500 ομοειδή φυτά κατά παραγωγική μονάδα.
- Ο αριθμός των σοβαρά ζημιωθέντων γλαστρικών φυτών κατ' είδος είναι μικρότερος των 150.
- Οι καλλιέργειες φυτωρίων δεν περιλαμβάνουν 2.000 ομοειδή φυτά, κατ' αυτοτελές αγροτεμάχιο.
- Ο αριθμός των σοβαρά ζημιωθέντων φυτωρίων κατ' είδος είναι μικρότερος των 600.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. / Γ.Γ.Δ.Ε.
Υ.Α.Σ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Τ.Α.Π. Ν.ΗΛΕΙΑΣ

ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΕΝΟΙΚΙΟΥ

Α' ΤΡΙΜΗΝΟ					Β' ΤΡΙΜΗΝΟ					Γ' ΤΡΙΜΗΝΟ					Δ' ΤΡΙΜΗΝΟ								
ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ	
(1)	(1*)	(2)	(2*)	(3)	(3*)																		
68	1	54	1	51.650	1.200	49	1	43	1	32.790	600	43	1	43	1	36.135	900	44	1	44	1	36.885	900

Ε' ΤΡΙΜΗΝΟ				ΣΤ' ΤΡΙΜΗΝΟ				Ζ' ΤΡΙΜΗΝΟ				Η' ΤΡΙΜΗΝΟ											
ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ		ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ							
43	-	43	-	36.435	-	40	-	39	-	32.115	-	35	-	33	-	26.885	-	29	-	29	-	23.835	-

ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ		ΔΙΕΝΕΡΓΗΘΕΙΣΕΣ ΑΥΤΟΨΙΕΣ (ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΖΗΜΙΩΝ)		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΕΣ ΑΔΕΙΕΣ		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ Β' ΔΟΣΗΣ		ΠΕΡΑΙΩΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΟ ΠΟΣΟ Δ.Κ.Α.	
(4)	(4*)	(5)	(5*)	(6)	(6*)	(7)	(7*)	(8)	(8*)	(9)	(9*)	(10)	(10*)
259	75	45	1	259	75	214	74	141	-	12	-	4.185.269	-

ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΕΙΣ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ Δ.Κ.Α.		ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ Δ.Κ.Α.		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ Β' ΔΟΣΗΣ		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ Γ' ΔΟΣΗΣ		ΕΓΚΕΚΡΜΕΝΟ ΠΟΣΟ Δ.Κ.Α.	
(11)	(11*)	(12)	(12*)	(13)	(13*)	(14)	(14*)	(15)	(15*)	(16)	(16*)	(17)	(17*)
296	-	12	-	284	-	237	-	192	-	135	-	17.904.707	-

ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΙΜΑ		ΟΛΟΣΧΕΡΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ	
ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ		ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	
(23)	(23*)	(24)	(24*)
188	-	305	-

* Αρρογόν Μέγιστο και Αρρίθμητο

Ημερομηνία 01/10/2010
Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ Τ.Α.Π.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. / Γ.Γ.Δ.Ε.
Υ.Α.Σ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΛΟΙΠΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ

Τ.Α.Π. ΗΛΕΙΑΣ

ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ		ΔΙΕΝΕΡΓΗΘΕΙΣΣ ΑΥΤΟΨΙΣΣ (ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΖΗΜΙΩΝ)		ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΑΔΕΙΕΣ		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ Β' ΔΟΣΗΣ		ΠΕΡΑΙΩΣΕΙΣ		ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΠΟΣΟ Δ.Κ.Α.	
(4)	(4 *)	(5)	(5 *)	(6)	(6 *)	(7)	(7 *)	(8)	(8 *)	(9)	(9 *)	(10)	(10 *)
375	41	58	2	375	41	317	39	199	-	10	-	3.029.116	-

ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΕΙΣ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ		ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ Δ.Κ.Α.		ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ Δ.Κ.Α.		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ Β' ΔΟΣΗΣ		ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ Γ' ΔΟΣΗΣ		ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΠΟΣΟ Δ.Κ.Α.	
(11)	(11 *)	(12)	(12 *)	(13)	(13 *)	(14)	(14 *)	(15)	(15 *)	(16)	(16 *)	(17)	(17 *)
548	-	95	-	453	-	286	-	169	-	134	-	4.817.521	-

ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΙΜΑ		ΟΛΟΣΧΕΡΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ	
ΛΟΙΠΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ		ΛΟΙΠΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ	
(23)	(23 *)	(24)	(24 *)
494	-	786	-

* Αφορούν Μάκιστο και Αρτέμιδα

Ο ΣΥΝΤΑΞΑΣ

Ημερομηνία 01-10-2010
Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ Τ.Α.Π.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Μεταπτυχιακή διατριβή με θέμα: «Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΥΡΟΠΛΗΚΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ»

Φοιτήτρια: Χριστίνα Παπαγεωργίου

Υπεύθυνοι καθηγητές:

Δρ. Αικατερίνη Χρονοπούλου-Σερέλη, Καθηγήτρια Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Δρ. Γαβριήλ Ξανθόπουλος, Εντεταλμένος Ερευνητής Ινστιτούτου Μεσογειακών Δασικών

Οικοσυστημάτων & Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων

Στοιχεία ερωτώμενου:

Όνοματεπώνυμο (προαιρετικά): _____

Ειδικότητα: _____

Φορέας εργασίας: _____

Θέση στον φορέα: _____

Στοιχεία επαφής (προαιρετικά):

Διεύθυνση:

Τηλ. _____ Φαξ: _____ e-mail: _____

Φύλο

α) Άνδρας β) Γυναίκα

Ηλικία

α) 20-30 α) 30-40 β) 40-50 γ) 50-60 δ) πάνω από 60

Μορφωτικό επίπεδο

α) Πρωτοβάθμια εκπαίδευση β) Δευτεροβάθμια εκπαίδευση γ) Ανώτερη εκπαίδευση δ) Ανώτατη εκπαίδευση δ) Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση
 Διδακτορικό

Προϋπηρεσία στην τοπική αυτοδιοίκηση:

α) έως 4 έτη β) 4-8 έτη γ) περισσότερα από 8 έτη
(Συμπληρώστε μόνο αν εργάζεστε στην τοπική αυτοδιοίκηση).

Ερώτηση 1.

Πόσους κατοίκους έχει ο Δήμος/Νομός σας;

Ερώτηση 2.

Σε τι βαθμό πλήγηκε ο Δήμος/Νομός σας από τις καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007;

1. Πάρα πολύ
2. Πολύ
3. Αρκετά
4. Λίγο
5. Καθόλου

Ερώτηση 3.

Υπήρξε μετακίνηση του πληθυσμού από την ύπαιθρο προς τα αστικά κέντρα λόγω των καταστροφών από τις πυρκαγιές του 2007;

- α) Ναι β) Όχι

Αν ναι, δώστε μία εκτίμηση για το ποσοστό που μετακινήθηκε.

1. Μεμονωμένες περιπτώσεις
2. Ποσοστό μικρότερο του 10%
3. 10%-30%
4. 30%-50%
5. 50%-70%
6. Ποσοστό μεγαλύτερο του 70%
7. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 4.

Έχουν δοθεί κίνητρα για την συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές;

- α) Ναι β) Όχι

Αν ναι, μπορείτε να τα αναφέρετε;

Ερώτηση 5.

Δώστε μία εκτίμηση για τον αριθμό των κατεστραμμένων κατοικιών που υπήρξαν στο Δήμο σας

1. Καμία
2. 1-10
3. 11-30
4. 31-50
5. 51-100
6. Πάνω από 100

Ερώτηση 6.

Δώστε μία εκτίμηση για τον αριθμό των κτιρίων που έχουν αποκατασταθεί

1. Κανένα
2. Λιγότερο από το 1/3
3. Περίπου τα μισά
4. Περίπου 2/3
5. Όλα

Ερώτηση 7.

Είστε ικανοποιημένοι με την πορεία αποκατάστασης των οικιών στο Δήμο/Νομό σας;

- α) Ναι β) Όχι

Αν όχι, ποιοι νομίζετε ότι είναι οι κύριοι παράγοντες στους οποίους οφείλεται αυτό;

1. Γραφειοκρατία
2. Έλλειψη πόρων
3. Ελλιπής ενημέρωση των κατοίκων
4. Καθυστέρηση της πληρωμής των επιδοτήσεων
5. Προσανατολισμός των πόρων προς άλλες κατευθύνσεις
6. Καθυστερήσεις των εργασιών
7. Άλλο:

Ερώτηση 8.

Σε ποιον παραγωγικό τομέα βασίζεται το εισόδημα των κατοίκων του Δήμου/Νομού σας;
(Αριθμήστε αρχίζοντας από τον σημαντικότερο).

- Αγροτική παραγωγή
- Κτηνοτροφική παραγωγή
- Μεταποίηση (μονάδες μεταποίησης πρώτων υλών, π.χ. ελαιουργεία, τυροκομεία, οινοποιεία)
- Τουρισμός
- Βιομηχανία
- Δημόσιος Τομέας
- Άλλες υπηρεσίες

Ερώτηση 9.

Πόσο επηρεάστηκε η παραγωγική βάση του Δήμου/Νομού σας από τις πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007;

- 1. Πάρα πολύ
- 2. Πολύ
- 3. Αρκετά
- 4. Λίγο
- 5. Καθόλου

Ερώτηση 10.

Αριθμήστε τα παρακάτω προϊόντα αρχίζοντας από εκείνο που υπέστη την μεγαλύτερη καταστροφή στον Δήμο/Νομό σας. (1 για τη μεγαλύτερη καταστροφή).

- Ελιές
- Αμπέλια
- Ακροδρύες (καρυδιές, αμυγδαλιές)
- Αίγες/Πρόβατα
- Βοοειδή
- Άλλο (αναφέρετε)

Ερώτηση 11.

Ποια η πορεία ανάκαμψης σήμερα των προϊόντων που έχετε σημειώσει παραπάνω;
Παρακαλώ συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ							
Προϊόν	Πλήρης	Πολύ ικανοποιητική	Ικανοποιητική	Μέτρια	Κακή	Πολύ Κακή	Δεν γνωρίζω
Ελιές							
Αμπέλια							
Ακροδρύες							
Αίγες/Πρόβατα							
Βοοειδή							
Άλλο							

Ερώτηση 12:

Τι βοηθήματα δόθηκαν για την ανάκαμψη του παραγωγικού τομέα;

1. Αποζημιώσεις
2. Επιστημονική καθοδήγηση
3. Επιδοτήσεις
4. Αναστολή πληρωμής δανείων
5. Άλλο:

Ερώτηση 13:

Είστε ικανοποιημένος/η με τα βοηθήματα που δόθηκαν στους αγρότες/κτηνοτρόφους της περιοχής σας;

- α) Ναι β) Όχι

Αν όχι, τι παραπάνω πιστεύετε ότι θα μπορούσε να είχε γίνει;

Ερώτηση 14:

Εφαρμόστηκε η απαγόρευση βόσκησης στις καμένες περιοχές;

- α) Ναι β) Όχι

Ερώτηση 15:

Υπήρξε συνεργασία με τους κτηνοτρόφους της περιοχής σας για την προστασία των καμένων εκτάσεων;

1. Υπήρξε πολύ καλή συνεργασία
 2. Υπήρξε καλή συνεργασία, αλλά όχι από όλους
 3. Η συνεργασία ήταν μέτρια
 4. Δεν υπήρξε καθόλου συνεργασία
 5. Άλλο
-
-
-

Ερώτηση 16:

Έχουν ληφθεί πρωτοβουλίες ανάπτυξης εναλλακτικών δραστηριοτήτων στην περιοχή σας για την ανάκαμψη της περιοχής και την συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο;

1. Όχι
2. Λίγες
3. Αρκετές
4. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 17:

Τι είδους ήταν αυτές οι πρωτοβουλίες;

1. Βιολογικές καλλιέργειες
 2. Βιολογική κτηνοτροφία
 3. Εναλλακτικός τουρισμός
 4. Προώθηση παραδοσιακών προϊόντων
 5. Δεν γνωρίζω
 6. Άλλο
-
-
-

Ερώτηση 18:

Πώς κρίνετε την αποτελεσματικότητα τους στην ανάκαμψη της περιοχής σας;

1. Περιορισμένη
2. Ικανοποιητική αλλά όχι αρκετή
3. Ικανοποιητική
4. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 19:

Ποια είναι τα κυριότερα αναπτυξιακά έργα που έχουν γίνει στην περιοχή σας και ποιος ο φορέας χρηματοδότησης τους;

Ερώτηση 20:

Ποιά είναι τα έργα που είναι απαραίτητα για την ανάκαμψη της περιοχής αλλά δεν έχουν γίνει ακόμα;

Ερώτηση 21:

Πού οφείλεται αυτό;

1. Έλλειψη χρηματοδότησης
2. Γραφειοκρατία
3. Καθυστέρηση εκταμίευσης πόρων
4. Έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού
5. Άλλο (παρακαλώ σχολιάστε)

Ερώτηση 22:

Πιστεύετε ότι υπήρξε κοινωνική συσπείρωση για την αντιμετώπιση των καταστροφικών επιπτώσεων των πυρκαγιών του 2007;

1. Όχι
2. Περιορισμένη
3. Σε μεγάλο βαθμό
4. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 23:

Πώς εκφράστηκε αυτή η κοινωνική συσπείρωση;

1. Συμμετοχή σε αναδασώσεις
 2. Οικονομική αλληλοβοήθεια
 3. Αλληλοβοήθεια σε είδος
 4. Αλληλοβοήθεια μέσω φιλοξενίας
 5. Δημιουργία ομάδων για φύλαξη των καμένων εκτάσεων από καταπατήσεις και βόσκηση
 6. Δημιουργία ομάδων πυροφύλαξης
 7. Συλλογικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες
 8. Άλλο
-
-
-
-

Ερώτηση 24:

Πιστεύετε ότι έχει αλλάξει η αντίληψη των κατοίκων όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση παρόμοιων φαινομένων;

1. Καθόλου
2. Ελάχιστα
3. Σε μεγάλο βαθμό
4. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 25:

Αν ναι, πώς εκφράζεται αυτή η αλλαγή αντιλήψεων στις καθημερινές πρακτικές;

1. Καθαρισμός καύσιμης ύλης από τις ιδιοκτησίες τους
2. Καθαρισμός καύσιμης ύλης από το δάσος
3. Αποφυγή καύσης βιομάζας σε επικίνδυνες καιρικές συνθήκες (ξηρασία, άνεμος)
4. Έκφραση επιθυμίας (ή συμμετοχή) για εκπαίδευση σε κατάσβεση πυρκαγιών
5. Δημιουργία ομάδων πυροφύλαξης
6. Μεγαλύτερη συμμετοχή στα κοινά μέσω δημιουργίας ομάδων πολιτών
7. Άλλο

Ερώτηση 26:

Πώς θα κρίνατε την συνδρομή των παρακάτω φορέων στην πορεία αποκατάστασης του τόπου σας;

(κυκλώστε το νούμερο που εκφράζει την άποψη σας)

Ειδικό Ταμείο Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

ΥΠΕΧΩΔΕ

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Περιφέρεια

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Νομαρχία

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Πανεπιστήμια

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Εθελοντικές οργανώσεις

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Ομογενείς της περιοχής

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Πολιτικά κόμματα

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Επιχειρήσεις

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Ιδιώτες

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Ευρωπαϊκή Ένωση

Πολύ θετική 1 2 3 4 5 Πολύ αρνητική

Ερώτηση 27:

Πριν το 2007 ο Δήμος/Νομός σας αντιμετώπιζε πλημμυρικά φαινόμενα;

1. Είχαμε έντονα πλημμυρικά φαινόμενα
2. Είχαμε λίγα πλημμυρικά φαινόμενα
3. Είχαμε μεμονωμένες εκδηλώσεις πλημμυρικών φαινομένων
4. Δεν είχαμε πρόβλημα πλημμυρικών φαινομένων

Ερώτηση 28:

Μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 αντιμετωπίζει ο Δήμος/Νομός σας πλημμυρικά φαινόμενα;

- α) Ναι β) Όχι

Αν ναι, σε τι ένταση συγκριτικά με τις πλημμύρες πριν του 2007;

1. Στον ίδιο βαθμό
2. Με λίγο μεγαλύτερη ένταση
3. Με πολύ μεγαλύτερη ένταση
4. Άλλο:

Ερώτηση 29:

Η περιοχή σας αντιμετωπίζει προβλήματα διάβρωσης εδάφους;

1. Ναι, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα διάβρωσης εδάφους
2. Αντιμετωπίζει μέτρια διάβρωση εδάφους
3. Δεν έχουμε σοβαρά προβλήματα διάβρωσης εδάφους
4. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 30:

Έχουν γίνει στην περιοχή σας αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά έργα;

1. Αρκετά
2. Λίγα
3. Καθόλου

Ερώτηση 31:

Αν γνωρίζετε, παρακαλώ σημειώστε τι είδους αντιπλημμυρικά/αντιδιαβρωτικά έργα έχουν γίνει

1. Κορμοφράγματα
2. Κλαδοπλέγματα
3. Ευρολίθινα φράγματα
4. Φράγματα από σάκους άμμου ή σκύρων
5. Φράγματα από σκυρόδεμα ή λιθοδομή
6. Κατασκευή καναλιών
7. Άλλο (εξηγήστε)

Ερώτηση 32:

Πώς κρίνετε την αποτελεσματικότητά τους; Παρακαλώ συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα

Είδος	Πολύ ικανοποιητικ ή	Ικανοποιητικ ή	Μέτρι α	Κακ ή	Πολ ύ κακή	Δεν γνωρίζ ω
<i>Κορμοφράγμα α</i>						
<i>Κλαδοπλέγματα</i>						
<i>Ευρολίθινα φράγματα</i>						
<i>Φράγματα από σάκους άμμου ή σκύρων</i>						
<i>Φράγματα από σκυρόδεμα ή λιθοδομή</i>						
<i>Κατασκευή καναλιών</i>						
<i>Άλλο</i>						

Ερώτηση 33:

Πώς βρίσκετε την πορεία αποκατάστασης των έργων υποδομής στην περιοχή σας;

- 1. Πολύ ικανοποιητική
- 2. Ικανοποιητική
- 3. Μέτρια
- 4. Κακή
- 5. Πολύ κακή
- 6. Άλλο (εξηγείστε)

Ερώτηση 34.

Είστε ικανοποιημένος/η από τον σχεδιασμό και τα έργα πρόληψης των δασικών πυρκαγιών όπως γίνονται σήμερα στη χώρα;

- 1. Απόλυτα
- 2. Αρκετά
- 3. Μέτρια
- 4. Λίγο
- 5. Καθόλου
- 6. Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ

Αν όχι, τι πιστεύετε ότι πρέπει να αλλάξει (προαιρετικά);

Ερώτηση 35.

Συμφωνείτε με την εμπλοκή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών;

1. Ναι
2. Ναι, αλλά στα πλαίσια ενός συνολικού σχεδιασμού και με σαφείς ευθύνες
3. Όχι
4. Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ

Παρατηρήσεις (προαιρετικά):

Ερώτηση 36

Πιστεύετε ότι μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου του 2007, είμαστε πιο ώριμοι για να αντιμετωπίσουμε μία παρόμοια μελλοντική καταστροφή;

Ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας.